BOSNA I HERCEGOVINA

Vijeće ministara

EU-BOSNA I HERCEGOVINA

SPP STRUKTURISANI DIJALOG O PRAVOSUĐU

TEHNIČKE INFORMACIJE KOJE ZAHTIJEVA EVROPSKA KOMISIJA

Sarajevo, juli 2011. godine

S A D R Ž A J

I - OPĆA STRUKTURA PRAVOSUDNOG SISTEMA 3

Struktura 3

Suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima 50

II - SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM SUDOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU 69

III - DETALJNA PITANJA O PRAVOSUĐU 76

Nezavisnost 76

Nepristrasnost 99

Profesionalizam/Stručnost 109

Efikasnost 116

Strategija za reformu sektora pravde 164

Usklađivanje krivičnog zakonodavstva 167

IV - PITANJA SLOBODE I SIGURNOSTI 169

Pritvor 173

Izdržavanje kazne zatvora nakon osude 185

Pravo na pravično suđenje 200

V - PRAVOSUDNA SARADNJA U GRAĐANSKIM STVARIMA 216

VI - PRAVOSUDNA SARADNJA U KRIVIČNIM STVARIMA 228

I - OPĆA STRUKTURA PRAVOSUDNOG SISTEMA

Struktura

1. Molimo, opišite organizacioni okvir sudskog sistema i navedite sve planirane promjene.

U pogledu organizacionog okvira sudskog sistema, uzimajući u obzir specifično ustavno i teritorijalno uređenje, u Bosni i Hercegovini (BiH) postoje četiri sudska sistema: sudski sistem BiH, sudski sistemi entiteta (Federacije BiH i Republike Srpske) i sudski sistem Brčko distrikta BiH.

Na nivou BiH postoji Ustavni sud BiH, Sud BiH i Tužilaštvo BiH.

U Federaciji BiH (FBiH) postoje: Ustavni sud FBiH, Vrhovni sud FBiH, Federalno tužilaštvo, općinski i kantonalni sudovi i kantonalna tužilaštva.

U Republici Srpskoj (RS) postoje sudovi opće i posebne nadležnosti. Sudovi opće nadležnosti su: osnovni sudovi, okružni sudovi i Vrhovni sud RS. Sudovi posebne nadležnosti su okružni privredni sudovi i Viši privredni sud.

Planirane aktivnosti: Novim nacrtom Zakona o sudovima RS se predviđa osnivanje osnovniih sudova u šest općina: Nevesinju, Loparama, Srpcu, Brodu, Šamcu i Kozarskoj Dubici, a početkom rada ovih sudova prestala bi sa radom odjeljenja koja su ustanovljena pri osnovnom sudovima u sedam općina: Bijeljini, Višegradu, Gradišci, Derventi, Kotor Varošu, Modriči i Prijedoru.

Brčko distrikt (BD) ima Apelacioni i Osnovni sud i Tužilaštvo BD.

Prema Zakonu o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH iz 2004. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV) je nezavisan i samostalan organ.

VSTV ima zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe (obuhvatajući sudove i tužilaštva) u BiH.

VSTV ima nadležnosti da: imenuje nosioce pravosudnih funkcija, vodi disciplinske postupke protiv nosilaca pravosudnih funkcija, nadzire njihovo stručno usavršavanje, odlučuje o pitanjima nespojivosti, odlučuje o privremenom upućivanju, učestvuje u postupku utvrđivanja budžeta za sudove i tužilaštva, utvrđuje kriterije za ocjenjivanje sudija i tužilaca, vodi i koordinira korištenje informacione tehnologije u sudovima, utvrđuje broj sudija i tužilaca, daje mišljenje o nacrtima zakona i pokreće postupak usvajanja zakona iz oblasti pravosuđa, objavljuje etičke kodekse, donosi pravilnike o unutrašnjem sudskom poslovanju i sl. VSTV kao institucija je uspostavljen prenosom nadležnosti entiteta na nivo BiH, potpisivanjem Sporazuma o prenošenju određenih odgovornosti entiteta kroz osnivanje VSTV-a, 2004. godine.

Trenutno nema planova za značajnije promjene organizacionog okvira sudskog sistema u BiH.

2. Molimo, ukratko opišite zakonodavstvo ili druge relevantne propise kojima se uređuje struktura, funkcionisanje i raspodjela nadležnosti u pravosudnom sistemu.

Ustav BiH ne sadrži odredbe koje se odnose na redovno pravosuđe u BiH, odnosno na sudsku vlast uopće, osim odredaba koje se odnose na Ustavni sud BiH.

Ustav FBiH sadrži odredbe kojima se utvrđuju opća načela sudske vlasti u FBiH (samostalnost, nezavisnost i sl.), zatim pregled organizacije sudskih institucija po nivoima vlasti u FBiH (općinski, kantonalni sudovi i Vrhovni sud), status, izbor, prava i obaveze sudija i sl. Tužilaštva nisu ustavna kategorija u FBiH.

Ustav RS posebno obrađuje sudsku vlast, osnovna načela pravosuđa, status, prava i obaveze sudija, Vrhovni sud RS, kao i tužilaštva u RS.

Statut BD sadrži relevantne odredbe o sudovima i tužilaštvu BD.

Ustavni sudovi

U BiH postoje tri ustavna suda: Ustavni sud BiH, Ustavni sud FBiH i Ustavni sud RS.

Ustavni sud BiH svoje nadležnosti vrši na osnovu Ustava BiH, Pravila Ustavnog suda BiH i Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

Ustavni sud FBiH svoje nadležnosti vrši na osnovu Ustava FBiH, Zakona o postupku pred Ustavnim sudom FBiH i Poslovnika Ustavnog suda FBiH.

Ustavni sud RS svoje nadležnosti vrši na osnovu Ustava RS, Zakona o Ustavnom sudu RS i Poslovnika o radu Ustavnog suda RS.

STAV RS-a

Umjesto Pravila Ustavnog suda BiH, koje je donio Ustavni sud BiH, potrebno je donijeti, na Parlamentarnoj skupštini BiH, Zakon o Ustavnom sudu BiH, kojim će biti regulisan postupak pred ovim sudom, kao i decidnije odrediti apelacionu nadležnost ovog suda, a u skladu sa članom VI Ustava BiH.

Zakonom je takođe potrebno regulisati način i postupak izbora domaćih sudija umjesto stranih sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava. Stranim sudijama, mandat teče sve dok Parlamentarna skupština ne donese zakon kojim će urediti postupak izbora domaćih sudija umjesto sudija koje je u prvom mandatu izabrao predsjednik Evropskog suda za ljudska prava.

Redovni sudovi

U BiH postoje četiri zakona o sudovima kojima su osnovani sudovi i uređena nadležnost, organizacija, unutrašnja struktura, finansiranje i druga pitanja koja su od značaja za njihovo funkcionisanje (Zakon o Sudu BiH, Zakon o sudovima u FBiH, Zakon o sudovima u RS i Zakon o sudovima BD).

Što se tiče podzakonskih akata VSTV je 2008. godine, u saradnji sa entitetskim ministarstvima pravde i Pravosudnom komisijom BD, donio Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju, kojim se na jedinstven način uređuje organizacija i način unutrašnjeg poslovanja općinskih, osnovnih, kantonalnih, okružnih sudova, Apelacionog suda BD i vrhovnih sudova, kao i druga pitanja značajna za unutrašnje sudsko poslovanje ovih sudova. Ovaj pravilnik ne obuhvata unutrašnje poslovanje Suda BiH jer je regulisano Poslovnikom o radu Suda BiH kojeg je, na osnovu Zakona o Sudu BiH, donijela opća sjednica ovog suda.

RS

Zakonom o sudovima RS uređuje se organizacija, nadležnost i funkcionisanje osnovnih sudova, okružnih sudova, okružnih privrednih sudova, Višeg privrednog suda i Vrhovnog suda RS. Zakonom o sudovima RS regulisana je stvarna i mjesna nadležnost (podjela nadležnosti u pravosudnom sistemu RS).

Tužilaštva

Kada je u pitanju zakonodavstvo kojim se reguliše organizacija tužilaštava u BiH, situacija je nešto složenija. Tako, u BiH imamo ukupno 15 zakona koja za predmet imaju osnivanje, strukturu i funkcionisanje tužilaštava u BiH.

Na nivou BiH, Zakonom o Tužilaštvu BiH osnovano je Tužilaštvo BiH.

U FBiH imamo 10 kantonalnih zakona o tužilaštvima kojim je formirano 10 tužilaštava na kantonalnom nivou i to: 1) Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo, 2) Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskog kantona, 3) Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona, 4) Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona, 5) Kantonalno tužilaštvo Posavskog kantona, 6) Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona, 7) Kantonalno tužilaštvo Hercegovačko-neretvanskog kantona, 8) Kantonalno tužilaštvo Zapadno-hercegovačkog kantona; 9) Kantonalno tužilaštvo Goražde i 10) Kantonalno tužilaštvo Livno. Zakonom o Federalnom tužilaštvu FBiH osnovano je Federalno tužilaštvo.

U RS postoji Zakon o tužilaštvima u RS kojim je osnovano pet okružnih tužilaštava (Banja Luka, Bijeljina, Doboj, Istočno Sarajevo i Trebinje) i Republičko tužilaštvo RS. Zakonom o suzbijanju organizovanog i najtežih oblika kriminala u okviru Okružnog tužilaštva Banjaluka osnovano je i Posebno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog i najtežih oblika kriminala (Specijalno tužilaštvo).

Zakonom o tužilaštvu BD osnovano je Tužilaštvo BD.

Što se tiče podzakonskih akata kojima se regulišu pojedinosti u vezi sa organizacijom i poslovanjem tužilaštava, ne postoji jedinstven akt kojim se regulišu navedena pitanja, već postoje posebni pravilnici koji se u FBiH donose za svako tužilaštvo, a u RS postoji jedinstveni pravilnik za tužilaštva kojim se, između ostalog, reguliše organizacija Republičkog tužilaštva i okružnih tužilaštava, broj administrativno-tehničkog osoblja i uslovi za obavljanje tih poslova.

3. Molimo da navedete:

a) Broj sudova (po vrsti suda)

U BiH postoji ukupno 77 redovnih sudova.

Na državnom nivou formiran je Sud BiH.

U FBiH postoje 32 općinska suda, uz napomenu da četiri suda koja su formirana u 2010. godini, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima FBiH (općinski sudovi u Banovićima, Lukavcu, Jajcu i Čitluku), nisu započela sa radom.[1]

Pored općinskih, u FBiH ima 10 kantonalnih i Vrhovni sud FBiH.

U RS ima 19 osnovnih sudova, 5 okružnih, 5 okružnih privrednih, Viši privredni sud i Vrhovni sud RS.

U BD djeluju Osnovni i Apelacioni sud BD.

b) Koje je tijelo nadležno za formiranje ili ukidanje koje vrste suda?

Za formiranje ili ukidanje sudova nadležni su zakonodavni organi i to:

- Parlamentarna skupština BiH za Sud BiH,
- Parlament FBiH za sudove u FBiH,
- Narodna skupština RS za sudove u RS i
- Skupština BD za sudove u BD.

---

[1] Navedenim zakonom predviđeno je da će četiri novoosnovana općinska suda započeti sa radom kada VSTV ocijeni da za to postoje potrebni uslovi, odnosno da će se Zakon primjenjivati sa danom početka mandata sudija koje VSTV imenuje u novoosnovane sudove. Prema trenutnim procjenama primjena navedenog Zakona, odnosno početak rada novoformiranih sudova može se očekivati početkom 2012. godine, jer je potrebno da VSTV u međuvremenu izvrši konsultacije sa relevantnim izvršnim vlastima.

c) Koje tijelo osigurava finansijska sredstva za koju vrstu suda?

Nadležni zakonodavni organi odobravaju budžete za sudove u BiH, što znači da se sudovi u BiH finansiraju iz 14 različitih izvora kako slijedi:

- Sredstva za Sud BiH osiguravaju su u budžetu institucija BiH,
- Sredstva za Vrhovni sud FBiH osiguravaju se u budžetu FBiH,
- Svi sudovi u RS (vrhovni, okružni, osnovni i privredni) finansiraju se iz budžeta RS,
- Kantonalni i općinski sudovi u FBiH finansiraju se iz 10 kantonalnih budžeta,
- Sudovi BD se finansiraju iz budžeta BD.

U vezi cijelog postupka, od pripreme, usvajanja do izvršenja budžeta sudova, prema Zakonu o sudovima FBiH i Zakonu o sudovima RS, sudovi svoj prijedlog budžeta za narednu godinu dostavljaju VSTV-u radi eventualnog davanja komentara. VSTV svoje komentare, ukoliko ih ima, u roku od mjesec dana dostavlja sudovima. Sudovi su dužni da dostavljene komentare VSTV-a, zajedno sa svojim budžetskim prijedlogom dostave nadležnom ministartsvu pravde. Ministarstvo pravde, ukoliko se ne slaže sa budžetskim prijedlogom, o tome je dužno obavijestiti VSTV i predsjednika suda. Ministarstvo pravde dostavlja svakom sudu i VSTV-u primjerak konačnog prijedloga budžeta za odnosni sud, u obliku koji je dostavljen Ministarstvu finansija, odnosno Vladi. Ministarstvo finansija, odnosno vlada su, prije nego što izmijene budžetski prijedlog suda, dužni konsultovati VSTV.

Dalji postupak usvajanja budžeta je regulisan zakonima o budžetima (Zakon o budžetima FBiH i Zakon o budžetskom sistemu RS), prema kojima Ministarstvo finansija priprema nacrt budžeta za sve budžetske institucije i predlaže ga nadležnoj vladi. Vlada usvaja konačan prijedlog budžeta i dostavlja ga nadležnom zakonodavnom organu, koji ga usvaja.

Prema Zakonima o sudovima BD sudovi upućuju inicijalni prijedlog budžeta VSTV, konkretnije Vijeću, radi davanja eventualnih komentara i Pravosudnoj komisiji BD. Prema Zakonu o Pravosudnoj komisiji BD Pravosudna komisija sačinjava konačni prijedlog budžeta za pravosudne institucije i dostavlja ga Skupštini BD. Prema Zakonu o budžetu BD gradonačelnik i Direkcija za finansije, koji formalno predlažu budžet Skupštini BD, ne mogu mijenjati budžetski prijedlog koji dostavi Pravosudna komisija BD.

Prema Zakonu o Sudu BiH, prije početka svake budžetske godine, predsjednik Suda VSTV-u podnosi prijedlog budžeta. Predsjednik Suda BiH ima pravo prisustvovati i zastupati prijedlog VSTV-a na sjednicama Parlamentarne skupštine BiH i njenih nadležnih odbora, kad god se vodi rasprava i odlučuje o pitanjima budžeta koja se odnose na Sud BiH. Posredno se može zaključiti da Parlamentarna skupština BiH razmatra prijedlog VSTV-a za budžet Suda BiH. Ova zakonska odredba se ne primjenjuje u praksi, odonosno Parlamentarna skupština BiH ne razmatra prijedlog VSTV-a za Sud BiH, već se za Sud BiH primjenjuju jednake procedure kao i za ostale budžetske korisnike koje su regulisane Zakonom o finansiranju institucija BiH. Sud BiH podnosi svoj prijedlog budžeta Ministarstvu finansija i trezora, a u daljoj budžetskoj proceduri o budžetu Suda BiH odlučuju Vijeće ministara BiH, koje utvrđuje nacrt budžeta, Predsjedništvo BiH, koje na osnovu nacrta usvaja prijedlog budžeta koji razmatra i usvaja Parlamentarna skupština BiH.

Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa zakonima o izvršenju koji godišnje usvajaju nadležni zakonodavni organi. U BiH se primjenjuje trezorski način poslovanja koji se primjenjuje za sve budžetske institiucije u BiH. Budžetski korisnici ne raspolažu sredstvima, već mogu stvarati obaveze do iznosa odobrenog budžeta, i to strogo se pridržavajući ekonomske klasifikacije. Ograničena je mogućnost preraspodjele sredstava sa jednog ekonomskog koda na drugi (do 10% budžeta). Nije moguća preraspodjela sredstava sa materijalnih troškova na troškove plata i naknada.

Plaćanje obaveza se vrši preko jedinstvenog računa trezora kojim upravlja Ministarstvo finansija. Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa operativnim planovima koje odobrava Ministarstvo finansija. Ministarstvo finansija može ograničiti trošenje sredstava u iznosu koji je manji u odnosu na odobreni budžet.

d) Glavne nadležnosti i funkcije svih vrsta sudova, hijerarhiju između sudova, te pravila o prenošenju predmeta

Pregled nadležnosti svih vrsta sudova i, uslovno rečeno, hijerarhijski poredak sudova u entitetima u kontekstu žalbenih postupkaka dat je u nastavku:

- Sud BiH ima posebnu krivičnu, upravnu i apelacionu nadležnost. Tako, u sklopu krivične nadležnosti, ovaj sud je nadležan za procesuiranje krivičnih djela utvrđenih Krivičnim zakonom BiH i drugim zakonima BiH, kao i za procesuiranje krivičnih djela utvrđenih zakonima FBiH, RS i BD kada ta krivična djela ugrožavaju suverenitet, teritorijalni integritet, političku nezavisnost, nacionalnu sigurnost i međunarodni subjektivitet BiH, kao i kada mogu imati ozbiljne reperkusije ili štetne posljedice na privredu BiH ili mogu izazvati druge štetne posljedice za BiH ili mogu izazvati ozbiljnu ekonomsku štetu ili druge štetne posljedice izvan teritorije datog entiteta ili BD. U nadležnosti ovog suda je zauzimanje konačnih i pravno obavezujućih stavova u vezi s provođenjem zakona BiH i međunarodnih ugovora na zahtjev bilo kojeg suda entiteta ili bilo kojeg suda BD, kojem je povjereno provođenje zakona BiH.
- Sud je nadležan i za donošenje praktičnih uputstava za primjenu krivičnog materijalnog prava BiH iz nadležnosti suda u vezi s krivičnim djelima genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i kršenje zakona i običaja rata, te pojedinačnom krivičnom odgovornošću vezano za ova djela, po službenoj dužnosti ili na zahtjev bilo kojeg entitetskog suda ili suda BD, zatim da odlučuje o pitanjima koja se tiču provođenja međunarodnih i međuentitetskih krivičnih propisa, uključujući i odnose s Interpolom i drugim međunarodnim policijskim organima, kao što su transfer osuđnog lica, izručenje i predaja lica, koje druga država, odnosno međunarodni sud ili tribunal zahtijevaju od bilo kojeg organa na području BiH, rješava sukobe o nadležnosti između sudova entiteta, između sudova entiteta i Suda BD, te između Suda i bilo kojeg drugog suda i da odlučuje o ponavljanju krivičnog postupka za krivična djela predviđena zakonima BiH. Što se upravne nadležnosti tiče, Sud BiH je nadležan da odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata, odnosno kada se radi o šutnji administracije, institucija BiH i njenih organa, javnih agencija, javnih korporacija, institucija BD i drugih organizacija utvrđenih zakonom BiH, donesenih u vršenju javnih ovlaštenja, zatim da ocjenjuje zakonitost pojedinačnih i općih izvršnih upravnih akata donesenih na osnovu državnog zakona, pri vršenju javnih dužnosti organa vlasti BiH za koje zakonom nije predviđeno sudsko ispitivanje, rješava imovinske sporove između države i entiteta, između države i BD, između entiteta, između entiteta i BD i između institucija BiH koje su povezane sa vršenjem javnih ovlaštenja, rješava sukobe o nadležnosti između sudova iz entiteta, i sudova entiteta i sudova BD, te između Suda BiH i bilo kojeg drugog suda i da odlučuje o ponavljanju postupka u upravnom sporu i parničnom postupku. Apelaciona nadležnost Suda BiH se ogleda u rješavanju po žalbama protiv presuda ili odluka koje donese Krivično odjeljenje ovog suda; žalbama protiv presuda ili odluka koje donese Upravno odjeljenje ovog suda; vanrednim pravnim lijekovima protiv pravosnažnih odluka koje su donijela odjeljenja suda, osim zahtjeva za ponavljanje postupka. Sud je takođe nadležan i za rješavanje po prigovorima koji se odnose na kršenje izbornog zakona i dodatnih propisa i uputstava koje donosi Centralna izborna komisija BiH i za rješavanje u svim drugim predmetima kada je to predviđeno zakonom BiH.

- Vezano za pitanje „prenošenja predmeta“, na ovom je mjestu svakako potrebno istaći i to da je Zakonom o krivičnom postupku BiH u članu 27. propisano da ako postoje važni razlozi Sud BiH može vođenje postupka za krivično djelo iz svoje nadležnosti prenijeti rješenjem sudu na čijem je području krivično djelo izvršeno ili pokušano, a najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa. Sud ovo rješenje može donijeti po službenoj dužnosti, a takođe i na prijedlog stranaka ili branioca za sva djela iz nadležnosti Suda BiH izuzev za krivična djela protiv integriteta BiH. Kada je riječ o predmetima ratnih zločina, dopunama navedenog zakona iz 2009. godine, koje su uslijedile nakon usvajanja Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, uveden je član 27.a. kojim je posebno regulisano prenošenje vođenja postupka u ovoj vrsti predmeta. Tim članom definisani su kriteriji na osnovu kojih Sud BiH može ustupiti predmet iz ove kategorije iz svoje nadležnosti, pa je tako propisano da, ako se postupak vodi za krivična djela iz glave krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Sud BiH može rješenjem prenijeti vođenje postupka drugom sudu na čijem je području pokušano ili izvršeno krivično djelo, najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa, a uzimajući u obzir težinu krivičnog djela, svojstva počinioca i ostale okolnosti važne za ocjenu složenosti predmeta. Sud ovo rješenje može donijeti po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili branioca, a u fazi istrage samo na prijedlog tužioca. Takođe, članom 449. Zakona o krivičnom postupku BiH je propisao da predmete iz nadležnosti Suda BiH primljene u rad kod drugih sudova do stupanja na snagu ovog zakona, dovršavaju ti sudovi, ukoliko je u tim predmetima optužnica potvrđena, odnosno stupila na pravnu snagu, a predmete iz nadležnosti Suda BiH primljene u rad kod drugih sudova, odnosno tužilaštava, u kojima optužnica nije stupila na pravnu snagu, odnosno nije potvrđena, dovršit će mjesno nadležni sudovi, osim ako Sud BiH po službenoj dužnosti ili na obrazložen prijedlog stranaka ili branioca, odluči da preuzme takav predmet, a uzimajući u obzir težinu krivičnog djela, svojstva počinioca i ostale okolnosti važne za ocjenu složenosti predmeta.
- Osnovni sudovi u RS i BD i općinski sudovi u FBiH (osnovni nivo sudovanja) imaju slijedeće osnovne nadležnosti: postupanje u krivičnim predmetima u prvom stepenu (sa propisanom kaznom do 10 godina), u građanskim sporovima, vanparničnom postupku, prekršajnim predmetima, izvršnom postupku, zemljišno-knjižnim postupcima, postupcima upisa pravnih lica u registar, pružanje pomoći sudovima u BiH i međunarodne pravne pomoći, kao u i drugim posebnim postupcima. Uz ostale nadležnosti, Osnovni sud BD postupa u svim krivičnim predmetima bez obzira na zapriječenu kaznu.
- Okružni sudovi u RS i kantonalni sudovi u FBiH (srednji nivo sudovanja) imaju slijedeće osnovne nadležnosti: procesuiranje kompleksnijih krivičnih djela (sa propisanom kaznom više od 10 godina zatvora ili dugotrajnog zatvora), postupanje u upravnim sporovima u prvom stepenu, kao i postupanje u postupku po žalbama na građanske, krivične i prekršajne odluke donesene od strane nižih općinskih, odnosno osnovnih sudova, rješavanje o sukobu i prenosu mjesne nadležnosti između općinskih sudova.
- U RS su izmjenama Zakona o sudovima u RS iz 2008. godine osnovani i posebni privredni sudovi. Tako postoji 5 okružnih privrednih sudova koji u prvom stepenu odlučuju u parničnim i vanparničnim sporovima koji se odnose na prava i obaveze po osnovu pravnog prometa robe, usluga, vrijednosnih papira, vlasničkih i drugih stvarnih prava na nekretninama i sl., a kada su obje stranke u postupku pravno ili fizičko lice koje u svojstvu samostalnog preduzetnika i u drugom svojstvu obavlja privrednu ili drugu registrovanu djelatnost. Ovi sudovi odlučuju i u sporovima koji se odnose na brodove, plovidbu, avione, autorska prava, srodna prava i prava industrijskog vlasništva, nelojalnu konkurenciju, stečaj ili likvidaciju, poslove registracije poslovnih subjekata u registar, strana ulaganja, pravnu pomoć i sl.

- Viši privredni sud odlučuje o žalbama protiv odluka okružnih privrednih sudova, a u prvom stepenu i o drugim stvarima određenim zakonom, zatim o sukobu o nadležnosti i o prenošenju nadležnosti okružnih privrednih sudova, zatim utvrđuje pravne stavove radi jedinstvene primjene zakona iz nadležnosti okružnih privrednih sudova.
- Vrhovni sudovi i Apelacioni sud BD (viši nivo sudovanja) odlučuju o redovnim pravnim lijekovima protiv odluka kantonalnih, okružnih i privrednih sudova, kao i o vanrednim pravnim lijekovima (treći stepen odlučivanja). Takođe, vrhovni sudovi rješavaju sukobe o nadležnosti između kantonalnih i općinskih sudova sa područja različitih kantona, kao i o prenošenju mjesne nadležnosti sa jednog suda na drugi sud.

RS

Osnovni sudovi sude u prvom stepenu:
- za krivična djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina, kao i za krivična djela za koja je posebnim zakonom određena nadležnost osnovnog suda, te da postupa tokom istrage i nakon podizanja optužnice u skladu sa zakonom,
- u građanskim predmetima sudi u prvom stepenu u svim građanskim sporovima i u vanparničnom postupku,
- u prekršajnim predmetima odlučuje u prvom stepenu u svim prekršajnim predmetima i o zahtjevima za ponavljanje prekršajnog postupka.

U drugim predmetima osnovni sudovi:
- provode izvršni postupak, određuju mjere osiguranja, vrše poslove međunarodne pravne pomoći i poslove upisa registracije udruženja građana.

Okružni sudovi sude:
- za krivična djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora preko 10 godina ili dugotrajni zatvor, ako zakonom nije određena nadležnost drugog suda,
- da postupa u toku istrage i nakon podizanja optužnice u skladu sa zakonom, da odlučuje u svim upravnim sporovima, prema sjedištu prvostepenog upravnog organa, da odlučuje o žalbama protiv odluka osnovnih sudova, kao i u drugim redovnim i vanrednim pravnim lijekovima, ako je to određeno zakonom.

Okružni privredni sudovi u prvom stpenu odlučuju:
- u parničnim i vanparničnim sporovima koji se odnose na prava i obaveze po osnovu pravnog prometa robe i usluga (privrednim sporovima),
- u sporovima iz autorskog prava, srodnih prava i prava industrijskog vlasništva,
- u postupcima stečaja i likvidacije i poslovima registracije pravnih lica ili samostalnih preduzetnika uređenih zakonom i
- u drugim poslovima uređenim zakonom.

Viši privredni sud odlučuje:
- po žalbama protiv odluka okružnih privrednih sudova i o sukobu nadležnosti i o prenošenju nadležnosti okružnih privrednih sudova,
- utvrđuje pravne stavove radi jedinstvene primjene zakona iz nadležnosti okružnih privrednih sudova.

Vrhovni sud odlučuje:
- o redovnim pravnim lijekovima protiv odluka okružnih sudova,
- o vanrednim pravnim lijekovima protiv pravosnažnih odluka sudova, ako je to zakonom određeno,

- da zauzima načelne stavove za koja ocijeni da su od značaja za jedinstvenu primjenu zakona,
- da razmatra aktuelna pitanja sudske prakse, da analizira potrebe za stručnim usavršavanjem sudija, stručnih saradnika i viših stručnih saradnika i druge poslove određene zakonom.

e) Mjesna nadležnost različitih vrsta sudova

Mjesna nadležnost Suda BiH utvrđena je Zakonom o Sudu BiH. Ovaj sud ima nadležnost da procesuiraju krivična djela propisana Krivičnim zakonom BiH počinjena na cijeloj teritoriji države. Što se tiče parničnog postupka i upravnog spora, ovaj sud odlučuje u sporovima u kojim učestvuje organ ili institucija BiH.

Mjesna nadležnost sudova u FBiH utvrđena je Zakonom o sudovima FBiH, u skladu sa odredbama Ustava FBiH, koji propisuje da sudsku funkciju u FBiH vrše sudovi FBiH, odnosno Ustavni sud FBiH i Vrhovni sud FBiH, te kantonalni i općinski sudovi.

Tako je:

- Vrhovni sud FBiH, kao najviši sud u FBiH, je mjesno nadležan za cijelo područje FBiH, sa sjedištem u Sarajevu,
- kantonalni sudovi su mjesno nadležni za područje jednog kantona u FBiH,
- općinski sudovi su mjesno nadležni za područje jedne ili više općina u okviru jednog kantona, u skladu sa članom 22. Zakona o sudovima u FBiH.

Osim navedenog, općinski sudovi u Bihaću, Orašju, Tuzli, Zenici, Goraždu, Travniku, Mostaru, Širokom Brijegu, Sarajevu i Livnu, kao sudovi sa sjedištem u središtima kantona, mjesno su nadležni za područje cijelog kantona u kojem imaju sjedište u privrednim predmetima, prekršajnim predmetima iz oblasti poreza i carina, kao i u predmetima upisa u registar pravnih lica.

U RS mjesna nadležnost sudova uređena je Zakonom o sudovima RS-a na način da je:

- Vrhovni sud RS-a, kao najviši sud u RS-u, je mjesno nadležan za područje cijele RS, sa sjedištem u Banjaluci,
- okružni sudovi su mjesno nadležni za područje dva ili više osnovnih sudova (član 25. Zakona o sudovima RS),
- osnovni sudovi su mjesno nadležni za područje jedne ili više općina (član 22. Zakona o sudovima RS),
- okružni privredni sudovi su u RS osnovani za područje koje pokrivaju okružni sudovi (Banjaluka, Bijeljina, Doboj, Trebinje i Istočno Sarajevo),
- Viši privredni sud, kao drugostepeni se osniva za cijelo područje RS i njegovo sjedište je u Banja Luci.

Apelacioni i Osnovni sud BD su osnovani za područje BD, u skladu sa Statutom BD i Zakonom o sudovima BD.

f) Broj sudija, tužilaca i branilaca

Vijeće je nadležno da imenuje sudije i tužioce u svim sudovima i tužilaštvima u BiH (osim sudija ustavnih sudova).

U skladu sa Zakonom o VSTV-u, Vijeće takođe utvrđuje broj sudija, tužilaca i zamjenikâ glavnog tužioca za sudove i tužilaštva iz njegove nadležnosti, nakon konsultacija sa predsjednikom suda ili glavnim tužiocem, tijelom nadležnim za budžet i nadležnim ministarstvom pravde.

Od početka provođenja reforme pravosuđa, odnosno od 2004. godine kada je uspostavljen VSTV kao nezavisan i samostalan organ čiji je osnovni cilj da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe, prvi korak je bio provođenje postupka ponovnog imenovanja svih sudija i tužilaca na svim nivoima u pravosuđu BiH.

Ukupan broj sudija u BiH je 952, te četvoro međunarodnih sudija, od čega je:

- u Sudu BiH 50 domaćih sudija i četvoro međunarodnih sudija,
- u sudovima u FBiH 555 sudija (u općinskim sudovima 404, u kantonalnim sudovima 125, u Vrhovnom sudu FBiH 26),
- u sudovima RS 321 sudija, (u osnovnim sudovima 200, u okružnim sudovima 63, u okružnim privrednim sudovima 32, u Višem privrednom sudu 7 i u Vrhovnom sudu RS 19),
- u sudovima BD 26 sudija (u Osnovnom sudu 18 i u Apelacionom sudu 8).

Ukupan broj tužilaca u BiH je 305, te četvoro međunarodna tužilaca, od čega je:

- u Tužilaštvu BiH 34 domaćih tužilaca i četvoro međunarodnih tužilaca,
- u tužilaštvima u FBiH 174 tužioca (u Tužilaštvu FBiH 9 i u kantonalnim tužilaštvima 165),
- u tužilaštvima RS 87 tužilaca (u Republičkom tužilaštvu RS 6, u okružnim tužilaštvima 74 i u Specijalnom tužilaštvu koje se nalazi u sastavu Okružnog tužilaštva u Banja Luci 7),
- u Tužilaštvu BD 10 tužilaca.

Pored navedenog broja redovnih sudija koje je imenovalo Vijeće, treba napomenuti da Zakon o VSTV-u poznaje i institut dodatnog sudije. Ove sudije se biraju na određeni vremenski period, ali i takve sudije moraju ispunjavati profesionalne uvjete propisane za sudije onog suda u koji se dodatni sudija imenuje. Imenovanje dodatnih sudija provodi se na isti način i po istoj proceduri kao i za redovne sudije.

Dodatne sudije se imenuju kako bi sudovima pružili pomoć u smanjenju broja zaostalih neriješenih predmeta ili ako je zbog dužeg odsustva sudije potreban dodatni broj sudija u sudu.

U sudovima u BiH trenutno radi 115 dodatnih sudija.

Prema podacima pribavljenim od advokatskih komora RS i FBiH, prema trenutnom stanju broj branilaca u BiH je 1.297, od čega u RS 422 i u FBiH 875.

g) Broj i tačne uloge/nadležnosti sudskih izvršilaca i notara

Broj i uloga sudskih izvršilaca

Postupak izvršenja u BiH je u potpunosti sudski postupak. Sudija, na prijedlog tražioca izvršenja, vodi postupak te dodjeljuje određene izvršne radnje u rad sudskim izvršiocima.

Sudski izvršioci su namještenici suda. Za obavljanje ovog posla, prema trenutno važećim propisima u BiH, nije potrebna nikakva posebna kvalifikacija, niti posebno radno iskustvo.

Sudski izvršioci učestvuju u postupku izvršenja u osnovnim, općinskim i okružnim privrednim sudovima. U BiH su trenutno, prema podacima dostavljenim od strane sudova, zaposlena 134 sudska izvršilaca, od čega 91 u sudovima u FBiH (74 stalno zaposlena i 17 na određeno vrijeme), 39 u sudovima u RS (31 stalno zaposlena i 8 na određeno vrijeme) i 4 zaposlena u Osnovnom sudu BD (3 stalno zaposlena i 1 na određeno vrijeme).

Sudski izvršioci u izvršnom postupku u BiH su ovlašteni za obavljanje poslova: zapljene pokretnih stvari izvršenika, procjene pokretnih stvari, prodaje pokretnih stvari, ispražnjenja nekretnina, predaje djeteta i dostavljanja sudskih pismena u izvršnom postupku.

Na osnovu dostavljenih podataka od strane sudova, utvrđeno je da su materijalni uslovi rada sudskih izvršilaca u većini sudova u BiH veoma loši, npr. sudski izvršioci u velikom broju sudova za obavljanje poslova sudskih izvršilaca na terenu koriste sredstva javnog prevoza ili svoja vlastita vozila, budući da u okviru suda ne postoji službeno vozilo koji mogu koristiti. Njihove plate su vrlo niske u odnosu na složenost i značaj poslova koji obavljaju. Do 2010. godine nije postojao nikakav vid edukacije za ovu vrstu sudskog osoblja. Tek u 2010. godini, u okviru programa CEST-ova, započeo je i program za edukaciju sudskih izvršilaca, posebno i zajedno sa sudijama koji rade na izvršenju.

U okviru Strategije za reformu sektora pravde u BiH prepoznato je postavljanje efikasne, motivirane, stručne i profesionalne službe sudskih izvršilaca kao jedna od osnovnih pretpostavki za efikasno izvršenje sudskih odluka.

Početkom 2011. godine, VSTV je proslijedio nadležnim izvršnim vlastima prijedlog stručnih radnih grupa za izmjene relevantne zakonske i podzakonske regulative čija je svrha, između ostalog, regulisanje statusa, uloge i obuke sudskih izvršilaca.

U okviru programa za podršku pravosuđu, koji je finansiran sredstvima IPA 2009, određenom broju sudova će biti donirana i distribuirana nova vozila, namijenjena isključivo za potrebe sudskih izvršilaca, do kraja 2011. godine.

S aspekta efikasnosti izvršnog postupka veoma je bitno da se uskladi broj sudskih izvršilaca u sudovima sa prilivom predmeta, te da se u određenim sudovima s velikim brojem izvršnih predmeta privremeno dodijeli veći broj izvršilaca dok se ti značajni zaostaci ne smanje. Jedan od razloga velikog priliva predmeta po kojima trebaju postupati sudski izvršioci je i činjenica što tražitelji izvršenja uslijed nemogućnosti da dostave sudu relevantne podatke o imovini ili prihodima dužnika podnose prijedlog (posebno za manja potraživanja) da se izvršenje provede pljenidbom i prodajom pokretne imovine izvršenika, a ne predlažu prinudnu naplatu novčanih potraživanja sa računa izvršenika ili sa plate/penzije što bi bilo efikasnije.

Broj i uloga notara u BiH

Ukupan broj notara u BiH je 173, od čega:

- 113 registrovanih notara na području FBiH,
- 56 registrovanih notara na području RS i
- 4 registrovana notara na području BD.

Notarska služba je javna služba na koju je država prenijela određena ovlaštenja. U svom radu su stručni, samostalni i nezavisni, ne finansiraju se iz sredstava budžeta, zarade ostvaruju kao preduzetnici, prema tarifi koju na prijedlog notarske komore utvrđuje država. Notare imenuju nadležna ministarstva pravde u BiH.

Uvođenje notarske službe u pravosudni sistem BiH 2002. godine imao je za cilj rasterećenje sudova i organa uprave, povećanje pravne sigurnosti i podizanje pravne svijesti građana.

Osnovna funkcija notara sastoji se u obradama i ovjerama isprava, što predstavlja suštinu rada notara. Zakon o notarima dijeli notarske isprave u dvije kategorije i to: isprave nastale notarskom obradom i notarske ovjere i potvrde. Notarski obrađena isprava je isprava koju sačini sam notar i za čiju sadržinu odgovara. Ovjera predstavlja samo identifikaciju osobe koja je potpisala ispravu i svjedoči o pravovjernosti dokumenta.

Notarsku profesiju karakteriše nezavisnost u obavljanju javne službe, nepristrasnost, zabrana bavljenja drugim djelatnostima, čuvanje službene tajne, odgovornost za štetu nastalu iz sačinjenih notarskih isprava.

Nadležnosti notara utvrđena je entitetskim zakonima o notarima. Zakoni o notarima definišu nadležnost notara u postupcima i preduzetim radnjama kada vrši:

- notarsku obradu isprava,
- ovjere i potvrde,
- poslove po nalogu suda ili organa vlasti,
- čuvanje (deponovanje).

Pravni poslovi za koje je obavezna notarska obrada isprave su:

- pravni poslovi o regulisanju imovinskih odnosa između bračnih drugova, kao i između lica koja žive u vanbračnoj životnoj zajednici,
- raspolaganje imovinom maloljetnih i poslovno nesposobnih lica,
- pravne poslove kojima se obećava neko činjenje kao poklon, s tim što se nedostatak notarske forme, u ovom slučaju nadomješta izvršenjem obećanog činjenja,
- pravne poslove čiji je predmet prenos ili sticanje vlasništva ili drugih stvarnih prava na nekretninama.

Notarski obrađene isprave imaju punu dokaznu snagu o izjavama datim pred notarom. Notarske ovjere i potvrde imaju dokaznu snagu samo u pogledu konkretnih činjenica o kojima se u njima svjedoči.

Notarske isprave mogu biti i izvršne. Značaj izvršnosti isprava doprinosi rasterećenju sudova, što se postiže indirektno putem izbjegavanja sporova na osnovu notarski obrađenih isprava i direktno putem prenošenja određenih nadležnosti na notare iz oblasti vanparničnog postupka.

Notarska služba u BiH je organizovana na osnovu entitetskih zakona o notarima: Zakona o notarima FBiH („Službene novine FBiH“, broj 45/02), Zakona o notarima RS („Službeni glasnik RS“, br. 86/04, 2/05, 74/05, 91/06, 37/07 i 50/10) i Zakona o notarima BD („Službeni glasnik BD“, br.9/03 i 17/06), u okviru dvije entitetske komore i to: Notarske komore FBiH (članovi ove komore su i notari iz BD) i Notarske komore RS.

RS

U RS radi 56 notara sa sjedištima utvrđenim po Odluci Vlade RS. Služba notara je javna služba koju obavljaju notari koji su samostalni i nezavisni nosioci te funkcije. Notari, prema odredbama Zakona o notarima i drugim propisima, vrše obradu, ovjeru i potvrđivanje javnih isprava kao i druge poslove u skladu sa Zakonom o notarima, Zakonom o privrednim društvima i drugim propisima. Pravila i postupak o načinu poslovanja notara su uređeni Zakonom o notarima (član 70. do 111. Zakona o notarima).

h) Udio sutkinja/predstavnika manjina i, ako su dostupni takvi podaci, udio žena u drugim pravnim profesijama spomenutim pod tačkom f).

Pored zakonom propisanih kriterija, Vijeće prilikom imenovanja na pravosudne pozicije također vodi računa i o jednakosti polova, što se može vidjeti i iz statističkih podataka navedenim u daljem tekstu.

Udio sutkinja/žena u sudovima u BiH

- U Sudu BiH udio sutkinja je 44%,
- U sudovima u FBiH udio sutkinja je 66%,
- U sudovima u RS udio sutkinja je 61%,

– U sudovima BD udio sutkinja je 56%.

Udio žena tužilaca u tužilaštvima u BiH

– U Tužilaštvu BiH udio žena tužilaca je 52%,
– U tužilaštvima FBiH udio žena tužilaca je 47%,
– U tužilaštvima u RS udio žena tužilaca je 45%,
– U Tužilaštvu BD udio žena tužilaca je 50%.

Udio žena u advokatskoj profesiji (branilaca) na nivou BiH

Prema podacima prikupljenim iz Advokatske komore FBiH i Advokatske komore RS, udio žena u advokatskoj profesiji (branilaca) je 26,4% i to na nivou FBiH 26,3%, a na nivou RS 26%.

i) Molimo da date kratak pregled primjene načela proporcionalne zastupljenosti konstitutivnih naroda i ostalih u svim oblastima pravosuđa.

U članu 43. Zakona o VSTV-u propisani su kriteriji kojima se VSTV rukovodi prilikom imenovanja sudija i tužilaca. Pored propisanih kriterija, VSTV je u obavezi da primjenjuje odgovarajuće ustavne odredbe kojima se uređuju jednaka prava i zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih.

Kao ustavno načelo, proporcionalna zastupljenost je temeljena na popisu stanovništva iz 1991. godine.

Ustav FBiH (član 17a) i Ustav RS (Amandman LXXVII) na jedinstven način definišu pitanje vitalnih nacionalnih interesa konstitutivnih naroda, pa je tako između ostalog, kao vitalni nacionalni interes konstitutivnih naroda definisano i: „ostvarivanje prava konstitutivnih naroda da budu adekvatno zastupljeni u zakonodavnoj, izvršnoj i pravosudnim organima vlasti“.

Amandmanom LXXXV dopunjen je član 92. Ustava RS koji glasi: „Konstitutivni narodi i grupe ostalih će biti proporcionalno zastupljeni u javnim institucijama u RS. Kao ustavni načelo, takva proporcionalna zastupljenost će se bazirati na popisu iz 1991. godine, dok se Aneks 7. u potpunosti ne provede, u skladu sa Zakonom o državnoj službi službi BiH. Ovo opće načelo će se precizirati entitetskim zakonima. Ti zakoni će utvrditi konkretne rokove i regulisat će gore pomenuti načelo u skladu sa regionalnom etničkom strukturom entiteta. „Javne institucije“, kao što je to pomenuto u gornjem tekstu, su ministarstava u Vladi RS, općinski organi vlasti, okružni sudovi u RS, kao i osnovni sudovi u RS.“

Član 11. stav 4. Ustava FBiH, takođe reguliše pitanje nacionalne zastupljenosti u općinskim i kantonalnim sudovima:

„Konstitutivni narodi i pripadnici ostalih bit će proporcionalno zastupljeni u kantonalnim i općinskim sudovima. Takva zastupljenost će odražavati popis stanovništva iz 1991. do potpunog provođenja Aneksa 7. u skladu sa članom IX.11.a. ovog ustava“.

Nacionalna struktura u pravosudnim institucijama BiH, zaključno sa 26.7.2011. godine:

Nivo	Vrsta institucije	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Neopredijelj.	Ostali	Ukupno
BiH		38 (45,23%)	15 (17,85%)	28 (33,33%)	1 (1,19%)	2 (2,38%)	84
	Sud	23 (46,00 %)	9 (18,00 %)	17 (34,00 %)	1 (2,00 %)	0 (0 %)	50
	Tužilaštvo	15 (44,12%)	6 (17,65%)	11 (32,35%)	0 (0%)	2 (5,88%)	34
BD		13 (36,11%)	7 (19,44%)	16 (44,44%)	0 (0%)	0 (0%)	36
	Apelacioni sud	2 (25%)	3 (37,5%)	3 (37,5%)	0 (0%)	0 (0%)	8
	Tužilaštvo	4 (40%)	1 (10%)	5 (50%)	0 (0%)	0 (0%)	10
	Osnovni sud	7 (38,88%)	3 (16,66%)	8 (44,44%)	0 (0%)	0 (0%)	18
FBiH		21 (60,00%)	8 (22,86%)	5 (14,29%)	0 (0%)	1 (2,86%)	35
	Sud	17 (65,38%)	5 (19,23%)	4 (15,38%)	0 (0%)	0 (0%)	26
	Tužilaštvo	4 (44,44%)	3 (33,33%)	1 (11,11%)	0 (0%)	1 (11,11%)	9
RS		6 (18,75%)	4 (12,50%)	19 (59,37%)	0 (0%)	3 (9,37%)	32
	Sud	5 (19,23%)	3 (11,53%)	16 (61,53%)	0 (0%)	2 (7,69%)	26
	Tužilaštvo	1 (16,66%)	1 (16,66%)	3 (50%)	0 (0%)	1 (16,66%)	6
Kantonalni		163 (56,2%)	63 (21,72%)	48 (16,55%)	4 (1,37%)	12 (4,13%)	290
	Sud	69 (55,20%)	28 (22,40%)	23 (18,40%)	1 (0,80%)	4 (3,20%)	125
	Tužilaštvo	94 (56,96%)	35 (21,21%)	25 (15,15%)	3 (1,81%)	8 (4,84%)	165
Okružni		37 (21,02%)	16 (9,09%)	114 (64,77%)	1 (0,56%)	8 (4,54%)	176
	Sud	23 (24,21%)	9 (9,47%)	58 (61,05%)	0 (0%)	5 (5,26%)	95
	Tužilaštvo	14 (17,28%)	7 (8,64%)	56 (69,13%)	1 (1,23%)	3 (3,70%)	81
Općinski	Sud	227 (56,18%)	91 (22,52%)	65 (16,08%)	5 (1,23%)	16 (3,96%)	404
Osnovni	Sud	49 (24,50%)	14 (7,00%)	128 (64,00%)	3 (1,50%)	6 (3,00%)	200

4. Molimo da date kratak pregled parametara koji su korišteni prilikom procjene i ocjenjivanja stručnog osoblja zaposlenog u pravosudnom sistemu.

Zakonom o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10) - Glava V – Službenici suda čl. 42. – 50., Zakonom o sudovima RS („Službeni glasnik RS“, br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) - Glava VI – Radnici suda čl. 49. – 57. i Zakonom o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) utvrđeno je da se na radno-pravni status zaposlenih u sudu u skladu sa primjenjuju propisi o položaju, pravima i obavezama radnika u organima uprave.

Zakonima o sudovima predviđeno je da se rezultati rada lica zaposlenih u sudu ocjenjuju najmanje jednom godišnje. Predsjednik suda ocjenjuje rezultate rada sekretara suda. Na prijedlog rukovodioca koji je neposredno nadređen radniku koji se ocjenjuje, predsjednik suda ocjenjuje rezultate rada stručnih saradnika i pripravnika, a sekretar suda rezultate radnika.

Zakonom o Tužilaštvu BiH, Zakonom o Federalnom tužilaštvu FBiH, Zakonom o Tužilaštvu BD i kantonalnim zakonima o tužilaštvima regulisano je da se propisi kojima se uređuje radno-pravni status zaposlenih u organima uprave u skladu sa primjenjuju i na zaposlene u tužilaštvima.

Prema propisima o statusu radnika organa uprave ocjenjivanje njihovog rada se zasniva na rezultatima postignutim u provođenju poslova predviđenih opisom radnog mjesta i u okviru ispunjenja profesionalnih ciljeva koje za dati vremenski period utvrdi neposredno nadređeni državni službenik.

Kriteriji za ocjenjivanje rada zaposlenih u organima uprave, koji se primjenjuju i na radnike u pravosudnim institucijama, odnose se, između ostalih, na slijedeće elemente: kvalitet rada (tačnost, zasnivatost, organizovanost), efikasnost u radu (odnos između količine obavljenog posla i utrošenog vremena), nezavisnost u radu (sposobnost da se posao obavlja uz minimalan nadzor pretpostavljenog), odnos prema poslu (prisutnost na poslu, poštivanje radnog vremena, odgovornost, dosljednost u radu, odnos prema kolegama), inicijativa (iskazivanje novih ideja, kreativnost), vještina komunikacija (sa radnim kolegama i strankama, sklonost ka timskom radu, rješavanje konflikata), poznavanje posla (razumijevanje i primjena znanja vezanog za posao, poznavanje propisa, itd.) spremnost prilagođavanja promjenama (u odnosu na uvođenje novih praksi u radu), itd.

RS

U RS rezultati rada sudija se ocjenjuju u skladu sa kriterijumima koje utvrđuje VSTV. Ocjenjivanje rezultata rada sudije vrši predsjednik suda, a rezultate rada predsjednika suda ocjenjuje predsjednik neposredno višeg suda, a predsjednika Vrhovnog suda ocjenjuje VSTV.

5. Postoje li sudovi izvan općeg pravosudnog sistema (kao što su vojni sudovi)?

U sistemu pravosuđa BiH ne postoje sudovi koji su izvan općeg pravosudnog sistema, koji je u prethodnim odgovorima detaljnije opisan.

6. Molimo da opišete koji sudovi primjenju koje zakone (državne zakone, entitetske zakone itd). Kakva je hijerarhija između ovih zakona? Po kojem osnovu se odlučuje koji zakon se primjenjuje u slučajevima preklapanja nadležnosti?

Sud BiH u svom radu primjenjuje zakone na državnom nivou, kao npr. Krivični zakon BiH, Zakon o krivičnom postupku BiH, Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH, Zakon o izvršnom postupku pred Sudom BiH, Zakon o upravnim sporovima BiH.

Sudovi u FBiH i RS primjenjuju posebne entitetske procesne i materijalne zakone, a sudovi BD primjenjuju zakone BD.

Između zakona BiH i zakona RS vodi se računa o usklađenosti, ali ne postoji hijerarhijski odnos između ovih zakona niti postoji slučaj preklapanja. Sudovi u RS isključivo primjenjuju zakone RS (materijalne i procesne).

U RS i FBiH donijeto je više zakona u istovjetnom tekstu, materijalnih i procesnih (Zakon o stvarnim pravima, Zakon o stečajnom postupku, Zakon o izvršnom postupku i sl), a prilikom izmjena i dopuna navedenih zakona ne postoji obaveza zakonodavnih organa za usaglašavanje navedenih tekstova.

Takođe sudovi u BiH primijenjuju i bivši Krivični zakon SFRJ za krivična djela počinjena u periodu prije stupanja na snagu naknadnih krivičnih zakona entieta, BiH ili BD, osim u slučaju kada je noviji zakon blaži za počinioca.

Kako se uglavnom radi o odvojenoj nadležnosti, ne postoji hijerarhijski odnos između državnih i entitetskih zakona.

Međutim, u nekim slučajevima se pred Sudom BiH primijenjuju odredbe entitetskih zakona. Tako je prema članu 7. stav (2) Zakona o Sudu BiH, Sud BiH nadležan za krivična djela utvrđena zakonima FBiH, RS i BD kada ta krivična djela ugrožavaju suverenitet, teritorijalni integritet, političku nezavisnost, nacionalnu sigurnost i međunarodni subjektivitet BiH, te kada mogu imati ozbiljne reperkusije ili štetne posljedice na privredu BiH ili mogu izazvati druge štetne posljedice za BiH ili mogu izazvati ozbiljnu ekonomsku štetu ili druge štetne posljedice van teritorije datog entiteta ili BD. O nadležnosti za procesuiranjem krivičnih djela propisanih entitetskim krivičnim zakonima odlučuje Sud BiH na osnovu navedene odredbe.

Ovaj sud nadležan je da rješava sukob nadležnosti između sudova entiteta, između sudova entiteta i Suda BD, te između Suda BiH i bilo kojeg drugog suda.

7. Kako osiguravate ujednačenu primjenu zakona u različitim sudovima?

Nosiocima pravosudnih funkcija omogućen je pristup bazi podataka Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a (CSD) u kojoj se nalazi izabrana sudska praksa (na dan 06.07.2011. godine u bazu je uneseno 7514 pravosnažnih odluka Apelacionog odjeljenja Suda BiH, Apelacionog suda BD, Vrhovnog suda FBiH i Vrhovnog suda RS i vezanih nižestepenih odluka). Pored toga, CSD na svojoj stranici, objavljuje informacije o novousvojenim zakonima na nivou BiH, FBiH i RS. CSD također prati i redovno objavljuje informacije o održanim sjednicama Ustavnog suda BiH kao i meritorno riješenim predmetima toga suda, te odlukama Evropskog suda za ljudska prava donesenim u predmetima protiv BiH.

Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju („Službeni glasnik BiH“, br. 57/08, 70/09 i 13/10) u članu 9. stav 3. određuje da predsjednici vrhovnih sudova entiteta i Apelacionog suda BD, s ciljem ujednačavanja sudske prakse, organizuju sastanke najmanje dva puta godišnje.

Član 18. stav 2. određuje da će se sjednice sudskih odjela obavezno sazvati kada se utvrdi da u pitanjima pravilne primjene zakona ne postoji saglasnost između pojedinih sudija i vijeća radi razmatranja ovih pitanja i pokušaja njihovog usaglašavanja.

Pravilnik takođe predviđa mogućnost zauzimanja pravnih shvatanja o određenom pravnom pitanju. Tako je članom 19. propisano da su pravna shvatanja zauzeta na sjednicama sudskih vijeća upućujućeg karaktera i da se navedena pravna shvatanja usvojena na sjednicama odjela viših sudskih instanci dostavljaju sudovima nižih nivoa.

Jedinstvena primjena zakona se osigurava i zauzimanjem načelnih stavova vrhovnih sudova o određenom pravnom pitanju na proširenoj općoj sjednici vrhovnih sudova entiteta, uz napomenu da se ova mogućnost u praksi rijetko koristi. Opću sjednicu čine sve sudije vrhovnog suda. Proširenu sjednicu Vrhovnog suda RS čine sve sudije Vrhovnog suda i po jedan predstavnik iz svakog okružnog suda, dok proširenu sjednicu Vrhovnog suda FBiH čine sve sudije Vrhovnog suda i određeni broj sudija kao delegati kantonalnih sudova.

RS

Članom 123. Ustava RS je regulisano da Vrhovni sud RS, kao najviši sud u Republici, osigurava jedinstvenu primjenu zakona. Jedinstvena primjena zakona se osigurava i po zauzimanju načelnih stavova Vrhovnog suda na općoj i proširenoj sjednici. Opću sjednicu čine sve sudije Vrhovnog suda, a proširenu sjednicu čine sve sudije Vrhovnog suda i po jedan predstavnik iz svakog okružnog suda.

Jedinstvena primjena zakona se ostvaruje i putem savjetovanja sudija u organizacijama udruženja sudova, kao i prilikom edukacije sudija u organizacije JU Centra za edukaciju sudija i tužilaca.

8. Kako osiguravate jednake uslove u pogledu građanskog i krivičnog zakonodavstva diljem države?

Obzirom na podijeljene nadležnosti u državi BiH i to na državni nivo, dva entiteta, BD i 10 kantona u FBiH, a koje su utvrđene sa ukupno 13 ustavnih akata, usklađivanje propisa nije jednostavan postupak, pa samim tim nije jednostavno ni osigurati u potpunosti jednake uslove u pogledu građanskog i krivičnog zakonodavstva.

Na ovom mjestu je svakako bitno napomenuti da su 2003. godine, u okviru reforme pravosudnog sistema u BiH, doneseni najvažniji procesni zakoni kojim su na usklađen način uvedeni isti građanski i krivični instituti u cijeloj BiH. Tako su donesena 4 krivična zakona, 4 zakona o krivičnom postupku, 4 zakona o parničnom postupku, 4 zakona o izvršnom postupku. Ipak, zakonodavna tijela u BiH imaju nadležnost izmijeniti ove zakone u svakom trenutku i narušiti postojeću „usklađenost“, obzirom da ne postoji obaveza usklađivanja između ovih propisa između entiteta, BD i BiH. Tako su u određenim segmentima ovi propisi u ranijem periodu i mijenjani.

U kontekstu ovog pitanja svakako je bitno istaći da Zakon o Sudu BiH, predviđa da je ovaj sud nadležan dazauzima konačan i pravno obvezujući stav u vezi s provođenjem zakona BiH i međunarodnih ugovora na zahtjev bilo kojeg suda entiteta ili bilo kojeg suda BDkojem je povjereno provođenje zakona BiH, te da donosi praktična uputstva za primjenu krivičnog materijalnog prava BiH iz nadležnosti Suda u vezi sa krivičnim djelima genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i kršenje zakona i običaja rata, te pojedinačnom krivičnom odgovornošću vezano za ova djela, po službenoj dužnosti ili na zahtjev bilo kojeg entitetskog suda ili suda BD.

Takođe, Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju (koji uređuje organizaciju i unutrašnje poslovanje svih sudova u BiH, izuzev Suda BiH) definiše odnose između predsjednika viših sudova i predsjednika nižih sudova kao odnose saradnje, a ne subordinacije. Saradnja se ostvaruje kroz sastanke (najmanje dva puta godišnje), na kojim se između ostalog mogu razmatrati pitanjima značajna za zakonito i pravilno funkcioniranje sudova u okviru svoje nadležnosti.

Pored toga, predsjednici vrhovnih sudova entiteta i Apelacionog suda BD, sa ciljem ujednačavanja sudske prakse, organizuju sastanke najmanje dva puta godišnje.

2003. godine pri Ministarstvu pravde BiH formiran je i Tim za praćenje i ocjenu primjene krivičnih zakona koji je zadužen da analizira sve aspekte primjene krivičnog zakonodavstva u BiH i preporučuje mjere za unapređenje i efektivnost ovih zakona. Tim je sastavljen od predstavnika sudija, tužilaca, advokata, profesora krivičnog prava i drugih pravnih stručnjaka.

RS

Sudovi u RS su stvarno i mjesno nadležni u građanskim i krivičnim stvarima i odlučuju u prvom stepenu, a u skladu sa zakonom o redovnim i vanrednim pravnim sredstvima, tako da organizacija sudova u RS predstavlja zaokruženu cjelinu. Pravosnažne odluke i odluke po vanrednim pravnim sredstvima su konačne i obavezujuće. Vrhovni sud RS odlučuje u posljednjoj instanci o redovnim i vanrednim pravnim sredstvima (po žalbama, reviziji i zahtjevu za zaštitu zakonitosti) i ne postoji mogućnost osnivanja Vrhovnog suda iznad Vrhovnog suda RS iz razloga što Vrhovni sud RS kao posljednja instanca donosi konačne i obavezujuće odluke.

9. Molimo da opišete unutrašnju organizaciju i postupke a) Suda BiH i b) Tužilaštva BiH.
Sud BiH

Prema Zakonu o Sudu BiH, ovaj sud ima krivičnu, upravnu i apelacionu nadležnost.

Što se unutrašnje organizacije tiče, prema Zakonu o Sudu BiH, Sud BiH ima opću sjednicu i tri odjeljenja. Sudska odjeljenja su:

- Krivično odjeljenje,
- Upravno odjeljenje,
- Apelaciono odjeljenje (uključujući nadležnost po žalbi u postupku provođenja izbora).

Krivično odjeljenje sastoji se od tri odjela:

- Odjela I za ratne zločine,
- Odjela II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju,
- Odjela III za sva ostala krivična djela iz nadležnosti Suda.

Apelaciono odjeljenje sastoji se od tri odjela:

- Odjela I - odlučuje po žalbama na odluke Odjela I Krivičnog odjeljenja,
- Odjela II - odlučuje po žalbama na odluke Odjela II Krivičnog odjeljenja,
- Odjela III - odlučuje po žalbama na odluke Odjela III Krivičnog odjeljenja i na odluke Upravnog odjeljenja. Odjel III takođe rješava po prigovorima koji se odnose na izborna pitanja.

Upravno odjeljenje sastoji se od najmanje pet sudija, a Krivično i Apelaciono od po najmanje deset sudija. Odjeljenja sude u vijećima sastavljenim od po trojice sudija.

U skladu sa Poslovnikom Suda, predsjednik Suda je nadležan da sudije raspoređuje na opće i posebne zadatke u bilo koje odjeljenje, vijeće ili predmet, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Što se postupaka koji se vode pred Sudom BiH tiče, na ovom mjestu ćemo ukratko dostaviti informacije o tome, obzirom da je nadležnost ovog suda opisana u okviru odgovora na pitanje 3.d). Tako se pred Sudom BiH u prvom stepenu kao i u postupku po uloženim pravnim lijekovima vode slijedeći postupci: krivični postupak (prethodni krivični postupak, postupak prethodnog saslušanja, postupak prema maloljetnicima i sl.), postupak izvršenja krivičnih sankcija, parnični postupak, izvršni postupak, upravni spor, postupak ekstradicije kao i postupak po izbornim žalbama.

Poslovnikom Suda uređuju se interni postupci pred svim odjeljenjima Suda u onoj mjeri u kojoj nisu uređeni zakonima na koje se u Zakonu o Sudu upućuje. Kod vođenja postupaka poštuju se osnovni principi predviđeni ovim zakonom.

Opću sjednicu Suda čine sve sudije Suda. Na općoj sjednici odluke se donose većinom glasova svih sudija Suda. Na općoj sjednici Sud izrađuje i usvaja Poslovnik o radu Suda, izrađuje i usvaja Poslovnik o radu Odjela III Krivičnog, Apelacionog i Upravnog odjeljenja, bira generalnog sekretara, usvaja plan rada koji predlaže predsjednik, usvaja prijedlog budžeta Suda.

Sud ima Zajednički sekretarijat i Ured registrara Odjela I i Odjela II Krivičnog i Apelacionog odjeljenja. Zajednički sekretarijat nadležan je za upravljanje i servisiranje rada Odjela III Krivičnog, Odjela III Apelacionog odjeljenja i Upravnog odjeljenja. Ured registrara pruža administrativne, pravne i druge usluge podrške Odjelu I i Odjelu II u skladu sa Zakonom o Sudu i Poslovnikom.

STAV RS-a

Visoki predstavnik za BiH je nametnuo Zakon o Sudu i Zakon o tužilaštvu BiH, kojim je ustanovljen Sud BiH i Tužilaštvo BiH. Prema važećem Ustavu BiH pravosudne institucije, osim Ustavnog suda BiH, su u izričitoj nadležnposti entiteta, pa ističemo da ne postoji ustavni osnov, u Ustavu BiH, za uspostavu Suda BiH i Tužilaštva BiH.

Pored nepostojanja ustavnog osnova ističemo i slijedeće:

- da Sud BiH ne može odlučivati po žalbama na prvostepene presude (tzv. apelaciona nadležnost), kako je to regulisano važećim zakonom o Sudu BiH,
- da Sud BiH ne može preuzimati predmete iz stvarne nadležnosti okružnih i kantonalnih sudova, a posebno za krivična djela koja su regulisana entitetskim zakonima,
- da sud BiH ne može zauzimati konačan i pravnoobavezujući stav u vezi provođenja zakona BiH i međunarodnih ugovora, što je suprotno načelu da su sudovi (sudije) nezavisni i samostalni i da odluke donose u skladu sa Ustavom i Zakonom,
- da sud BiH ne može biti nadležan za donošenje praktičnih upustava za primjenu materijalnog prava BiH iz nadležnosti suda u vezi sa krivičnim djelima genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i kršenja zakona i običaja ratovanja, a posebno pojedinačnom krivičnom odgovornošću vezanom za ova djela, po službenoj dužnosti ili na zahtjev bilo kojeg entitetskog suda ili suda Brčko distrikta BiH,
- Da Sud BiH ne može retroaktivno primjenjivati Krivični zakon BiH iz 2003. godine što je suprotno općem načelu da se zakoni ne mogu retroaktivno primjenjivati sa izuzetkom u krivičnom pravu da se reteoaktivno može primjeniti samo krivični zakon koji je blaži za učinioca krivičnog djela.

STAV SUDA BIH

Činjenica da Ustav BiH u svom tekstu ne pominje izričito Sud BiH (kao ni Tužilaštvo BiH ili VSTV), ne znači samo po sebi da su ove institucije neustavne. Sud BiH je uspostavljen 2000. godine, kao jedini sud redovne nadležnosti na nivou BiH. Uspostavljanjem Suda BiH, stvoren je mehanizam kojim se osigurava sudska zaštita u odnosu na vrijednosti i principe garantovane Ustavom BiH i čije provođenje je u nadležnosti države BiH. Osiguravanje efikasne sudske zaštite u oblastima koje su isključiva nadležnost države BiH bila je obaveza koja proizilazi ne samo iz Ustava BiH već i iz Evropske konvencije i drugih međunarodnih dokumenata.

Ustavni sud BiH je dva puta cijenio pitanja vezano za ustavnost Suda BiH, prvi put je svojom odlukom iz 2001.godine upravo ustanovio da je osnivanje Suda BiH u skladu sa Ustavom BiH. Pokretati pitanje ustavnosti Suda BiH poslije više od 10 godina nakon što je mjerodavna instanca - Ustavni sud, odlučio o ovom pitanju je nedopustivo i ne doprinosi konstruktivnoj raspravi o unapređenju pravosuđa. Ovim se ne osporava samo Sud BiH, već se na ovaj način upravo osporavaju institucije (Ustavni sud BiH) koje su izričito navedene u Ustavu i njihov rad.

Iz istih razloga smatramo da se ne treba raspravljati o činjenici da je Zakon o Sudu BiH nametnuo Visoki predstavnik. Prije svega ovo pitanje je takođe bilo predmet raspravljanja i Ustavnog suda BiH. Nadalje, Zakon o Sudu BiH je u identičnom obliku naknadno usvojila Parlamentarna skupština BiH 25.06.2002. godine („Službeni glasnik BiH“ broj 16/02), tako da se o svim njegovim odredbama, pojedinačno navedenim u gornjem stavu RS, ne može raspravljati i pregovarati u ovom dokumentu, već u redovnoj proceduri izmjena zakona.

Tužilaštvo BiH

Član 12. Zakona o Tužilaštvu BiH propisuje krivičnu nadležnost ovog tužilaštva, pa je tako ovo tužilaštvo nadležno za provodenje istrage za krivična djela za koja je nadležan Sud BiH, te za gonjenje počinilaca pred Sudom BiH, u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku BiH i drugim primjenjivim zakonima, u koje spadaju i Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti polova, te zakoni u vezi sa intelektualnim vlasništvom. Tužilaštvo BiH je organ nadležan za primanje zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima, u skladu sa zakonima, multilateralnim i bilateralnim sporazumima i konvencijama, uključujući i zahtjeve za izručenje ili predaju traženih lica od strane sudova ili organa na teritoriji BiH i drugih država, odnosno međunarodnih sudova ili tribunala. U slučaju da je za provodenje zahtjeva potrebna sudska odluka, Tužilaštvo je ovlašteno da podnese zahtjev za donošenje takve odluke.

Posebni odjeli, izmedu ostalog, preduzimaju zakonom odredene mjere za ispitivanje i gonjenje počinilaca krivičnih djela ratnih zločina, organizovanog kriminala, privrednog kriminala i korupcije predviđenih zakonom, kada je u navedenim zakonima za ta djela predviđena nadležnost Suda BiH.

Primjenom vezane nadležnosti Tužilaštva BiH uz propisanu nadleženost Suda BiH, u nadležnost Tužilaštva BiH spada i ona određena članom 7. stav 2. Zakona o Sudu BiH, koji glasi:

"*Sud je dalje nadležan za krivična djela utvrđena zakonima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine kada ta krivična djela:*

- *ugrožavaju suverenitet, teritorijalni integritet, političku nezavisnost, nacionalnu sigurnost i međunarodni subjektivitet Bosne i Hercegovine;*
- *mogu imati ozbiljne reperkusije ili štetne posljedice na privredu Bosne i Hercegovine ili mogu izazvati druge štetne posljedice za Bosnu i Hercegovinu ili mogu izazvati ozbiljnu ekonomsku štetu ili druge štetne posljedice izvan teritorije datog entiteta ili Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine*."

Prema Zakonu o Tužilaštvu BiH, u Tužilaštvu BiH postoji Posebni odjel za ratne zločine i Posebni odjel za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju.

Posebni odjel za ratne zločine (Odjel I) formiran je nakon donošenja paketa zakona koji je usvojen u Parlamentarnoj skupštini BiH u decembru 2004. godine, a koji su bili nužni da bi se predmeti sa Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) mogli procesuirati pred domaćim pravosudnim institucijama, kao i da bi se mogla preuzeti uloga Jedinice za pravila puta MKSJ koja je do svog zatvaranja pregledavala predmete ratnih zločina prije nego što domaći sudovi donesu odluku o lišenju slobode osumnjičenih za ratne zločine počinjene za području BiH. Odjel za ratne zločine je odgovoran za procesuiranje predmeta ratnih zločina koji su počinjeni na teritoriji BiH u periodu ratnih sukoba od 1992. do1995. godine.

Posebni odjeli za ratne zločine Tužilaštva BiH radi na četiri vrste predmeta: Predmeti koje Haški tribunal ustupa domaćem pravosuđu u skladu s Pravilom 11 bis svojih Pravila o postupku i dokazima. Predmeti koje je pregledala jedinica za Pravila puta MKSJ. To su predmeti u kojima su domaće institucije iz BiH provele istragu, a zatim ih prosljedile jedinici za Pravila puta da bi dobili njihovo mišljenje, kako bi utvrdili da li su prikupili dovoljno dokaza koji ukazuju da postoje osnovi sumnje da bi osoba mogla biti stavljena u pritvor. Predmeti iz Tužilaštva haškog tribunala u kojima je Tribunal proveo istragu, ali nije podigao optužnicu i predmeti koji su započeti nakon isteka mandata jedinice Pravila puta u oktobru 2004. godine.

Sam Odjel podijeljen je u timove koji pokrivaju određene geografske regije u BiH.

U nadležnosti Posebnog odjela za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju (Odjel II) spada procesuiranje počinilaca organizovanog, privrednog kriminala i korupcije u skladu sa zakonima BiH. Ovdje spadaju krivična djela korupcije koja se odnose na zaposlenike u institucijama BiH, krivična djela privrednog i finansijskog kriminala, uključujući krivična djela porezne utaje, krijumčarenja, carinskih prevara i pranja novca, te krivična djela organizovanog kriminala, uključujući ali i ne ograničavajući se na djela međunarodne trgovine drogama, trgovine ljudima i slična krivična djela propisana Krivičnim zakonom BiH. I ovaj odjel takođe funkcioniše u posebnim timovima.

U nadležnost Odjela III spadaju sva krivična djela iz nadležnosti Tužilaštva BiH koja nisu u isključivoj nadležnosti Odjela za ratne zločine i Posebnog odjela za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju. Ovaj Odjel radi na predmetima koji uključuju, ali se ne ograničavaju na krivična djela terorizma, zaštite autorskih prava i falsifikovanja novca.

Odjele III zadužen je i za ostvarivanje međunarodne saradnje u krivičnim predmetima u skladu sa zakonima, multilateralnim i bilateralnim sporazumima i konvencijama, što uključuje i zahtjeve za izručenje ili predaju traženih osoba od strane sudova ili organa na području BiH i drugih država.

10. Molimo da opišete Vaš tužilački sistem. a) Kako se imenuju tužioci? b) Kakav je njihov status? c) Da li tužioci uživaju imunitet od krivičnog gonjenja? d) Koje su pojedinačne uloge tužilaca i stručnih saradnika i kakav je hijerarhijski sistem između njih?

Tužilaštva u BiH su samostalni i nezavisni organi koji, u okviru svoje nadležnosti, preduzimaju propisane mjere i radnje u otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa te vrši druge poslove određene zakonom.

Na nivou BiH formirano je Tužilaštvo BiH čija je nadležnost utvrđena Zakonom o Tužilaštvu BiH. Ovo tužilaštvo djeluje samostalno kao poseban organ BiH, te je nadležno za provođenje istrage za krivična djela za koja je nadležan Sud BiH, te za gonjenje počinilaca pred Sudom BiH, u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku (ZKP) BiH i drugim primjenjivim zakonima.

U FBiH, postoji Federalno tužilaštvo i deset kantonalnih tužilaštava. Nadležnost, organizacija i funkcionisanje Federalnog tužilaštva je utvrđena Zakonom o Federalnom tužilaštvu, a nadležnost, organizacija i funkcionisanje kantonalnih tužilaštava je utvrđena kantonalnim zakonim i to za svaki kanton posebnim zakonom o tužilaštvu tog kantona.

Federalno tužilaštvo postupa u predmetima pred Vrhovnim sudom FBiH, dok kantonalna tužilaštva postupaju pred sudovima kantona za koji su osnovani (što uključuje općinske i kantonalni sud tog kantona).

Za područje BD osnovano je Tužilaštvo BD. Tužilaštvo BD je osnovano Zakonom o Tužilaštvu BD u skladu sa Statutom BD. Tužilaštvo BD je samostalan i nezavisan organ koji u okviru BD preduzima propisane mjere i radnje u otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa, te vrši druge poslove određene zakonom. U ispunjavanju svoje funkcije Tužilaštvo BD učestvuje u postupcima pred Apelacionim i Osnovnim sudom BD.

RS

U RS tužilačku funkciju obavlja Republičko tužilaštvo i pet okružnih tužilaštava. U sastavu okružnog tužilaštva u Banjaluci ustanovljeno je Specijalno tužilaštvo u cilju efikasnog suzbijanja organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u RS. Okružna tužilaštva se osnivaju za područje okružnih sudova, a Specijalno i Republičko tužilaštvo za teritoriju RS.

Glavni tužioci, zamjenici Glavnog tužioca i tužioci ne mogu biti pozvani na krivičnu ni građansko-pravnu odgovornost ni za jedno djelo u vršenju službe.

a) VSTV imenuje glavne tužioce, zamjenike glavnog tužioca i tužioce u sva tužilaštva na državnom, entitetskom, kantonalnom i okružnom nivou u BiH, uključujući i BD. Imenovanje tužilaca vrši se na način i po postupku utvrđenom za imenovanja nosilaca pravosudne funkcije, a što je definisano odredbama Zakona o VSTV-u, Poslovnikom VSTV-a i Pravilnikom o postupku odabira i imenovanja kandidata na pravosudne pozicije u BiH.

Kada se pojavi upražnjena pozicija u nekom od navedenih tužilaštava, Vijeće raspisuje konkurs koji se objavljuje u tri najtiražnija dnevna lista u BiH i „Službenom glasniku BiH“. Konkurs ostaje otvoren 15 dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“. Po okončanju konkursa, prva faza je provjeravanje svih prijava, kako bi se utvrdilo da li svi kandidati ispunjavaju zakonom propisane uslove, te da li postoje neke druge prepreke za imenovanje. Poslije ove faze, spisak prijavljenih kandidata koji ispunjavaju uslove, dostavlja se nadležnim podvijećima kako bi odredili kandidate sa kojima će se obaviti intervjui. Kada podvijeće odredi kandidate za intervjuisanje, ujedno formira i komisiju za obavljanje razgovora. Komisije su sastavljene od najmanje tri člana Vijeća. Kada je u pitanju tužilačka pozicija, u komisiji za obavljanje razgovora, većina članova su tužioci. Prilikom intervjuisanja kandidata, komisije sve intervjuisane kandidate ocjenjuju u vidu brojčane ocjene i kratkog opisnog komentara. Na osnovu obavljenih intervjua, komisija za obavljanje razgovora, sačinjava rang listu u skladu sa dobivenom ocjenom i istu dostavlja nadležnom podvijeću koje sačinjava svoj prijedlog za imenovanje i taj prijedlog dostavlja Vijeću. Vijeće, kao cjelina, donosi konačnu odluku o svim imenovanjima na sve pravosudne pozicije, pa tako i na tužilačke pozicije. Poslije imenovanja, odluka o imenovanju se dostavlja svim imenovanim osobama i zakazuje se dan, kada imenovani kandidati polažu svečanu zakletvu. Sve odluke o imenovanjima se objavljuju u „Službenom glasniku BiH“. Napominjemo da se nijedna osoba ne može imenovati za tužioca, a da se s njom prethodno nije obavio intervju za tu poziciju.

Tužioci se imenuju na dužnost bez ograničenja trajanja mandata, a to je do navršene starosne dobi od 70 godina starosti. Međutim, mandat može prestati i prije navršetka propisane starosne dobi, a to je u slučaju podnošenja ostavke ili smjenjivanja sa dužnosti u slučajevima propisanim Zakonom o VSTV BiH, a to je: u slučaju razrješenja od strane Vijeća, kao rezultat disciplinskog postupka ili ako se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je trajno izgubio radnu sposobnost za obavljanje dužnosti.

b) Po pitanju statusa tužilaca u BiH, svi tužioci u BiH su nosioci pravosudne funkcije, što znači da svoju funkciju obavljaju samostalno i nezavisno od zakonodavne i izvršne vlasti. Tužilac ima pravo, ali i dužnost, da tužilačke odluke donosi u skladu sa zakonom. Poštivanje ljudskih prava i načelo vladavine prava, pretpostavlja postojanje nezavisnog i nepristrasnog tijela nadležnog za provođenje istrage i progona za krivična djela. Unutar tužilaštva kao institucije, svaki tužilac obavlja svoje profesionalne dužnosti na nepristrasan, nezavisan i objektivan način.

Novim krivično-pravnim zakonodavstvom u BiH napušten je koncept istražnog sudije, te je vođenje istrage u potpunosti povjereno tužiocu. Tužilac pri tome mora biti nezavisan i nepristrasan, što se osigurava, sa jedne strane obavezom države i drugih institucija i privatnih stranaka da se suzdrže od bilo kakvih pritisaka na tužioce, a sa druge strane, Kodeksom tužilačke etike BiH (tačka 1. i 2.), prema kojim tužilac obavlja svoju funkciju i tretira sve strane u postupku bez favoriziranja, pristrasnosti i predrasuda, poštujući pretpostavku nevinosti. Nepristrasnost se odnosi ne samo na odluku, nego i na postupak donošenja odluke.

Status, odnosno sama uloga tužioca u krivičnom postupku je postala dvojaka, naime on nastupa kao državni organ zadužen za otkrivanje i gonjenje počinilaca krivičnih djela, uključujući i isključivu nadležnost za naređivanje i provođenje istrage, te podizanje i zastupanje optužnice, ali isto tako on predstavlja stranku u postupku. Tužioci time imaju ključnu ulogu u provođenju pravosudnih i ostalih mjera koje su vezane za krivično zakonodavstvo, kao i ključnu ulogu u nezavisnosti suda da presuđuje u skladu sa zakonom i prema dokazima, te na taj način povećava povjerenje javnosti u integritet pravosuđa.

Status tužioca se ogleda i kroz finansijsku nezavisnost. Materijalna osiguranost, kao značajan garant individualne nezavisnosti nosilaca pravosudnih funkcija nastoji se osigurati kroz plate tužilaca koje su regulisane slijedećim zakonima:

- Zakonom o platama i drugim naknadama u sudskim i pravosudnim institucijama na nivou BiH,
- Zakon o platama i drugim naknadama sudija i tužilaca u FBiH,
- Zakonom o platama i drugim naknadama sudija i tužilaca u RS,
- Zakonom o platama i drugim naknadama sudija i tužilaca u BD.

Navedenim zakonima utvrđeni su iznosi plata za pojedine nivoe pravosudnih institucija, zatim predviđeni instrument njihovog usklađivanja sa prosječnom platom u BiH, plaćeni godišnji odmor, redovna i vanredna plaćena odsustva.

Tužioci imaju mogućnost napredovanja, kroz objektivizirane kriterije. Imenovanje, kao i napredovanje je osigurano u skladu sa potrebama, a imajući u vidu sposobnost, odnosno stručnost, moralne kvalitete i iskustvo, kako je to propisano čl. 22. i 43. Zakona o VSTV-u.

Tužioci uživaju iste osnovne slobode kao i svi ostali građani. Obzirom na njihovu ulogu u pravosudnom sistemu, sloboda izražavanja i pravo na udruživanje su od posebnog značaja. Prilikom ostvarivanja tih sloboda nosioci pravosudnih funkcija moraju biti posebno oprezni, da ne bi ugrozili svoju nepristrasnost i nezavisnost.

Priroda tužilačke profesije, pored nepristrasnosti, podrazumjeva, takođe i visok stepen stručnosti, radi čega nosioci tužilačke funkcije odgovarajućom obukom trebaju biti osposobljeni za tu dužnost. Upravo iz tih razloga su u BiH osnovani entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca koji, pod nadzorom VSTV, pružaju tužiocima mogućnost obuke kroz prikladne nastavne programe, a imajući u vidu zahtjeve sposobnosti i nepristranosti koji su neraskidivo povezani sa tužilačkom dužnošću. Edukacija je besplatna i prilagođena potrebama tužilaca.

c) U pogledu imuniteta tužilaca od krivičnog gonjenja, prema članu 87. Zakona o VSTV-u tužilac ne može biti krivično gonjen, uhapšen ili zadržan u pritvoru, niti može odgovarati u građanskom postupku za mišljenja koja daje ili za odluke koje donese u okviru svojih službenih dužnosti. Međutim, ovako zakonom predviđeni imunitet tužioca ne predstavlja i njegov imunitet od krivične odgovornosti za djela koja se ne odnose ili neposredno ne proizilaze iz obavljanja dužnosti tužioca. Ttužilac je disciplinski odgovoran za zakonom propisane disciplinske prekršaje koje učini s umišljajem ili iz nehata, prema članu 54. Zakona o VSTV-u. Svojim Poslovnikom o radu Vijeće je uredilo način osnivanja i rada disciplinskih organa, kao i provođenje disciplinskog postupka.

d) Osnovna uloga tužioca je otkrivanje i gonjenje počinilaca krivičnih djela koja su u nadležnosti suda. Tužilac ima pravo i dužnost da odmah po saznanju da postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično djelo:

- preduzme potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i provođenja istrage, pronalaženja osumnjičenog, rukovođenja i nadzora nad istragom, kao i upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih osoba vezanih za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izjava i dokaza,
- provede istragu u skladu sa zakonom,
- daje imunitet u skladu sa zakonom,
- zahtijeva dostavljanje informacija od državnih organa, preduzeća, pravnih i fizičkih osoba,
- izdaje pozive i naredbe i predlaže izdavanje poziva i naredbi u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku,
- naređuje ovlaštenoj službenoj osobi da izvrši naredbu izdatu od strane suda u skladu sa zakonom o krivičnom postupku,
- predlaže izdavanje kaznenog naloga,
- podiže i zastupa optužnicu pred sudom,
- izjavljuje pravne lijekove,
- obavlja i druge poslove određene zakonom.

Svi organi koji učestvuju u istrazi dužni su da o svakoj preduzetoj radnji obavijeste tužioca i da postupe po svakom njegovom zahtjevu.

Stručni saradnici su, prema odredbama ZKP BiH i ZKP RS, definisani kao ovlaštena službena lica, koja provode određene istražne radnje po ovlaštenju postupajućeg tužioca. Nasuprot tome, pitanje statusa stručnih saradnika i obima poslova koje obavljaju u FBiH regulisano je internim pravilnicima pojedinih kantonalnih tužilaštava, prema kojima se isti kategorizuju kao administrativno-tehničko osoblje.

Za razliku od ovlaštenja koja imaju stručni saradnici u tužilaštvima u FBiH, članom 34. a) stav (2) Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tužilaštvima RS („Službeni glasnik RS“, broj 68/07) propisano je da stručni saradnici u okružnim tužilaštvima mogu vršiti sve radnje u postupcima za izdavanje kaznenih naloga pred sudovima u skladu sa zakonom, a na osnovu zahtjeva i posebnog ovlaštenja glavnog okružnog tužioca.

U nacrtu Zakona o tužilaštvima u FBiH predviđeno je da stručni saradnici u kantonalnim tužilaštvima imaju status pomoćnika tužioca i mogu samostalno postupati u predmetima vezanim za krivična djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora do pet godina.

Stručni saradnik u svim tužilaštvima u BiH pomaže u radu tužilaca. Isti može biti specijalizovan za obavljanje određene oblasti rada, ali uz obavezan nadzor tužioca.

11. Molimo da navedete:

a) Broj tužilaštava (i vrste)

Broj tužilaštava

U BiH ukupno ima 20 tužilaštava i to: Tužilaštvo BiH, dva entitetska tužilaštva (Federalno tužilaštvo i Republičko tužilaštvo RS), 10 kantonalnih tužilaštava u FBiH, pet okružnih tužilaštava i jedno Specijalno tužilaštvo u RS i Tužilaštvo BD.

Vrste tužilaštava

Da bi se osiguralo efikasno ostvarivanje nadležnosti BiH i poštivanje ljudskih prava i zakonitosti na njenoj teritoriji, Zakonom o Tužilaštvu BiH, osnovano je Tužilaštvo BiH. Ovo tužilaštvo djeluje samostalno kao poseban organ BiH. Tužilaštvo BiH je organ nadležan za provođenje istrage za krivična djela za koja je nadležan Sud BiH, u skladu sa ZKP BiH i drugim primjenjivim zakonima.

U FBiH, formirano je Federalno tužilaštvo i deset kantonalnih tužilaštava. Federalno tužilaštvo preduzima zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih učinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa i vrši druge poslove određene federalnim zakonom, dok su kantonalna tužilaštva nadležna za područje kantona i predeuzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja osoba za koje se sumnja da su počinile krivična dijela i privredne prestupe, te vrši druge poslove određene federalnim i kantonalnim zakonima. Federalno tužilaštvo postupa pred Vrhovnim sudom FBiH, dok kantonalna tužilaštva postupaju pred općinskim i kantonalnim sudom koji se nalaze na području kantona za koji su osnovani.

U RS, pored Republičkog tužilaštva, formirano je još pet okružnih tužilaštava i jedno Specijalno tužilaštvo pri Okružnom tužilaštvu Banjaluka, nadležno za suzbijanje organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala u RS. Republičko tužilaštvo je osnovano Zakonom o Republičkom tužilaštvu RS, koje preduzima zakonom određene mjere na teritoriji RS, a okružna tužilaštva su formirana za područje okružnih sudova, gdje u ostvarivanju svojih funkcija postupaju pred osnovnim i odkužnim sudovima.

Tužilaštvo BD je osnovano za teritorij BD, u skladu sa Statutom BD. Tužilaštvo BD je samostalan i nezavisan organ koji u okviru BD preduzima propisane mjere i radnje u otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa, te vrši druge poslove određene zakonom. U ispunjavanju svoje funkcije Tužilaštvo BD postupa pred sudovima BD (Apelacionim i Osnovnim sudom BD).

b) Koje je tijelo nadležno za formiranje ili ukidanje koje vrste tužilaštva?

Sva tužilaštva u BiH se osnivaju i ukidaju zakonom. U BiH ima ukupno 15 zakona koja za predmet imaju osnivanje, strukturu i funkcionisanje tužilštava u BiH.

Na nivou BiH, Zakonom o Tužilaštvu BiH osnovano je Tužilaštvo BiH, koji je donesen od strane Parlamentarne skupštine BiH, kao najvećeg zakonodavnog organa BiH.

U FBiH ima 11 zakona kojima se osnivaju i ukidaju tužilaštva. Zakonom o Federalnom tužilaštvu, osniva se i ukida Federalno tužilaštvo, koji donosi Parlament FBiH (zakonodavni organ). Pored ovog zakona postoji i 10 kantonalnih zakona o tužilaštvima kojima se osnivaju i ukidaju tužilaštava na kantonalnom nivou i to: 1) Kantonalno tužilaštvo KS, 2) Kantonalno tužilaštvo SBK, 3) Kantonalno tužilaštvo TK, 4) Kantonalno tužilaštvo USK, 5) Kantonalno tužilaštvo PK, 6) Kantonalno tužilaštvo ZDK, 7) Kantonalno tužilaštvo HNK, 8) Kantonalno tužilaštvo ZHK, 9) Kantonalno tužilaštvo BPK i 10) Kantonalno tužilaštvo Livno.

Kantonalne zakone o tužilaštvima donose kantonalne skupštine, odnosno zakonodavni organi kantona.

U RS postoji Zakon o tužilaštvima kojim je osnovano Republičko tužilaštvo i 5 okružnih tužilaštava (Banja Luka, Bijeljina, Doboj, Istočno Sarajevo i Trebinje). Zakonom o suzbijanju organizovanog i najtežih oblika kriminala u okviru Okružnog tužilaštva Banjaluka osnovano je i Posebno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog i najtežih oblika kriminala (Specijalno tužilaštvo). Navedene zakone donosi Narodna skupština RS, kao zakonodavni organ.

Zakonom o Tužilaštvu BD osnovano je Tužilaštvo BD, koji je donijela Skupština BD (zakonodavno tijelo BD).

Sva navedena tužilaštva, osnivaju se na dan koji utvrdi VSTV.

RS

Gore navedene zakone donosi Narodna skupština RS, kao zakonodavni organ zakonom uređuje uspostavljanje i organizaciju svih vrsta tužilaštava u RS.

c) Koje tijelo osigurava finansijska sredstva za koju vrstu tužilaštva?

Nadležni zakonodavni organi (njih 14) odobravaju budžete za tužilaštva u BiH. Ovo znači da se tužilaštva u BiH finansiraju iz 14 različitih izvora, kako slijedi:

- Sredstva za Tužilaštvo BiH osiguravaju su u budžetu institucija BiH,
- Sredstva za Federalno tužilaštvo osiguravaju se u budžetu FBiH,
- Kantonalna tužilaštva u FBiH se finansiraju iz 10 kantonalnih budžeta u zavisnosti kojem kantonu teritorijalno pripadaju,
- Sva tužilaštva u RS (Republičko tužilaštvo, okružna tužilaštva, Specijalno tužilaštvo) finansiraju se iz budžeta RS,
- Tužilaštvo BD se finansira iz budžeta BD.

Prema Zakonu o Tužilaštvu BiH, Zakonu o tužilaštvima RS i kantonalnim zakonima o tužilaštvima je naznačeno da prije početka budžetske godine, glavni tužilac prezentira prijedlog budžeta VSTV. Glavni tužilac ima pravo da brani prijedlog VSTV i da prisustvuje sjednicama zakonodavnog tijela i njgovih odgovarajućih komisija svaki put kada se na sjednicama razgovara ili odlučuje o budžetskim pitanjima koja se odnose na budžet tužilaštva. Indirektno, može se zaključiti da je predviđeno da zakonodavni organ razmatra prijedlog VSTV-a za budžete tužilaštva.

Ova odredba se ne provodi u praksi već se primjenju odredbe koje vrijede za sve budžetske institucije, a prema općim zakonima o budžetima u BiH (Zakon o finansiranju institucija BiH, Zakon o budžetima u FBiH i Zakon o budžetskom sistemu RS).

Prema odredbama ovih zakona, tužilaštva dostavljaju svoj budžetski prijedlog ministarstvima finansija. Ministarstva finansija pripremaju nacrt budžeta i predlažu ga nadležnoj vladi. Vlada usvaja nacrt budžeta i dostavlja ga zakonodavnom organu. Zakonodavni organ, konačno usvaja budžet za narednu godinu. Za Tužilaštvo BiH, Vijeće ministara upućuje nacrt budžeta Predsjedništvu BiH, a Predsjedništvo BiH prijedlog budžeta upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH, koja usvaja budžet za narednu godinu.

Prema Zakonu o Tužilaštvu BD, Tužilaštvo BD upućuje inicijalni prijedlog budžeta Vijeću radi davanja eventualnih komentara, kao i Pravosudnoj komisiji BD. Prema Zakonu o Pravosudnoj komisiji BD, Pravosudna komisija BD sačinjava konačni prijedlog budžeta za pravosudne institcuije i dostavlja ga Skupštini BD. Prema Zakonu o budžetu BD gradonačelnik i Direkcija za finansije, koji formalno predlažu budžet Skupštini, ne smiju izmijeniti budžetski prijedlog koji dostavi Pravosudna komisija BD.

Vijeće za tužilaštva primjenjuje sva načela koji se primjenjuju i za sudove na osnovu Zakona o VSTV-u, prema kojemu Vijeće učestvuje, prema vlastitoj ocjeni, u postupku izrade godišnjih budžeta za sudove i tužilaštva.

Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa zakonima o izvršenju koji godišnje usvajaju nadležni zakonodavni organi za svaki nivo vlasti. U BiH primjenjuje se trezorski način poslovanja koji se primjenjuje za sve budžetske institucije u BiH. Budžetski korisnici ne raspolažu sredstvima, već mogu stvarati obaveze do iznosa odobrenog budžeta strogo se pridržavajući ekonomske klasifikacije. Takođe, ograničena je mogućnost preraspodjele sredstava sa jednog ekonomskog koda na drugi (do 10% budžeta). Nije moguća preraspodjela sredstava sa materijalnih troškova na troškove plata i naknada. Plaćanje obaveza se vrši preko jedinstvenog računa trezora kojim upravljaju Ministarstva finansija. Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa operativnim planovima koje odobravaju Ministarstva finansija. Ministarstvo finansija može ograničiti trošenje sredstava do određenog procenta odobrenog budžeta.

d) Glavne nadležnosti i funkcije svih vrsta tužilaštava, hijerarhija između tužilaštava

Nadležnosti tužilaštava i (hijerarhijska) struktura tužilačkog sistema u FBiH:

Tužilački sistem u FBiH čine Federalno tužilaštvo i 10 kantonalnih tužilaštava.

Prema odredbama Zakona o Federalnom tužilaštvu u vrijeme stupanja na snagu tog Zakona, Federalno tužilaštvo je definisano kao samostalno državno tijelo koje, u okviru prava i dužnosti FBiH preduzima zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa (nadležnost u pogledu privrednih prestupa ukinuta je stupanjem na snagu Zakona o prekršajima FBiH 2006. godine) i vrši druge poslove određene federalnim zakonom.Ovo Tužilaštvo svoju funkciju vrši u skladu sa Ustavom BiH i Ustavom FBiH, a na osnovu zakona BiH i FBiH.

U okviru svojih nadležnosti Federalno tužilaštvo štiti ostvarivanje ljudskih prava i građanskih sloboda garantovanih Ustavom BiH i Ustavom FBiH, kao i prava i interese pravnih lica u skladu sa zakonom, te osigurava ustavnost i zakonitost.

Federalno tužilaštvo je nadležno da postupa pred Vrhovnim sudom FBiH, kada učestvuje u rješavanju podnesenih žalbi na presude kantonalnih sudova koje su donesene u prvostepenom krivičnom postupku i kada učestvuje u postupku rješavanja ponavljanja krivičnog postupka okončanog pravosnažnom sudskom odlukom, kao i u drugim slučajevima propisanim zakonom. Osim ovlaštenja za postupanje pred Vrhovnim sudom FBiH, Federalno tužilaštvo je ovlašteno i da postupa u krivičnom postupku pred svim općinskim i kantonalnim sudovima u FBiH, pod uslovima propisanim zakonom, kada može pred tim sudovima podizati i zastupati optužnicu.

Nadležnosti Federalnog tužilaštva sadržane su i u ovlaštenjima koje ima glavni federalni tužilac, njegovi zamjenici i federalni tužioci. Naime, glavni federalni tužilac predstavlja i rukovodi radom Federalnog tužilaštva, a u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti to mogu činiti njegovi zamjenici ili, po zakonom propisanim osnovama, federalni tužilac, kojega imenuje VSTV. Zamjenici glavnog federalnog tužioca i federalni tužioci obavljaju zadatke koji su im povjereni od glavnog federalnog tužioca kome i odgovaraju za izvršenje zadataka koji su im povjereni. U tom kontekstu, glavni federalni tužilac rješava o sukobu o nadležnosti između kantonalnih tužilaštava, odlučuje o prenošenju mjesne nadležnosti sa jednog na drugo kantonalno tužilaštvo, kao i o privremenom upućivanju federalnih i/ili kantonalnih tužilaca na rad u drugo kantonalno tužilaštvo.

Federalno tužilaštvo, kroz ovlaštenja glavnog federalnog tužioca, njegovih zamjenika i federalnih tužilaca, nadzire rad deset kantonalnih tužilaštava u cilju garantovanja zakonitosti i efikasnosti postupka, daje obavezna uputstva kantonalnim tužilaštvima u pogledu rada, uputstva za preduzimanje određenih radnji i zauzima zajedničke stavove po pojedinim pitanjima ili predmetima na sjednicama Kolegija Federalnog tužilaštva ili Proširenog kolegija Federalnog tužilaštva čijem radu učestvuju i svi glavni kantonalni tužioci.

10 kantonalnih tužilaštava u FBiH preduzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih počinilaca krivičnih djela, te ulažu pravna sredstva pred nadležnim sudovima u entitetima. Tako, kantonalna tužilaštva postupaju pred općinskim i kantonalnim sudovima u okviru nadležnog kantona u FBiH.

Nadležnosti tužilaštava i (hijerarhijska) struktura tužilačkog sistema u RS:

Tužilački sistem u RS čine Republičko tužilaštvo RS-a i pet okružnih tužilaštava, uključujući i Posebno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala - Specijalno tužilaštvo.

Republičko tužilaštvo RS je samostalno državno tijelo osnovano za područje RS.

Republičko tužilaštvo, u ostvarivanju svojih funkcija, pred Vrhovnim sudom RS zastupa žalbe okružnih tužilaštava izjavljenih na prvostepene presude okružnih sudova, te zastupa optužnice u predmetima u kojima je Vrhovni sud RS ukinuo prvostepene presude i odredio ponovno suđenje. Pored ove funkcije Republičko tužilaštvo svoje funkcije može ostvarivati i pred osnovnim i okružnim sudovima, kao i pred Ustavnim sudom RS. Republičko tužilaštvo vrši svoju funkciju u skladu sa Ustavom BiH i Ustavom RS, a na osnovu zakona BiH i RS. Glavni republički tužilac nadzire rad okružnih tužilaštava u cilju garantovanja zakonitosti i efikasnosti postupka. Glavni republički tužilac rješava o sukobu o nadležnosti između okružnih tužilaštava. O sukobu o nadležnosti unutar okružnog tužilaštva, odnosno unutar Republičkog tužilaštva odlučuje nadležni glavni okružni tužilac, odnosno glavni republički tužilac. U okviru djelokruga svog rada glavni republički tužilac može davati opća ili pojedinačna obavezna uputstva okružnim tužilaštvima, provoditi krivične istrage i gonjenja pred okružnim i osnovnim sudovima, kad god glavni republički tužilac ima razloga da posumnja da okružna tužilaštva ne primjenjuju Krivični zakon RS ili da se gonjenje krivičnih djela ne može efikasno provesti u nadležnosti okružnog tužilaštva. Glavni republički tužilac neke predmete ili radnje iz djelokruga jednog okružnog tužilaštva može povjeriti drugom okružnom tužilaštvu. Bez obzira na nadležnost određenog okružnog tužilaštva, glavni republički tužilac takođe može povjeriti pojedine predmete pojedinim glavnim tužiocima, zamjenicima glavnih tužioca, ili tužiocima. Glavni republički tužilac na dužnosti ima pravo i dužnost da daje obavezujuća uputstva zamjeniku/cima glavnog republičkog tužioca i tužiocima u vezi njihovog rada, a pored toga može preduzeti određene radnje iz djelokruga zamjenika glavnog republičkog tužioca ili tužilaca, ovlastiti zamjenika glavnog republičkog tužioca ili tužioca da vodi pojedine predmete iz djelokruga drugog zamjenika glavnog republičkog tužioca ili tužioca i ovlastiti zamjenika glavnog republičkog tužioca ili tužioca da preduzima određene radnje iz djelokruga drugog zamjenika glavnog republičkog tužioca ili tužioca.

Pet okružnih tužilaštava u RS preduzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih počinilaca krivičnih djela, te ulažu pravna sredstva pred nadležnim sudovima u entitetima. Tako tužioci okružnih tužilaštava postupaju pred osnovnim i okružnim sudovima za čije područje su osnovani.

Donošenjem Zakona o suzbijanju organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala 2006. godine, u Okružnom tužilaštvu Banjaluka, osnovano je Posebno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala (Specijalno tužilaštvo), koje postupa u predmetima krivičnih djela organizovanog kriminala, te krivičnih djela sa elementima organizovanosti, kao i krivičnih djela povezanih sa takvim djelima ili učiniocima takvih djela, a u slučajevima kada za postupanje nije nadležno Tužilaštvo i Sud BiH, zatim u predmetima najtežih oblika krivičnih djela protiv privrede i platnog prometa i protiv službene dužnosti, kada je zbog okolnosti izvršenja djela ili posljedica djela krivično gonjenje od posebnog značaja za RS, te krivičnih djela povezanih sa takvim djelima ili učiniocima takvih djela, kao i u pogledu drugih krivičnih djela predviđenih krivičnim zakonodavstvom RS, kod kojih je kao najmanja zapriječena kazna zatvora u trajanju od pet godina, a kada je zbog okolnosti izvršenja djela ili posljedica djela krivično gonjenje od posebnog značaja za RS, te krivičnih djela povezanih sa takvim djelima ili učiniocima takvih djela.

Specijalno tužilaštvo ima nadležnost na čitavoj teritoriji RS. Radom Specijalnog tužilaštva rukovodi i isto predstavlja glavni specijalni tužilac.

Tužilački organi u BD i na nivou BiH:

Tužilaštvo BD formirano je sa nadležnošću za BD i preduzima propisane mjere i radnje u otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa, te vrši druge poslove određene zakonom.

Nadležnost i područje djelovanja Tužilaštva BiH propisani su Zakonom o Tužilaštvu BiH, prema kojem je Tužilaštvo BiH organ nadležan za provođenje istraga za krivična djela za koja je nadležan Sud BiH, te za gonjenje počinilaca pred Sudom BiH, u skladu sa ZKP BiH i drugim primjenjivim zakonima. Ovo tužilaštvo je nadležno i za primanje zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima, u skladu sa zakonima, multilateralnim i bilateralnim sporazumima i konvencijama, uključujući i zahtjeve za izručenje ili predaju traženih lica od strane sudova ili organa na području BiH i drugih država, odnosno međunarodnih sudova ili tribunala, te je zaduženo za izradu statističkog pregleda svojih aktivnosti (izvještaja o radu), te izradu informacije o stanju kriminaliteta u BiH i ukazuje na tendencije u njegovom kretanju. Tužilaštvo BiH je institucija sa *sui generis* nadležnostima, te nije nadređeno entitetskim tužilaštvima, već je njegova nadležnost ograničena na procesuiranje krivičnih djela propisanih gore navedenim zakonima. Druga tužilaštva u BiH uspostavljena su u skladu sa postojećom političko-administrativnom organizacijom BiH, kako je to naprijed navedeno.

RS

Tužilaštva provode istražne radnje i gone potencijalne učinioce krivičnih djela u skladu sa zakonima RS. Glavni republički tužilac predstavlja Republičko tužilaštvo i rukovodi njegovim radom, a Glavni okružni tužilac rukovodi radom odgovarajućeg orkužnog tužilaštva. Glavni republički tužilac može davati opća ili pojedinačna obavezna uputstva okružnim tužilaštvima, provoditi krivične istrage i gonjenja pred okružnim i osnovnim sudovima, kad Glavni republički tužilac ima razloga da posumnja da okružna tužilaštva ne primjenjuju Krivični zakon RS. Okružna tužilaštva postupaju pred svim osnovnim i okružnim sudovima, a Specijalno tužilaštvo pred Posebnim odjeljenjem Okružnog suda u Banjaluci, u cilju otkrivanja i krivičnog gonjenja za krivična djela organizovanog kriminala iz člana 383.a. Krivičnog zakona RS, najtežih oblika privrednog kriminala protiv privrede i platnog prometa i službene dužnosti, kao i za druga krivična djela predviđena Krivičnim zakonom RS, od kojih je najmanja zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina, a kada je zbog okolnosti izvršenja djela ili posljedica djela od posebnog značaja za RS.

e) Teritorijalne nadležnosti različitih vrsta tužilaštava

U skladu sa Zakonom o Tužilaštvu BiH, ovo tužilaštvo je nadležno za procesuiranje počinilaca krivičnih djela propisanih KZ BiH, kao i za krivična djela predviđena članom 7. stav 2. Zakona o Sudu BiH, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Zakonom o zabrani diskriminacije, Zakonom o ravnopravnosti polova, kao i Zakonom o intelektualnom vlasništvu, na cijeloj teritoriji BiH.

Federalno tužilaštvo osnovano je Zakonom o Federalnom tužilaštvu za područje FBiH. Kantonalna tužilaštva osnovana su kantonalnim zakonima o tužilaštvima (10 kantonalnih zakona), sa mjesnom nadležnošću koja obuhvata područje pojedinog kantona u FBiH.

Zakonom o tužilaštvima u RS određena je mjesna nadležnost svih tužilaštava u ovom entitetu na slijedeći način:

- Republičko tužilaštvo osnovano je za područje RS-a,
- Okružna tužilšatva su nadležna za područje okružnih sudova u RS-u.

U okviru Okružnog tužilaštva Banjaluka osnovano je Specijalno tužilaštvo koje je, u pogledu određenih krivičnih djela, nadležno za područje RS-a.

Tužilaštvo BD, u skladu sa Zakonom o Tužilaštvu BD i Statutom BD, ima nadležnost za BD.

12. Nezavisnost pravosuđa: a) Na koji način se garantuje nezavisnost pravosuđa? b) Kako se osigurava finansijska nezavisnost sudova i autonomija tužilaštava?

a) Osnov nezavisnosti pravosuđa u BiH je zasnovan na principu podjele državne vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, čime se osigurava ravnoteža vlasti i isključuje mogućnost miješanja jedne vlasti u poslove iz nadležnosti druge dvije vlasti.

Nezavisnost pravosuđa u BiH se osigurava usklađivanjem pravosudnog sistema sa najvišim međunarodnim standardima: Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima (1948), Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950), Osnovnnim načelima Ujedinjenih nacija o nezavisnosti sudstva (1985), Evropskom poveljom o zakonu za sudije (1998).

Načelo nezavisnosti sudstva ugrađeno je u entitetske ustave i zakone o sudovima, kao i u statutarni i zakonski okvir BD. Zakon o sudovima u RS-u, FBiH i BD u članu 3. propisuju da su sudovi samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti i da niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.

Nezavisnost pravosuđa u BiH se garantuje kroz institucionalnu nezavisnost pravosudnih tijela, osiguravanjem neophodnih sredstva, finansijske sigurnosti, neopozivosti i imuniteta sudija, ali i kroz individualnu nezavisnost svakog sudije prilikom donošenja sudske odluke, na osnovu činjenica i u skladu sa zakonom, bez ikakvih ograničenja i nepropisnih uticaja. Individualna nezavisnost sudija u BiH se manifestuje kroz sudijski status (stalnost sudijske funkcije), autonomnost primjene prava u konkretnim slučajevima, načinu izbora na sudijsku funkciju, napredovanje u karijeri, itd.

Stranke i drugi građani imaju pravo podnošenja pritužbe na rad sudije kad smatraju da postoji bilo kakav nedozvoljen uticaj na njegovo postupanje. Ove pritužbe se upućuju Uredu disciplinskog tužioca (UDT) VSTV-a, koji je formiran 2004. godine.

U pogledu finansijske nezavisnosti sudova i autonomije tužilaštava, ne može se dati ocjena da je postojećim zakonskim odredbama kojima je regulisan postupak pripremanja, usvajanja i izvršenja budžeta i njihovom primjenom u praksi omogućena finansijska nezavisnost sudova i autonomija tužilaštava.

Iako je zakonskim rješenjima, koja su usvojena u periodu od 2002. do 2004. godine, data određena nadležnost VSTV-u u postupku pripremanja i usvajanja budžeta, ovakva rješenja ne omogućuju suštinski uticaj na budžetski postupak za sudove i tužilaštva, niti se u praksi dosljedno provode. Nadležna ministarstva kroz postupak pripremanja, usvajanja i izvršenja budžeta mogu uticati na rad sudova i tužilaštava.

Učešće predsjednika sudova i glavnih tužilaca u postupku donošenja budžeta se praktično završava sa formalnim upućivanjem budžetskog prijedloga nadležnom ministarstvu pravde i/ili finansija.

U postupku pripreme nacrta budžeta VSTV ima „konsultativnu“ ulogu. Činjenica je da nadležna ministarstva finansija vrlo rijetko konsultuju VSTV ili uvažavaju sugestije VSTV-a prilikom određivanja iznosa sredstava u nacrtu budžeta za sudove i tužilaštva.

Treba naglasiti da je upravo usvajanje nacrta budžeta od strane ministarstva finansija, odnosno vlade, ključni momenat za postupak usvajanja budžeta, iz razloga što se vrlo rijetko dešava da se tako pripremljen nacrt izmijeni na sjednici zakonodavnog organa na kojoj se usvaja budžet za narednu godinu. Iz ovog razloga VSTV do sada uglavnom nije upućivao prijedloge za izmjenu budžeta predloženog od strane izvršnih vlasti nadležnim zakonodavnim organima, iako je takva mogućnost predviđena Zakonom o VSTV-u.

VSTV nema nadležnost u izvršenju budžeta sudova i tužilaštava, niti može vršiti raspodjelu sredstava među pravosudnim institucijama. U praksi, ministarstva finansija mogu kroz postupak izvršenja budžeta ograničiti trošenje sredstava tako da sudovima i tužilaštvima ne bude na raspolaganju iznos sredstava koji im je zaista i odobren.

Postupak pripremanja i usvajanja budžeta u BD osigurava veći stepen nezavisnosti pravosudnih institucija. Prema Zakonu o budžetima BD, gradonačelnik, ni Direkcija za finansije BD, koji formalno predlažu budžet za institucije BD ne mogu izmijeniti budžetski prijedlog koji za pravosudne institucije upućuje Pravosudna komisija BD. To znači da o prijedlogu Pravosudne komisije BD za pravosudne institucije odlučuje Skupština BD.

RS

Navod iz gore pomenutog teksta *„Načelo nezavisnosti sudstva ugrađeno je u entitetske ustave i zakone o sudovima, kao i u statutarni i zakonski okvir BD. Zakon o sudovima u RS-u, FBiH i BD u članu 3. propisuju da su sudovi samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti i da niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.“ Npr.*

- „ Sudovi su samostalni i nezavisni i sude na osnovu Ustava i zakona“ **(član 121.Ustava),**
- „Sudstvo je samostalno i nezavisno od izvršne i zakonodavne vlasti u Republici Srpskoj“ **(član 121.a. Ustava),**
- „Sudovi su samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti“,
- „Sudovi u svom radu postupaju nepristrasno, blagovremeno i efikasno“,
- „Niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju o predmetima koji su mu dodijeljeni“ **(član 3.Zakona o sudovima RS),**
- „Svi sudovi i tužilaštva u Republici Srpskoj se finansiraju iz budžeta RS, i svaki sud i tužilaštvo ima zasebnu stavku u budžetu za svaku budžetsku godinu“.

13. Visoko sudsko i tužilačko vijeće: a) Opišite organizaciju, ulogu, prostorije i budžet Vijeća. b) Kako se osigurava nezavisnost Vijeća? c) Kako se imenuju njegovi članovi? d) Koliko traje njihov mandat?

a) Organizacija, uloga, prostorije i budžet VSTV utvrđeni su Zakonom o VSTV-u, Poslovnikom VSTV-a i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u VSTV-u.

U skladu sa zakonom, VSTV je samostalan organ BiH i ima svojstvo pravnog lica. U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u VSTV-u, VSTV se sastoji od slijedećih unutrašnjih organizacionih jedinica:

- Kabineta Predsjedništva, unutar kojeg je i Jedinica za odnose sa javnošću,
- Sekretarijata, sa devet odjela (Odjel za evropske integracije i strateško planiranje, Odjel za imenovanja, Odjel za pravna pitanja, Centar za sudsku dokumentaciju, Odjel za pravosudnu upravu, Odjel za budžet i donatorska sredstva, Odjel za informaciono-komunikacijsku tehnologiju, Odjel za administraciju i kadrovsku politiku, te Odjel za finansije i računovodstvo) i
- Ureda discipinskog tužioca.

VSTV čini 15 članova i to: jedan sudija Suda BiH, jedan tužilac Tužilaštva BiH, jedan sudija Vrhovnog suda FBiH, jedan tužilac Federalnog tužilaštva BiH, jedan sudija Vrhovnog suda RS, jedan Tužilac Republičkog tužilaštva RS, jedan sudija kantonalnog ili općinskog suda FBiH, jedan tužilac kantonalnog tužilaštva iz FBiH, jedan sudija okružnog ili osnovnog suda iz RS, jedan tužilac okružnog tužilaštva iz RS, jedan sudija ili tužilac kojeg bira Pravosudna komisija BD, jedan advokat kojeg bira advokatska komora FBiH, jedan advokat kojeg bira Advokatska komora RS, jedan član kojeg bira Predstavnički dom Parlamentarne Skupštine BiH i jedan član kojeg bira Vijeće ministara BiH, na prijedlog ministra pravde BiH.

Članovi Vijeća se imenuju na mandat od četiri godine i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno i to su istaknuti pravnici sa položenim pravosudnim ispitom i odgovarajućim radnim iskustvom. Ministri pravde (na svim nivoima vlasti) nisu članovi VSTV, niti bilo ko od predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti.

Parlamentarna skupština BiH bira jednog člana koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije iz reda poslanika Parlamentarne skupštine BiH, a jednog člana bira Vijeće ministara BiH, na prijedlog ministra pravde BiH, koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije član Vijeća ministara BiH.

U pogledu uloge VSTV-a, VSTV u skladu sa Zakonom o VSTV, kao nezavisni i samostalni organ ima zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe. Specifično, Vijeće ima slijedeće nadležnosti:

- imenuje sudije, uključujući predsjednike sudova, sudije porotnike i dodatne sudije u sve sudove na državnom, entitetskom, kantonalnom, okružnom, osnovnom i općinskom nivou u BiH, uključujući BD, s izuzetkom ustavnih sudova entitetâ,
- imenuje glavne tužioce, zamjenike glavnog tužioca i tužioce u sva tužilaštva na državnom, entitetskom, kantonalnom i okružnom nivou u BiH, uključujući i BD,
- daje prijedloge nadležnim organima u vezi sa njihovim predlaganjem i izborom sudija Ustavnog suda RS i imenovanjem sudija u Ustavni sud FBiH. Prilikom izvršavanja svojih nadležnosti iz ovog stava Vijeće, prije davanja prijedloga, traži pismeno mišljenje odgovarajućeg ustavnog suda,
- prima pritužbe protiv sudija i tužilaca, vodi disciplinske postupke, utvrđuje disciplinsku odgovornost i izriče disciplinske mjere sudijama, sudijama porotnicima, dodatnim sudijama i tužiocima,
- odlučuje o žalbama u disciplinskim postupcima,
- odlučuje o privremenom udaljenju od vršenja dužnosti sudija, sudija porotnika, dodatnih sudija i tužilaca,
- nadzire stručno usavršavanje sudija i tužilaca i savjetuje entitetske centre za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudnu komisiju BD u vezi sa usvajanjem programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca,
- određuje minimalan obim stručnog usavršavanja koji svaki sudija i tužilac mora ostvariti u toku godine,
- određuje početnu obuku za osobe koje su izabrane za sudije ili tužioce i nadzire ostvarivanje takve obuke,
- odobrava godišnji izvještaj upravnih odbora entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudne komisije BD u dijelu koji se odnosi na početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i tužilaca,
- odlučuje o pitanjima nespojivosti drugih dužnosti koje sudije i tužioci obavljaju sa dužnostima sudija i tužilaca,
- odlučuje o privremenom upućivanju sudija i tužilaca u drugi sud ili tužilaštvo,
- odlučuje o odsustvima sudija i tužilaca,

- učestvuje, prema vlastitoj ocjeni, u postupku izrade godišnjih budžeta za sudove i tužilaštva,
- daje prijedloge, prema vlastitoj ocjeni, u vezi sa godišnjim budžetom predloženim od strane državnih tijela i/ili vlada za sudove i tužilaštva,
- daje i iznosi, prema vlastitoj ocjeni, prijedloge za izmjenu budžeta predloženih od strane državnih organa i/ili vlada i/ili Pravosudne komisije BD nadležnim zakonodavnim organima,
- prikuplja i analizira izvještaje, kao i potrebne informacije o budžetu i prihodima za sudove i tužilaštva kako bi se osigurali statistički podaci za efikasan rad sudova i tužilaštava,
- zalaže se za adekvatno i kontinuirano finansiranje sudova i tužilaštava u BiH,
- učestvuje u izradi nacrta i odobrava Pravilnike o poslovanju za sudove i tužilaštva u BiH,
- nadgleda i savjetuje sudove i tužilaštva o odgovarajućim i efikasnim tehnikama i postupcima u vezi sa budžetom, upravljanjem i rukovođenjem i inicira edukaciju u tom pogledu,
- pokreće, nadgleda i koordinira projekte koji se odnose na poboljšanje pitanja vezanih za upravljanje sudovima i tužilaštvima, uključujući traženje finansijskih sredstava iz domaćih i međunarodnih izvora,
- utvrđuje kriterije za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca,
- utvrđuje kriterije za rad sudova i tužilaštava i pokreće istrage koje se odnose na postupanje u oblasti uprave ili finansija,
- vodi, koordinira i nadgleda korištenje informacione tehnologije u sudovima i tužilaštvima da bi se u tom pogledu postigla i održala uniformnost u sudovima i tužilaštvima u cijeloj zemlji. Sudovi i tužilaštva mogu uvoditi automatizirane sisteme praćenja i registracije predmeta ili slične sisteme uključujući sisteme podrške i pohranjivanja podataka, samo uz prethodno odobrenje Vijeća,
- utvrđuje broj sudija, tužilaca i zamjenikâ glavnog tužioca za sudove i tužilaštva iz njegove nadležnosti, nakon konsultacija sa predsjednikom suda ili glavnim tužiocem, tijelom nadležnim za budžet i nadležnim ministarstvom pravde,
- prikuplja informacije i vodi dokumentaciju o profesionalnom statusu sudija i tužilaca, uključujući datum njihovog imenovanja i prestanka funkcije, statističke podatke koji se odnose na njihove radne rezultate, te ostale informacije koje Vijeće smatra bitnim za rad predsjednika sudova, glavnih tužilaca i zamjenika glavnih tužilaca, sudija i tužilaca,
- daje mišljenje o pritužbama koje podnese sudija ili tužilac koji smatra da su njegova prava ili njegova nezavisnost, ugroženi,
- daje mišljenje o nacrtima zakona, propisa i o važnim pitanjima koja mogu uticati na pravosuđe, pokreće postupak usvajanja zakona i drugih propisa i daje smjernice sudovima i tužilaštvima iz nadležnosti Vijeća,
- objavljuje etičke kodekse sudija i tužilaca.

Prostorije VSTV-a zauzimaju površinu od 1.872,48 m^2 na drugom i trećem spratu Kompleksa pravosudnih institucija BiH na adresi Kraljice Jelene 88 u Sarajevu.

Finansiranje VSTV-a, tekućih i kapitalnih izdataka, vrši se iz Budžeta institucija BiH, kao i donacija.

Zakonom o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza za 2010. godinu Vijeću su odobrena budžetska sredstva u iznosu od 6.496.000,00 KM.

Vijeću su, u 2010. godini, odobrene donacije u iznosu od 9.312.928,00 KM, za aktivnosti koje se, u skladu sa sporazumima sa donatorima i dinamikom izvršenja projekata, trebaju realizovati u 2010., 2011. i 2012. godini.

b) U vezi osiguranja nezavisnosti Vijeća, Zakonom o VSTV-u postavljen je temeljni okvir koji osigurava nezavisnost Vijeća. Naime, u članovima 1. i 3. Zakona propisano je da je Vijeće samostalan i nezavisan organ BiH, te da se na Vijeće ne primjenjuje Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, kao ni Zakon o upravi BiH. Vijeće je samostalan organ koji se ne nalazi u hijerarhijskom odnosu sa zakonodavnom ili izvršnom vlašću, niti je dio sistema državne uprave.

Vijeće, u skladu sa članom 19. Zakona o VSTV-u, ima obavezu dostavljanja godišnjeg izvještaja o radu u kojem navodi svoje aktivnosti i opisuje stanje u sudovima i tužilaštvima, uključujući i preporuke za njegovo poboljšanje. Izvještaj se dostavlja Parlamentarnoj skupštini BiH, Vijeću ministara BiH, Parlamentu FBiH, Narodnoj skupštini RS, skupštinama kantona, Skupštini BD, državnom i entitetskim ministarstvima pravde.

Važno je napomenuti da se izvještaj dostavlja u svrhu informisanja i da se isti ne usvaja od strane navedenih organa, ali na poziv naprijed navedenih organa, predsjednik ili drugi ovlašteni predstavnik Vijeća ima obavezu da direktno obrazloži izvještaj i odgovori na pitanja poslanika odnosno članova drugog organa. Kroz raspravu o izvještaju i zaključke mogu se dati ocjene, sugestije i prijedlozi koji ne osporavaju samostalnost Vijeća.

c) Nezavisnost institucije ogleda se i u definisanoj strukturi članova Vijeća. Članom 4. Zakona o VSTV-u utvrđen je sastav Vijeća i način izbora njegovih članova. Vijeće čini 15 članova koji biraju sa svih nivoa i iz svih vrsta institucija pravosuđa i pravosudne zajednice u BiH, predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti BiH, te međunarodne zajednice, tako da većinu članova čine predstavnici pravosudne zajednice koji su izabrani od strane svojih kolega, dok izvršna i zakonodavna vlast imaju po jednog predstavnika u Vijeću. Izbor članova Vijeća definisan je Pravilnikom o izboru članova VSTV-a, prema kojem Vijeće obavještava nadležnu instituciju o potrebi izbora i imenovanja njihovog predstavnika za člana Vijeća u roku koji određuje Vijeće. Nadležna institucija za predstavnika u Vijeću može izabrati i imenovati samo kandidata koji je podoban da se kandiduje i zadovoljava kriterije koje je utvrdilo Vijeće, a njegov izbor provodi se isključivo tajnim glasanjem.

U pogledu utvrđivanja kriterija za izbor člana Vijeća, Vijeće vodi računa i odlučuje o etničkom i polnom sastavu članova Vijeća o čemu takođe obavještava nadležnu instituciju.

d) Članovi Vijeća imenuju se na period od četiri godine i mogu imati najviše dva uzastopna mandata u ovom trajanju, tako da osoba koja je imala dva uzastopna mandata člana Vijeća ne može biti ponovo izabrana za člana Vijeća prije isteka perioda od četiri godine računajući od dana okončanja prethodnog mandata.

U pogledu odlučivanja, Vijeće postupa i odlučuje kao jedinstveni organ koji odlučuje većinom glasova svih članova koji su prisutni i koji glasaju. Za kvorum je potrebno prisustvo najmanje 11 članova Vijeća. U pitanjima o kojima su glasovi podijeljeni, obavlja se glasanje prozivanjem članova, a glas predsjednika ili potpredsjednika koji ga mijenja je odlučujući. U slučaju da se prisutni član Vijeća uzdrži od glasanja, smatra se da je glasao kao uzdržan i uzdržani glasovi se ne uzimaju u obzir prilikom brojanja.

STAV RS-a

Zbog nezavisnosti sudske vlasti, garantovane međunarodnim konvencijama, Ustavom BiH, Ustavom RS, Zakonom o sudovima, RS smatra da je potrebno razdvojiti Visoko sudsko vijeće od Visokog tužilačkog vijeća, tako da u sastav Visokog sudskog vijeća ne bi mogli biti članovi iz reda tužilaca i advokata, jer i jedni i drugi se pojavljuju kao stranke u postupku (što ugrožava nezavisnost sudske vlasti koja je zagarantovana ustavom).

S obzirom da pravosudni sistem u RS predstavlja zaokruženu cjelinu, potrebno je pored VSTV-a ili dva odvojena vijeća na državnom nivou, osnovati Visoko sudsko vijeće RS i organ u RS koji će imenovati tužioce.

Prethodno navedeno je potrebno posebno iz razloga što sudije i tužioci u RS primjenjuju zakone RS i logično je da nosioce trećeg stuba vlasti (nosioce pravosudnih funkcija) imenuje nadležni entitetski organ, a posebni i iz razloga što i u Ustavu RS postoji ustavni osnov za ustanovljenje ovog organa.

STAV VSTV-a

U postupku priprema prijedloga izmjena Zakona o VSTV-u, između ostalog bit će razmotreno i pitanje unutrašnje strukture/organizacije i sastava Vijeća, tj. pitanje eventualnog internog razdvajanja, uslovno rečeno, sudskog i tužilačkog vijeća kod odlučivanja o pojedinim pitanjima. Međutim sve izmjene Zakona o VSTV-u koje eventualno budu predložene moraju se kretati u okvirima postavljenim u Sporazumu o prenošenju određenih odgovornosti entiteta kroz utemeljenje VSTV-a, kojeg su u martu 2004. godine potpisali premijeri FBiH i RS i ministar pravde BiH ispred Vijeća ministara BiH.

Sporazum predviđa formiranje jedne institucije VSTV-a sa odgovornostima koje se odnose na cjelokupno pravosuđe što uključuje i tužilačku funkciju. Nadalje, potpisivanjem Sporazuma o prenošenju nadležnosti potpisnice su se dogovorile da vertikalno prenesu određene nadležnosti na novu i konkretnu instituciju na nivou BiH. Važno je istaći da je cilj potpisivanja sporazuma bio, upravo, da se objedine nadležnosti nad entitetskim pravosuđima, kako bi ojačale nezavisnost pravosuđa utemeljenjem jednog Vijeća sa jedinstvenim standardima, dakle uspostavljanje harmonizovnog „zaokruženog“ sistema pravosuđa u cijeloj državi sa jednakim standardima nezavisnosti, profesionalnosti i efikasnosti. To je moguće postići onda kada nosioce pravosudnih funkcija bira jedan organ, uz napomenu da je riječ o instituciji u kojoj su zastupljeni predstavnici entitetskih pravosuđa i da je Zakonom o VSTV-u uspostavljen sistem entitetskih podvijeća za predlaganje kandidata.

Napominje se da odredbe Ustava RS-a, kao i odredbe Ustava FBiH, koje predviđaju postojanje entitetskih vijeća datiraju iz perioda prije potpisivanja Sporazuma o prenošenju nadležnosti i nisu naknadno usklađene sa ovim sporazumom.

14. Nepristrasnost pravosuđa: Molimo da navedete koje su zakonske odredbe i institucionalni okviri kojima se osigurava nepristrasnost sudova i tužilaštva. (Detaljna pitanja u odjeljku III - Nepristrasnost)

U toku i nakon reforme pravosuđa BiH, započete 2001. godine, donesen je veći broj zakona, uključujući i Zakon o VSTV-u, kojim je uspostavljen institucionalni okvir nužan za uspostavljanje i očuvanje nepristrasnosti pravosuđa. Ovi zakoni i drugi akti usklađeni su sa evropskim standardima, a najznačajnije odredbe u pogledu nepristrasnosti su:

Član II Ustava BiH:

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u BiH. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Član 3. Zakona o VSTV-u:

Vijeće kao nezavisni i samostalni organ ima zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe kako je propisano u članu 17. ovog zakona.

Član 3. Zakona o sudovima RS:

Sudovi su samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti. Sudovi u svom radu postupaju nepristrasno, blagovremeno i efikasno. Niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.

Član 3. Zakona o sudovima u FBiH:

Sudovi su samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti. Niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni u rad.

Član 3. Zakona o sudovima BD:

(3) Niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni u rad.

(4) Sudovi u svom radu postupaju nezavisno i nepristrasno, blagovremeno i efektivno.

Nepristrasnost je u zakonima o tužilaštvima propisana posredno kroz zaštitu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda garantovanih ustavom.

Član 3. Zakona o tužilaštvima RS:

U okviru svojih nadležnosti, tužilaštva štite ostvarivanje ljudskih prava i građanskih sloboda garantovanih Ustavima BiH i RS, kao i prava i interese pravnih lica u skladu sa zakonom, te osiguravaju ustavnost i zakonitost.

Član 4. Zakona o tužilaštvu BD:

U okviru svojih nadležnosti Tužilaštvo BD štiti ostvarivanje ljudskih prava i građanskih sloboda garantovanih Ustavom BiH i Statutom BD, kao i ostvarivanje prava i interesa pravnih lica utvrđenih zakonom, te osigurava statutarnost i zakonitost.

Član 3. Zakona o tužilaštvu Kantona Sarajevo (slično propisano u svim kantonima):

U okviru svojih nadležnosti, Tužilaštvo štiti ostvarivanje ljudskih prava i građanskih sloboda koje garantuje Ustav BiH, Ustav FBiH i Ustav Kantona, kao i ostvarivanje prava i interesa pravnih lica utvrđenih zakonom, te osigurava ustavnost i zakonitost.

15. Kako se osigurava pristup Sudu BiH fizičkim i pravnim subjektima iz država članica Evropske unije bez diskriminacije u odnosu na državljane BiH?

Fizičkim i pravnim licima iz država članica Evropske unije zagarantovan je jednak pristup Sudu BiH kao i državljanima BiH.

Članom II (3) Ustava BiH propisano je da „sva lica na teritoriji BiH uživaju ljudska prava i slobode“ propisane u prethodnom stavu istog člana (prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima), uključujući i „pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.“ Takođe, članom II predviđeno je da je uživanje prava i sloboda predviđenih međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I Ustava osigurano „svim licima u BiH bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.“ Osim toga, u stavu (6) istog člana propisano je da su „BiH i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u stavu (2).“ Članom X (2) Ustava BiH isključena je mogućnost da se donošenjem amandmana na Ustav BiH eliminiše, odnosno umanji bilo koje od prava i sloboda predviđenih članom II.

Članom 1. Sporazuma o ljudskim pravima, koji je sadržan u Aneksu VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, propisano je da će stranke svim osobama koje potpadaju pod njihovu jurisdikciju osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, uključujući prava i slobode osigurane Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te njenim protokolima, kao i drugim međunarodnim sporazumima navedenim u Dodatku pomenutog Aneksa.

Odgovornosti i obaveze zakonodavne, izvršne i sudske vlasti u BiH u vezi sa provođenjem međunarodnih standarda u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda propisane su i Zakonom o zabrani diskriminacije. Pomenutim Zakonom uređen je sistem zaštite od diskriminacije, te je uspostavljen okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima u BiH. Članom 6. definisane su oblasti primjene pomenutog Zakona, među kojima je i oblast pravosuđa i uprave koja uključuje i aktivnosti policije i drugih službenika za provođenje zakona, službenika pogranične kontrole, te vojno i zatvorsko osoblje. Istim članom propisano je da će „sva lica biti jednaka pred sudovima i tribunalima.“ I Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu propisano je da je organ koji vodi postupak dužan strancu koji ne razumije jezik na kojem se postupak vodi omogućiti da tok postupka prati preko prevodioca, odnosno tumača. U slučaju da je strancu određen pritvor, zadržavanje ili stavljanje pod nadzor, organ koji je takvu mjeru odredio dužan je omogućiti mu, na njegov zahtjev, kontakt sa nadležnim organima države čiji je državljanin, odnosno države koja mu pruža zaštitu.

Da bi se, u skladu sa gore pomenutim ustavnim i zakonskim odredbama, svim licima na teritoriji BiH osiguralo efektivno uživanje prava u vezi sa krivičnim postupkom, ZKP-om BiH na nekoliko mjesta predviđeno je pravo svake osobe da se za vrijeme trajanja krivičnog postupka služi svojim maternjim jezikom ili jezikom koji razumije. Tako, osoba lišena slobode mora se na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima lišenja slobode i istovremeno poučiti da nije dužna dati iskaz, niti odgovarati na postavljena pitanja, te da ima pravo uzeti branioca kojeg može sama izabrati, kao i o tome da ima pravo da njena porodica, konzularni službenik strane države čiji je državljanin ili druga osoba koju ona odredi budu obaviješteni o njenom lišenju slobode. Članom 8 stav (2) ZKP-a BiH propisano je da stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti se maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju, a ako osoba ne razumije jedan od službenih jezika BiH, osigurat će se usmeno prevođenje onoga što ona, odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala. Prevođenje obavlja sudski tumač, a troškove prevođenja na jezik stranke, svjedoka ili drugih osoba koje učestvuju u krivičnom postupku a koji nastaju primjenom odredbi ZKP-a BiH, neće se naplaćivati od osoba koje su po odredbama tog zakona dužne da naknade troškove krivičnog postupka. Stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku o pomenutim pravima poučit će se prije prvog ispitivanja, s tim da se tih prava mogu odreći ako znaju jezik na kome se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da je data pouka i izjava učesnika na datu pouku. Članom 9 stav (1) ZKP-a BiH propisano je da pozive, odluke i druga pismena Sud BiH i drugi organi koji učestvuju u postupku upućuju na službenim jezicima BiH, s tim da se osobi koja je lišena slobode ili se nalazi u pritvoru, na izdržavanju kazne ili na obaveznom psihijatrijskom liječenju, odnosno obaveznom liječenju od ovisnosti, dostavlja i prevod pomenutih pismena, na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije. Takođe, ZKP BiH predviđa da će se osumnjičeni na početku ispitivanja poučiti da ima pravo na besplatne usluge prevodioca ako ne razumije ili ne govori jezik koji se koristi prilikom ispitivanja. Pritvorenici koji su strani državljani imaju pravo na posjete svojih diplomatskih i konzularnih predstavnika ili predstavnika države koja štiti njihove interese, u skladu sa međunarodnim pravom i internim propisima kojima se reguliše pritvor, osim u slučajevima kada sudija za prethodni postupak donese pisanu odluku o zabrani određenih posjeta zbog njihovog štetnog djelovanja na tok postupka.

I ZKP FBiH, RS i BD sadrže iste garancije koje su propisane u ZKP-u BiH.

Krivično zakonodavstvo BiH primjenjuje se prema svakome ko počini krivično djelo na teritoriji BiH, uključujući domaće plovilo, bez obzira gdje se ono nalazilo u vrijeme izvršenja krivičnog djela, kao i domaći civilni zrakoplov dok leti, odnosno domaći vojni zrakoplov, bez obzira gdje se isti nalazio u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Takođe, krivično zakonodavstvo BiH primjenjuje se prema svakome ko izvan njene teritorije počini neko od krivičnih djela nabrojanih u članu 9 stav (1) tačke a) – d) KZ BiH, te prema državljaninu BiH koji van teritorije BiH počini bilo koje krivično djelo, dok se prema strancu primjenjuje kada on van teritorije BiH prema BiH ili njenom državljaninu počini bilo koje krivično djelo koje nije obuhvaćeno odredbom člana 9 stav (1) KZ BiH, odnosno kada van teritorije BiH počini krivično djelo prema stranoj državi ili prema strancu, ako se za to krivično djelo po tom zakonodavstvu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.

Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija BiH propisano je da se po prijemu u zavod svi pritvorenici i zatvorenici usmeno i pismeno, na jeziku koji razumiju, upoznaju sa pravilima kućnog reda, sa pravima i dužnostima u zavodu, sa načinom na koji mogu ostvariti svoja prava i sa disciplinskim prekršajima i kaznama koje se za njih mogu izreći.

Osim toga, pritvorenicima i zatvorenicima koji su strani državljani omogućit će se da budu informisani o njihovom pravu da stupe u kontakt sa diplomatskim ili konzularnim predstavnikom zemlje ili diplomatskog ili konzularnog predstavništva zemlje koja zastupa interese njihove zemlje ili sa nacionalnim ili međunarodnim organom čija je dužnost djelovanje u interesu takvih lica. Zatvorenik koji je strani državljanin ima pravo na posjete diplomatskog i konzularnog predstavnika njegove države ili države koja štiti interese njegove države, u skladu sa međunarodnim pravom i u granicama kućnog reda. Ovo pravo može se uskratiti samo ako se takvo pravo uskraćuje diplomatskim ili konzularnim predstavnicima BiH u državi čiji je zatvorenik državljanin, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

I zakoni o izvršenju krivičnih sankcija u FBiH, RS i BD sadrže slične odredbe koje omogućavaju naprijed navedena prava propisana Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija BiH.

Zakonom o parničnom postupku pred Sudom BiH predviđeno je da se parnični postupak vodi na jednom od jezika u službenoj upotrebi u BiH, a da će stranke i umješači koji ne poznaju nijedan od tih jezika osigurati o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje preduzimaju, kao i druga pismena i usmena prevođenja za svoje potrebe. Osim toga, stranke i umješači dužni su osigurati i prevođenje koje se odnosi na izvođenje dokaza koje su predložili.

I zakoni o parničnom postupku FBiH, RS i BD sadrže iste odredbe.

16. Obuka: a) Kako se osigurava početna i kontinuirana obuka za sudije i tužioce? b) Koja je tačna uloga i status centara za edukaciju sudija i tužilaca (CEST)? c) Koje su mjere usvojene kako bi se garantovalo da dva CEST-a imaju jedinstvene i usklađene programe obuke? (Dodatna pitanja u odjeljku III- Efikasnost).

a) Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i Centar za edukaciju sudija i tužilaca RS, u saradnji sa i pod nadzorom VSTV-a, organizuju kontinuirano stručno usavršavanje za imenovane sudije i tužioce, te početnu obuku za osobe koje se namjeravaju baviti profesijom sudije ili tužioca.

Pored navedenog, važno je naglasiti da se u okviru Suda BiH svake godine organizuje kontinuirana obuka sudija („Judicial College“) koja zadovoljava specifične potrebe ovog suda, a na kojoj učestvuju domaći i strani pravni stručnjaci iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i drugih oblasti prava. Judicial College finansiran je od strane UNDP-a. Pored toga Sud redovno organizuje interne obuke za svoje sudije i stručno osoblje.

b) Zakonom o Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH („Službene novine FBiH”, br. 24/02, 40/02, 52/02 i 21/03), te Zakonom o Centru za edukaciju sudija i tužilaca u RS (“Službeni glasnik RS”, br. 49/02 i 77/02) uređena su pitanja osnivanja, statusa i djelatnosti, kao i druga pitanja od značaja za rad centara. Centri su organizovani kao javne ustanove sa sjedištem u Sarajevu i Banjaluci, sa svojstvom pravnih lica. Godišnji budžet, odgovarajuće prostorije i opremu osiguravaju Vlada FBiH i Vlada RS.

c) Svoje edukativne programe centri usaglašavaju svakodnevnom komunikcijom rukovodstva tokom izrade programa za narednu godinu, uz konsultacije sa pravnom zajednicom, nakon čega se vrši usaglašavanje programskih aktivnosti održavanjem zajedničkog Upravnog odbora. Prilikom održavanja zajedničkog Upravnog odbora u programe obuke ugrađuje se i prijedlozi Pravosudne komisije BD, koja, između ostalog, ima mandat za obuku sudija i tužilaca BD. Razvijen je program zajedničke obuke za policiju i tužioce u BiH u cilju borbe protiv kriminala, nakon što je 13.10.2008. godine potpisan Sporazum o saradnji u provođenju zajedničke edukacije policije i tužilaca između centara za edukaciju FBiH i RS, policijskih akademija, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave za policijsko obrazovanje RS, Centra za obuku Granične policije BiH, Odsjeka za obuku i operativne treninge Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, te Policije BD.

17. Administrativno osoblje: Molimo da date kratak pregled administrativnog osoblja. Koje su njihove uloge/nadležnosti i njihov pravni status? (Dodatna pitanja u odjeljku III – Efikasnost)

Sudovi

Zakonom o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10) - Glava V – Službenici suda, Zakonom o sudovima RS („Službeni glasnik RS“ br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) - Glava VI – Radnici suda i Zakonom o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) definisan je status administrativnog osoblja u sudovima i poslovi koje oni obavljaju. Na radno-pravni status zaposlenih u sudovima se primjenjuju propisi o položaju, pravima i obavezama radnika u organima uprave.

Zakonom o Sudu BiH („Službeni glasnik BiH” br. 49/09) u članu 21. propisano je da Sud ima administrativnu službu te da Sud utvrđuje poslove i zadatke, razloge za neprisustvovanje sjednicama, pitanja zamjene, odsustva, godišnjih i kraćih odmora koji se odnose na administrativno osoblje.

Broj radnih mjesta, opis zadataka administrativnog osoblja i uslovi za niihovo obavljanje određuju se pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta koji donosi predsjednik suda uz saglasnost nadležnog ministarstva pravde. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta dostavlja se VSTV-u. Sekretar suda odgovara za pravilno i blagovremeno obavljanje administrativnih, tehničkih i finansijskih poslova u sudu. Sekretar suda je odgovoran predsjedniku suda za svoj rad.

Određeni poslovi koje ne moraju obavljati sudije, mogu se povjeriti službenicima suda koji obavljaju administrativne poslove. Ukoliko zakonom ili drugim propisom nije drugačije propisano, ovlašteni službenici koji obavljaju administrativne poslove mogu samostalno obavljati slijedeće aktivnosti:

- ovjeravati potpise,
- davati obavještenja na osnovu podataka iz sudskog registra,
- izdavati uvjerenja o činjenicima o kojima sud vodi službenu evidenciju,
- primati na zapisnik ili u obliku službene zabilješke kratka obavještenja stranaka i drugih zainteresovanih lica o promjeni adrese ili boravišta ili o datumu prijema sudske odluke kada dostavnica nije vraćena sudu ili je vraćena sudu ali datum izvršenja dostave nije naznačen na dostavnici,
- preduzimati odgovarajuće mjere za naplatu novčanih kazni i troškova postupka i
- obavljati druge poslove i zadatke koje im dodijeli predsjednik suda ili sekretar suda.

Ministar pravde RS i ministar pravde FBiH, uz prethodno pribavljeno mišljenje VSTV-a, pravilnikom utvrđuju kriterije za određivanje broja administrativnog osoblja u sudovima.

Tužilaštva

Zakon o Tužilaštvu BiH, Zakon o Federalnom tužilaštvu, Zakon o tužilaštvima RS i Zakon o Tužilaštvu BD BiH, kao i kantonalni zakoni o tužilaštvima određuju da se popisi o radnim odnosima radnika u organima uprave u skladu sa primjenjuju i na administrativno osoblje u tužilaštvima, ako ovim zakonima nije drugačije određeno.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju u tužilaštvu regulišu se broj i poslovi administrativno-tehničkog osoblja, te uslovi za obavljanje tih poslova. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju za Republičko i okružna tužilaštva u RS donosi glavni republički tužilac, uz odobrenje Kolegija tužilaca Republičkog tužilaštva i VSTV-a. U ostalim tužilaštvima glavni tužilac donosi pravilnik za tužilaštvo kojim rukovodi uz odobrenje kolegija tužilaca i VSTV-a. Pravilnik u BD donosi glavni tužilac uz pozitivno mišljenje Pravosudne komisije BD i po odobrenju Pravilnika od strane VSTV-a. Tužilaštvo ima sekretara koji je odgovoran za obavljanje administrativnih i tehničkih poslova. Sekretar tužilaštva odgovara glavnom tužiocu za svoj rad.

18. Odgovornost i disciplina: postoji li etički kodeks za sudije i tužioce? (Dodatna pitanja u odjeljku III- Nepristrasnost)

VSTV je usvojio i objavio etičke kodekse za sudije i tužioce 2006. godine na osnovu svojih nadležnosti propisanih članom 17. tačkom 29. Zakona o VSTV. Etički kodeksi se redovno distribuiraju novoizabranim sudijama i tužiocima, a isti su dostupni i na www.hjpc.ba.

Ovi kodeksi predstavljau sveobuhvatan niz načela koja se odnose na etička pitanja sa kojima se sudije i tužioci suočavaju u radnoj i životnoj sredini, te razrađuju temeljne standarde etičkog ponašanja sudija i tužilaca u BiH. Svrha etičkih kodeksa je da pomažu sudijama i tužiocima kada su suočeni s etičkim i profesionalnim dilemama, a izvršnoj i zakonodavnoj vlasti i javnosti da bolje razumiju i podrže pravosuđe. Etički kodeks za sudije, a analogno je koncipiran i kodeks za tužioce, sadrži pet osnovnih načela:

1. Nezavisnost: Nezavisnost pravosuđa predstavlja preduslov za vladavinu prava. Sudija obavlja sudijsku funkciju nezavisno, na osnovu zakona i vlastite procjene činjenica, podržavajući nezavisnost pravosuđa s individualnog i institucionalnog aspekta.

2. Nepristrasnost: Sudija obavlja svoju funkciju i tretira sve strane u predmetu bez favoriziranja, pristrasnosti i predrasuda. Nepristrasnost se odnosi ne samo na odluku, nego i na postupak donošenja te odluke.

3. Jednakost: Sudija poznaje i poštuje različitosti u društvu, a koje se naročito odnose na rasu, boju kože, spol, vjersku pripadnost, nacionalno porijeklo, društveni stalež, invalidnost, starosnu dob, bračni status, seksualno opredjeljenje, socijalni i ekonomski status i druge kriterije i odnosi se prema svim osobama s kojima ima profesionalne kontakte sa jednakim poštovanjem.

4. Integritet i dolično ponašanje: Sudija se ponaša moralno, dostojanstveno i u skladu sa dignitetom funkcije koju obavlja.

5. Stručnost i odgovornost prema poslu: Sudija održava visok nivo profesionalne sposobnosti i obavlja svoju funkciju stručno, savjesno, marljivo i efikasno.

19. Ko je nadležan za donošenje odluka o tome kada se vrše inspekcije u sudovima i tužilaštvima? Da li je za to nadležno Ministarstvo pravde ili Visoko sudsko i tužilačko vijeće? (Molimo da navedete primjere izvršenih inspekcija).

Sudovi:

Zakonom o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10), Zakonom o sudovima RS („Službeni glasnik RS“, br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) i Zakonom o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) regulisana su određena pitanja koja se odnose na inspekcijski nadzor u sudovima i tužilaštvima.

Prema Zakonima o sudovima FBiH i RS nadležna ministarstva pravde (Ministarstvo pravde RS, Federalno ministarstvo pravde i kantonalna ministarstva pravde) vrše poslove pravosudne uprave, u koje spadaju i poslovi praćenja rada sudova, a između ostalih i nadležnost:

- da vrše nadzor i prate primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje svih sudova i
- da prate obavljanje poslova sudske uprave.

S tim u vezi svi sudovi su dužni da ministarstvima pravde dostavljaju sve tražene podatke koji su im potrebni za vršenje njihovih nadležnosti iz oblasti pravosudne uprave.

U vršenju svojih nadležnosti Federalno ministarstvo pravde i kantonalna ministartsva pravde sarađuju i razmjenjuju sve informacije. Federalno ministarstvo pravde, u cilju usklađivanja rada kantonalnih ministarstava, koordinira vršenje njihovih nadležnosti, te u tu svrhu može izdavati određena uputstva. Zakon o sudovima FBiH predviđa da će kantonalno ministarstvo pravde obavijestiti Federalno ministarstvo pravde ako utvrdi da u sudu postoje nepravilnosti u primjeni tog zakona ili drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje sudova. U slučaju da Federalno ministarstvo pravde, pri vršenju svojih nadležnosti ili na osnovu izvještaja kantonalnih ministarstava pravde, utvrdi da u sudu postoje nepravilnosti u primjeni Zakona o sudovima FBiH, obavijestit će o tome predsjednika suda ili VSTV radi preduzimanja odgovarajućih mjera. Ministarstvo pravde RS-a ima, pored navedenih nadležnosti Federalnog i kantonalnih ministarstva pravde, u slučaju da se utvrde nepravilnosti u radu sudova, i nadležnost da u okviru svojih ovlaštenja iz oblasti pravosudne uprave vrši inspekciju rada sudova i reviziju njihovog finansijskog poslovanja. Nadležno ministarstvo pravde sarađuje sa predsjednikom suda u rješavanju pritužbi koje primi ministarstvo, a koje se odnose na sudsku upravu. Ministarstva pravde nisu nadležna za postupanje po pritužbama protiv sudija, te će takve pritužbe, po prijemu, bez odlaganja proslijediti VSTV-u na daljnje postupanje. Ministarstva pravde vrše svoje dužnosti na način koji osigurava nezavisnost sudova i ne smiju na bilo koji način uticati na rad sudova u vezi sa pojedinačnim predmetima.

Zakonom o sudovima BD propisano je da VSTV prati provođenje ovog zakona i drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje sudova, te obavljanje poslova rukovođenja sudovima i sudske uprave. Prema članu 17. tačka 23) Zakona o VSTV-u, VSTV ima nadležnost da „utvrđuje kriterije za rad sudova i tužilaštava i pokreće istrage koje se odnose na postupanje u oblasti uprave i finansija“. U saradnji sa entiteskim ministarstvima pravde i Pravosudnom komisijom BD, VSTV je 2008. godine donio Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju. Nadzor nad primjenom Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju i obavljanjem poslova sudske uprave vrše VSTV, nadležna ministarstva pravde i Pravosudna komisija BD u okviru svojih ovlaštenja. Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju previđa da predsjednik neposredno višeg suda uspostavlja saradnju sa predsjednicima nižestepenih sudova, sa ciljem razmjene iskustava i unapređenja efikasnosti obavljanja poslova sudske uprave, poštivanja zakonskih rokova, rada po starim predmetima, rada zemljišno-knjižnih ureda, izvršenja krivičnih sankcija, nadzora nad izvršenjem pritvora i o drugim pitanjima značajnim za zakonito i pravilno funkcionisanje sudova u okviru svoje nadležnosti. U ostvarivanju ove saradnje, predsjednici viših sudova, prema potrebi, a najmanje dva puta godišnje, održavaju sastanke sa predsjednicima nižestepenih sudova, u okviru svoje nadležnosti. Zapisnici sa sastanaka dostavljaju se učesnicima, VSTV-u, nadležnom ministarstvu pravde i Pravosudnoj komisiji BD. U skladu sa Pravilniku sudovi su dužni dostavljati izvještaje o svom radu VSTV, nadležnom ministarstvu pravde, Pravosudnoj komisiji BD i neposredno višem sudu. VSTV uputstvom definiše koji se predmeti smatraju starim i utvrđuje metodologiju uzimanja takvih predmeta u rad.

RS

U RS u postupku sudske uprave Ministarstvo pravde RS vrši nadzor i prati primjenu Zakona o sudovima i drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje sudova u RS. U vršenju ove nadležnosti, Ministarstvo pravde vrši inspekciju rada suda i reviziju finansijskog poslovanja, poštujući nezavisnost i samostalnost sudova garantovane Ustavom i Zakonom o sudovima, a u postupku utvrđivanja disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija, VSTV ima ovlaštenja da vrši određene radnje u cilju pribavljanja dokaza za utvrđivanje eventualne odgovornosti sudije ili tužioca protiv kojeg je pokrenut disciplinski postupak.

Tužilaštva:

U skladu sa Zakonom o Federalnom tužilaštvu glavni federalni tužilac nadzire rad kantonalnih tužilaštava, dok je Zakonom o tužilaštvima RS predviđeno da glavni republički tužilac nadzire rad okružnih tužilaštava. Nadzor nad radom kantonalnih i okružnih tužilaštava vrši se u cilju garantovanja zakonitosti i efikasnosti postupaka. Na zahtjev glavnog entitetskog tužioca, kantonalna odnosno okružna tužilaštva dostavljaju izvještaje o predmetima sa detaljnim opisom preduzetih mjera.

Glavni kantonalni tužioci redovno, a najmanje jednom u šest mjeseci, Federalnom tužilaštvu podnose izvještaje o stanju kriminaliteta i rješavanju predmeta. Istu obavezu imaju i glavni okružni tužioci u pogledu izvještavanja Republičkog tužilaštva. Glavni entitetski tužilac može davati opća ili pojedinačna obavezna uputstva kantonalnim odonosno okružnim tužilaštvima, provoditi krivične istrage i gonjenja pred kantonalnim i općinskim sudovima, odnosno pred okružnim i osnovnim sudovima, kad god glavni entiteski tužilac ima razloga da posumnja da kantonalna, odnosno okružna tužilaštva ne primjenjuju odgovarajući entiteski krivični zakon ili da se gonjenje krivičnih djela ne može efikasno provesti u nadležnosti kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva. Glavni entiteski tužilac neke predmete ili radnje iz djelokruga jednog kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva može povjeriti drugom kantonalnom, odnosno okružnom tužilaštvu.

Bez obzira na nadležnost određenog kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva, glavni entiteski tužilac takođe može povjeriti pojedine predmete pojedinim glavnim tužiocima, zamjenicima glavnih tužioca ili tužiocima. Zakonom o Tužilaštvu BiH i Zakonom o Tužilaštvu BD nisu propisani navedeni instrumenti eksternog nadzora nad radom ta dva tužilaštva po predmetima iz njihove nadležnosti.

U vezi sa pitanjem da li postoje instrumenti interne kontrole, Zakon o Federalnom tužilaštvu, Zakon o tužilaštvima RS, Zakon o Tužilaštvu BD i kantonalni zakoni o tužilaštvima, predviđaju pravo i dužnost glavnog tužioca da izdaje u okviru tužilaštva kojim rukovodi obavezne instrukcije zamjenicima glavnog tužioca i tužiocima u vezi sa njihovim radom. Pored toga, glavni tužilac može:

- preduzeti određene mjere iz nadležnosti zamjenika glavnog tužioca ili tužioca, odnosno tužilaca,
- ovlastiti drugog zamjenika, odnosno zamjenika glavnog tužioca ili tužioca, odnosno tužioce da rješava određene slučajeve iz nadležnosti drugog, odnosno drugih zamjenika glavnog tužioca ili tužioca i
- ovlastiti zamjenika glavnog tužioca, odnosno zamjenike ili tužioca, odnosno tužioce da vrše posebne aktivnosti koje su u nadležnosti drugog, odnosno drugih zamjenika glavnog tužioca ili drugog tužioca, odnosno tužilaca.

Takođe, ZKP BiH, ZKP FBiH i ZKP RS propisani su dodatni instrumenti interne kontrole u tužilaštvima. Naime, ovim zakonima se utvrđuje nadležnost kolegija tužilaštva da preduzme potrebne mjere za okončanje istrage ukoliko se ona ne završi u roku od šest mjeseci od donošenja naredbe o provođenju istrage. Pomenuti zakoni, kao i ZKP BD, predviđaju i pravo oštećenog, te podnosioca prijave na podnošenje pritužbe tužilaštvu u slučaju da tužilac donese naredbu o neprovođenju istrage. Isti zakoni predviđaju da kolegij tužilaštva odlučuje o izuzeću tužioca u zakonom predviđenim slučajevima.

20. Kako se osigurava saradnja između aktera (sudija, tužioca, istražitelja, administrativnog osoblja, sudske policije, itd.) u krivično-pravnom sistemu kako bi se omogućilo funkcionisanje tog sistema? Da li postoje sporazumi/memorandumi o razumijevanju i, ako postoje, koja je njihova uloga? Molimo da navedete primjere takvih sporazuma.

Sudovi u BiH su dužni da sarađuju međusobno, kao i sa stranim sudovima.

Sudovi u BiH pružaju međusobnu pravnu pomoć u predmetima iz svoje nadležnosti u skladu sa zakonom. Državni organi i pravna lica koja vrše javna ovlaštenja, dužni su da sudovima na njihov zahtjev blagovremeno dostave spise, isprave i druge podatke potrebne za vođenje sudskog postupka. Sudovi međusobno pravnu pomoć pružaju u skladu sa međunarodnim aktima ili po osnovu načela reciprociteta. Postoje međudržavni ugovori o pružanju pravne pomoći u građanskim i krivičnim pravima, kao i ugovori Državnih tužilaštava o međusobnoj saradnji, u pogledu otkrivanja i gonjenja učinilaca krivičnih djela.

Međusobna saradnja različitih aktera u sistemu krivičnog pravosuđa osigurava se prvenstveno na osnovu relevantnih zakona gdje su njihove nadležnosti tačno definisane. Ovim zakonima su definisane nadležnosti sudija, tužilaca i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku, te je propisana i obaveza pružanja međusobne pravne pomoći (npr. članovi 21. i 22. ZKP BiH). Potpisan je i određen broj sporazuma o saradnji.

Radi se o slijedećim zakonima i potpisanim sporazumima:

- Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10),
- Krivični zakon FBiH („Službene novine FBiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11),
- Krivični zakon RS („Službeni glasnik RS“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06 i 73/10),
- Krivični zakon BD („Službeni glasnik BD“, br. 10/03, 06/05 i 21/10),
- Zakon o krivičnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 03/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09),
- Zakon o krivičnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09 i 12/10),
- Zakon o krivičnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, broj 100/09),
- Zakon BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, broj 12/10 – Prečišćeni tekst),
- Zakon o izvršenju kaznenih sankcija FBiH („Službene novine FBiH“, broj 44/98, 42/99, 12/09 i 42/11),
- Zakon o izvršenju krivičnih sankcija RS („Službeni glasnik RS“, broj 12/10),
- Zakon o izvršenju krivičnih sankcija BD („Službeni glasnik BD“, br. 8/00, 1/01 i 36/07),
- Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04),
- Zakon o unutrašnjim poslovima RS („Službeni glasnik RS“, broj 48/03),
- Zakon o unutrašnjim poslovima FBiH („Službene novine FBiH“, broj 49/05),
- Zakon o policiji BD („Službeni glasnik BD“, broj 31/09),
- kao i odgovarajući kantonalni zakoni o unutrašnjim poslovima.
- Sporazum o saradnji u provođenju zajedničke edukacije policije i tužilaca,
- Nadalje, razvijen je program zajedničke obuke za policiju i tužioce u BiH u cilju borbe protiv kriminala, nakon što je 13.10.2008. godine potpisan Sporazum o saradnji u provođenju zajedničke edukacije policije i tužilaca između centara za edukaciju sudijai tužilaca FBiH i RS, policijskih akademija Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave za policijsko obrazovanje RS, Centra za obuku Granične policije BiH, Odsjeka za obuku i operativne treninge Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, te Policije BD. Na ovaj način nastojala se uspostaviti kontinuirana zajednička edukacija tužilaca i ovlaštenih službenih lica koja će doprinijeti efektivnijoj borbi protiv svih vrsta kriminala, kaoi povećanju efektivnosti u radu tužilaštava,
- Sporazum o saradnji između VSTV-a i predstavnika Ministarstva sigurnosti, MUP-a FBiH, MUP-a RS,
- Pored navedenog potpisan je i Sporazum o saradnji između VSTV-a i predstavnika Ministarstva sigurnosti, MUP-a FBiH, MUP-a RS u sklopu provođenja projekta „Uspostavljanje boljih mehanizama saradnje između policije i tužilaštava“. Ovakav sporazum bio je osnov za izradu i usvajanje Uputstva o postupanju i saradnji ovlaštenih službenih lica i tužilaca u provođenju radnji dokazivanja tokom istrage sa pratećim obrascima za praktičnu primjenu,
- Sporazum o uspostavljanju sistema elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava,

– Predstavnici Ministarstva sigurnosti, Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu, Federalne uprave policije, MUP-a RS, Policije BD, kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova i VSTV-a potpisali su 30.09.2009. godine u Sarajevu i Sporazum o uspostavljanju sistema elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava u cilju osiguranja efikasnijeg rada i jačanja saradnje između organa za provođenje zakona i tužilaštava na razmjeni podataka iz njihovih evidencija.

Sudska policija

U BiH postoje četiri sudske policije i to: Sudska policija BiH, Sudska policija FBiH, Sudska policija RS, Sudska policija BD i to je jedno od bitnih pitanja za pravosuđe BiH obzirom da su pitanja vezana za rad institucija sudske policije direktno ili indirektno vezana i za rad, odnosno funkcionisanje pravosudnih institucija (sudova i tužilaštava). Naime, obzirom na nadležnosti sudske policije koje proizlaze iz zakonskih i podzakonskih propisa, evidentno je da nesmetano funkcionisanje pravosudnih institucija ovisi o radu sudske policije, iz kojih razloga je potrebna adekvatna uređenost sudske policije što je bitan faktor u radu pravosudnih institucija.

Organizacija i upravljanje sudskim policijama u BiH

Sudska policija BiH, nadležna za postupanje po naredbama Suda i Tužilaštva BiH je ustrojena u okvirima Ministarstva pravde BiH, te je za upravljanje istom odgovoran ministar pravde BiH, a za operativnu kontrolu komandir Sudske policije.

Sudska policija FBiH, koja poslove iz svoje nadležnosti izvršava na teritoriju FBiH, je ustrojena u jedanaest organizacionih jedinica (jedna organizaciona jedinica na nivou FBiH i deset organizacionih jedinica u kantonima), a za upravljanje istom je odgovoran predsjednik Vrhovnog suda FBiH, čije ovlasti upravljanja su u smislu zakona prenesene na glavnog zapovjednika Sudske policije FBiH.

Sudska policija RS, koja poslove iz svoje nadležnosti izvršava na teritoriji RS je ustrojena u pet organizacionih jedinica vezanih za područja okružnih sudova, a za upravljanje istom je odgovoran predsjednik Vrhovnog suda RS, čije ovlasti upravljanja su u smislu zakona prenesene na glavnog komandira Sudske policije RS.

Sudska policija BD, koja poslove iz svoje nadležnosti izvršava za pravosudne institucije BD je ustrojena u jednoj organizacionoj jedinici, a za rukovođenje istom je odgovoran predsjednik Pravosudne komisije BD, dok je za operativnu kontrolu i izvršavanje svakodnevnih tekućih obaveza odgovoran komandir sudske policije.

Nadležnosti sudskih policija u BiH

Nadležnosti sudskih policija u BiH su sa evidentnim razlikama, posebno u segmentima postupanja po naredbama tužioca, provođenja mjera osiguranja – zaštite zgrada tužilaštava, osiguranja – fizičke zaštite nosilaca pravosudnih funkcija i drugih zaposlenika u pravosudnim institucijama i slično.

Određene nadležnosti koje proizlaze iz zakona o sudskoj policiji su neadekvatno ili nepotpuno uređene podzakonskim propisima.

Zakoni o sudskoj policiji doneseni su u vrijeme kada navedena institucija nije postojala kako u BiH tako ni u zemljama u okruženju, zbog čega su postojeći zakoni nepotpuni i u dobroj mjeri u praksi prevaziđeni, što se direktno ili indirektno odražava na sigurno i nesmetano funkcionisanje pravosudnih institucija u BiH.

Određene odredbe zakona o sudskim policijama u BiH su u suprotnosti sa drugim zakonskim propisima (npr. zakonima o krivičnom postupku, zakonima o izvršnom postupku i sl.), pa se sudska policija suočava sa raznim problemima uslijed neusklađenosti zakona i nepostojanja jasnih pravila u postupanju, te nedovoljne koordinacije i komunikacije sa licima koja izdaju naredbe.

Po zakonima o sudskoj policiji utvrđeno je da su nadležnosti za osiguranje sudija i tužilaca izvan radnog vremena u smislu navedenog propisa utvrđene za:

Sudska policija FBiH, ima nadležnost osiguranja sudija, tužilaca te drugih radnika suda i tužilaštva tokom radnog vremena a u potrebnim slučajevima i izvan radnog vremena, što proizilazi iz slijedećeg:

Odredbom člana 7. stav 1. Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 19/96) je propisano da:

„Sudska policija pomaže Ustavnom sudu Federacije BiH, Vrhovnom sudu Federacije BiH i sudovima u kantonima u osiguranju informacija, u izvršavanju sudskih naredbi za prinudno dovođenje svjedoka, izvršavanju sudskih naredbi za dovođenje optuženih osoba, privođenju osuđenih osoba u organ za izvršenje sankcija po naredbi suda, održavanje reda u sudnici, sigurnost sudija i drugih radnika suda, sigurnost sudske zgrade, te u izvršavanju drugih sudskih naloga“.

Odredbom člana 2. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 37/04) propisano je slijedeće:

„Odredbe člana 7. stav 1. primjenjivat će se i na tužilaštva u Federaciji Bosne i Hercegovine, kada u skladu sa zakonima i drugim propisima, zahtijevaju pomoć i asistenciju sudske policije u vršenju svojih dužnosti ili kada je potrebno osigurati održavanje reda i sigurnosti u prostorijama tužilaštva, sigurnost tužilaca i drugih službenika tužilaštva u Federaciji BiH“.

Odredbom člana 9. Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 19/96) propisano je da:

„Sudska policija održava red u sudnici, sigurnost sudija i drugih radnika suda, kao i sigurnost sudske zgrade na način predviđen pravilima predsjednika Vrhovnog suda“.

Sudska policija Republike Srpske, ima nadležnost osiguranja sudija i drugih radnika suda, što proizilazi iz slijedećeg:

Odredbom člana 7. stav 1. Zakona o sudskoj policiji u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 49/02) propisano je da:

„Sudska policija pomaže Vrhovnom sudu Republike Srpske, okružnim sudovima i osnovnim sudovima, javnim tužilaštvima u osiguravanju pisanih informacija, u izvršenju sudskih naredbi za prinudno dovođenje svjedoka, izvršavanju sudskih naredbi za dovođenje osumnjičenih i optuženih i osuđenih lica, privođenju osuđenih lica u organ za izvršenje sankcija po naredbi suda, održavanje reda u sudnici, sigurnosti sudija, sudske zgrade, te u izvršavanju drugih sudskih naredbi“.

Odredbom člana 9. stav 1. istog zakona propisano je da:

„Sudska policija održava red u sudnici, osigurava sigurnost sudija, kao i sigurnost sudske zgrade na način predviđen pravilnikom koji donosi predsjednik Vrhovnog suda“.

Sudska policija BiH, u smislu važećeg zakona o sudskoj policiji nema nadležnost osiguranja sudija, tužilaca i drugih radnika suda i tužilaštva, osim u vrijeme boravka istih u zgradi Suda i Tužilaštva BiH.

Nadležnost zaštite predsjednika Suda BiH i glavnog tužioca Tužilaštva BiH i po zahtjevu rukovodilaca navedenih pravosudnih institucija zaštite sudija i tužilaca, kao i drugih radnika Suda i Tužilaštva BiH pripada Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH, koju nadležnost je u smislu Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 36/08) počev od 01.01.2011. godine navedena direkcija preuzela od strane Agencije za istrage i zaštitu (SIPA).

Rad Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH i problemi u segmentu provođenja mjera osiguranja nosilaca pravosudnih funkcija na nivou BiH pored ostalog ogledaju se u neadekvatnoj zakonskoj regulativi vezanoj za isto, neadekvatnim podzakonskim propisima obzirom da je važećim propisima utvrđeno da policijski službenici Direkcije provode samo poslove osiguranja – fizičke zaštite, dok je institucija u kojoj štićena osoba radi dužna osigurati vozilo i vozača, nedostacima personalnih i materijalno tehničkih resursa, te dislociranosti adresa stanovanja nosilaca pravosudnih funkcija u odnosu na Regionalne urede direkcije.

Sudska policija BD, koja u smislu Zakona o sudskoj policiji nema nadležnost osiguranja sudija, tužilaca i drugih radnika suda i tužilaštva, osim u vrijeme boravka istih u zgradi Suda i Tužilaštva BD.

Konkretno, nadležnost zaštite sudija i tužilaca, te drugih zaposlenika suda i tužilaštva prema stanju na terenu koje je analizirano od strane nadležnog komandira sudske policije, potpada pod nadležnost policije BD.

21. Da li različiti akteri imaju jasne uloge i odgovornosti? Kako se sprečavaju preklapanja odgovornosti? Kako se osigurava djelotvorna komunikacija između različitih aktera?

Zakonskom regulativom je izvršeno razgraničenje nadležnosti, te je riješeno i pitanje odgovornosti. Uloge i odgovornosti različitih aktera su pri tome jasno definisane. Pored zakonske podjele nadležnosti i uloga nadležnih organa u sistemu krivičnog pravosuđa, redovno se organizuju sastanci na svim nivoima u smislu razmjene informacija, iskustava i metoda rada.

Preklapanje odgovornosti ne postoji, s obzirom da je isto izbjegnuto kroz jasno definisane nadležnosti i kontinuiranu edukaciju.

Razmjena informacija se odvija na način propisan zakonom, podzakonskim aktom ili u skladu sa sporazumom različitih aktera. Zajednička edukacija svih aktera je započela u sklopu projekta „Uspostavljanje boljih instrumenata saradnje između policije i tužilaštava“. Potpisivanjem Sporazuma o saradnji u provođenju zajedničke edukacije policije i tužilaca između entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i policijskih akademija, ista se nastavlja u okviru nadležnih institucija. Projekat „Podrška pravosuđu u BiH – Jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“ koji se provodi u okviru VSTV-a takođe ima za cilj podržati saradnju i komunikaciju između tužilaštava i ostalih učesnika u krivično-pravnom sistemu.

Sporazum o uspostavljanju sistema elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava iz 2009. godine takođe doprinosi efektivnijoj komunikaciji različitih aktera.

22. Molimo da opišete sistem žalbenih postupaka uključujući i institucionalne i pravne aspekte.

Svakome u BiH je zajamčeno pravo na žalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se rješava o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu. Procesnim zakonima (Zakon o krivičnom postupku, Zakon o parničnom postupku, Zakon o vanparničnom postupku, Zakon o upravnom postupku, Zakon o upravnim sporovima i dr.) garantovano je pravo žalbe osim u slučajevima ako zakonom žalba nije dozvoljena, a omogućena je druga vrsta zaštite (npr. tužba protiv konačnog upravnog akta i pokretanje upravnog spora, kod nadležnog suda).

Općinski i osnovni sudovi odlučuju po žalbama na „procesne odluke“ u pojedinim postupcima, kada je to zakonom propisano. Općinski i osnovni sudovi odlučuju po prijedlogu za ponavljanje postupka kao vanrednom pravnom lijeku u krivičnom postupku.

Kantonalni i okružni sudovi u okviru svoje drugostepene nadležnosti odlučuju po žalbama protiv odluka općinskih, odnosno osnovnih sudova. Tako kantonalni i okružni sudovi razmatraju i odlučuju po žalbama na prvostepene krivične odluke donesene od strane općinskih, odnosno osnovnih sudova, kao i po žalbama na prvostepene odluke donesene u okviru parničnog, izvršnog, vanparničnog i prekršajnog postupka.

Vrhovni sudovi u okviru svoje drugostpene nadležnosti odlučuju po žalbama (dakle, po redovnim pravnim lijekovima) protiv odluka kantonalnih, odnosno okružnih sudova. Tako npr. vrhovni sudovi razmatraju i odlučuju po žalbama uloženim na prvostepene krivične presude donesene od strane kantonalnih i okružnih sudova, kao i po posebnim pravnim lijekovima uloženim na odluke koje su kantonalni ili okružni sudovi donijeli u okviru upravnog spora, obzirom da u upravnom sporu žalba kao redovan pravni lijek nije dozvoljena. Što se vanrednih pravnih lijekova tiče, odnosno trećestepene nadležnosti, vrhovni sudovi po pravilima parničnog postupka odlučuju po revizijama i prijedlozima za ponavljanje postupka. Po pravilima krivičnog postupka odlučuju po zahtjevu za zaštitu zakonitosti u RS.

Viši privredni sud u RS ima drugostepenu nadležnost u odnosu na okružne privredne sudove, dok trećestepenu ima Vrhovni sud RS.

O prvostepenim odlukama donesenim u okviru postupaka koji se vode u okviru Suda BiH, odlučuju sudije Apelacionog odjeljenja Suda BiH koje u to odjeljenje raspoređuje predsjednik Suda BiH, a na osnovu Zakona o Sudu BiH. Apelaciono odjeljenje je podijeljeno u tri odjela: Odjel I odlučuje po žalbama na odluke Odjela I za ratne zločine Krivičnog odjeljenja. Odjel II odlučuje po žalbama na odluke Odjela II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju Krivičnog odjeljenja. Odjel III odlučuje po žalbama na odluke Odjela III za sva ostala krivična djela iz nadležnosti Suda - Krivičnog odjeljenja, kao i na odluke Upravnog odjeljenja. Odjeljenje III takođe rješava po prigovorima koji se odnose na izborna pitanja.

Ustavni sud BiH, pored nadležnosti koja se očituje u rješavanju sukoba nadležnosti, ocjene ustavnosti zakona i usklađenosti zakona sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, na osnovu odredbe člana VI/3. tačka b) Ustava BiH, ovaj sud ima i apelacionu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na osnovu presude bilo kojeg suda u BiH". U tom smislu, Ustavni sud BiH može djelovati kao sud pune jurisdikcije, odnosno odlučiti u meritumu slučaja ili ukinuti presudu i slučaj vratiti sudu koji je donio tu presudu na ponovni postupak. Sud čija je presuda ukinuta dužan je po hitnom postupku donijeti drugu, pri čemu je vezan pravnim shvatanjem Ustavnog suda BiH o povredi Ustavom BiH garantovanih prava i osnovnih sloboda podnosioca apelacije.

Apelanti, odnosno pojedinci, koji smatraju da su im presudom ili drugom odlukom bilo kojeg suda povrijeđena prava, imaju pravo podnošenja apelacije nakon iscrpljivanja svih entitetskih pravnih lijekova, pri čemu Ustavni sud BiH takođe uzima u obzir i efikasnost mogućih lijekova. Ovo znači da Ustavni sud BiH predstavlja najvišu sudsku instancu u odnosu na redovne sudove, čime se potvrđuje njegova uloga u smislu posebnog institucionalnog garanta zaštite ljudskih prava i sloboda ustanovljenih Ustavom BiH, a samim tim i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i njenim protokolima, koji se na osnovu člana II. 2. Ustava BiH „direktno primjenjuju u BiH“, te „imaju prioritet nad svim ostalim zakonima“.

Suđenja za ratne zločine pred domaćim sudovima

23. Molimo opišite situaciju u vezi sa sudskim postupcima za ratne zločine u BiH: a) Koji sudovi/tužilaštva su nadležni za ovu oblast? b) Opišite njihovu finansijsku situaciju i ljudske resurse kojima raspolažu. c) Koje vrste specijaliziranih obuka su organizirane za sudije, tužioce i branioce? d) Molimo da navedete trenutno stanje tih postupaka. Koliko je sudskih postupaka okončano i koliko ih je još uvijek u toku? e) Da li je bilo zahtjeva za izručenje? Detaljno objasniti.

Domaće pravosudne institucije, uz međunarodnu podršku, preduzele su značajne korake na preuzimanju pune odgovornosti za procesuiranje predmeta ratnih zločina u proteklom periodu, od kojih se svakako mogu izdvojiti osnivanje i funkcionisanje Suda BiH i Tužilaštava BiH, kao i usvajanje novog krivičnog zakonodavstva što je imalo pozitivan uticaj na unapređenje efikasnosti i pravičnosti postupaka.

Međutim, uloženi napori su imali nekoliko veoma bitnih nedostataka, od kojih je najvažniji nepostojanje sistematičnog pristupa problematici rješavanja velikog broja predmeta ratnih zločina koji se, procesuiraju na nekoliko nivoa unutar pravosudnog sistema BiH, među kojima modaliteti saradnje nisu dovoljno definisani. Pored toga, problem predstavlja i nedostatak instrumenata za ujednačavanje sudske prakse čija je nekonzistentnost proistekla iz primjene različitih materijalnih zakona. Uz pobrojane poteškoće identifikovani su i slijedeći izazovi: nepostojanje jedinstvenih i tačnih statističkih podataka o broju i prirodi predmeta ratnih zločina, u upravljanju i raspodjeli predmeta, regionalnoj saradnji i zaštiti i podršci svjedocima i žrtvama.

U cilju identifikacije sistemskih rješenja za uočene nedostatke, Ministarstvo pravde BiH, u saradnji sa Sudom BiH, Tužilaštvom BiH i VSTV-om, osnovalo je u septembru 2007. godine Radnu grupu za izradu Državne strategije za rad na predmetima i rješavanje pitanja vezanih za ratne zločine. Rad na izradi Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina okončan je njenim usvajanjem od strane Vijeća ministara BiH 29.12.008. godine. Primarni cilj Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina je da se najsloženiji predmeti ratnih zločina procesuiraju u roku od 7 godina, a ostali, manje složeni, u roku od 15 godina od usvajanja Strategije. U kontekstu provođenja ovog cilja, Strategijom su utvrđena pravna i institucionalna rješenja usmjerena na stvaranje pretpostavki za procesuiranje predmeta ratnih zločina u razumnom vremenskom okviru, povećanje efikasnosti krivičnih postupaka, ujednačenje sudske prakse, jačanje kapaciteta pravosuđa i policijskih organa, ostvarenje efikasne saradnje sa pravosudnim institucijama u državama regiona, te osiguranje zaštite i podrške žrtvama i svjedocima u postupcima pred svim sudovima u BiH. Sastavni dio su i Kriteriji za pregled predmeta ratnih zločina. U vezi odgovornosti za provođenje ciljeva iz Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, Ministarstvo pravde BiH zaduženo je za provođenje niza mjera u oblasti nadzora i iniciranja izmjena i dopuna relevantnih zakona. Pored toga, iz Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina proizilaze određena zaduženja i za slijedeće institucije: VSTV, ministarstva finansija, ministarstva pravde i Pravosudnu komisija BD, te Ministarstvo sigurnosti i Agenciju za istrage i zaštitu.

RS

Za suđenja u predmetima ratnih zločina u BiH nadležni su Sud BiH, entiteski okružni i kantonalni sudovi i Sud BD. U apelacionim postupcima nadležni su Vrhovni sud RS, Vrhovni sud FBiH i Apelaciono vijeće u BD. Za ratne zločine počinjene u BiH vođeni su postupci i pred nacionalnim sudovima drugih država (Srbija, Hrvatska, Njemačka, Austrija, Norveška, Švedska).

a) Nadležni sudovi i tužilaštva

Shodno Zakonu o krivičnom postupku BiH, Sud BiH i Tužilaštvo BiH od stupanja na snagu ovog zakona, 01.03.2003. godine, imaju isključivu nadležnost za vođenje krivičnih postupaka u predmetima ratnih zločina. Pored ove kategorije predmeta, pred Sudom BiH i Tužilaštvom BiH se, takođe, procesuiraju predmeti ustupljeni BiH prema Pravilu 11 *bis* Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ-a, u kojima je MKSJ ranije potvrdio optužnicu, kao i predmeti u kojima Tužilaštvo MKSJ-a nije završilo istragu, a predati su Tužilaštvu BiH u procesu strategije završetka rada Tribunala te ocijenjeni standardnim oznakama utvrđenim Rimskim sporazumom (potpisanim 18.02.1996. godine između predsjednika BiH, Hrvatske i Srbije), poznatim kao „rimska Pravila puta“.

Međutim, Zakon o krivičnom postupku BiH, u prelaznoj odredbi, u članu 449. propisuje da će predmete iz nadležnosti Suda BiH koji su primljeni u rad kod drugih sudova do stupanja na snagu ovog zakona, to jeste do 01.03.2003. godine, dovršiti ti sudovi ukoliko je u tim predmetima optužnica potvrđena, odnosno stupila na pravnu snagu. Predmete iz nadležnosti Suda primljene u rad kod drugih sudova, odnosno tužilaštava i u kojima optužnica nije stupila na pravnu snagu, odnosno nije potvrđena (do 01.03.2003. godine) dovršit će mjesno nadležni sudovi, osim ako Sud po službenoj dužnosti ili na obrazložen prijedlog stranaka ili branilaca, odluči da preuzme takav predmet a uzimajući u obzir težinu krivičnog djela, svojstva počinioca i ostale okolnosti važne za ocjenu složenosti predmeta. Prema tome, pored Suda BiH koji ima isključivu nadležnost za predmete ratnih zločina, kantonalni i okružni sudovi i tužilaštva u FBiH i RS, te Tužilaštvo i Osnovni sud BD, imaju prvostepenu nadležnost za procesuiranje predmeta u kojima je optužnica potvrđena, odnosno stupila na pravnu snagu, prije stupanja na snagu važećeg krivičnog zakonodavstva na nivou BiH, to jeste prije 01.03.2003. godine. Sud BiH međutim može, prema citiranom članu 449. stav 2. Zakona o krivičnom postupku BiH, preuzeti bilo koji takav predmet ukoliko ocijeni da je to opravdano u skladu s gore navedenim kriterijima složenosti predmeta.

Nadležnost za rješavanje po žalbama na odluke koje donesu kantonalni i okružni sudovi, te Osnovni sud BD, u vezi sa pomenutom grupom predmeta ratnih zločina imaju: Vrhovni sud FBiH, Vrhovni sud RS i Apelacioni sud BD.

MKSJ i dalje pruža značajnu pomoć i podršku Sudu BiH i Tužilaštvu BiH u procesuiranju predmeta ratnih zločina dostavljanjem dokaznog materijala, često povjerljivog sadržaja, pogotovo kada se radi o svjedočenju zaštićenih svjedoka, ustupanjem analitičkih izvještaja, te u postupku priznavanja činjenica utvrđenih pred sudskim vijećima MKSJ-a.

STAV RS-a

U nekim sudovima/tužilaštvima na ovim predmetima rade tužioci-sudije „specijalisti“ (npr. Okružno tužilaštvo u RS), a u nekim svi po principu „svi-sve“, oni nisu dovoljni da se predmeti ratnih zločina završe u nekom, primjerenom i opće prihvaćenom roku. Praksa pokazuje da u nekim sudovima/tužilaštvim na ovim predmetima radi samo po jedan tužilac/sudija. To naravno nije dobro rješenje ni sa jednog aspekta. Ovakva rješenja su samo slika odnosa prema pitanju rješavanja predmeta ratnih zločina.

b) Finansijska situacija i ljudski resursi

Finansijska sredstva svih sudova/tužilaštava su isključivo vezana za budžete entiteta (RS - okružna tužilaštva/sudovi, Tužilaštvo RS i Vrhovni sud RS)/(FBiH - Tužilaštvo i Vrhovni sud), kantona (tužilaštva i sudovi)/ i BiH (Tužilašvo BiH i Sud BiH).

Sudovi/tužilaštva u takvoj situaciji znaju koliko sredstava je planirano za njihov rad u toku jedne kalendarske/budžetske godine za sve procedure. Međutim, ne postoje izdvojena posebna sredstva za procedure ratnih zločina, a troškovi za procedure ratnih zločina pokrivaju se iz općeg budžeta svakog suda/tužilaštva. Ovakvo rješenje ne doprinosi bržem rješavanju predmeta ratnih zločina i u tom smislu u BiH su posebne analize i brižljive procjene.

Sudovima i tužilaštvima koji rade na rješavanju predmeta ratnih zločina se uglavnom odobravaju minimalna sredstva za osnovno funkcionisanje. Ovo prije svega znači odobravanje dovoljnih sredstava za plate i naknade za postojeći broj zaposlenih. U posljednje dvije godine samo u rijetkim, iznimnim slučajevima je odobreno proširenje ljudskih kapaciteta kroz odobravanje sredstva za povećanje broja zaposlenih.

Tokom 2010. godine, zbog nedovoljnog iznosa odobrenih sredstava, dio materijalnih troškova kantonalnih i okružnih sudova i tužilaštava nije isplaćen iz budžeta 2010. godine i opteretit će odobreni budžet za 2011. godinu. Prema podacima koji su dostavljeni VSTV-u ukupan iznos ovih obaveza je oko 3,8 miliona KM, uglavnom na pozicijama koje se odnose na plaćanja advokatima u predmetima obavezne odbrane, vještacima, te za komunalne usluge. Treba takođe istaći i nedovoljna ulaganja u kapitalne izdatke. Tako je u budžetu za 2011. godinu za 30 kantonalnih i okružnih sudova i tužilaštva odobreno ukupno oko 340.000 KM za kapitalne izdatke.

Rješavanje predmeta ratnih zločina zahtijeva dodatne troškove prije svega za jačanje ljudskih i tehničkih kapaciteta, te povećane materijalne troškove (troškovi svjedoka, vještaka, advokata po službenoj dužnosti i sl.). Trenutno nije moguće dati pouzdanu procjenu koliki je dodatni iznos sredstva potreban za neometano rješavanje predmeta ratnih zločina.

Prema analizi sistematizacije u tužilaštvima za rješavanje predmeta ratnih zločina potreban je 31 tužilac u kantonalnim i okružnim tužilaštvima i tužilaštvu BD. S obzirom da se tužilaštva općenito suočavaju sa nedostatkom kadrova, Vijeće je uputilo prijedog za proširenje sistematizacije u ovim tužilaštvima. Do sada prijedlozi za proširenje sistematizacije nisu naišli na podršku upravo zbog neodobravanja sredstava od strane izvršnih vlasti.

U Sudu BiH 22 sudija raspoređeno je u Krivični i Apelacioni odjel u kojima se rješavaju predmeti ratnih zločina, dok je u Posebni odjel za ratne zločine Tužilaštva BiH raspoređeno 18 tužilaca. U odjele za predmete ratnih zločina kantonalnih tužilaštava raspoređeno je 17 tužilaca, u četiri kantonalna tužilaštva odjeli za predmete ratnih zločina nisu formirani, dok je u odjelu za predmete ratnih zločina u okružnim tužilaštvima raspoređeno 7 tužilaca, u jednom okružnom tužilaštvu odjel za predmete ratnih zločina nije formiran i u Tužilaštvu BD 3 tužioca rade na predmetima ratnih zločina. VSTV je 2010. Godine, u okviru analize potreba tužilaštava za povećanjem broja sistematizovanih tužilačkih pozicija, utvrdio da je u okružnim i kantonalnim tužilaštvima potrebno povećati broj tužilaca za 60 pozicija što će značajno osnažiti kapacitete tužilaštava za rješavanja predmeta ratnih zločina. Konsultacije VSTV-a sa izvršnim vlastima po ovom pitanju su u toku, nakon čega slijedi donošenje odluke o povećanju broja tužilačkih pozicija u kantonalnim i okružnim tužilaštvima.

c) Specijalizovane obuke

U vezi sa usvojenom Strategijem za procesuiranje ratnih zločina u BiH u ovoj, kao i u ranijim godinama u centrima za edukaciju sudija i tužilaca u BiH je održano niz obuka za procesuiranje ratnih zločina u okviru projekata UNDP-a BIH, OSCE-a i ODIHR-a. Projekt UNDP-a predvidio je trogodišnju obuku sudija i tužilaca za procesuiranje ratnih zločina, sa po četiri dvodnevna seminara na godišnjoj osnovi, od kojih po dva za tužioce i po dva za sudije.

Nakon provedenih edukativnih aktivnosti u skladu sa procesuiranjem ratnih zločina u BiH, pored sudija i tužilaca na nivou BiH, za procesuiranje ratnih zločina osposobljeni su i sudije i tužioci na okružnom nivou.

Sudije

Za potrebe suđenja u predmetima ratnih zločina u BiH sudije su u 2009. godini pohađale seminare na teme:

- Procjene dokaza u postupcima ratnih zločina,
- Procjene dokaza i njihovog značaja u postupcima koji se odnose na ratne zločine, kao i zakonitosti pribavljenih dokaza,
- Praksa MKSJ-a u predmetima ratnih zločina i alternativni načini svjedočenja,
- Primjena prakse MKSJ-a pred domaćim sudovima u predmetima ratnih zločina sa posebnim osvrtom na alternativne načine svjedočenja i podršku svjedocima/žrtavama i zaštićenim svjedocima.

Realizovani seminari za sudije u 2010. godini:

- Ujednačena sudska praksa u slučajevima ratnih zločina u BiH, dosadašnja iskustva Suda BiH, vrhovnih sudova entiteta, Apelacionog suda BD i okružnih/kantonalnih sudova u provođenju zakona,
- Ocjena dokaza pred sudom,
- Sporazum o priznanju krivice prema zakonima BiH i iskustva i praksa i iskustva sudova u BiH u postupcima ratnih zločina.

Tokom 2010. godine započela je izrada posebnog programa obuke vezanog za predmete ratnih zločina i praksu MKSJ, u okviru koje su realizovane teme:

- Pilot obuka za pristup spisima i arhivima MKSJ,
- Edukacija edukatora o međunarodnom humanitarnom pravu,
- Konferencija "Procesuiranje predmeta ratnih zločina u BiH, provođenje Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina".

Tužioci

Za tužioce su realizovani seminari tokom 2009. godine na teme:

- Izbor istražnih radnji, metoda i tehnika i korištenje međunarodnih zakona i prakse MKSJ-a, Posebne karakteristike zločina protiv čovječnosti u BiH i metodologija po kojoj se one ustanovljavaju prilikom istrage, Izbor istražnih radnji, metoda i tehnika u istraživanju ratnih zločina u saglasnosti sa domaćim zakonodavstvom, kao i korištenje međunarodne prakse i međunarodnih zakona u tu svrhu,
- Ratni zločini i praksa Tužilaštva BiH i MKSJ-a,
- Ratni zločini: udruženi zločinački poduhvat, komandna odgovornost i zločin protiv čovječnosti u BiH i elementi pojedinih djela ratnih zločina (posebno onih koji nisu jasno propisani Krivičnim zakonom (KZ)), kao što su mučenje, nečovječno ponašanje, silovanje i prislian rad i dosadašnja praksa Tužilaštva BiH i MKSJ-a.

U 2010. godini realizovani su slijedeći seminari za tužioce:

- Posebne karakteristike zločina protiv čovječnosti u BiH i metodologija po kojoj se one ustanovljavaju prilikom istrage i suđenja u saglasnosti sa domaćim zakonodavstvom, kao i korištenje međunarodne prakse i međunarodnih zakona u tu svrhu,
- Ujednačavanje prakse u tužilaštvima u BiH, dosadašnja iskustva Tužilaštva BiH, entitetskih tužilaštava, tužilaštva BD i okružnih i kantonalnih tužilaštava, saradnja policije i tužilaštava u oblasti procesuiranja ratnih zločina.

Tokom 2011. godine provedene su slijedeće aktivnosti:

- Konferencija: „Regionalna konferencija o procesuiranju ratnih zločina“,
- Pristup arhivama MKSJ-a (četiri seminara),
- Edukacija edukatora iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava,
- Seminari za sudije, tužioce i advokate, Vještine zastupanja u predmetima ratnih zločina (dva seminara).

U nastavku 2011. godine planirano je da se održe slijedeće aktivnosti:

- Izbor istražnih radnji, metoda i tehnika u istraživanju ratnih zločina (vještačenje u postupku dokazivanja, korištenje iskaza stručnjaka),
- Individualizacija krivične sankcije, izbor i relevantnost olakšavajućih i otežavajućih okolnosti (korištenje sporazuma kao elementa u individualizaciji).

d) Trenutno stanje sudskih postupaka u predmetima ratnih zločina

VSTV redovno prikuplja podatke o svim fazama procesuiranja predmeta ratnih zločina.

Koliko je okončano postupaka u predmetima ratnih zločina?

U cilju sagledavanja cjelovitih rezultata u procesuiranju predmeta ratnih zločina prikazani su podaci o riješenim prijavama i istragama, te donesenim presudama u predmetima ratnih zločina za period od 2005. do 2010. godine, po predmetima i po licima.

Prijave

Tužilaštva u BiH su od 2006. do 2010. godine riješila ukupno 1.936 prijava za krivična djela ratnih zločina protiv 7.986 lica. Okružna tužilaštva u RS riješila su 48% ili 922 prijave. Tužilaštvo BiH je riješilo 563 prijave ili 29% ukupnog broja riješenih prijava, dok su kantonalna tužilaštva riješila 438 ili 23% prijava. Tužilaštvo BD riješilo je 16 prijava ili 1% ukupnog broja.

Istrage

Kada je riječ o istragama u predmetima ratnih zločina, tužilaštva u BiH su od 2006. do 2010. godine riješila ukupno 1.055 istraga protiv 5.275 lica. Okružna tužilaštva u RS su riješila 40% ili 372 istrage. Kantonalna tužilaštva u FBiH riješila su 372 prijave ili 35% ukupnog broja riješenih istraga, dok je Tužilaštvo BiH riješilo 243 ili 23% istraga. Tužilaštvo BD je riješilo 16 istraga ili 2% ukupnog broja.

Presude

Sudovi su u periodu od 2005. do 2010. godine donijeli ukupno 287 presuda u predmetima ratnih zločina (146 prvostepenih i 141 drugostepenu presudu). Sud BiH je donio 62 provostepene presude ili 43% ukupnog broja donesenih prvostepenih presuda u posmatranom periodu. Kantonalni sudovi u FBiH su donijeli 37% ili 54 presude, okružni sudovi u RS su donijeli 17% ili 25 presuda, dok je Osnovni sud BD donio 3% ili 5 presuda.

Kada je riječ o drugostepenim presudama, Apelaciono odjeljenje Suda BiH donijelo je 31 ili 22% ukupnog broja donesenih drugostepenih presuda, Vrhovni sud FBiH je donio 53% ili 75 presuda, Vrhovni sud RS je donio 22% ili 31 presudu, dok je Apelacioni sud BD donio 3% ili 4 drugostepene presude.

Pripremljeni spisak presuda nisu u mogućnosti dostaviti iz razloga što Agencija za zaštitu ličnih podataka BiH smatra da bi to bila povreda ličnih podataka.

Važno je ipak napomenuti da su ranije objavljene presude u predmetima ratnih zločina i dalje dostupne na stranici Suda BiH, dok će se ubuduće presude, u skladu s mišljenjem Agencije, objavljivati nakon što se izvrši anonimizacija, te će se do sada objavljene presude takođe anonimizirati. Obzirom na interese javnosti i potrebu za istinom i pomirenjem, koji se može smatrati većim od interesa pojedinca za zaštitu ličnih podataka, potrebno je razmotriti odgovarajuće zakonske izmjene.

Koliko je ovih postupka još uvijek u toku?

Analogno odgovoru na pitanje koliko je predmeta ratnih zločina okončano, potpun uvid u broj postupaka koji su u toku zahtijeva uvid u neriješene predmete u svim fazama.

Prijave

31.12.2010. godine tužilaštva u BiH su imala ukupno 351 neriješenu prijavu protiv 3.131 lica za krivična djela ratnih zločina. Najveći dio neriješenih prijava (294 prijave ili 84%) je evidentiran u Tužilaštvu BiH.

Istrage

Kada je riječ o istragama, tužilaštva u BiH su u predmetima ratnih zločina 31.12.2010. godine imala 818 otvorenih istraga protiv 3.968 lica, od kojih je 288 ili 35% vodilo Tužilaštvo BiH, 189 ili 23% kantonalna tužilaštva u FBiH, 319 ili 39% okružna tužilaštva u RS, dok je 22 istrage ili 3% ukupnog broja vodilo Tužilaštvo BD.

Potvrđene optužnice

31.12.2010. godine pred sudovima u BiH je bilo ukupno 68 potvrđenih optužnica protiv 137 lica. Najveći dio potvrđenih optužnica odnosno 47% ili 32 optužnice potvrdio je Sud BiH. Pred kantonalnim sudovima u FBiH nalazi se u radu 32% ili 22 optužnice, dok će okružni sudovi u RS odlučivati o 15% ili 10 optužnica, a sudovi BD o 6% ili 4 optužnice.

e) Zahtjevi za izručenje

U periodu od 01.01.2009. godine do 28.06.2011. godine bilo je ukupno 14 predmeta izručenja u predmetima ratnih zločina. 12 predmeta su u postupku rješavanja, a dva predmeta su pozitivno riješena.

24. a) Opišite tačne kriterije i postupke dodjeljivanja predmeta pojedinačnim sudovima. b) Takođe objasnite moguće pravne lijekove protiv odluka o dodjeli predmeta. c) Da li su organi vlasti BiH razmotrile izvještaj o nezavisnosti pravosudnog sistema iz 2010. godine koji je izdala Venecijanska komisija? Da li je pravosudni sistem u BiH i na koji način usklađen sa osnovnim preporukama koje se odnose na objektivne i transparentne kriterije prilikom dodjele predmeta sudijama i sudskim vijećima?

a) Kriteriji i postupci dodjeljivanja predmeta pojedinačnim sudovima

Predmeti ratnog zločina su od 01.03.2003. godine, kao datuma stupanja na snagu novih krivičnih zakona, u isključivoj nadležnosti Suda BiH. To znači da su svi predmeti otvoreni nakon ovog datuma u nadležnosti Suda BiH, odnosno Tužilaštva BiH. Materija ratnih zločina, od reforme krivičnog pravosuđa 2003. godine, uređena je isključivo u Krivičnom zakonu BiH, Glavom XVII ovog zakona koja nosi naziv: „Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom“, dok entitetski krivični zakoni i krivični zakon BD više ne sadrže odredbe koje se tiču ove grupe krivičnih djela. Strategija za rad na predmetima ratnih zločina predmete iz ove kategorije, dakle započete nakon 01.03.2003. godine, svrstava u tzv. „I grupu“ predmeta[2]. U ovim predmetima samo Sud BiH svojom odlukom može odlučiti da određeni predmet ustupi iz svoje nadležnosti nekom od sudova u entitetima. Relevantna odredba člana 27.a. (Prenošenje vođenja postupka za krivična djela iz Glave XVII KZBiH) ZKP BiH koja se odnosi na ustupanje vođenja krivičnog postupka glasi:

„(1) Ako se postupak vodi za krivična djela iz čl. 171. do 183. Krivičnog zakona BiH, Sud može rješenjem prenijeti vođenje postupka drugom sudu na čijem je području pokušano ili izvršeno krivično djelo, najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa, a uzimajući u obzir težinu krivičnog djela, svojstva počinioca i ostale okolnosti važne za ocjenu složenosti predmeta.
(2) Sud rješenje iz stava (1) ovog člana može donijeti i na prijedlog stranaka ili branioca, a u fazi istrage samo na prijedlog tužioca.
(3) Rješenje iz stava (1) ovog člana donosi Vijeće sastavljeno od trojice sudija iz člana 24. stav (7) ovog zakona. Protiv rješenja Vijeća žalba nije dopuštena.“[3]

Međutim veliki broj predmeta je u momentu stupanja na snagu krivičnih zakona već bio zaprimljen u tužilaštvima ili se već vodio pred sudovima u entitetima.[4] Strategija predmete iz ove kategorije primljene u rad kod drugih sudova odnosno tužilaštava prije 01.03.2003. godine svrstava u tzv. „II grupu“ predmeta i oni su u načelu ostali u nadležnosti entiteta, uz zakonsku mogućnost Suda BiH da neke od tih predmeta odlukom preuzme u svoju nadležnost.

Relevantna odredba o preuzimanju je odredba člana 449. ZKP BiH koja spada u prelazne i završne odredbe zakona, ali je od suštinskog značaja za određivanje nadležnosti u velikom broju predmeta i koja glasi:

---

[2] Tužilaštvo BiH je u vrijeme usvajanja Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, odnosno zaključno sa danom 01.10.2008. godine imalo 565 evidentiranih predmeta iz ove grupe.

3 Član 27a usvojen je kao jedna od mjera iz Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, a do tada se za ustupanje svih kategorija predmeta primijenjivala samo odredba člana 27. ZKP-a BiH, koja glasi:
„(1) Ako postoje važni razlozi, Sud može vođenje postupka za krivično djelo iz svoje nadležnosti, prenijeti rješenjem sudu na čijem je području krivično djelo izvršeno ili pokušano. Vođenje postupka se može prenijeti najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa.
(2) Rješenje iz stava 1. ovog člana može se donijeti i na prijedlog stranaka ili branioca za sva krivična djela iz nadležnosti Suda, izuzev za krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine.“
Ova zakonska odredba i danas je na snazi, ali se ona ne primijenjuje na predmete u vezi sa krivičnim djelima iz Glave XVII KZ BiH.

4 U vrijeme stupanja na snagu Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, procijenjeno je da je oko 1070 predmeta ratnog zločina u nadležnosti entitetskih sudova (okružni sudovi u RS, kantonalni sudovi u FBiH, te Osnovni sud BD).

„(1) Predmete iz nadležnosti Suda primljene u rad kod drugih sudova do stupanja na snagu ovog zakona, dovršit će ti sudovi ukoliko je u tim predmetima optužnica potvrđena, odnosno stupila na pravnu snagu.

(2) Predmete iz nadležnosti Suda primljene u rad kod drugih sudova, odnosno tužilaštava, i u kojima optužnica nije stupila na pravnu snagu, odnosno nije potvrđena, dovršit će mjesno nadležni sudovi, osim ako Sud po službenoj dužnosti ili na obrazložen prijedlog stranaka ili branioca, odluči da preuzme takav predmet a uzimajući u obzir težinu krivičnog djela, svojstva počinioca i ostale okolnosti važne za ocjenu složenosti predmeta.
(3) U slučaju iz stava 2. ovog člana, nakon odluke Suda o preuzimanju predmeta, krivični postupak će se nastaviti u skladu s ovim zakonom.“

Dakle, kao što je vidljivo iz dva citirana člana, osnovni kriterij za ustupanje vođenja postupka ili za preuzimanje predmeta od strane Suda BiH jesu: težina krivičnog djela, svojstva počinioca (npr: komandna ili direktna odgovornost) i ostale okolnosti koje utiču na složenost predmeta (posljedice na lokalnu zajednicu, interes žrtava i svjedoka itd.).

b) Pravni lijekovi protiv odluka o dodjeli predmeta

Ukoliko Sud BiH donese odluku kojim predmet ratnog zločina preuzima u svoju nadležnost, dozvoljena je žalba na tu odluku. Naime odluka se donosi u vijeću sastavljenom od trojice sudija, koji tada donose „Rješenje o preuzimanju vođenja postupka“. Prema ZKP-u BiH na svako rješenje doneseno u krivičnom postupku dozvoljena je žalba, ukoliko to zakon izričito ne zabranjuje, što nije slučaj kod rješenja o o preuzimanju predmeta,. Relevantna odredba člana 318. ZKP BiH o podnošenju žalbe na rješenje glasi:

„(1) Protiv rješenja Suda donesenog u prvom stepenu, stranke, branilac i osobe čija su prava povrijeđena mogu podnijeti žalbu uvijek kad u ovom zakonu nije izričito određeno da žalba nije dopuštena.
(2) Rješenja koja se donose radi pripremanja glavnog pretresa i presude mogu se pobijati samo u žalbi na presudu.“

Za razliku od toga, kada se radi o odluci o ustupanju vođenje postupka u predmetima ratnih zločina, iz nadležnosti Suda BiH nekom drugom sudu, žalba nije dozvoljena. Ova odluka se takođe donosi u vijeću od trojice sudija, koji onda donose „Rješenje o ustupanju vođenja postupka“. Žalba na ovo rješenje zabranjena je izričitom zakonskom odredbom člana 27.a. stav 3. ZKP BiH (citirana u prethodnom podnaslovu).

c) Objektivni i transparentni kriteriji prilikom dodjele predmeta sudijama i sudskim vijećima

Kada je u pitanju Sud BiH, predmeti se dodjeljuju rad fiksnim vijećima Odjela I za ratne zločine putem automatskog sistema dodjele predmeta, kroz program Court Management System (CMS). U tom odjelu Suda BiH ima ukupno 23 sudija, od čega je njih 13 raspoređeno u četiri fiksna vijeća koja sude u prvom stepenu, dok je 10 sudija raspoređeno u Apelacioni odjel gdje odlučuju u žalbenom postupku u predmetima ratnih zločina, a vijeća nisu fiksna tj. stalnog sastava već se smjenjuju.

U Sudu BiH je dodjela predmeta sudijama i sudskim vijećima potpuno automatizovana, u skladu sa sistemom CMS kojeg je izradilo VSTV i uvelo u sve pravosudne organe u BiH. U Sudu BiH CMS se primijenjuje od 2010. godine, uz napomenu da je i ranije postojeći sistem u Sudu BiH bio usklađen sa objektivnim i transparentnim kriterijima dodjele predmeta na način da je bio potpuno automatizovan kroz interni elektronski sistem dodjele premeta fiksnim vijećima i sudijama pojedincima.

Pravosudni sistem u BiH je na ovaj način usklađen sa osnovnim preporukama koje se odnose na objektivne i transparentne kriterije prilikom dodjele predmeta sudijama i sudskim vijećima.

Organi vlasti BiH još nisu zvanično razmotrile izvještaj o nezavisnosti pravosudnog sistema iz 2010. godine koji je izdala Venecijanska komisija.

RS

Radna grupa za izradu državne Srategije za rad na predmetima ratnih zločina je 2008. godine usvojila Kriterijume za pregled i ocjenu složenosti predmeta ratnih zločina koje Sud i Tužilaštvo BiH, ali i entiteski organi pravosuđa koriste u postupcima raspodjele nadležnosti za procesuiranje predmeta ratnih zločina, naravno uz primjenu adekvatnih odredbi ZKP-a BiH (čl.449 i čl. 27 i 27a). Ti kriterijumi se mogu podijeliti u dvije grupe: na one koji se tiču same težine krivičnog djela (objektivni), svojstvo i ulogu počinioca (subjektivni) i ostale okolnosti (posljedice djela na lokalnu zajednicu, interes žrtava i svjedoka i sl.). Sud BiH rješenjem vrši prijenos vođenja postupka drugom sudu najkasnije do završetka glavnog pretresa protiv koga nije dopuštena žalba.

25. Molimo objasnite kakav je status domaćeg zakonodavstva o ratnim zločinima? Osigurati primjerak relevantnih zakona.

Materija ratnih zločina uređena je dakle u poglavlju XVII KZ BiH, čiju kopiju dostavljamo u prilogu ovog odgovora. Ova materija, regulisana 2003. godine, zadovoljava visoke standarde međunarodnog krivičnog prava i prakse. Uređena je u skladu sa najnovijom praksom relevantnih međunarodnih sudova, kao i razvojem konvencijskog i običajnog međunarodnog humanitarnog prava.

Od ostalih relevantnih zakona za rad na predmetima ratnih zločina važno je spomenuti:

- Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH,
- Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka,
- Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH.

U prilogu su relevantni zakoni na engleskom i jednom od jezika u službenoj upotrebi u BiH.

RS

U postupcima suđenja za ratne zločine u BiH se koriste nekoliko materijalnih zakonskih i podzakonskih propisa. U prvom redu to je Krivični Zakon BiH i Zakon o krivičnom postupku BiH donijeti 2003. godine, te Kriteriji za pregled i ocjenu složenosti predmeta ratnih zločina.

Međunarodni izvori prava na koje se oslanja Sud BiH u postupcima suđenja ratnih zločina su u prvom redu međunarodne konvencije (Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, Ženevske konvencije iz 1949. Godine, sa dva dopunska protokola 1977. godine), običajno pravo i opći pravni principi, sudska praksa MKSJ-a.

Pored navedenih zakona, u upotrebi je i Krivični zakon SFRJ koji je nakon raspada SFRJ bio preuzet u krivične zakone tadašnje Republike BiH, Republike Srpske i kasnije Federacije BiH. Već je ranije konstatovano na postojanje neusklađenosti sudske prakse što dovodi opužene u neravnopravan položaj. Sud BiH je do sada koristio odredbe KZ SFRJ samo u dva slučaja, dok niži sudovi u entitetima daleko više koriste ovaj zakon u odnosu na KZ BiH. Od 2003. godine, u entitetskim i kantonalnim krivičnim zakonima više nema poglavlja koja se odnose na krivična djela ratnog zločina.

26. a) Da li BiH prihvata pojam komandne odgovornosti, kao što je definisano u Statutu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (čl. 7.3) i Rimskom statutu Međunarodnog krivičnog suda (čl. 28.)? b) Da li postoji potrebno obučeno pravosudno osoblje (tužioci, advokati, sudije) za procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima? c) Koje vrste obuka su provedene, koje su u toku i kakve obuke se planiraju?

a) Krivični zakon BiH u potpunosti prihvata pojam individualne i komandne odgovornosti iz člana 7. stav (3) Statuta MKSJ-a i to u članu 180. KZ BiH.

„(1) Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, kriva je za to krivično djelo. Službeni položaj bilo kojeg lica, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu krivice niti utiče na ublažavanje kazne.
(2) Činjenica da je neko od krivičnih djela iz člana 171. do 175. i člana 177. do 179. ovog zakona učinjeno od strane podređenog, ne oslobađa njemu nadređenu osobu od krivice ukoliko je ta nedređena osoba znala ili je mogla znati da se njen podređeni sprema učiniti takvo djelo, odnosno da je već učinio takvo djelo, a nadređena osoba je propustila da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da učinitelj tog djela bude kažnjen.
(3) Činjenica da je neka osoba postupala po naređenju vlade ili neke njoj nadređene osobe, ne oslobađa je krivice, ali može uticati na ublažavanje kazne ako sud smatra da to interesi pravičnosti zahtijevaju.“

Član 7.3. Statuta MKSJ predviđa:

„1. Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila ili na drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od krivičnih djela navedenih u članovima od 2. do 5. ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to krivično djelo.
2. Nijedna optužena osoba, bilo da se radi o šefu države ili vlade ili o odgovornom državnom funkcioneru, ne može biti oslobođena krivične odgovornosti niti joj se može ublažiti kazna na osnovu njenog službenog položaja.
3. Ukoliko je neko od djela navedenih u članovima od 2. do 5. ovog Statuta počinio podređeni, njegov nadređeni ne može biti oslobođen krivične odgovornosti ako je znao ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema počiniti takva djela ili da ih je već počinio, a on nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni počinioce.
4. Optužena osoba koja je postupala prema naređenju vlade ili nadređenog ne može biti oslobođena krivične odgovornosti, ali joj se to može uzeti u obzir kao osnov za ublažavanje kazne ako Međunarodni sud utvrdi da je to u interesu pravde.“

DODATNI PODACI RS-a

Komandna odgovornost u BiH nije bila eksplicitno regulisana u krivičnom zakonodavstvu sve do 2003. godine, kada je članom 180. definisano krivično djelo Individualna i komandna odgovornost.

Komandna odgovornost je definisana tako da se nadređeni smatra odgovornim za krivična djela (genocid, zločin protiv čovječnosti, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin protiv ranjenih i bolesnih, ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, potivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja, protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu i povrede zakona i običaja rata) koja je počinio njegov podređeni ukoliko je znao ili je mogao znati da se njegov podređeni sprema učiniti takvo djelo, odnosno da je već učinio takvo djelo, a propustio je da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi počinjenje krivičnog djela, odnosno da učinilac tog djela bude kažnjen.

Ovako definisana komandna odgovornost važećim Krivičnim zakonom BiH gotovo je identična sa sadržajem Statuta Medunarodnog Krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju – MKSJ. Krivičnim zakonom BiH komandna odgovornost definisana je isključivo u obliku tzv. Indirektne komandne odgovornosti – komandna odgovornost „stricto sensu". Ovaj oblik krivične odgovornosti postoji samo u slučaju nečinjenja i predstavlja odgovornost nadređenog za djela svojih podređenih. U slučaju da nadređena osoba učestvuje u izvršenju krivičnog djela bilo u svojstvu izvršioca ili u nekom od oblika saučesništva (tzv. oblik direktne komandne odgovornosti) odgovarat će prema općim na čelima lične krivične odgovornosti, a ne prema navedenom krivičnom djelu.

Konvenciju o neprimjenjivosti zakonskih ograničenja na predmete ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti iz 1968. je posebno bitna obzirom da definiše da djela ratnog zločina, genocida i zloccna protiv čovječnosti ne zastarijevaju čak i u slučaju ako ta djela u nacionalnim zakonodavstvima nisu ni propisana. BiH je potpisala ovu konvenciju 1.9.1993. godine. Prema Ustavu BiH medunarodna pravo (ratifikovani medunarodni ugovori i opće prihvaćena pravila međunarodnog prava) ima primat nad pravom BiH.

Međutim, u sklopu provođenja Protokola I kao obavezujući pravni propis usvojen je u oružanim snagama SFR Jugoslavije „Propis o primjeni pravila međunarodnog ratnog prava u oružanim snagama SFRJ". Pravilnik su u vojnim školama izučavali u sklopu sticanja znanja iz nastavnog predmeta Međunarodno ratno pravo. Pravilnik je u članu 21. regulisao komandnu odgovornost gotovo identično obavezi proistekloj ratifikacijom Dopunskog protokola I iz 1977. godine. Prema Pravilniku bila je predviđena i mogućnost da optuženi odgovara i pred međunarodnim sudom ako se takav sud osnuje na osnovu rezolucije Ujedinjenih nacija. SFR Jugoslavija je, takode, potpisala i Konvenciju o neprimjenjivosti zakonskih ograničenja na predmete ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti iz 1968. godine.

STAV SUDA BIH

Naprijed navedeno je neprecizno formulisano. Komandna odgovornost jeste bila regulisana i to u više članova KZ SFRJ (čl. 141, 142, 143, 144, 146, 147, 148 itd.), ali nije bila data njena definicija. To je u praksi tumačeno na način da postoji krivična odgovornost samo za onog ko naredi počinjenje djela (a ne i zbog propuštanja), što nije u skladu sa razvojem međunarodnog prava. S druge strane oblik počinjenja djela propuštanjem bio je definisan u općim odredbama bivšeg zakona (KZ SFRJ). Tek 2003. uvedena je u domaćem zakonu jasna definicija komandne odgovornosti koja pored odgovornosti za direktno naređivanje predviđa eksplicitno i odgovornost nadređenog za djela koje učine podređeni, a zbog propuštanja nadređenog da spriječi ili kazni počinjenje djela. Tako da komandna odgovornost jeste bila regulisana, ali nije postojala definicija u zakonu koja jasno obuhvata i sve oblike izvršenja koje predviđa međunarodno pravo (propuštanjem da se spriječi ili kazni podređeni). Zbog toga je u sudskoj praksi sporno bilo pitanje oblika komandne odgovornosti koji je postojao po KZ SFRJ, naročito zbog toga što je i tada važeće međunarodno pravo u bivšoj SFRJ predviđalo krivičnu odgovornost nadređenih zbog propuštanja činjenja.

Zbog svega navedenog je neprecizan označeni navod jer ne odražava jedinstven stav stručne zajednice i treba ga pojasniti na gore navedeni način.

b) Obuka za procesuiranje predmeta ratnih zločina

Sud BiH i Tužilaštvo BiH ima dobro obučeno stručno osoblje (sudije, tužioce, pravne savjetnike, stručne savjetnike i stručne saradnike i pripravnike), koje ima kontinuiranu edukaciju iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava. Edukacije se održavaju, kako u saradnji sa centrima za edukaciju sudija i tužilaca koji svoj program prilagođavaju potrebama Suda BiH, tako i u saradnji sa međunarodnim organizacijama poput OSCE-a i UNDP-a BiH, koji već niz godina finansira godišnju edukaciju sudija internog karaktera pod nazivom Judicial College.

Na osnovu člana 22. stav (2) tačka b) Zakona o Sudu BiH, na sjednici održanoj 30.06.2005. godine, Sud BiH usvojio je „Dodatna pravila postupanja za branioce koji postupaju pred Odjelom I i II Krivičnog odjela i Odjelom I i II Apelacionog odjela Suda BiH, kojim se propisuje način i uslovi za stavljanje na listu advokata kojima je dozvoljeno postupanje pred navedenim odjelima Suda BiH. Od osnivanja Odsjek krivične odbrane (OKO) Ministarstva pravde BiH je izvršio edukaciju preko 200 advokata u oblasti pravnih propisa relevantnih za odbranu u predmetima ratnih zločina, u primjeni međunarodnog humanitarnog prava, međunarodnog krivičnog prava i ljudskih prava.

OKO pruža pravnu podršku u okviru četiri tima za podršku odbrani (TPO) koji pokrivaju četiri geografske regije u BiH. Pravnici koji imaju specijalizovano znanje o dešavanjima u određenoj regiji i poznaju pravnu problematiku predmeta daju stručnu podršku u pripremi i obrazlaganju pravnih argumenata pred Sudom.

27. a) Koliko je osoba optuženo za ratne zločine pred sudovima BiH? b) Da li je spisak optuženika dostupan javnosti? Molimo da priložite primjerak tog spiska. c) Koliko još optužnica se ukupno očekuje?

a) Koliko je osoba optuženo za ratne zločine pred sudovima BiH

U periodu od 2005. do 2010. godine tužilaštva u BiH su podigla ukupno 220 optužnica protiv 382 lica. Tužilaštvo BiH je podiglo 120 optužnica protiv 189 lica ili 55% od ukupnog broja optužnica. Kantonalna tužilaštva u FBiH su podigla 49 optužnica protiv 103 lica ili 22% ukupnog broja, okružna tužilaštva u RS su podigla 41 optužnicu protiv 72 lica ili 19% ukupnog broja, dok je Tužilaštvo BD podiglo 10 optužnica protiv 18 lica ili 5% od svih optužnica podignutih u BiH u pomenutom periodu.

RS

Sa stanjem na dan 31.03.2011. godine pred Sudom BiH bilo je ukupno optuženo 189 lica od čega 132 Srbina (69,69 %), 23 Hrvata (12,23%), 31 Bošnjak (16,49%), 3 ostali (1,59%), od čega je pravosnažno osuđeno Srba 51 (70,84%), Hrvata 11 (15,28%), Bošnjaka 8 (11,11%) i iz reda sstalih 2 (2,77%).

b) Da li je spisak optuženika dostupan javnosti?

Praksa Suda BiH, Tužilaštva BiH i pojedinačnih tužilaštva je bila da na svojim internet stranicama objavljuju podatke o podignutim optužnicama i donesenim presudama. Nakon primljenih prigovora o povredi zaštite ličnih podatka, Agencija za zaštitu ličnih podatka u BiH je naložila blokiranje i brisanje objavljenih ličnih podataka.

Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH ističe da je obrada ličnih podataka u svrhu vođenja krivičnog postupka od strane pravosudnih organa jedina svrha za koju je propisana obrada ličnih podataka ZKP-ovima.

Pošto ZKP-ovi ne propisuju obradu ličnih podataka od strane tužilaštava ili sudova u druge svrhe, osim u svrhu vođenja krivičnog postupka, to tužilaštva i sudovi u BiH, u skladu sa članom 4. stav (1) tačka b) Zakona o zaštiti ličnih podataka, obavezni su uzdržati se od obrade na način koji nije u skladu sa tom svrhom.

U Izvještaju o zaštiti ličnih podataka u BiH za 2010. godinu, Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH navodi da su prigovori podneseni protiv Suda BiH, Tužilaštva BiH i Tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona, zbog objavljivanja optužnica i presuda sa ličnim podacima. Agencija smatra da objavljivanje optužnica i presuda sa ličnim podacima na službenim internet stranicama tužilaštava i suda, predstavlja zadiranje u privatnost i suprotno je načelu pravičnosti i zakonitosti obrade ličnih podataka. U skladu sa naprijed navedenim, pravosudne institucije su prestale sa objavljivanjem imena optuženih za ratne zločine, te stoga spisak optuženih nije dostupan javnosti.

RS

Liste nisu javne, ali se daje pregled suđenja putem biltenskih izvještaja i internet saopćenja.

c) Koliko se optužnica još očekuje?

Na osnovu dostupnih podatka je nemoguće precizno utvrditi koliko će još optužnica biti podignuto. Kao što je već navedeno, sa 31.12.2010. godine tužilaštva u BiH su imala 351 neriješenu prijavu i vodila 818 istraga u predmetima ratnih zločina.

28. a) Koliko ovih predmeta je procesuirano? b) Koliko je presuda doneseno? Možete li osigurati spisak tih presuda? c) Imate li predviđanja o tome koliko će vremena trebati da se procesuiraju svi predmeti ratnih zločina?

a) Koliko je predmeta ratnih zločina procesuirano

Prijave

Tužilaštva u BiH su od 2006. do 2010. godine riješila ukupno 1.936 prijava za krivična djela ratnih zločina protiv 7.986 lica. Okružna tužilaštva u RS riješila su 48% ili 922 prijave. Tužilaštvo BiH je riješilo 563 prijave ili 29% ukupnog broja riješenih prijava, dok su kantonalna tužilaštva riješila 438 ili 23% prijava. Tužilaštvo BD riješilo je 16 prijava ili 1% ukupnog broja.

Riješeno prijava u predmetima ratnih zločina 2005.-2010. godine (po predmetima):

TUŽILAŠTVO	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Tužilaštvo BiH	22	125	200	58	57	101
Kantonalna tužilaštva (FBiH)	123	49	30	32	23	181
Okružna tužilaštva (RS)	241	72	134	402	28	45
Tužilaštvo BD	2	2	2	0	5	5
UKUPNO	388	248	366	492	113	332

Riješeno prijava u predmetima ratnih zločina 2005.-2010. godine (po licima):

TUŽILAŠTVO	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Tužilaštvo BiH	34	373	646	146	162	340
Kantonalna tužilaštva (FBiH)	502	510	230	111	75	1.096
Okružna tužilaštva (RS)	1.114	614	430	856	91	630
Tužilaštvo BD	2	5	4	0	8	7
UKUPNO	1.652	1.502	1.310	1.113	336	2.073

Istrage

Kada je riječ o istragama u predmetima ratnih zločina, tužilaštva u BiH su od 2006. do 2010. godine riješila ukupno 1.055 istraga protiv 5.275 lica. Okružna tužilaštva u RS su riješila 40% ili 372 istrage. Kantonalna tužilaštva u FBiH riješila su 372 prijave ili 35% ukupnog broja riješenih istraga, dok je Tužilaštvo BiH riješilo 243 ili 23% istraga. Tužilaštvo BD je riješilo 16 istraga ili 2% ukupnog broja.

Riješeno istraga u predmetima ratnih zločina 2005.-2010. godine (po predmetima):

TUŽILAŠTVO	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Tužilaštvo BiH	11	22	44	50	39	77
Kantonalna tužilaštva (FBiH)	104	54	44	15	24	131
Okružna tužilaštva (RS)	10	13	39	24	220	118
Tužilaštvo BD	1	1	2	1	5	6
UKUPNO	126	90	129	90	288	332

Riješeno istraga u predmetima ratnih zločina 2005.-2010. godine (po licima):

TUŽILAŠTVO	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Tužilaštvo BiH	22	40	86	76	79	131
Kantonalna tužilaštva (FBiH)	463	377	265	314	169	1.732
Okružna tužilaštva (RS)	45	70	224	247	285	482
Tužilaštvo BD	1	3	3	2	81	78
UKUPNO	531	490	578	639	614	2.423

Presude

Sudovi su u periodu od 2005. do 2010. godine donijeli ukupno 287 presuda u predmetima ratnih zločina (146 prvostepenih i 141 drugostepenu presudu). Sud BiH je donio 62 provostepene presude ili 43% ukupnog broja donesenih prvostepenih presuda u posmatranom periodu. Kantonalni sudovi u FBiH su donijeli 37% ili 54 presude, okružni sudovi u RS su donijeli 17% ili 25 presuda, dok je Osnovni sud BD donio 3% ili 5 presuda.

Kada je riječ o drugostepenim presudama, Apelacioni odjel Suda BiH donio je 31 ili 22% ukupnog broja donesenih drugostepenih presuda, Vrhovni sud FBiH je donio 53% ili 75 presuda, Vrhovni sud RS je donio 22% ili 31 presudu, dok je Apelacioni sud BD donio 3% ili 4 drugostepene presude.

Ukupan broj donesenih presuda (K, Kž, Kžk, Kžž) u predmetima ratnih zločina:

SUD	Vrsta presuda	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	UKUPNO
Sud BiH	Prvostepene	1	8	10	18	17	8	62
	Drugostepene[5]		3	10	4	3	11	31
UKUPNO		1	11	20	22	20	19	93
Kantonalni sudovi	Prvostepene	10	11	14	7	5	7	54
Vrhovni sud FBiH	Drugostepene	13	14	19	11	7	11	75
UKUPNO		23	25	33	18	12	18	129
Okružni sudovi	Prvostepene	0	6	3	4	7	5	25
Vrhovni sud RS	Drugostepene	1	6	8	3	8	5	31
UKUPNO		1	12	11	7	15	10	56
Osnovni sud BD	Prvostepene	1	0	2	0	1	1	5
Apelacioni sud BD	Drugostepene	0	0	2	0	1	1	4
UKUPNO		1	0	4	0	2	2	9
SVEUKUPNO	Prvostepene	12	25	29	29	30	21	146
	Drugostepene	14	23	39	18	19	28	141
SVEUKUPNO		26	48	68	47	49	49	287

Koliko će trebati vremena da se procesuiraju svi predmeti ratnih zločina?

U skladu sa Državnom strategijom za rad na predmetima ratnih zločina svi najsloženiji i najprioritetniji predmeti bi trebali biti procesuirani do kraja 2015. godine, a svi ostali do 2023. godine.

Realnost ostvarenja gore navedenih vremenskih rokova nije moguće procijeniti na osnovu dostupnih podataka. U narednom tekstu je dat pregled nezavršenih predmeta ratnih zločina sa 31.12.2010. godine.

Prijave

31.12.2010. godine tužilaštva u BiH su imala ukupno 351 neriješenu prijavu protiv 3131 lica za krivična djela ratnih zločina. Najveći dio neriješenih prijava (294 prijave ili 84%) je evidentiran u Tužilaštvu BiH.

Neriješeno prijava u predmetima ratnih zločina 31.12.2010. godine:

NIVO	Broj neriješenih prijava na dan 31.12.2010. – po predmetima	Broj neriješenih prijava na dan 31.12.2010. – po licima
BiH	294	2.606
FBiH	32	238
RS	25	287
BD	0	0
UKUPNO	351	3.131

[5] Nemamo podatke o eventualnim drugostepenim presudama Suda BiH u 2005. godini.

Istrage

Kada je riječ o istragama, tužilaštva u BiH su u predmetima ratnih zločina 31.12.2010. godine imala 818 otvorenih istraga protiv 3.968 lica, od kojih je 288 ili 35% vodilo Tužilaštvo BiH, 189 ili 23% kantonalna tužilaštva u FBiH, 319 ili 39% okružna tužilaštva u RS, dok je 22 istrage ili 3% ukupnog broja vodilo Tužilaštvo BD.

Neriješeno istraga u predmetima ratnih zločina 31.12.2010. godine:

NIVO	Ukupan broj neriješenih istraga na dan 31.12.2010. – po predmetima	Broj neriješenih istraga na dan 31.12.2010. – po licima
BiH	288	1.034
FBiH	189	1.649
RS	319	1.235
BD	22	50
UKUPNO	818	3.968

Potvrđene optužnice

31.12.2010. godine pred sudovima u BiH je bilo ukupno 68 potvrđenih optužnica protiv 137 lica. Najveći dio potvrđenih optužnica odnosno 47% ili 32 optužnice potvrdio je Sud BiH. Pred kantonalnim sudovima u FBiH nalazi se u radu 32% ili 22 optužnice, dok će okružni sudovi u RS odlučivati o 15% ili 10 optužnica, a sudovi BD o 6% ili 4 optužnice.

Broj neriješenih potvrđenih optužnica na dan 31.12.2010. godine:

NIVO	Ukupan broj neriješenih potvrđenih optužnica na dan 31.12.2010. – po predmetima	Broj neriješenih potvrđenih optužnica na dan 31.12.2010. – po licima
BiH	32	67
FBiH	22	45
RS	10	19
BD	4	6
UKUPNO	68	137

PODACI RS-a

Prema evidenciji RS - Republičkog centra za istraživanje ratnih zločina pred Sudom BiH na dan 31.03.2011. godine bilo je ukupno 139 krivičnih predmeta ratnih zločina, a 72 postupka su pravosnažno bila okončana. [6]

Prema podacima dobijenim od Vrhovnog suda RS u periodu od 2005. godine do 1.3.2011. godine procesuirano je ukupno 27 krivičnih predmeta ratnih zločina, a koji su bili predmet odlučivanja po redovnim pravnim lijekovima kod ovog suda.

[6] U prilogu je data tabela imena procesuiranih/osuđenih lica pred sudom BiH (do 31. marta 2011. godine).

NACIONALNOST	UKUPAN BROJ OPTUŽENIH LICA	POSTUPAK U TOKU			POSTUPAK OKONČAN		POSTUPAK OBUSTAVLJEN ZBOG SMRTI	PREBAČENI U ENTITETSKU NADL.	PRENOS IZVRŠ. KAZNE U BiH IZ DR. DRŽAVA	NEPRAVOSNAŽNE ZATVOR. KAZNE	PRAVOSNAŽNE ZATVOR. KAZNE	UKUPAN ZBIR PRAVOSNAŽNE I NEPRAVOSNAŽNE ZATVORSKE KAZNE
		POTVRĐENA OPTUŽNICA	NEPRAVOSNAŽNO OSUĐENO	NEPRAVOSNAŽNO OSLOBOĐENO	PRAVOSNAŽNO OSUĐENO	PRAVOSNAŽNO OSLOBOĐENO						
SRBI	132 (69,84 %)	44 (65,67%)	11	*7*	*52 (71,23%)*	*15*	*1*	*1*	1	210 god.i 3 mj. (85,38 %)	852 god. i 6 mj. (77,01%)	1062 god. i 9 mj. (78,85%)
PRIPADNIC[7] VRS-a NESRPSKE NACIONALNOSTI	3 (1,59%)	1 (1,49%)			2 (2,74%)						24 (2,17%)	24 (1.75%)
HRVATI	23 (12,17 %)	7 (10,45%)	0	*1*	*11 (15,07%)*	*1*	*0*	*3*	0	0	137 god. i 6 mj. (12,42%)	137 god. i 6 mj. (10,01%)
BOŠNJACI	31 (16,4%)	15 (22,39%)	3	*0*	*8 (10,96%)*	*1*	*1*	*3*	0	36 god. (14,62%)	93 god. (8,40%)	129 god. (9,39%)
ZBIRNI PODACI	*189*	*67*	*14*	*8*	*73*	*17*	*2*	*7*	*1*	*246 god. i 3 mj.*	*1.107 god.*	*1.353 god.i 3 mj.*
		89			*90*		*10*					

*Podaci Republičkog centra za istraživanje ratnih zločina, Banja Luka

Aktivnosti tužilaštava u RS-u:

Prijave i istrage u radu na dan 31.12.2010. godine				
Okružno tužilaštvo	**Broj prijava**	**Broj prijavljenih lica**	**Broj istraga**	**Lica protiv kojih se vodi istraga**
Banja Luka	7	47	18	59
Doboj	0	0	191	313
Bijeljina	0	0	30	119
I. Sarajevo	11	106	42	715
Trebinje	15	168	46	152
Ukupno	**33**	**321**	**327**	**1358**

[7] Dva Hrvata i jedan Slovenac.

Podaci o podignutim optužnicama				
Okružno tužilaštvo	**Broj podignutih optužnica**	**Broj optuženih lica**	**Doneseno presuda u predmeta**	**Presuđeno lica**
Banja Luka	23	63	22	58
Doboj	11	11	1 Sud BiH	0
Bijeljina	6	10	0	0
I. Sarajevo	2	2	1	1
Trebinje	6	7	6 (jedna Suda BiH)	6
Ukupno	**48**	**93**	**30**	**65**

Podaci o donesenim presudama				
Tužilaštvo	**Pravosnažnih osuđujućih presuda**	**Pravosnažnih oslobađajućih presuda**	**Nepravnosna-žnih presuda**	**Sudski postupci u toku**
Banja Luka	15 – 26 lica	6 – 19 lica	4 – 8 lica	1 – 3 lica
Doboj	1-1 lice Sud BiH	0	0	10 – 10 lica
Bijeljina	0	0	0	6 – 10 lica
I. Sarajevo	0	1-1 lice	0	1 – 1 lice
Trebinje	3-3 lica 1-1 lice Suda BiH	3 – 4 lica	0	0
Ukupno	**20 za 31 lica**	**10 za 24 lica**	**4 za 8 lica**	**18 za 24**

Lista procesuiranih/osuđenih lica pred Sudom BiH do 31.3.2011.godine data je u PRILOGU ovoga dokumenta (Podaci RS - Republičkog centra za istraživanje ratnih zločina).

29. a) Da li je BiH spremna zaključiti sporazume o izručenju u predmetima ratnih zločina sa susjednim državama? b) Postoje li ustavne odredbe koje zabranjuju izručivanje vlastitih državljana? c) Da li BiH raspolaže drugim mehanizmima kojima se osigurava procesuiranje predmeta ratnih zločina sa susjednim državama?

U vezi sa izručenjem domaćih državljana ne postoji ni jedan zaključen bilateralni ugovor kojim bi bilo omogućeno izručenje državljana BiH drugoj državi. Za ovakvu vrstu međunarodnog ugovora ne postoje nikakve smetnje u ustavima BiH, ali postoje zakonske odredbe kojima je zabranjeno izručenje vlastitih državljana. Pošto je ugovor volja dviju strana, za zaključenje ovakvih ugovora potrebna je i saglasnost i volja drugih država okruženja, od kojih neke imaju ustavne, a neke zakonske odredbe koje zabranjuju izručenje vlastitih državljana. Instrumenti za procesuiranje ratnih zločina sa susjednim državama postoje u multilateralnim i bilateralnim sporazumima sa tim državama kojim je uređen postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima i koji se u cijelosti može primjeniti i na ratne zločine.

Postupak ekstradicije je regulisan Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima kojeg je usvojila Parlamentarna skupština BiH 15.6.2009. godine, a do tada isti je bio regulisan odredbama ZKP BiH.

BiH državljanstvo je trenutno prepreka za izručenje drugoj stranoj državi-moliteljici, što proizlazi iz člana 3. prethodno pomenutog Zakona, prema kojem je jedna od pretpostavki za izručenje „...da lice čije se izručenje traži nije državljanin BiH...“.

Tužilaštvo BiH je po Zakonu o Tužilaštvu BiH nadležno za pokretanje postupka ekstradicije. Ova vrsta međunarodne pravne pomoći regulisana je članovima 435.-441. Zakona o krivičnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, broj 100/09 - Prečišćeni tekst) i Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima („Službeni glasnik BiH“, broj 53/09), dok je unutrašnja pravna pomoć regulisana Zakonom o pravnoj pomoći i službenoj saradnji u krivičnim stvarima između FBiH, RS i BD BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 13/02 i 25/02).

Pravni izvori u vezi sa ovom vrstom međunarodne pravne pomoći su i:

- Evropska konvencija o ekstradiciji,
- Protokoli uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji 1. i ,
- Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima,
- Evropska konvencija o prenošenju postupka u krivičnim stvarima i
- Evropska konvencija o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja.

Ove konvencije Predsjedništvo BiH je ratifikovalo na 72. sjednici održanoj 22.3.2005. godine. Odluke o ratifikaciji konvencija i njihovi tekstovi objavljeni su u „Službenom glasniku BiH“, broj 4/05.

II - SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM SUDOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

30. Kako je organizovana saradnja sa MKSJ, na političkom i operativnom nivou? Postoji li poseban pravni okvir za tu svrhu? Koja je procedura nakon što vlada zaprimi zahtjev za pomoć (Request for Assistance – RFA) od MKSJ? Koje je tijelo/ministarstvo nadležno?

Ministarstvo pravde BiH putem Ministarstva vanjskih poslova komunicira sa MKSJ-om. Međutim, u nekim slučajevima postoji direktna komunikacija sa Sudom i Tužilaštvom BiH. Ministarstvo pravde BiH, kada primi zahtjev za pomoć MKSJ-a i ukoliko je u mogućnosti da udovolji, to čini bez odlaganja ili u suprotnom zahtjev proslijedi nadležnom domaćem organu ili instituciji (pravosudnom organu, ministarstvu ili drugom organu uprave ili instituciji) i traži da po zahtjevu postupi i ovom Ministarstvu dostavi dokaze o ispunjenosti obaveze iz zahtjeva, odnosno u suprotnom obrazloži razloge i nemogućnost postupanja. Izvještaj i prikupljene materijale Ministarstvo pravde BiH putem Ministarstva vanjskih poslova dostavlja MKSJ-u.

Pravni okvir za rad pravosudnih institucija na procesuiranju predmeta ratnih zločina te saradnju sa MKSJ-om čine materijalni i procesni zakoni, među kojima su najznačajniji: KZ BiH, ZKP BiH, Zakon o Sudu BiH, Zakon o Tužilaštvu BiH, Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH, Zakon o ustupanju predmeta od strane MKSJ-a Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ-a u postupcima pred sudovima u BiH.

Značajno je pomenuti da je, u cilju provođenja propisa i efikasnog ostvarenja svojih nadležnosti, Tužilaštvo BiH sa Tužilaštvom MKSJ-a potpisalo Memorandum o razumijevanju kojim se detaljno reguliše saradnja između ove dvije institucije.

Saradnja sa MKSJ-om uveliko je uređena Zakonom o ustupanju predmeta od strane MKSJ-a Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ-a u postupcima pred sudovima u BiH, koji je nekoliko puta mijenjan kako bi se omogućilo što lakše korištenje dokaza i materijala iz MKSJ-a. Ovim Zakonom detaljno je regulisano korištenje dokumentacije, uključujući i dokaze u elektronskoj formi, forenzičke dokaze prikupljene u MKSJ-a, kao i korištenje iskaza svjedoka i vještaka datih u MKSJ-u, što sve značajno ubrzava postupke pred sudovima u BiH i doprinosi efikasnosti suđenja u predmetima ratnih zločina.

Odjel za podršku žrtvama i svjedocima usko sarađuje sa MKSJ-om, te su pravila i procedure Odjela zasnovane na odgovarajućim pravilima i procedurama MKSJ-a i prihvaćene sa ciljem pružanja odgovarajuće psihološke podrške i pomoći svjedocima prije, tokom i nakon suđenja, kako bi se osiguralo da iskustvo svjedočenja ne prouzrokuje dodatnu štetu, patnju ili traumu bilo kojem svjedoku.

Osim predmeta koji su Tužilaštvu BiH ustupljeni prema Pravilu *11 bis*, a u sklopu Strategije okončanja rada MKSJ-a, Tužilaštvu BiH je ustupljen veći broj djelimično istraženih predmeta. Ovi predmeti se po svojoj složenosti i ozbiljnosti mogu porediti sa predmetima koji su ustupljeni prema Pravilu *11 bis.*

S pravom se može reći da postoji uspješna saradnja na procesuiranju predmeta ratnih zločina zahvaljujući kontinuiranoj saradnji Suda i Tužilaštva BiH sa MKSJ-om.

Zakon o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata MKSJ-a, te drugih međunarodnih restriktivnih mjera ("Službeni glasnik BiH", broj 25/06) je imao centralnu ulogu u programu kojim se bjeguncima u predmetima ratnih zločina i njihovoj mreži podrške uskraćuje mogućnost da svoja tekuća sredstva i ostalu vrijednu imovinu upotrijebe u svrhu sprečavanja lociranja.

Vijeće EU donijelo je 07.10.2010. godine Zajednički stav 2010/603/CFSP o produženju važnosti Zajedničkog stava Vijeća 2009/717/CFSP od 10.10.2010. godine o daljim mjerama podrške efikasnijem provođenju mandata MKSJ-a do 10.10.2011. godine. Vijeće ministara BiH je donijelo Odluku o izmjeni Odluke o privremenim mjerama zamrzavanja fondova i ekonomskih sredstava osoba optuženih pred MKSJ-a nedostupnih tom sudu.

Državna strategija za rad na predmetima i rješavanje pitanja vezanih za ratne zločine je usvojena i komplementarna sa Strategijom za reformu sektora pravde u BiH. Iznad svega, ona pokazuje obavezu i predanost Vijeća ministara BiH da izvede pred lice pravde sve one koji su počinili ratne zločine i za koje postoji mogućnost krivičnog gonjenja.

Pravni osnov za saradnju MKSJ-a sa Tužilaštvom BiH proizilazi i iz Memoranduma o razumijevanju između Tužilaštva MKSJ-a i Posebnog odjela za ratne zločine Tužilaštva BiH od 02.09.2005. godine. Saradnja između MKSJ-a i Tužilaštva BiH, odnosno Posebnog odjela za ratne zločine ostvaruje se neposredno između institucija u radu na svim kategorijama predmeta ratnih zločina: predmeti pravila *11 bis* u kojima je MKSJ već potvrdio optužnicu, predmeti kategorije "2" u kojima Tužilaštvo MKSJ-a nije završilo istragu, predmeti dostavljeni Tužilaštvu MKSJ-a od strane kantonalnih/okružnih tužilaštava i drugih istražnih vlasti u skladu sa „Pravilima puta" i nove istrage koje su otvorene od 01.03.2003. godine, nakon stupanja na snagu ZKP-a BiH.

Saradnja se ostvaruje na slijedeći način: pristupom ovlaštenih zaposlenika Tužilaštva BiH bazi podataka dokaznog materijala Tužilaštva MKSJ-a i sudskoj bazi podataka Ureda registrara MKSJ-a, unaprijeđenju stepena poznavanja međunarodnog krivičnog i humanitarnog prava, zajedničkim radom na izradu izmjena i dopuna relevantne krivično-pravne legislative i razmjena različitih vrsta podataka, kao što su podaci u vezi sa lociranjem i hapšenjem optuženika koji su nedostupni MKSJ-u i vlastima BiH, te radom sa Tranzicijskim timom Tužilaštva MKSJ-a na transferu predmeta kategorije "2".

Od početka marta 2009. godine, Tužilaštvo BiH, zajedno sa drugim tužilaštvima iz regije, učestvuje u zajedničkom projektu Evropske unije i MKSJ-a za vezu i mlade stručnjake. Imenovani su predstavnici ispred Tužilaštava BiH koji rade u Hagu, u prostorijama MKSJ-a zajedno sa Tranzicijskim timom Tužilaštva MKSJ-a. Saradnja između tužilaštava se odvija na visokom nivou i kontinuirano unapređuje u svakodnevnim kontaktima predstavnika Tužilaštva BiH i MKSJ-a. Projekat je nastavljen u 2010. godini i 2011. godini.

Posredstvom imenovanih službenika za vezu redovno se dostavljaju zahtjevi iz Tužilaštva BiH za pretraživanje povjerljivih baza Tužilaštva MKSJ-a, ovjeravanje dokaznog materijala, prikupljanje informacija o svjedocima, pripremanje i praćenje postupaka za izmjenu mjera za svjedoke koji su odlukama pretresnih i žalbenih vijeća MKSJ-a dobili zaštitu, razmjena dokaznog materijala i analitičkih izvještaja, praćenje transfera predmeta "Kategorije 2", organizovanje posjete tužilačkih timova i rukovodstva Posebnog odjela za ratne zločine u Hag, pomoć pri pretragama i izradi zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć iz kantonalnih i okružnih tužilaštava FBiH i RS i Tužilaštva BD. Svrha ovog projekta je omogućavanje olakšanog pristupa istražnom materijalu MKSJ-a i dokazima koji su dostupni u Hagu. Broj i kompleksnost zahtjeva za pomoć je bio značajan u 2009. i 2010. godini, a očekuje se da će broj zahtjeva za pristup zbirkama dokaza MKSJ-a u doglednoj budućnosti ostati visok. Jedan broj zahtjeva je dostavljen Tužilaštvu MKSJ-a iz kantonalnih i okružnih tužilaštava, uz posredovanje Tužilaštva BiH. Primijećeno je da je pristup određenim informacijama i materijalima MKSJ-a (npr. kontakt podacima o zaštićenim svjedocima i transkriptima sa suđenja zatvorenih za javnost) postao efikasniji i više prilagođen potrebama Tužilaštva BiH.

Zahtjevi koji dolaze od predsjednika i registrara MKSJ-a upućuju se diplomatskim putem, posredstvom Ministarstva pravde BiH, kao centralnog organa međunarodne pravne pomoći.

Saradnja RS sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju u Hagu je propisana između ostalog i Zakonom o saradnji institucija RS sa Haškim tribunalom iz 2001. godine, a opću obavezu saradnje propisuje i Statut Haškog tribunala.

Većina zahtjeva Tribunala za saradnju sa vlastima RS dostavljana je preko Ministarstva pravde RS i MUP-a RS, a znatan dio je bio prosljeđivan i preko Ureda nekadašnjeg Biroa Vlade Republike Srpske za odnose sa Haškim tribunalom, sada Republičkim centrom za istraživanje ratnih zločina.

31. Koliko je vremena u prosjeku potrebno da se potvrdno odgovori na zahtjev za pomoć? Na koliko je zahtjeva za pomoć potvrdno odgovoreno u periodu od 2008.-2010. godine? Na koliko je odgovoreno od juna 2010. godine? Od ovih zahtjeva za pomoć koliko je bilo poziva za svjedočenje? Na koliko zahtjeva za pomoć još treba odgovoriti? Na koja pitanja se oni odnose? Postoje li kašnjenja u odgovaranju na njih i ako da, iz kojih razloga?

Ministarstvo pravde BiH putem Ministarstva vanjskih poslova komunicira sa MKSJ. Iz odgovora i komentara navedenih u prethodnom pitanju vidi se da postoji direktna komunikacija sa Sudom i Tužilaštvom BiH. Ministarstvo pravde BiH kada primi zahtjev za pomoć MKSJ-a i ukoliko je u mogućnosti da udovolji to čini bez odlaganja ili u suprotnom zahtjev proslijedi nadležnom domaćem organu ili instituciji (pravosudnom organu, ministarstvu ili drugom organu uprave ili instituciji) i traži da po zahtjevu postupi i ovom Ministarstvu dostavi dokaze o ispunjenosti obaveze iz zahtjeva, odnosno u suprotnom obrazloži razloge i nemogućnost postupanja. Sve prikupljeno, Ministarstvo pravde BiH putem Ministarstva vanjskih poslova dostavlja MKSJ-u. Svi organi i institucije po zahtjevima MKSJ –a postupaju bez odlaganja, ali vremenski period je različit jer zavisi od složenosti i obimnosti obaveze navedene u zahtjevu (npr. uručenje poziva vrši se odmah, osiguravanje prisustva svjedoka MKSJ-u vrši se u ostavljenom roku, dostavljanje manje obimne dokumentacije vrši se u ostavljenom roku). Broj zahtjeva za pomoć u kojim je potvrdno odgovoreno od 2008.-2010. godine, odnosno od juna 2010. godine do danas nije moguće brojčano iskazati jer je bilo direktnih zahtjeva Sudu BiH, Tužilaštvu BiH, raznim ministarstvima ili entitetskim vladama (Ministarstvo pravde BiH je u periodu 2008.-2010. godine registrovalo 41 predmet, ali u nekim od ovih predmeta bilo je više postupanja koja se vode pod istim brojem, npr. 52 puta je postupljeno u predmetu koji se vodi pod jednim brojem u predmetu Tužilac protiv Radovana Karadžića). Do sada je bilo oko 11 poziva za svjedočenje koji su posredstvom Ministarstva pravde BiH svi uredno uručeni (postoji mogućnost da su neki pozivi uručeni putem oficira za vezu ili direktno putem entitetskih organa). Često postoje manja kašnjenja, ali samo u zahtjevima za prikupljanje dokumentacije, a ovo zbog prevoda na jezike u službenoj upotrebi u BiH ili obimnosti zahtjeva ili kratkih rokova, a obaveza je međusobno pismeno komuniciranje organa i institucija u BiH.

U komunikaciji Tužilaštva BiH i MKSJ-a u prosjeku je potrebno između tri i četiri mjeseca za vršenje pretraga i dostavljanje podataka iz baza podataka Tužilaštva MKSJ-a, dok se ovjeravanje dokaznog materijala uglavnom odvija elektronskim putem i odgovori se dostavljaju u prosjeku u roku dan ili dva. U periodu od 01.01.2008 do 01.06.2010 godine, Tužilaštvo BiH dostavilo je ukupno 171 zahtjev za pomoć Tužilaštvu MKSJ-a, od koga se tri još uvijek vode kao nezavršeni. U periodu od 01.06.2010. godine do 01.06.2011. godine dostavljeno je 65 zahtjeva za pomoć, od kojih je sedam nezavršeno. Zahtjevi se odnose na pretragu i dostavljanje povjerljivih podataka iz baza podataka MKSJ-a, ovjeravanje dokaznog materijala, izmjenu zaštitnih mjera za svjedoke. Razlozi za eventualno kašnjenje u odgovoru i dostavljanju podataka uglavnom se odnose na zahtjeve za pretragu baza podataka i nalaze se u složenosti predmeta, obimu materijala i raspoloživim kapacitetima Tužilaštva MKSJ-a.

Tehnički nije izvodivo dati precizan odgovor na pitanje koliko je bilo poziva za svjedočenje od broja zahtjeva za pomoć, jer se dostavljaju podaci, izjave svjedoka u pismenom obliku i nije moguće utvrditi koliko svjedoka je Tužilaštvo BiH odlučilo pozvati da daju izjavu pred Tužilaštvom, odnosno Sudom BiH.

U zavisnosti od složenosti zahtjeva u prosjeku je bilo potrebno od 5-15 dana za postupanje. U periodu od 2008. do 2010. godine Tužilaštvo MKSJ je RS - Republičkom centru za istraživanje ratnih zločina proslijedilo ukupno 30 naloga za pomoć i saradnju u pojedinim postupcima. Veći dio ovih zahtjeva se odnosio na prikupljanje dokazne dokumentacije i osiguranje svjedoka.

32. Da li se susrećete sa problemima koji se odnose na sljedeće: informacije koje se odnose na bankarske i finansijske podatke, vojne dokumente, uključujući i arhive i redovne izvještaje koji obuhvataju određene vremenske periode, bilo kakvu vrstu statističkih podataka?

Do sada nisu postavljani zahtjevi u vezi dostavljanja podataka bankarske i finansijske prirode.

Problemi postoje jer veliki dio vojnih dokumenata ili ne postoji ili se nalazi na raznim mjestima ili nisu arhivirani u skladu sa pravilima o arhivskoj građi.

Svi organi i institucije koje u svojim evidencijama vode statističke podatke dužni su na obrazložen zahtjev drugog organa te podatke dostaviti, te u ovom pravcu nije bilo problema (npr. u predmetu Tužilac protiv Radovana Karadžića dostavljeni su spiskovi i svi izvodi iz matične knjige umrlih za Srebrenicu za period 1992.-1995. godine i kopije presuda svih sudova koji su nestala lica proglasili umrlim).

Zahtjevi Tužilaštva BiH prema MKSJ-u, odnose se najvećim dijelom na podatke iz vojnih dokumenata, arhiva i redovnih izvještaja koji obuhvataju određene vremenske periode. Dostavljanje ove vrste podataka odvija se bez većih problema, osim ukoliko ne postoji ograničenje iz pravila 70. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ-a, na osnovu kojih je MKSJ odlučio određeni postupak proglasiti tajnim i ograničiti korištenje istog na korištenje u postupcima pred MKSJ-om, odnosno ukoliko nisu određene mjere zaštite za svjedoke pred vijećima MKSJ-a.

a) Bankarske i finansijske informacije RS

Svi zahtjevi koji su se odnosili na bankarske i finansijske informacije su uspješno realizovani učešćem nadležnih organa RS.

b) Vojni dokumenti, uključujući arhive i redovne izvještaje koji pokrivaju određene periode

U pristupu vojnima arhivama je relativno zadovoljavajuće stanje, ali zbog tajnosti podataka i nedostupnosti dokumentacije postoje i dalje problemi, naročito kad su u pitanju timovi odbrane. Arhiva bivše Vojske RS je u nadležnosti Ministarstva odbrane BiH. U opticaju su i kopije dokumenata čime se dovodi u pitanje autentičnost i valjanost izvora dokumenata.

c) Statistički podaci

Postoje realni problemi u statističkom određenju prema ljudskim i materijalnim gubicima pošto nije izvršne sveobuhvatan popis na nivou lokalnih zajednica, entiteta i BiH. Izneseni podaci nevladinog sektora i drugih subjekata često su predmet osporavanja i negiranja.

33. Koliko je predmeta MKSJ proslijedio BiH i možete li precizirati koliko ovih predmeta je još uvijek bilo u fazi istrage, koliko ih je bilo spremno za podizanje optužnice i koliko ih je bilo spremno za pretres? U kojoj su fazi ovi predmeti sada?

MKSJ je Odjelu za ratne zločine Suda BiH, u skladu s Pravilom *11 bis,* proslijedio šest slučajeva u kojima je MKSJ već potvrdio optužnicu, protiv ukupno deset osumnjičenih (Radovan Stanković, Gojko Janković, Željko Mejakić i dr., Paško Ljubičić, Mitar Rašević i dr., Milorad Trbić). Svi ovi predmeti su pravosnažno okončani pred Sudom BiH.

Druga kategorija slučajeva koje vodi Posebni odjel za ratne zločine Tužilaštva BiH proizašla je iz istraga koje je pokrenulo Tužilaštvo MKSJ-a, ali koje nisu dovele do optužnica prije nego što je MKSJ morao okončati svoje istrage. Poznati kao slučajevi „Kategorije 2“, oko 30 predmeta prebačeno je pravosuđu BiH i trenutno se u Tužilaštvu BiH vode postupci za 23 osumnjičena. Za ova lica vodi se istraga u odnosu na 19 osumnjičenih, prvostepena presuda ukinuta je u odnosu na jedno lice, glavni pretres je u toku za dva lica, dok je u odnosu na jedno lice obustavljena istraga.

Treća kategorija, to su slučajevi „već riješeni prema Pravilima puta u Hagu. Ovo su spisi sa oznakom „A“ što je značilo da Tužilaštvo MKSJ vjeruje kako postoji dovoljno dokaza u predmetnom spisu koji je poslao neki tužilac iz BiH da se podigne optužnica za ratne zločine.

Većina ovih predmeta nije se mogla neposredno prevesti u slučajeve spremne za procesuiranje dijelom zato što su stari, ali uglavnom zato što su bili nepotpuni, čak i onda kada bi MKSJ ocijenio da posjeduju dovoljno dokaza da se podigne optužnica. Iz ove kategorije bilo je oko 800 spisa, pa je Posebni odjel za ratne zločine Tužilaštva BiH proveo reviziju ovih slučajeva kako bi utvrdio koje će slučajeve sam procesuirati (oko 200 predmeta), a koje će proslijediti na istragu kod kantonalnih i okružnih tužilaštava.

Četvrta i posljednja kategorija slučajeva koje vodi Posebni odjel za ratne zločine Tužilaštva BiH sastoji se od slučajeva koji su pokrenuti u BiH i koji nisu prošli postupak Pravila puta pred MKSJ-om.

34. Da li postoje zakoni i instrumenti za zaštitu svjedoka?

U BiH oblast zaštite i podrške svjedocima/žrtvama je uređena zakonima na državnom i entitetskom nivou.

Na nivou BiH pravni okvir kojim se uređuje zaštita svjedoka čine**:** Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10), Zakon o krivičnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09), Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 21/03, 61/04 i 55/05) i Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH („Službeni glasnik BiH” broj 29/04).

Pored toga, Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina sadrži preporuke za jačanje podrške svjedocima u postupcima koji se vode pred okružnim i kantonalnim sudovima i tužilaštvima. Strategijom su predviđene mjere za unapređenje zaštite i podrške svjedocima, kao i projekcija i dugoročni finansijski okvir za realizaciju mjera zaštite svjedoka.

Članom 240. KZ-a BiH inkriminisano je odavanje identiteta zaštićenog svjedoka.

Čl. 81. - 91. ZKP BiH regulisano je saslušanje i ispitivanje svjedoka u sudskom postupku.

Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, propisuje proceduralne i fizičke mjere koje osiguravaju zaštitu svjedoka pod prijetnjom, ugroženih (traumatizovanih) svjedoka i zaštićenih svjedoka u krivičnim postupcima koje vodi Sud BiH ili Glavni tužilac BiH, za krivična djela koja su u nadležnosti Suda BiH.

Zakon o programu zaštite svjedoka, koji je usvojen i primjenjuje se samo na državnom nivou, propisuje operativno-taktičke i tehničke mjere i radnje koje osiguravaju fizičku zaštitu života i tjelesnog integriteta svjedoka koji se suočavaju sa prijetnjom opasnom po život, zdravlje ili slobodu svjedoka. Zakon propisuje na koji način se postupa u programu zaštite svjedoka, te koje se vrste zaštite i podrške mogu pružiti svjedoku.

Podrška svjedocima podrazumjeva osiguranje psihološke, socijalne i stručne pomoći, nakon potvrđivanja optužnice, u toku i nakon svjedočenja, pogotovo svjedocima u krivičnim predmetima ratnih zločina.

Podrškom svjedocima pri Sudu BiH bavi se Odjel za podršku svjedocima, osnovan u maju 2005. godine. Odjel se brine da se svi svjedoci pojave pred Sudom, da se svjedoci prije dolaska na svjedočenje upoznaju sa svojim pravima i da se psihološkom podrškom, uznemirenost i moguća nelagoda prouzrokovana svjedočenjem, smanje na minimum i da svjedočenje ne ostavi posljedice po psihičko zdravlje svjedoka, pogotovo iz razloga što se pred Sudom BiH procesuira veliki broj predmeta ratnih zločina, te da se većina zaštićenih svjedoka u predmetima u BiH pravosuđu pojavljuje upravo na suđenjima za ratne zločine.

Za pružanja fizičke zaštite, Sud BiH se koristi kapacitetima SIPA-e, kao državne agencije čiji je mandat istraživanje krivičnih djela u nadležnosti Suda i Tužilaštva BiH, te pružanja fizičke zaštite svjedocima putem Odjel za zaštitu svjedoka, koje djeluje u sastavu SIPA-e. Odjel obavlja poslove i zadatke u skladu sa Zakonom o programu zaštite svjedoka i drugim propisima u BiH o zaštiti svjedoka, sa ciljem da se osigura efikasna zaštita svjedoka prije, u toku i nakon krivičnog postupka, kako bi se svjedoku omogućilo slobodno i otvoreno svjedočenje u krivičnom postupku pred Sudom BiH. Odjel donosi odluke i provodi sve mjere koje se određuju u vezi sa stranim svjedocima u BiH, u skladu sa sporazumu ili angažmanu sklopljenom između BiH i strane države u vezi sa zaštitom svjedoka, unapređuju saradnju i razmjenjuju informacije sa određenim nevladinim organizacijama, državnim organima, kao i stranim državnim organima i međunarodnim organizacijama nadležnim za zaštitu svjedoka.

Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka donijela je Parlamentarna skupština BiH 27.6.2003. godine, a takođe u RS postoji i primjenjuje se Zakon o zaštiti svjedoka donesen 2003.godine.

35. Koja vrsta pravosudne saradnje i/ili instrumenata za izručenje postoje sa drugim državama nastalih raspadom bivše Jugoslavije?

BiH je potpisala i ratifikovala Evropsku konvenciju o ekstradiciji sa dodatnim protokolima („Službeni glasnik BiH – Dodatak Međunarodni ugovori“, broj 64/05). Konvencija je na taj način postala dio pravnog sistema u BiH u cjelovitom tekstu i nisu stavljene nikakve rezerve. Potrebno je napomenuti da su i države koje su bile dio bivše Jugoslavije ratifikovale istu konvenciju, uz stavljanje određenih rezervi koje se odnose na izručenje ili tranzit vlastitih državljana.

Instrumenti pravosudne saradnje koji su usvojeni na nivou tužilaštava:

- U procesu saradnje zemalja regije koje su nastale raspadom bivše Jugoslavije, 30.03.2005. godine, zaključen je „Memorandum o razumijevanju između Ureda javnog tužioca Republike Makedonije, Ureda javnog tužioca Republike Albanije, Ureda glavnog tužioca BiH, Ureda Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Ureda Republičkog tužioca Republike Srbije, Ureda Javnog tužioca Republike Crne Gore“ kao zemalja Zapadnog Balkana u okviru CARDS projekta u kojem je aktivno učestvovalo i Tužilaštvo BiH,
- U januaru 2005. godine zaključen je Protokol o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, posebno organizovanog kriminala, nedozvoljene trgovine narkoticima, krijumčarenja ljudima, trgovine oružjem, korupcije, pranja novca, međunarodnog terorizma, ratnih zločina i sličnih pitanja od zajedničkog interesa između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužilaštva BiH“,
- U maju 2005. godine zaljučen je Protokol o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, posebno organizovanog kriminala, nedozvoljene trgovine narkoticima, krijumčarenja ljudima, trgovine oružjem, korupcije, pranja novca, međunarodnog terorizma, ratnih zločina i sličnih pitanja od zajedničkog interesa između između Vrhovnog državnog tužioca Republike Crne Gore i Tužilaštva BiH“,
- U julu 2005. godine zaključen je Protokol o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, posebno organizovanog kriminala, nedozvoljene trgovine narkoticima, krijumčarenja ljudima, trgovine oružjem, korupcije, pranja novca, međunarodnog terorizma, ratnih zločina i sličnih pitanja od zajedničkog interesa između između Repuličkog tužilaštva Srbije i Tužilaštva BiH.
- U martu 2005. godine zaključen je Sporazum o saglasnosti u ostvarivanju međusobne saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, između Ureda javnog tužioca Republike Makedonije i Tužilaštva BiH.

Na nivou država nastalih raspadom Jugoslavije zaključeno je više biletaralnih sporazuma kojima se uređuju pitanja međusobnog izvršenja sudskih odluka u krivičnim stvarima i pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Član 34. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 53/09) uređuje kao jednu od pretpostavki za izručenje da lice nije državljanin BiH.

ZKP-ovi država regije sadržavaju klauzulu koja onemogućava izručenje vlastitih državljana.

Između Republike Srbije i Republike Hrvatske postoji Sporazum tužilaštava o saradnji u progonu počinilaca krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida, te razmjeni dokaza, dokumenata i podataka potpisan 2006. godine. Sličan ovakav sporazum još uvijek nije potpisan između tužilaštava BiH i Srbije. Tužilaštvo za ratne zločine i Republičko tužilaštvo Srbije s jedne strane i Tužilaštvo BiH s druge strane potpisali su 2005. godine Memorandum o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala. Sklapanje sporazuma između tužilaštava Srbije i Hrvatske, prema kojem će se počiniocima ratnih zločina suditi u zemlji gdje budu uhapšeni, nije naišlo na podršku u BiH.

III - DETALJNA PITANJA O PRAVOSUĐU

Nezavisnost

36. a) Kako se zakonskom regulativom osigurava nezavisnost pravosuđa i autonomija tužilaca? Da li je nezavisnost sudija i autonomija tužilaca zagarantovana na ustavnom nivou? Kako se štite prava pravosudnih organa u praksi? Kako se štiti autonomija tužilaca? b) Da li je bilo žalbi na nezavisnost pravosuđa i autonomiju tužilaca? Ako jeste, kako su bile riješene?

a) Ustav BiH ne sadrži odredbe koje se odnose na načelo sudske nezavisnosti, a ni u Zakonu o Sudu BiH ovo načelo nije izričito navedeno.

Načelo nezavisnosti sudstva ugrađeno je u entitetske ustave i u entitetske zakone o sudovima, kao i u statutarni i zakonski okvir BD.

Ustav RS propisuje da su sudovi samostalni i nezavisni, da sude na osnovu Ustava i zakona, da su samostalni i nezavisni od izvršne i zakonodavne vlasti. Slične odredbe sadrži i Ustav FBiH, kao i Statut BD.

Zakon o sudovima u RS-u, Zakon o sudovima u FBiH, kao i Zakon o sudovima BD u članu 3. propisuje da su sudovi samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti i da niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.

Sudske odluke su obavezujuće i mogu se preispitivati samo povodom pravnih lijekova u postupku propisanom ustavom ili zakonom.

U pogledu ustavnog i zakonskog okvira koji reguliše tužilačku autonomiju navodi se slijedeće:

Statut BD propisuje da je Tužilaštvo BD nezavisno od sudstva i policije, sa nadležnošću da goni počinitelje krivičnih djela i obavlja ostale funkcije nepristrsano u skladu sa Ustavom i zakonima BiH, Statutom i zakonima BD. Osnivanje, organizacija i nadležnost Tužilaštava utvrđuju se zakonom. Slične odredbe sadržane su i u Zakonu o Tužilaštvu BD, koji propisuje da je Tužilaštvo BD samostalan i nezavisan organ koji preduzima propisane mjere i radnje u otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa te vrši druge poslove određene zakonom. Tužilaštvo BD je u svom radu nezavisno od zakonodavne i izvršne vlasti, kao i od policije i sudova. Nijedan državni organ, institucija ili pojedinac nemaju pravo da naređuju, upućuju ili na bilo koji način utiču na Tužilaštvo BD u vršenju njegove funkcije.

Ustav RS-a propisuje da su tužilaštva samostalni državni organi koji gone počinioce krivičnih i drugih po zakonu kažnjivih djela i ulažu pravna sredstva radi zaštite zakonitosti. Osnivanje, organizacija i nadležnosti tužilaštva uređuju se zakonom. Javno tužilaštvo vrši svoju funkciju na osnovu Ustava i zakona. Zakon o tužilaštvima RS-a propisuje da su tužilaštva samostalna državna tijela, koja preduzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih učinilaca krivičnih djela i ulažu pravna sredstva za zaštitu zakonitosti i ustavnosti. Tužilaštva vrše svoju funkciju u skladu sa Ustavom BiH i Ustavom RS, a na osnovu zakona BiH i RS.

Ustav FBiH ne sadrži odredbe o tužilačkom sistemu. Zakon o Federalnom tužilaštvu i zakoni o kantonalnim tužilaštvima propisuju da su tužilaštva samostalna državna tijela koja preuzimaju zakonom određene mjere u pogledu istražnih radnji i gonjenja potencijalnih počinilaca krivičnih djela i privrednih prestupa i vrše druge poslove određene federalnim zakonom. Tužilaštva vrše svoju funkciju u skladu sa Ustavom BiH, Ustavom FBiH i kantonalnim ustavima, a na osnovu zakona BiH i FBiH.

Zakonom o Tužilaštvu BiH propisno je da ovo tužilaštvo djeluje samostalno kao poseban organ BiH i da poslove vrši u skladu sa Ustavom i zakonima BiH.

Pored naprijed navedenog, a u pogledu osiguranja i zaštite načela nezavisnost/autonomije pravosudnih institucija važno je istaći značaj postojanja i ulogu VSTV-a. Naime, potpisivanjem Sporazuma o prenosu nadležnosti entiteti su se saglasili da prenesu određene nadležnosti za uspostavljanje nezavisnog pravosudnog sistema u BiH na državu donošenjem Zakona o VSTV-u i formiranjem jedinstvenog VSTV-a. Cilj potpisivanja Sporazuma u preambuli je formulisan kao želja strana potpisnica da se objedine nadležnosti nad entitetskim pravosuđima kako bi ojačale nezavisnost pravosuđa osnivanjem jednog Vijeća sa jedinstvenim standardima.

Zakon o VSTV-u je donesen u junu 2004. godine od strane Parlamentarne skupštine BiH. Donošenjem ovog zakona stvoren je institucionalni okvir neophodan za uspostavljanje i očuvanje pravosudne nezavisnosti koji je usklađen sa evropskim standardima. Naime, izbor nosilaca pravosudnih funkcija, utvrđivanje njihove odgovornosti i odlučivanje o prestanku pravosudne funkcije, kao i ostala važna pitanja za funkcionisanje nezavisnog pravosuđa, povjerena su posebnom organu u kojem većinu glasova imaju upravo sudije i tužioci.

U članu 3. Zakona o VSTV-u utvrđen je zadak VSTV-a da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe. U članu 17. Zakona o VSTV-u utvrđene su nadležnosti Vijeća da imenuje nosioce pravosudnih funkcija, da provodi disciplinski postupak i utvrđuje disciplinsku odgovornost sudija i tužilaca, da nadzire njihovo stručno usavršavanje, da donosi kriterije za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca, da obavlja određene zadatke u oblasti pravosudne uprave, da objavljuje etičke kodekse, da daje mišljenje o nacrtima zakona, propisa i o važnim pitanjima koja mogu uticati na pravosuđe, da pokreće postupak usvajanja zakona i drugih propisa i da daje smjernice sudovima i tužilaštvima iz nadležnosti VSTV-a i dr.

b) Pored navedenog u članu 17. tačkom 27. Zakona o VSTV-u propisano je da Vijeće daje mišljenje o pritužbama koje podnese sudija ili tužilac koji smatra da su njegova prava utvrđena ovim ili drugim zakonom, ili njegova nezavisnost ugroženi.

U dosadašnjoj praksi, razmatrajući pritužbe sudija i tužilaca koje su podnesene u skladu sa naprijed citiranim članom 17. tačkom 27) Zakona o VSTV-u, Vijeće je u najvećem broju slučajeva utvrdilo da okolnosti na koje se u pritužbama ukazuje nisu takve prirode da ugrožavaju nezavisnost sudije i tužioca.

UDT prima pritužbe na rad sudija i tužilaca, koje mogu uključivati i navode o narušavanju načela nezavisnosti sudija ili autonomije tužilaca. Takvih pritužbi je bilo, ali evidenciju o broju i vrsti ovih navoda UDT ne vodi. Dva disciplinska postupka su, u 2008. i 2011. godini, riješena sankcionisanjem sudije za „miješanje u postupanje sudije ili tužioca sa namjerom opstruiranja ili potcjenjivanja njihovih aktivnosti“.

37. Molimo da opišete postupke a) imenovanja, b) napredovanja u službi, c) disciplinske postupke, d) postupke razrješenja dužnosti sudija i tužilaca, te navedite u kakvom su oni odnosu sa odgovornošću i nezavisnošću pravosuđa (autonomiju u slučaju tužilaca).

a) Postupak imenovanja

Sve nosioce pravosudne funkcije (sudije, tužioce i stručne saradnike u općinskim sudovima FBiH i osnovnim sudovima u RS), imenuje VSTV. Kada se pojavi upražnjena pozicija u sudovima ili tužilaštvima, Vijeće raspisuje konkurs koji se objavljuje u tri najtiražnija dnevna lista u BiH i „Službenom glasniku BiH“. Konkurs ostaje otvoren 15 dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Po okončanju konkursa, sve prijave se detaljno provjeravaju, kako bi se utvrdio da li svi kandidati ispunjavaju zakonom propisane uslove, te da li postoje neke druge prepreke za imenovanje. Poslije ove faze, spisak prijavljenih kandidata, koji ispunjavaju uslove, dostavlja se nadležnim podvijećima kako bi odredili kandidate sa kojima će se obaviti razgovori (intervjui). Kada nadležno podvijeće odredi kandidate za intervjuisanje, ujedno formira i komisiju za obavljanje razgovora. Komisije su sastavljene od najmanje tri člana Vijeća. Ukoliko se bira sudija, u komisiji mora biti većina sudija, a ukoliko je u pitanju tužilačka pozicija, u komisiji je većina tužilaca. Prilikom intervjuisanja kandidata, komisije sve intervjuisane kandidate ocjenjuju u vidu brojčane ocjene i kratkog opisnog komentara. Na osnovu obavljenih intervjua, komisija za obavljanje razgovora, sačinjava rang listu u skladu sa dobivenom ocjenom i istu dostavlja nadležnom podvijeću koje sačinjava svoj prijedlog za imenovanje i taj prijedlog dostavlja Vijeću. Vijeće, kao cjelina, donosi konačnu odluku o svim imenovanjima na pravosudne pozicije. Poslije imenovanja, odluka o imenovanju se dostavlja svim imenovanim osobama i zakazuje se dan, kada imenovani kandidati, polažu svečanu zakletvu. Sve odluke o imenovanjima se objavljuju u „Službenom glasniku BiH“. Valja napomenuti da se nijedna osoba ne može imenovati za sudiju ili tužioca, a da se sa njom prethodno nije obavio intervju za tu poziciju.

b) Postupak napredovanja

Zakonom o VSTV-u nije posebno propisan postupak napredovanja, tako da se sve pozicije popunjavaju putem konkursa, odnosno da se za sve nivoe provodi ista procedura. Naravno, prilikom odabira kandidata i imenovanja, na višestepene instance, uglavnom se imenuju kandidati koji su sudije ili tužioci na nižestepenim instancama, a u skladu sa rezultatima ostvarenim na obavljenom intervjuu kao i rezultatima ostvarenim u radu.

c) Disciplinski postupci

Zakonom o VSTV-u je takođe propisan način vođenja disciplinskog postupka protiv sudija ili tužilaca koji su počinili neku od disciplinskih prekršaja. Sudije i tužioci, odnosno svi nosioci pravosudne funkcije mogu biti disciplinski odgovrni za prekršaje propisane Zakonom o VSTV-u.

Disciplinske postupke pokreće UDT, a iste vodi prvostepena i drugostepena disciplinska komisija, koje u skladu sa Zakonom, imenuje predsjednik VSTV-a. Disciplinski postupak se vodi po pravilima sudskog postupka. Vođenje disciplinskog postupka protiv sudija i tužilaca je propisan Zakonom o VSTV-u i Poslovnikom VSTV-a.

UDT prima i pregleda pritužbe na postupanje nosilaca pravosudne funkcije ili pokreće predmete samoinicijativno. Nakon što UDT primi i pregleda pritužbu, ista se može odmah odbaciti ili se mogu provesti druge potrebne radnje, uključivši i pokretanje istrage. Ako UDT utvrdi da postoji razumna osnova za vjerovanje da je sudija ili tužilac učinio disciplinski prekršaj, pokrenut će detaljnu istragu činjenica i okolnosti.

Ukoliko istraga pokaže da pritužba nije osnovana ili se navodi pritužbe ne mogu potvrditi i dokazati, UDT će zatvoriti predmet i neće pokretati disciplinski postupak protiv sudije ili tužioca.

Ukoliko istraga pokaže da postoje dokazi koji potvrđuju navode o povredi dužnosti protiv sudije ili tužioca, UDT će pokrenuti disciplinski postupak pred Vijećem podnošenjem disciplinske tužbe. Nakon podnošenja tužbe UDT može ponuditi tuženom sudiji ili tužiocu sporazum o zajedničkoj saglasnosti za utvrđivanje disciplinske odgovornosti za počinjene disciplinske prekršaje, koji razmatra i odobrava nadležna komisija Vijeća.

Disciplinska komisija (prvostepena i drugostepena) sastavljena od članova Vijeća, odnosno Vijeće u punom sastavu, donosi konačnu odluku u disciplinskim postupcima, koje protiv sudija i tužilaca pokrene UDT. Pokrenuti disciplinski postupak može trajati do godinu dana, što zavisi od složenosti i ukupnog broja disciplinskih predmeta koji se u tom periodu nalaze pred Vijećem.

Za vrijeme trajanja disciplinskog postupka UDT može podnijeti zahtjev da se sudija ili tužilac privremeno udalji od vršenja dužnosti, do okončanja disciplinskog postupka na osnovu kojeg je došlo do privremenog udaljenja od vršenja dužnosti. Privremeno udaljenje od vršenja dužnosti sudije ili tužioca može se zahtijevati i do okončanja pokrenutog postupka razrješenja kao i do okončanja krivičnog postupka pokrenutog protiv sudije ili tužioca, dok je privremeno udaljenje od vršenja dužnosti obavezno u slučaju kada se sudija ili tužilac nalazi u pritvoru, sve dok traje mjera pritvora.

Valja napomenuti da se primjenjuju potpuno ista pravila i za tužioce, kako u pogledu postupka imenovanja, tao i u pogledu disciplinske odgovrnosti.

d) Postupak razrješenja od dužnosti

Zakonom o VSTV-u, propisani su razlozi zbog kojih može prestati mandat sudiji ili tužiocu, tako da mandat sudije ili tužioca prestaje u slijedećim slučajevima:

- za sudije i tužioce kada navrše starosnu dob propisanu za obavezan odlazak u penziju,
- za predsjednika suda nakon isteka perioda na koji je imenovan,
- za glavnog tužioca i zamjenika glavnog tužioca kada navrše starosnu dob za obavezan odlazak u penziju ili nakon isteka perioda na koji su imenovani,
- u slučaju podnošenja ostavke,
- u slučaju njegovog razrješenja od strane Vijeća kao rezultat disciplinskog postupka,
- ako se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je trajno izgubio radnu sposobnost za vršenje dužnosti sudije ili tužioca.

Formiranjem VSTV-a, nadležnost imenovanja sudija i tužilaca u sve pravosudne isntitucije u BiH je prenesena na ovo tijelo, tako da prvi put u historiji BiH, jedno nezavisno i samostalno tijelo, čiji je osnovni zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno pravosuđe, imenuje sudije i tužioce na svim nivoima u pravosuđu BiH, bez bilo kakvog uticaja zakonodavne i izvršne vlasti, što nije bio slučaj prije formiranja VSTV-a. Takođe, Vijeće preko svojih disciplinskih komisija vodi disciplinske postupke, utvrđuje disciplinsku odgovrnost i izriče disciplinske mjere.

Poznato je da je prije formiranja Vijeća u imenovanje sudija i tužilaca direktno bila uključena zakonodavna i izvršna vlast, pa je samim tim i uticaj na rad i kontrolu sudija i tužilaca bio veći. Imenovanjem nosilaca pravosudne funkcije od strane jednog nezavisnog i samostalnog tijela, može se sa sigurnošću garantovati visok stepen nezavisnosti, nepristrasnosti i profesionalnosti samih sudija i tužilaca, koji su dužni da štite prava i slobode zagarantovane ustavima i zakonima BiH, te osigurati ustavnost i zakonitost.

38. Molimo da opišete postupak imenovanja, disciplinski postupak, te postupak razrješenja stručnih saradnika i pravnika.[8]

Postupak imenovanja, a samim tim i razrješenja stručnih saradnika, odnosno pravnika u sudovima i tužilaštvima u BiH, trenutno nije regulisan na jedinstven način. U skladu sa odredbama zakonâ o sudovima entiteta, sve stručne saradnike u redovnim sudovima na svim nivoima u RS i stručne saradnike u općinskim sudovima u FBiH, bira i imenuje VSTV, dok se stručni saradnici i savjetnici Suda BiH zapošljavaju direktno, putem javnog konkursa. Stručni saradnici u kantonalnim sudovima u FBiH, kao i stručni saradnici u okružnim i kantonalnim tužilaštvima u oba entiteta, zapošljavaju se u postupku predviđenom za državne službenike, odnosno namještenike, u skladu sa zakonima o državnoj službi i zakonima o radu. Stručni saradnici Suda BiH zapošljavaju se u skladu sa Zakonom o radu u institucijama BiH i na njih se primjenjujue Zakon o platama i drugim naknadama u sudskim i pravosudnim institucijama na nivou BiH. Potrebno je međutim naglasiti da uloga i status saradnika i savjetnika u Sudu BiH nije ista kao u drugim sudovima, u smislu da oni ne obavljaju samostalno poslove sudije, su ovlašteni da u svojstvu sudije rade na određenim predmetima, kao što je to slučaj u ostalim sudovima. U pogledu postupka imenovanja, stručni saradnici koje imenuje VSTV se, kao i sudije, biraju i imenuju na osnovu provedenog javnog konkursa, ali se imenuju na ograničeni mandat u trajanju od šest godina. U Sudu BiH stručni saradnici i savjetnici zapošljavaju se na neodređen period.

U pogledu provođenja disciplinskog postupka i utvrđivanja disciplinske odgovornosti, te postupka razrješenja od dužnosti, na stručne saradnike koje bira i imenuje Vijeće, primjenjuju se ista pravila koja su predviđena za sudije i tužioce. U tom smislu, odredbama Zakona o VSTV-u, predviđeno je da sudija ili tužilac, a sasmim tim i stručni saradnik kojeg imenuje Vijeće, može biti razrješen dužnosti u disciplinskom postupku zbog teže povrede službene dužnosti. Disciplinski postupak pred Vijećem pokreće disciplinski tužilac, po službenoj dužnosti ili po osnovanoj pritužbi. U postupku u prvom stepenu odlučuje Prvostepena disciplinska komisija, a u postupku po žalbi na odluku odlučuje Drugostepena disciplinska komisija, te na kraju Vijeće donosi konačnu odluku ukoliko je uložena žalba na odluku Drugostepene disciplinske komisije.

Disciplinska mjera razrješenja od dužnosti određuje se samo u predmetima u kojim je utvrđen ozbiljan disciplinski prekršaj, a iz težine prekršaja je jasno da je prekršilac nepodoban ili nedostojan da dalje vrši dužnost. Takođe, razrješenje od dužnosti može biti određeno i kada se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je nosilac pravosudne funkcije kojeg imenuje Vijeće trajno izgubio radnu sposobnost za vršenje te dužnosti. Zahtjev za prestanak mandata po ovom osnovu, podnosi se Vijeću u pismenoj formi i u postupku se u skladu sa primjenjuju pravila disciplinskog postupka.

U pogledu pravnika pripravnika, isti se u sudovima i tužilaštvima zapošljavaju u postupku provođenja javnog konkursa, na određeno vrijeme, u trajanju do dvije godine pripravničkog staža. Za vrijeme trajanja pripravničkog staža, pravnici pripravnici ostavruju sva prava iz radnog odnosa predviđena zakonima o radu. U Sudu BiH pripravnici se zapošljavaju na period od jedne godine, prema Zakonu o radu u institucijama BiH, kao općem propisu, obzirom da Zakonom o Sudu još uvijek nije regulisan status pripravnika na identičan način kako je to uređeno u entitetima.

---

[8] U sudovima i tužilaštvima u BiH ne postoji sistematizovana pozicija pravnika. Shodno tome, odgovor se odnosi samo na stručne saradnike.

Što se tiče stručnih saradnika, koje bira Vijeće, na njih se primjenjuju potpuno ista pravila kao i za sudije i tužioce, u pogledu postupka imenovanja, disciplinske odgovrnosti, te postupka razrješenja sa dužnosti. Jedina razlika je što se stručni saradnici biraju na period od šest godina, te njihov mandat nije neograničen kao u slučaju sudija i tužilaca, koji se imenuju do navršetka 70 godina života.

39. Da li su upućivane žalbe na ove postupke? Ako jesu, kako su riješene?

U pogledu žalbenog postupka u postupku imenovanja, trenutno nema mogućnosti za podnošenje žalbe s obzirom da ista nije predviđena, što ne sprečava kandidata za nosioca pravosudne funkcije da podnese tužbu nadležnom sudu.

Poslije provedene procedure i imenovanja nosilaca pravosudne funkcije, odluka o imenovanju se donosi u skladu sa Zakonom o VSTV-u (član 17.) i takva odluka sadrži obrazloženje u pismenoj formi. O odluci o imenovanju VSTV obavještava sve kandidate, odgovarajući sud ili tužilaštvo, kao i odgovarajuće ministarstvo pravde i tu odluku obajvljuje u „Službenom glasniku BiH“. Zakonom o VSTV-u, nije propisana mogućnost ulaganja žalbe na odluku o imenovanju. Međutim, svaki kandidat može imati pristup svome prijavnom materijalu u toku cijelog postupka imenovanja, kao i pravo da predloži dodatni materijal u svoju korist.

Što se tiče disciplinskih postupaka, od juna 2008. godine do juna 2011. godine bilo je ukupno 44 disciplinskih predmeta. Od navedenog broja predmeta, 31 predmet je završen sklapanjem sporazuma i donošenjem odluke Prvostepene disciplinske komisije o prihvatanju sporazuma između UDT i tuženog, uz izricanje disciplinske mjere koja je predložena u sporazumu. Treba napomenuti da su u ovom periodu upućene dvije ostavke za vrijeme vođenja postupka, pa su isti morali biti obustavljeni.

U navedenom periodu uloženo je ukupno 11 žalbi.

U jednom predmetu je izrečena mjera razrješnje od vršenja dužnosti tužioca na koju je tuženi uložio žalbu i ista je odbijena kao neosnovana od strane Drugostepene disciplinske komisije i kasnije od strane Vijeća.

U navedenom periodu su vođena tri disciplinska postupka u kojima je izrečena mjera udaljenje od vršenja dužnosti do okončanja krivičnog/disciplinskog postupka, pa su u sva tri predmeta uložene žalbe na odluku Prvostepene disciplinske komisije i iste su odbijene kao neosnovane i potvrđene prvostepene odluke.

Takođe, u sedam disciplinskih predmeta je uložena žalba, u kojima je Prvostepena disciplinska komisija svojom odlukom izrekla jednu od disciplinskih mjera koja je predviđena Zakonom o VSTV-u, pa je u šest takvih predmeta Drugostepena disciplinska komisija odbila žalbe kao neosnovane, a samo u jednom predmetu žalba je usvojena i preinačena je odluka Prvostepene disciplinske komisije u korist tužene.

40. Opišite detaljno razlike u statusu, mandatu, itd. između tužilaca i stručnih saradnika, te između sudija i pravnika[9].

Razlike u pogledu statusa i mandata tužilaca i stručnih saradnika u tužilaštvima ogledaju se u prvom redu u načinu njihovog imenovanja. Sve tužioce u BiH, na mandat u neograničenom trajanju, a najduže do 70-te godine života, na osnovu javnog konkursa, bira i imenuje Vijeće.

[9] U sudovima i tužilaštvima u BiH nije sistematiziovana pozicija pravnika. Shodno tome, u kontekstu pitanja, pravnici su tretirani kao stručni saradnici.

Stručni saradnici u tužilaštvima se zapošljavaju u skladu sa odredbama zakonâ o tužilaštvima kojima se reguliše prijem stručnih saradnika na određeno vrijeme u trajanju od šest godina u RS ili na neodređeno vrijeme u skladu sa odredbama zakona kojim se reguliše prijem državnih službenika i namještenika.

Razlike u pogledu statusa i mandata sudija i stručnih saradnika u sudovima ogledaju se takođe u načinu njihovog imenovanja. Sve sudije u BiH i stručne saradnike u sudovima u RS, na osnovu javnog konkursa, bira i imenuje Vijeće. Sudije se biraju na mandat sa neograničenim trajanjem, a najduže do 70-te godine života, a stručni saradnici na period u trajanju šest godina, osim stručnih saradnika i savjetnika Suda BiH (vidi odgovor pod br. 38). Stručni saradnici u kantonalnim sudovima i svim tužilaštvima u FBiHse zapošljavaju u skladu sa zakonima kojim se reguliše prijem državnih službenika i namještenika, i to na neodređeno vrijeme.

Osnovna razlika između tužilaca i stručnih saradnika i sudija i stručnih saradnika ogleda se u njihovoj nadležnosti za obavljanje pravosudne funkcije. Za razliku od sudije ili tužioca, stručni saradnik može postupati u predmetima samo kada je za to ovlašten ili zakonom ili od strane sudije ili tužioca. U tom smislu, stručni saradnici u prvom redu pomažu sudiji ili tužiocu u radu, postupaju u manje složenim predmetima, odnosno pod imenom i/ili uz nadzor sudije mentora, provode određene istražne radnje po ovlaštenju postupajućeg tužioca, vrše analizu pojedinih pravnih pitanja, pripremaju predmete za suđenje, te obavljaju, samostalno ili pod nadzorom i po uputstvima sudije i tužioca, druge stručne poslove predviđene zakonom ili pravilnikom.

41. Kako je načelo prirodnog sudije[10] ugrađeno u zakonsku regulativu BiH i kako se provodi u praksi? Molimo da opišete kako se primjenjuje u svim nivoima sudova.

Sudovi u BiH su samostalni i nezavisni od zakonodavne i izvršne vlasti. Sudovi u svom radu postupaju nepristrasno, blagovremeno i efikasno.

Niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni. Sudovi se osnivaju i ukidaju zakonom.

Sudije odlučuju u svim predmetima koji su propisani zakonom o sudovima (Zakon o Sudu BiH, Zakon o sudovima RS, Zakon o sudovima FBiH i Zakon o sudovima BD).

Prema postojećim zakonskim propisima, kako u građanskim, tako i u krivičnim, upravnim i prekršajnim predmetima, postupaju redovne sudije, tj. sudije koje se biraju na neodređen mandat (do 70 godina života). Međutim, Zakon o VSTV-u, poznaje i institut dodatnog sudije. Ove sudije se biraju na određeni vremenski period, ali i takve sudije moraju ispunjavati profesionalne uslovr propisane za sudije onog suda u koji se dodatni sudija imenuje. Imenovanje dodatnih sudija provodi se na isti način i po istoj proceduri kao i za redovne sudije.

Dodatne sudije se imenuju kako bi sudovima pružili pomoć u smanjenju broja zaostalih neriješenih predmeta ili ako je zbog dužeg odsustva sudije potreban dodatni broj sudija u sudu.

[10] Budući da pravosudni sistem u BiH ne poznaje pojam prirodnog sudije, odgovor je dat uz pretpostavku da se pitanje odnosi na redovne sudije.

42. Koliko ima specijalizovanih a) sudija i b) tužilaca i za koje vrste predmeta?

a) Sudije

Različitim zakonima nameće se obaveza sudovima da provode specijalizaciju sudija tako što se tim sudovima nalaže da formiraju specijalizovane organizacione jedinice - odjele, npr.: Zakonom o Sudu BiH formirani su: Krivični odjel (OdjelI za ratne zločine – 13 sudija i Odjel II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju - 9 sudija), Apelacioni odjel (Odjel I za ratne zločine – 10 sudija i Odjel II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju - 7 sudija) i Upravni odjel (22 sudija).

- Zakonom o suzbijanju organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala („Službeni glasnik RS“, broj 111/07 - Prečišćeni tekst) u okviru Okružnog suda u Banjojluci je osnovan Posebni odjel za organizovani i najteže oblike privrednog kriminala, sa nadležnošću na čitavoj teritoriji RS, za krivična djela organizovanog kriminala iz člana 383a. KZ RS i najteže oblike krivičnih djela protiv privrede i platnog prometa i protiv službene dužnosti,
- Zakonom o sudovima RS osnovani su i 01.05.2010.godine počeli su sa radom privredni sudovi (Viši privredni sud – 7 sudija i okružni privredni sudovi – 32 sudija), koji su nadležni da odlučuju u: privrednim sporovima, postupcima stečaja i likvidacije, poslovima registracije pravnih lica itd.,
- Zakonom o sudovima FBiH u općinskim sudovima u središtu kantona osnovani su privredni odjeli, mjesno nadležni za područje cijelog kantona, da sude u prvom stepenu u privrednim stvarima i da vode registre pravnih lica, a u ove odjele raspoređeno je 46 sudija,
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku (“Službeni glasnik RS” broj 13/10) u osnovnim sudovima formiraju se odjeli za maloljetnike koja se sastoje od jednog sudije i jednog ili više stručnih savjetnika, s tim da opća sjednica suda postavlja sudiju za maloljetnike na vrijeme od pet godina, koji nakon isteka pet godina može biti ponovo postavljen na istu funkciju. Nacrt ovog zakona u FBiH je upućen u zakonodavnu proceduru u Parlamentu FBiH i predstoji njegovo donošenje,
- Zakonima o sudovima FBiH, RS i BD u osnovnim i općinskim sudovima osnovani su prekršajni odjeli.

Pored navedenog, zakoni o sudovima i Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju predviđaju mogućnost osnivanja sudskih odjela u kojima tri ili više sudija odlučuju o stvarima iz iste ili više srodnih pravnih oblasti radi odlučivanja o stvarima iz iste pravne oblasti. U skladu s tim u svim većim osnovnim i općinskim sudovima formirana su specijalizovani odjeli za: krivične, građanske, vanparnične i izvršne predmete, dok su u Vrhovnom sudu FBiH, Vrhovnom sudu RS, Apelacionom i Osnovnom sudu BD, kao i u većini kantonalnih i okružnih sudova osnovani: krivični, građanski i upravni odjeli.

Osim toga, u sudovima sa većim brojem sudija izvršena je i uža specijalizacija formiranjem sudskih odjela/referata za: predmete radnih sporova, stvarno-pravne predmete, sporove ratnih šteta, porodične predmete, itd.

VSTV je u svom Strateškom planu za period 2010. – 2013. godine u Strateškom cilju 7. definisao, da jedan od prioritenih ciljeva u narednom periodu treba da bude i unapređenje edukacije za nosioce pravosudnih funkcija. Konkretno, Strateškim programom 7.2. ukazano je na nužnost vršenja specijalizacija sudija za pojedine oblasti, posebno u većim sudovima.

b) Tužioci

Zakonom o Tužilaštvu BiH osnovani su slijedeći specijalizovani odjeli: Posebni odjel I za ratne zločine u kojem radi 18 tužilaca i Posebni odjel II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju u kojem radi 10 tužilaca.

Zakonom o suzbijanju organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala („Službeni glasnik RS“, broj 111/07 - Prečišćeni tekst) u okviru Okružnog tužilaštva u Banjojluci je osnovano Posebno tužilaštvo za suzbijanje organizovanog i najtežeg oblike privrednog kriminala (Specijalno tužilaštvo) sa nadležnošću na čitavoj teritoriji RS za, prije svega, krivična djela organizovanog kirminala iz člana 383a. Krivičnog zakona RS, te krivičnim djelima sa elementima organizovanosti, kao i krivičnim djelim povezanih sa takvim djelima ili počiniocima takvih djela, a u slučajevima kada za postupanje nije nadležno Tužilaštvo i Sud BiH. U Specijalnom tužilaštvu radi 8 tužilaca.

U okružnim i kantonalnim tužilaštvima i Tužilaštvu BD glavni tužioci su u pravilu formirali specijalizovane odjele za: opći kriminal, predmete privrednog kriminala u kojima radi ukupno 50 specijalizovanih tužilaca i predmete ratnih zločina u kojima radi ukupno 24 specijalizovanih tužilaca. Ovakvi odjeli nisu formirani u tužilaštvima sa manjim brojem tužilaca.

Pored toga, Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku nalaže da se u okružnim tužilaštvima formiraju odjeli za maloljetnike koji se sastoje od jednog ili više tužilaca i jednog ili više savjetnika, kolegij tužilaca postavlja tužioca za maloljetnike na vrijeme od pet godina i on nakon isteka pet godina može biti ponovo postavljen na istu funkciju.

43. Politika ljudskih resursa i njen uticaj na nezavisnost pravosuđa*: *a) Opišite metode i kriterije za izbor, imenovanje i napredovanje kandidata za funkcije u pravosuđu. Kako se zapošljavaju sudije i tužioci? (tj. postoje li konkursi i javni ispiti, sistematsko intervjuisanje svih kandidata, upoređivanja životopisa, itd.)?

a) Postupak odabira i imenovanja sudija i tužilaca, propisan je Zakonom o VSTV-u, Poslovnikom o radu VSTV-a, Pravilnikom o postupku odabira i imenovanja kandidata na pravosudne pozicije.

Pored nadležnosti da imenuje navedene nosioce pravosudne funkcije, Vijeće je takođe nadležno da utvrđuje broj sudija i tužilaca, uz konsultaciju sa predsjednikom suda ili glavnim tužiocem, tijelom nadležnim za budžet i nadležnim ministarstvom pravde. Nakon utvrđivanja broja upražnjenih pozicija, prvi korak koji preduzima Vijeće je raspisivanje javnog konkursa. Sva slobodna mjesta za sudije i tužioce, oglašavaju se u obliku konkursa i isti se objavljuje u „Službenom glasniku BiH“ i u tri najtiražnije dnevne novine koje se izdaju na teritoriji FBiH, RS i BD. Zainteresovani kandidati za neku od pravosudnih pozicija, obavezni su popuniti propisani obrazac i uz obrazac dostaviti dokumente navedene u konkursu. Obrasci za prijavu dostupni su svim kandidatima u Ministarstvu pravde BiH i entiteta, kantonalnim i okružnim sudovima, kantonalnim i okružnim tužilaštvima i uredima Sekretarijata Vijeća, kao i na web stranici Vijeća. Svi kandidati koji se prijavljuju, obavezni su da podnesu dokaz da ispunjavaju osnovne uslove, propisane Zakonom, kao i posebne uslove, zavisno od nivoa na koji se prijavljuju, a koji su takođe utvrđeni Zakonom. Vijeće ima podvijeća za predlaganje kandidata za imenovanje na sudijska i tužilačka mjesta za entiet RS i entitet FBiH (entitetska podvijeća), kao i Podvijeće za državni nivo i Podvijeće za BD.

Podvijeće za predlaganje kandidata na nivou BiH i Podvijeće za predlaganje kandidata za BD, imenuje predsjednik Vijeća i ova podvijeća su nadležna za odabir kandidata sa kojima će se obaviti razgovor, provođenje razgovora sa odabranim kandidatima, kao i predlaganje za imenovanje. Ova podvijeća, u skladu sa Zakonom, sastoje se od najmanje tri člana Vijeća.

Entitetska podvijeća sastoje se od po pet članova Vijeća i to Podvijeće RS čine članovi Vijeća iz RS, a Podvijeće FBiH čine članovi Vijeća iz FBiH.

Entitetska podvijeća imaju nadležnost da biraju kandidate sa kojima će se obaviti razgovor za pojedine pozicije na entitetskom nivou. Ova podvijeća imenuju komisije za obavljanje razgovora sa kandidatima, u sastavu od tri do pet članova Vijeća, s tim da se vodi računa, ukolikoje je to moguće, da većina članova komisije bude iz entitetskog podvijeća u koji entitet se bira kandidat. Ovom prilikom se takođe vodi računa da većina članova u komisijama za sudije moraju biti sudije, a za tužioce većina tužilaca. Nakon obavljenih razgovora, podvijeća za državni nivo i BD, kao i entitetske komsije za obavljanje razgovora sa kandidatima, daju svoje mišljenje o kandidatu, na osnovu kojeg se daje konačna ocjena. Na osnovu konačne ocjene, dobivene poslije obavljenih razgovora, utvrđuje se rang lista kandidata. Nadležna podvijeća dostavljaju Vijeću prijedlog rang liste na konačno odlučivanje i imenovanje. Konačnu odluku o svakom imenovanju donosi Vijeće.

Vijeće odlučuje o svakom imenovanju pojedinačno, a u odluci se kratko obrazlažu razlozi kojima se Vijeće rukovodilo prilikom imenovanja, kao i dan preuzimanja dužnosti.

Prije preuzimanja dužnosti, osoba imenovana na pravosudnu funkcije, daje svečanu izjavu usmeno pred predsjednikom Vijeća ili članom Vijeća kojeg ovlasti predsjednik Vijeća i stavlja potpis na datu izjavu. Vijeće o svojoj odluci obavještava sve imenovane kandidate, odgovarajući sud/tužilaštvo, kao i odgovarajuće ministarstvo pravde. Sve odluke o imenovanju se objavljuje u „Službenom glasniku BiH“ i na web stranici Vijeća. Nijedana osoba se ne može imenovati na pravosudnu poziciju ukoliko se sa njom ne obavi razgovor. Prilikom obavljanja razgovora i procjenjivanja sposobnosti i podobnosti kandidata, komisije se rukovode isključivo kriterijima propisanim Zakonom o VSTV-u.

Nadležna podvijeća, između prijavljenih kandidata, biraju za obavljanje razgovora kandiate koji ispunjavaju zakonske uslove, vodeći računa i o drugim kriterijima. Kandidat koji se prvi put prijavljuje na neku pravosudnu poziciju, a ispunjava zakonske uslove, obavezno se poziva na razgovor. S obzirom da se na svaki konkurs prijavljuje veliki broj kandidata, u cilju efikasnijeg provođenja ovog postupka, kod kandidata sa kojima je ranije obavljen razgovor za isti nivo, nadležna podvijeća će ocijeniti da li će tog kandidata ponovo pozivati ili će takvog kandidata razmatrati na osnovu ranije obavljenog razgovora. Kod ovakvih situacija, nadležna podvijeća se rukovode kriterijima utvrđenim internim Pravilnikom o postupku odabira i imenovanja kandidata.

Zakonom je takođe propisana mogućnost uvođenja kvalifikacionog testiranja u pismenoj formi. Zakonom o VSTV-u je propisano da se testiranjem može provjeravati stručnost kandidata u skladu sa kriterijima propisanim Zakonom. Do sada Vijeće nije primjenjivalo ovu mogućnost, ali u cilju unapređenja testnih procedura i uopće procedura procjenjivanja kandidata, uvođenje pismenog testiranja je jedna od aktivnosti predviđenih Strateškim planom Vijeća. Treba dodati da se već ubrzano radi na provođenju ove aktivnosti, tako da je planirano da se u narednoj godini otpočne sa pismenim testiranjem kandidata koji prvi put „ulaze u pravosuđe“.

Komisije za obavljanje razgovora sa kandidatima, odnosno podvijeća za državni nivo i za BD, prilikom ocjenjivanja intervjuisanih kandidata, prvenstveno se rukovode kriterijima propisanim Zakonom (čl. 43. Zakona o VSTV-u), a koji se odnose na:

- stručno znanje, radno iskustvo i radne rezultate,
- sposobnost pokazana kroz objavljivanje naučnih radova i druge aktivnosti,
- stručna sposobnost zasnovana na dosadašnjim rezultatima u karijeri, uključujući i učestvovanje u organizovanim oblicima usavršavanja,
- radna sposobnost i sposobnost analiziranja pravnih problema,
- sposobnost da nepristrasno, savjesno, marljivo, odlučno i odgovorno obavlja dužnosti u okviru funkcije za koju se prijavljuje,
- komunikativnost,
- odnosi sa radnim kolegama, ponašanje van posla, profesionalna nepristrasnost i ugled i
- iskustvo i stručna sprema za rukovodeće poslove, za mjesto predsjednika suda, glavnog tužioca i zamjenika glavnog tužioca.

Prilikom utvrđivanja prijedloga za imenovanje, pored navedenih kriterija, nadležna podvijeća vode računa o primjeni odgovarajućih ustavnih odredbi kojima se uređuju jednaka prava i zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te vode računa o postizanju jednakosti polova.

Vijeće ima mogućnost i da privremeno imenuje osobe koje će vršiti dužnost dodatnih sudija, kako bi sudovima pružili pomoć u smanjenju broja zaostalih i neriješenih predmeta ili ako je zbog dužeg odsustva sudije potreban dodatni broj sudija u sudu. Dodatne sudije se uglavnom imenuju na period do dvije godine.

Prema Zakonu, sudije i tužioci u penziji mogu biti imenovani na mjesto dodatnog sudije do navršetka starosne dobi od 72 godine života.

Zakonom o VSTV-u, nije posebno propisan postupak napredovanja, tako da se sve pozicije popunjavaju putem konkursa, odnosno da se za sve nivoe provodi isti postupak. Naravno, prilikom odabira kandidata i imenovanja, na višestepene instance, uglavnom se imenuju kandidati koji su sudije ili tužioci na nižestepenim instancama, a u skladu sa rezultatima ostvarenim na obavljenom intervjuu kao i rezultatima ostvarenim u radu.

b) Da li se ocjenjuju rezultati rada nosilaca pravosudnih funkcija? Ako se ocjenjuju, navedite tijelo koje je nadležno za to i opišite relevantne metode i kriterije po kojima se vrši ocjenjivanje. Koja vrsta sistema profesionalnog napredovanja je uspostavljena u BiH? (da li je isti zasnovan na zaslugama, radnom stažu ili kombinaciji ova dva kriterija)?

Ocjenjivanje rada sudija

Odredbama Zakona o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10), Zakona o sudovima RS („Službeni glasnik RS“, br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) i Zakona o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) predviđeno je da rad svih sudija i predsjednika sudova podliježe redovnom godišnjem vrednovanju, a koje obuhvata sve aspekte sudijskog posla, uključujući predsjednika suda.

Zakonom o Sudu BiH nije uređeno pitanje ocjenjivanja rada sudija, kao ni predsjednika Suda.

U nadležnosti VSTV-a je utvrđivanje kriterija za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca.

Ocjenjivanje rada nosilaca pravosudnih funkcija vrši se najmanje jednom godišnje u skladu sa kriterijima koje utvrdi VSTV. Ocjenjivanje rada sudija vrši predsjednik suda, a ocjenjivanje rada predsjednika suda vrši predsjednik neposredno višeg suda.

Vrednovanje rada izražava se brojčano i opisnom ocjenom u rasponu od 1 do 5, a u odnosu na ukupno ostvarenje indeksnih poena po svakom utvrđenom kriterijumu za ocjenjivanje utvrđenom od strane VSTV-a.

Vrednovanje obuhvata sve aspekte sudijskog posla: kvantitet, kvalitet i predanost sudijskom poslu, a koje obuvata ažurnost u radu, stručnost, te odnos prema radu i obavljanju sudijske dužnosti. Kvantiitet rada sudije vrednuje se na osnovu broja predmeta koje sudija završi u toku godine u odnosu na minimalan broj predmeta koji bi trebalo da završi – minimalnu orijentacionu godišnju normu. Orijentacione normative utvrđuje VSTV. Kvalitet rada sudije se iskazuje kroz procenat ukinutih odluka po pravnom lijeku. Ocjena stručnosti zasniva se na saznanju predsjednika suda u pogledu sudijinog stepena poznavanja i praćenja propisa i pravne prakse, pripremanja predmeta, sposobnost analiziranja predmeta, vještine vođenja rasprava i sjednica vijeća, kvaliteta izrade odluka, uključenosti, navođenja i pravilne primjene materijalnog prava u odlukama, pridržavanje i pravilna primjena aktuelne sudske prakse i uputstava viših sudskih instanci, obim korištenja IKT i sl. Odnos prema radu cijeni se sudijama kroz marljivost, savjesnost, odgovornost, motiviranost, urednost, dosljednost, nepristrasnost, objektivnost, odnos prema strankama i ombudsmenima, efikasnost suđenja u zakonskim rokovima, odnos prema radnim kolegama, predsjedniku suda, zaposlenicima suda, lični ugled, ponašanje u sudu i van suda u skladu s etičkim kodeksom i sl.

Ocjenjivanje rada tužilaca

Zakon o Tužilaštvu BiH, entitetski zakoni o tužilaštvima, Zakon o Tužilaštvu BD, kao i kantonalni zakoni o tužilaštvima, nisu propisali obavezu ocjenjivanja rada glavnih tužilaca i tužilaca.

Međutim, u skladu sa svojim nadležnostima VSTV je utvrdilo kriterije za ocjenjivanje rada tužilaca, koji se primjenjuju na ocjenjivanje rada glavnih okružnih i kantonalnih tužilaca.

Prema pomenutim kriterijima glavni tužilac ocjenjuje rad zamjenika glavnog tužioca i tužioca, dok ocjenjivanje rada glavnog tužioca okružnog i kantonalnog tužilaštva vrši glavni republički tužilac, odnosno glavni federalni tužilac.

Kriteriji obuhvataju slijedeće aspekte rada u tužilaštvima: znanje za obavljanje dužnosti, sposobnost pravilnog prosuđivanja, sposobnost za usmenu i pismenu komunikaciju, sposobnost uzimanja u obzir svih činjenica predmeta, spremnost i dosljednost u donošenju odluka, sposobnost organizacije rada, sposobnost da radi nezavisno uz minimum nadzora, sposobnost za timski rad, kvalitet rada, kvantitet rada, poštivanje rokova, kontinuitet kvaliteta u obavljanju posla, uspješnost u pregovorima, učešće u edukaciji, odnos prema strankama u postupku, odnos i saradnja sa kolegama, smisao za odgovornost i povjerljivost, radni moral i držanje u stresnim okolnostima, saradnja sa organima otkrivanja, spremnost za prilagođavanje novim uslovima i prihvatanje dodatnih dužnosti.

Sistem profesionalnog napredovanja

Zakonom o VSTV-u propisano je da su sudije i tužioci osobe koje se odlikuju profesionalnom nepristrasnošću, visokim moralnim kvalitetima i dokazanim stručnim sposobnostima, te imaju odgovarajuću obuku i stručnu spremu.

VSTV provodi postupak imenovanja nosilaca pravosudnih funkcija u sudovima i tužilaštvima na osnovu javnog konkursa radi popunjavanja upražnjenih pozicija. Zakonom o VSTV-u utvrđeni su kriteriji za imenovanje koji se temelje na relevantnom pravnom iskustvu nakon položenog pravosudnog ispita (osam godina za Sud BiH, Vrhovni sud FBiH i RS, kao i Apelacioni sud BD, pet godina za okružne i kantonalne sudove i tri godine za Osnovni sud BD, sudije osnovnih i općinskih sudova, osam godina za Tužilaštvo BiH, Federalno tužilaštvo i Republičko tužilaštvo RS, pet godina za Tužilaštvo BD, okružna i kantonalna tužilaštva). VSTV razmatra u okviru postupka imenovanja i godišnje ocjene rada dodijeljene kandidatu u kalendarskim godinama koje su neposredno prethodile godini u kojoj se provodi postupak imenovanja.

c) Da li je zagarantovano trajanje mandata utvrđeno u zakonodavstvu? Da li je zakonom propisana obavezna dob za penzionisanje?

Zakonom o VSTV-u je propisano da se sudije i tužioci imenuju na neodređen mandat, odnosno do ispunjavanja uslova za obavezan odlazak u penziju, to jest 70 godina života.

Kada sudija ili tužilac navrši starosnu dob za obavezan odlazak u penziju, njegov mandat automatski prestaje i tada Vijeće donosi odluku o prestanku mandata. Ova odluka se dostavlja sudiji ili tužiocu na kojeg se ista odnosi, takođe se dostavlja sudu ili tužilaštvu u kojem je imenovani obavljao funkciju, te nadležnom ministarstvu pravde. Odluka o prestanku mandata, obavezno se objavljuje u „Službenom glasniku BiH“ i pokreće se procedura za imenovanje novog sudije ili tužioca na to mjesto.

d) Molimo da opišete tačne postupke za razrješenje dužnosti sudija i tužilaca (zakonsku osnovu, nadležne organe koji pokreću taj postupak, razloge za razrješenje itd.)

Sudija, tužilac, dodatni sudija, uključujući i predsjednike sudova, glavne tužioce i njihove zamjenike disciplinski su odgovorni za zakonom propisane disciplinske prekršaje koje su učinili s umišljajem ili iz nehata.

VSTV preko svojih disciplinskih organa vrši svoje ovlasti u disciplinskom postupku.

Disciplinska komisija (prvostepena i drugostepena) sastavljena od članova Vijeća, odnosno Vijeće u punom sastavu, donosi konačnu odluku u disciplinskim postupcima, koje protiv sudija i tužilaca pokrene UDT. Pokrenuti disciplinski postupak može trajati do godinu dana, što zavisi od složenosti i ukupnog broja disciplinskih predmeta koji se u tom periodu nalaze pred Vijećem.

Za vrijeme trajanja disciplinskog postupka UDT može podnijeti zahtjev da se sudija ili tužilac privremeno udalji od vršenja dužnosti, do okončanja disciplinskog postupka na osnovu kojeg je došlo do privremenog udaljenja od vršenja dužnosti. Privremeno udaljenje od vršenja dužnosti sudije ili tužioca može se zahtijevati i do okončanja pokrenutog postupka razrješenja kao i do okončanja krivičnog postupka pokrenutog protiv sudije ili tužioca, dok je privremeno udaljenje od vršenja dužnosti obavezno u slučaju kada se sudija ili tužilac nalazi u pritvoru, sve dok traje mjera pritvora.

U skladu sa Zakonom o VSTV- u, sudija ili tužilac može biti razriješen dužnosti u disciplinskom postupku zbog teže povrede službene dužnosti.

„Disciplinska mjera razrješenja od dužnosti određuje se samo u predmetima u kojima je utvrđen ozbiljan disciplinski prekršaj, a iz težine prekršaja je jasno da je prekršilac nepodoban ili nedostojan da dalje vrši dužnost“. U tom smislu treba istaći podatak da su u zadnje tri godine izrečene dvije disciplinske mjere razrješenja od dužnosti, ali na odluku ove komisije, odlučuje Drugostepena disciplinska komisija. Na obje takve odluke izjavljene su žalbe. U žalbenom postupku jedna mjera razrješenja od dužnosti je potvrđena, dok je u drugom slučaju žalba djelimično prihvaćena i izrečena blaža disciplinska mjera. Na kraju Vijeće donosi konačnu odluku, ukoliko se tuženi sudija ili tužilac žali na odluku Drugostepene disciplinske komisije.

Takođe, sudija ili tužilac mogu biti razrješeni od dužnosti, ako se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je trajno izgubio radnu sposobnost za vršenje te dužnosti. Zahtjev za prestanak mandata sudije ili tužioca po ovom osnovu, podnosi se Vijeću u pismenoj formi. U ovom postupku u skladu sa se primjenjuju pravila disciplinskog postupka. Međutim, u dosadašnjkoj praksi rada Vijeća, nisu vođeni postupci za razrješenje od dužnosti sudije ili tužioca zbog trajnog gubitka sposobnosti za obavljanje dužnosti sudije ili tužioca.

e) Probni rad za sudije/tužioce:

Koliko traje probni rad?

- ***Postoji li razlika u zadacima koje obavljaju sudije/tužioci na probnom radu u odnosu na sudije/tužioce kojima je dodijeljen trajni mandat?***
- ***Da li sudije/tužioci koji su na probnom radu imaju posebne obuke?***
- ***Postoje li objektivni i unaprijed utvrđeni postupci za ocjenjivanje rada za vrijeme probnog perioda? Ko je nadležan za takvo ocjenjivanje?***
- ***Ko odlučuje o trajnom mandatu i na osnovu kojih kriterija?***
- ***Da li odluke koje se donose tokom probnog radu podliježu sudskoj i administrativnoj kontroli?***

Zakonom o VSTV-u nije propisan probni rad za sudije i tužioce.

f) Visoko sudsko i tužilačko vijeće: Da li članovi uživaju posebne privilegije? Da li mandat članova može biti obnovljen i ko može odobriti njegovo obnavljanje? Koje su kvalifikacije članova Vijeća? Da li Visoko sudsko i tužilačko vijeće donosi vlastite podzakonske akte? Na koji način se osigurava odgovornost članova Vijeća? Da li članovi Vijeća po službenoj dužnosti imaju pravo glasa i koje su njihove tačne uloge i fukcije? Da li su ministar pravde ili drugi predstavnici izvršne ili zakonodavne vlasti članovi Vijeća? Da li oni imaju pravo glasa i ako imaju, u kojim slučajevima? Da li advokati imaju svoje predstavnike u Vijeću, imaju li pravo glasa i u kojim slučajevima? Na koji način se vodi računa o mogućem sukobu interesa? Kako je uređena prisutnost međunarodnih članova?

Prava članova VSTV regulisana su propisima u oblasti radnih odnosa na funkcijama koje obavljaju, Zakonom o VSTV-u, Poslovnikom o radu VSTV-a i Odlukom Vijeća ministara o visini naknada članovima VSTV-a.

Za vrijeme obavljanja funkcije u VSTV-u, članovi Vijeća imaju pravo na odsustvo sa svoje službene funkcije kako bi obavljali dužnosti u Vijeću i imaju pravo za vrijeme ovakvog odsustva nastaviti primati platu i druge naknade od svog poslodavca.

Članovima Vijeća pripada posebna naknada za rad u Vijeću, čiju visinu određuje Vijeće ministara BiH.

Članovi Vijeća imaju mandat od četiri godine i mogu imati najviše dva uzastopna mandata od četiri godine. Osoba koja je imala dva uzastopna mandata kao član Vijeća ne može ponovo biti izabrana za člana Vijeća prije isteka četiri godine od kraja prethodnog mandata. Obnavljanje mandata članu Vijeća odobrava isti organ koji i vrši odabir člana Vijeća, kako slijedi:

- člana Vijeća koji je sudija Suda BiH biraju sudije tog suda,
- član Vijeća koji je tužilac Tužilaštva BiH biraju tužioci tog tužilaštva,
- člana Vijeća koji je sudija Vrhovnog suda FBiH biraju sudije tog suda,
- člana Vijeća koji je tužilac Federalnog tužilaštva biraju tužioci tog tužilaštva,
- člana Vijeća koji je sudija Vrhovnog suda RS biraju sudije tog suda,
- člana Vijeća koji je tužilac Republičkog tužilaštva RS biraju tužioci tog tužilaštva,
- člana Vijeća koji je sudija kantonalnog ili općinskog suda iz FBiH biraju sudije kantonalnih i općinskih sudova iz FBiH pismenim glasanjem koje organizuje predsjednik Vrhovnog suda FBiH,

- člana Vijeća koji je tužilac kantonalnog tužilaštva iz FBiH biraju kantonalni tužioci iz FBiH pismenim glasanjem koje organizuje glavni tužilac Federalnog tužilaštva FBiH,
- člana Vijeća koji je sudija okružnog ili osnovnog suda iz RS biraju sudije okružnih i osnovnih sudova RS pismenim glasanjem koje organizuje predsjednik Vrhovnog suda RS,
- člana Vijeća koji je tužilac okružnog tužilaštva iz RS biraju okružni tužioci RS pismenim glasanjem koje organizuje glavni tužilac Republičkog tužilaštva RS,
- člana Vijeća koji je sudija ili tužilac iz BD bira Pravosudna komisija BD BiH,
- člana Vijeća koji je advokat iz FBiH bira Advokatska komora FBiH,
- člana Vijeća koji je advokat iz RS bira Advokatska komora RS,
- člana Vijeća iz zakonodavne vlasti koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije iz reda poslanika Parlamentarne skupštine BiH bira Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH,
- člana Vijeća iz izvršne vlasti koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije član Vijeća ministara BiH bira Vijeće ministara BiH na prijedlog ministra pravde BiH.

Pored ovoga, Zakonom je propisano da međunarodni stručnjaci mogu biti dodijeljeni Vijeću. U sastavu Vijeća kao punopravan član djeluje i jedan međunarodni član imenovan od strane Visokog predstavnika za BiH.

Dakle, Vijeće čini 11 nosilaca pravosudne funkcije (pet do šest sudija i pet do šest tužilaca, zavisno o izboru člana od strane Pravosudne komisije BD), dva advokata, po jedan predstavnik izvršne i zakonodavne vlasti i jedan međunarodni član.

Sastav Vijeća, u pravilu, odražava sastav naroda BiH. U skladu sa popisom stanovništva BiH iz 1991. godine, sastav Vijeća čini šest Bošnjaka, pet Srba, tri Hrvata i jedan član iz reda ostalih. Sastav Vijeća, u pravilu, odražava i polnu zastupljenost u BiH.

VSTV donosi podzakonske akte potrebne za efikasan i djelotvoran rad VSTV-a. Između ostalog, VSTV je donio Poslovnik kojim je bliže uređena organizacija i način rada VSTV-a i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u VSTV-u, kojim se određuje broj radnih mjesta, opis poslova, kao i uslovi potrebni za primanje u službu. Pored navedenih, Vijeće usvaja i slijedeće akte:

- Poslovnik za disciplinske postupke protiv sudija i tužilaca,
- Pravilnik za izbor članova Vijeća,
- Pravilnik o radnim odnosima za državne službenike i zaposlenike VSTV-a,
- Pravilnik o radnim odnosima za projektno osoblje VSTV-a,
- Pravilnik za izradu projektnih prijedloga i izvršenje projekata koje finansiraju donatori,
- Pravilnik o računovodstvu,
- Pravilnik o finansijskom poslovanju,
- Pravilnik o nabavci roba, vršenju usluga i ustupanju radova,
- Odluka o procedurama stvaranja obaveza,
- Pravilnik o izvršenju budžeta VSTV-a,
- Pravilnik o pripremanju i izvršenju budžeta iz donatorskih sredstava,
- Procedure i pravila korištenja sigurnosti i zaštite podataka sistema informacione tehnologije VSTV,
- Pravilnik o reprezentaciji i poklonima,
- Pravilnik o naknadama za putne troškove i način odobravanja službenih putovanja,
- Pravilnik o načinu korištenja telefona,

- Pravilnik o motornim vozilima VSTV,
- Odluka o utvrđivanju visine blagajničkog maksimuma glavne blagajne,
- Odluka o utvrđivanju visine blagajničkog maksimuma blagajne posebne namjene,
- Pravilnik o pečatu VSTV,
- Kodeks ponašanja zaposlenika VSTV,
- Odluka o usvajanju Vodiča za pristup informacijama, Indeksa registra informacija i Pravilnika o postupanju po zahtjevu za pristup informacijama VSTV-a,
- Ostale interne akte čije je donošenje potrebno za efikasan i efektivan rad VSTV-a.

Članovi Vijeća su osobe visokih moralnih kvaliteta i profesionalne nepristrasnosti, poznate po efikasnosti i stručnosti. Članovi Vijeća su nezavisni i nepristrasni u obavljanju svojih dužnosti. Odgovornost članova Vijeća osigurana je Zakonom o VSTV-u u kojem se, između ostalog, navodi da će mandat člana Vijeća prestati ako ne obavlja svoje dužnosti na pravilan, efikasan ili nepristrasan način, ako ne ispunjava obaveze koje proističu iz funkcije koju obavlja zbog bolesti ili drugih razloga, kada počini djelo zbog kojeg ne zaslužuje da obavlja dužnosti u Vijeću ili kada je pravosnažno osuđen za krivično djelo za koje zakon predviđa kaznu zatvora te u tom slučaju mandat automatski prestaje pravosnažnošću osuđujuće presude. Odluku kojom člana smjenjuje sa dužnosti iz navedenih razloga, Vijeće donosi na prijedlog najmanje jedne trećine svojih članova ili na prijedlog disciplinske komisije, dvotrećinskom većinom glasova svih članova koji su prisutni i koji glasaju.

Takođe, član Vijeća se privremeno udaljava od vršenja dužnosti ukoliko je privremeno udaljen od vršenja dužnosti na osnovu koje je izabran ili imenovan u Vijeće ili ukoliko je protiv njega određen pritvor.

Za člana Vijeća koji je sudija ili tužilac, odgovornost se utvrđuje i na osnovu vršenja dužnosti na osnovu koje je izabran u Vijeće. UDT je autonomni ured u okviru VSTV-a. UDT postupa po pritužbama ili na vlastitu inicijativu i odgovoran je za procjenu pravne valjanosti pritužbi, istraživanje navoda protiv sudija ili tužilaca o povredi dužnosti, te za pokretanje disciplinskih postupaka i zastupanje disciplinskih predmeta pred disciplinskim komisijama VSTV-a. Pritužbu može podnijeti bilo ko i u bilo kojoj formi, a u obzir se uzimaju i anonimne pritužbe, kao i informacije koje se dobiju na drugi način, kao što su informacije objavljene u novinskim člancima.

Svaki član Vijeća, bez obzira da li obavlja sudsku, tužilačku ili advokatsku funkciju ili je predstavnik izvršne ili zakonodavne vlasti, kao i međunarodni član Vijeća, imaju podjednako pravo glasa. Članovi, između ostalog, imaju dužnost da primjenjuju odredbe Zakona, Poslovnika i drugih internih akata VSTV-a, da redovno prisustvuju sjednicama Vijeća, osim u slučaju opravdanog izostanka, da obavljaju sve dužnosti i zadatke koje odredi Vijeće, a posebno da odgovore na zahtjeve za obavljanje različitih dužnosti i zadataka u skladu sa Zakonom, kao što su: učestvovanje na intervjuima, disciplinskim ročištima, sjednicama stalnih komisija, sastancima radnih grupa i sl. Pored ovoga, predsjednik i dva potpredsjednika Vijeća imaju dodatna zaduženja i poslove. Predsjednik Vijeća priprema dnevni red za sjednice Vijeća, saziva sjednice i predsjedava sjednicama Vijeća, te nadzire sveukupan rad Vijeća i Sekretarijata. Predsjednik zastupa i predstavlja Vijeće prema trećim osobama. Potpredsjednici pomažu predsjedniku u vršenju poslova radi efikasnog i propisnog obavljanja rada Vijeća.

Pitanje mogućeg postojanja sukoba interesa je regulisano odgovarajućim odredbama Zakona o VSTV BiH, te konkretnije Poslovnikom VSTV.

Članovi Vijeća i njegovih komisija, kao ni osoblje Vijeća ne smiju obavljati funkciju, niti bilo kakvu dužnost u političkoj stranci, kao ni u udruženjima ili fondacijama povezanim sa političkim strankama.

Ove osobe dužne su suzdržati se i od učešća u aktivnostima političkih stranaka. Po preuzimanju dužnosti u Vijeću, svaki član Vijeća potpisuju Izjavu o nepostojanju sukoba interesa. Takođe, članovi su dužni da obavijeste predsjednika Vijeća o svakom mogućem sukobu interesa koji može nastati u toku njihovog rada i moraju navesti razloge za izuzeće u pismenoj formi ili usmeno u zapisnik na sjednici Vijeća. Ukoliko bilo koji član smatra da bi drugi član trebalo da bude izuzet od učešća u postupku, sa tim pitanjem upoznaje predsjednika ili Vijeće. Član o čijem se izuzeću raspravlja može učestvovati u toj raspravi, odnosno izjasniti se na zahtjev koji se odnosi na njegovo izuzeće, ali ne može glasati o vlastitom izuzeću.

Član se, formalnom odlukom Vijeća, izuzima od učešća u razmatranju pitanja koja se tiču njega samog, krvnih srodnika u pravoj liniji, krvnih srodnika u pobočnoj liniji do i uključujući četvrti stepen, srodnika po tazbini do drugog stepena, supružnika ili životnog partnera, usvojenog djeteta, kao i kada postoje drugi razlozi koji bi objektivno mogli dovesti u sumnju njegovu nepristrasnost. Član koji je izuzet ne može učestvovati u postupku ili raspravi koja se odnosi na pitanje zbog kojeg je izuzet.

Članovi Vijeća dostavljaju godišnji finansijski izvještaj u kojem navode, između ostalog, aktivnosti koje su obavili van svoje dužnosti uključujući iznose koje su naplatili.

Finansijski izvještaj uključuje informacije o bračnom drugu i djeci sa kojom žive u istom domaćinstvu, a koji posjeduju dionice ili učestvuju u rukovođenju privatnim ili javnim preduzećima i udruženjima, uključujući političke stranke.

g) Postoji li pravosudna inspekcija? (Da li postoje instrumenti za unutrašnju kontrolu?) Ako postoje, opišite njihovu organizaciju, ulogu, način funkcionisanja, budžet i broj predmeta koje obrađuju. Koje su mogućnosti ulaganja žalbe na disciplinske mjere i ko odlučuje o njima?

Nadzor nad funkcionisanjem pravosudnih institucija u smislu postupanja po predmetima i rukovođenja njihovim radom regulisan je zakonom.

Sudovi

Zakonom o sudovima FBiH, Zakonom o sudovima RS i Zakonom o sudovima BD razrađuje se vanjski nadzor i praćenje nad obavljanjem poslova pravosudne uprave u sudovima.

Prema entitetskim zakonima o sudovima nadležna ministartsva pravde (Ministarstvo pravde RS, Federalno ministarstvo pravde i kantonalna ministarstva pravde) vrše poslove pravosudne uprave, u koje spadaju i poslovi praćenja rada sudova, a između ostalih i nadležnost:

- da vrše nadzor i prate primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje svih sudova,
- da prate obavljanje poslova sudske uprave.

S tim u vezi svi sudovi su dužni da ministarstvima pravde dostavljaju sve tražene podatke koji su im potrebni za vršenje njihovih nadležnosti iz oblasti pravosudne uprave.

U vršenju svojih nadležnosti Federalno ministarstvo pravde i kantonalna ministartsva pravde sarađuju i razmjenjuju sve informacije. Federalno ministarstvo pravde, u cilju usklađivanja rada kantonalnih ministarstava, koordinira vršenje njihovih nadležnosti, te u tu svrhu može izdavati određena uputstva.

Zakon o sudovima FBiH predviđa da će kantonalno ministarstvo pravde obavijestiti Federalno ministarstvo pravde ako utvrdi da u sudu postoje nepravilnosti u primjeni tog zakona ili drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje sudova.

U slučaju da Federalno ministarstvo pravde, pri vršenju svojih nadležnosti ili na osnovu izvještaja kantonalnih ministarstava pravde, utvrdi da u sudu postoje nepravilnosti u primjeni Zakona o sudovima FBiH, obavijestit će o tome predsjednika suda ili VSTV radi preduzimanja odgovarajućih mjera.

Ministarstvo pravde RS-a ima, pored navedenih nadležnosti Federalnog i kantonalnih ministarstva pravde u slučaju da se utvrde nepravilnosti u radu sudova, imaju nadležnost da u okviru svojih ovlaštenja iz oblasti pravosudne uprave vrši inspekciju rada sudova i reviziju njihovog finansijskog poslovanja.

Nadležno ministarstvo pravde sarađuje sa predsjednikom suda u rješavanju pritužbi koje primi ministarstvo, a koje se odnose na sudsku upravu. Ministarstva pravde nisu nadležna za postupanje po pritužbama protiv sudija, te će takve pritužbe, po prijemu, bez odlaganja proslijediti VSTV-u na dalje postupanje.

Ministarstva pravde vrše svoje dužnosti na način koji osigurava nezavisnost sudova i ne smiju na bilo koji način uticati na rad sudova u vezi sa pojedinačnim predmetima.

Zakonom o sudovima BD propisano je da VSTV prati provođenje ovog zakona i drugih propisa koji se odnose na organizaciju i poslovanje sudova, te obavljanje poslova rukovođenja sudovima i sudske uprave.

VSTV, prema članu 17. tačka 23) Zakona o VSTV, ima nadležnost da „utvrđuje kriterije za rad sudova i tužilaštava i pokreće istrage koje se odnose na postupanje u oblasti uprave i finansija“.

U saradnji sa entiteskim ministarstvima pravde i Pravosudnom komisijom BD, VSTV je 2008. godine donio Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju. Nadzor nad primjenom Pravilnika o unutrašnjem sudskom poslovanju i obavljanjem poslova sudske uprave vrše VSTV, nadležna ministarstva pravde i Pravosudna komisija BD u okviru svojih ovlaštenja.

Pravilnikom je utvrđena odgovornost predsjednika suda za orgranizaciju unutrašnjeg poslovanja u sudu koje ima za cilj stvaranje pretpostavki da sud može zakonito, blagovremeno i efikasno obavljati svoju funkciju, a sve sa ciljem da se strankama omogući brzo i ekonomično ostvarivanje njihovih prava koja im po zakonu pripadaju, kao i izvršenje njihovih obaveza.

Pravilnik previđa da predsjednik neposredno višeg suda uspostavlja saradnju sa predsjednicima nižestepenih sudova, sa ciljem razmjene iskustava i unapređenja efikasnosti obavljanja poslova sudske uprave, poštivanja zakonskih rokova, rada po starim predmetima, rada zemljišno-knjižnih ureda, izvršenja krivičnih sankcija, nadzora nad izvršenjem pritvora i o drugim pitanjima značajnim za zakonito i pravilno funkcioniranje sudova u okviru svoje nadležnosti. U ostvarivanju ove saradnje, predsjednici viših sudova, prema potrebi, a najmanje dva puta godišnje, održavaju sastanke sa predsjednicima nižestepenih sudova, u okviru svoje nadležnosti. Zapisnici sa sastanaka dostavljaju se njihovim učesnicima, VSTV-u, nadležnom ministarstvu pravde i Pravosudnoj komisiji BD.

U skladu sa Pravilnikom sudovi su dužni dostavljati izvještaje o svom radu VSTV-u, nadležnom ministarstvu pravde, Pravosudnoj komisiji i neposredno višem sudu. VSTV uputstvom definiše koji se predmeti smatraju starim i utvrđuje metodologiju uzimanja takvih predmeta u rad.

Tužilaštva

U skladu sa Zakonom o Federalnom tužilaštvu glavni federalni tužilac nadzire rad kantonalnih tužilaštava, dok je Zakonom o tužilaštvima RS predviđeno da glavni republički tužilac nadzire rad okružnih tužilaštava. Nadzor nad radom kantonalnih i okružnih tužilaštava vrši se u cilju garantovanja zakonitosti i efikasnosti postupaka. Na zahtjev glavnog entitetskog tužioca, kantonalna, odnosno okružna tužilaštva dostavljaju izvještaje o predmetima sa detaljnim opisom preduzetih mjera.

Glavni kantonalni tužioci redovno, a najmanje jednom u šest mjeseci, Federalnom tužilaštvu podnose izvještaje o stanju kriminaliteta i rješavanju predmeta. Istu obavezu imaju i glavni okružni tužioci u pogledu izvještavanja Republičkog tužilaštva.

Glavni entitetski tužilac može davati opća ili pojedinačna obavezna uputstva kantonalnim, odonosno okružnim tužilaštvima, provoditi krivične istrage i gonjenja pred kantonalnim i općinskim sudovima, odnosno pred osnovnim i okružnim sudovima, kad god glavni entiteski tužilac ima razloga da posumnja da kantonalna, odnosno okružna tužilaštva ne primjenjuju odgovarajući entiteski KZ, ili da se gonjenje krivičnih djela ne može efikasno provesti u nadležnosti kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva. Glavni entiteski tužilac neke predmete ili radnje iz djelokruga jednog kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva može povjeriti drugom kantonalnom, odnosno okružnom tužilaštvu. Bez obzira na nadležnost određenog kantonalnog, odnosno okružnog tužilaštva, glavni entiteski tužilac takođe, može povjeriti pojedine predmete pojedinim glavnim tužiocima, zamjenicima glavnih tužioca ili tužiocima.

Zakonom o Tužilaštvu BiH i Zakonom o Tužilaštvu BD nisu propisani navedeni instrumenti vanjskog nadzora nad radom ta dva tužilaštva po predmetima iz njihove nadležnosti.

VSTV, prema članu 17. tačka 23) Zakona o VSTV-u, ima nadležnost da „utvrđuje kriterije za rad sudova i tužilaštava i pokreće istrage koje se odnose na postupanje u oblasti uprave i finansija“.

U vezi sa pitanjem da li postoje instrumenti unutrašnje kontrole, entitetski zakoni o tužilaštvima, Zakon o Tužilaštvu BD, kao i kantonalni zakoni o tužilaštvima predviđaju pravo i dužnost glavnog tužioca da u okviru tužilaštva kojim rukovodi izdaje obavezne instrukcije zamjenicima glavnog tužioca i tužiocima u vezi s njihovim radom. Pored toga, glavni tužilac može:

- preduzeti određene mjere iz nadležnosti zamjenika glavnog tužioca ili tužioca, odnosno tužilaca,
- ovlastiti drugog zamjenika, odnosno zamjenika glavnog tužioca ili tužioca, odnosno tužioce da procesuiraju određene slučajeve iz nadležnosti drugog, odnosno drugih zamjenika glavnog tužioca ili tužioca, odnosno tužilaca,
- ovlastiti zamjenika glavnog tužioca, odnosno zamjenike ili tužioca, odnosno tužioce da vrše posebne aktivnosti koje su u nadležnosti drugog, odnosno drugih zamjenika glavnog tužioca ili drugog tužioca, odnosno tužilaca.

Takođe, dodatni instrumenti unutrašnje kontrole u tužilaštvima propisani su ZKP BiH, ZKP-om FBiH i ZKP-om RS. Naime, ovim zakonima se utvrđuje nadležnost kolegija tužilaštva da preduzme potrebne mjere za okončanje istrage ukoliko se ona ne završi u roku od šest mjeseci od donošenja naredbe o provođenju istrage. Pomenuti zakoni, kao i ZKP BD, predviđaju i pravo oštećenog, te podnosioca prijave na podnošenje pritužbe tužilaštvu u slučaju da tužilac donese naredbu o neprovođenju istrage. Isti zakoni predviđaju da kolegij tužilaštva odlučuje o izuzeću tužioca u zakonom predviđenim slučajevima.

h) Da li je izbor pripravnika objektivan i transparentan? Molimo objasnite.

Na nivou BiH prijem pripravnika vrši se u skladu sa Zakonom o radu u institucijama BiH koji propisuje da se primjenjuju odredbe koje se odnose na prijem zaposlenika u radni odnos. Izbor se vrši raspisivanjem konkursa. Po provednoj proceduri sa pripravnikom se zaključuje ugovor o radu na određeno vrijeme, najduže do govinu dana.

Na nivou FBiH prijem pripravnika u sudove i tužilaštva u FBiHse vrši u skladu sa Zakonom o državnoj službi FBiH posredstvom Agencije za držvnu službu objavljivanjem javnog konkursa. Izbor se vrši po kriterijima koji su utvrđeni Pravilnikom o jedinstvenim kriterijima i postupku izbora i prijema pripravnika VII stepena stručne spreme u organima državne službe u FBiH.

U RS prijem pripravnika u sudovima se vrši na osnovu javnog konkursa, u skladu sa Zakonom o sudovima RS-a, koji propisuje da se prijem pripravnika obavlja na osnovu javnog konkursa koji objavljuje predsjednik suda. Izbor pripravnika u tužilaštva se vrši na osnovu javnog konkursa u skladu sa Zakonom o tužilaštvima u RS-u, te Zakona o radu. Pored navedenog u prethodnom periodu prijem pripravnika u vršen je i zaključivanjem ugovora o radu sa pripravnicima po sporazumu sa Zavodom za zapošljavanje o zajedničkom sufinansiranju.

U BD izbor pripravnika se vrši u skladu sa Zakonom o službenicima i namještenicima u pravosuđu BD koji predviđa postupak otvorene konkurencije na osnovu javnog konkursa. Objavljivanje konkursa i prijem pripravnika vrši Pravosudna komisija BD.

Iz navedenog se može zaključiti da odredbe koje regulišu izbor pripravnika u pravilu propisuju provođenje objektivnog i transparentnog postupka, to jest provođenje javnog konkursa, unaprijed utvrđeni sistem bodovanja uspjeha na konkursu, objavljivanje rezultata i sl.

Međutim ono što je do sada evidentirano kao problem jeste postojanje većeg broja propisa koji na različitim nivoima uređuju pitanje izbora pripravnika.

Dakle, ne postoji jedan ili više usklađenih propisa koji bi regulisali na jednak način postupak izbora pripravnika u svim sudovima i tužilaštvima. Nadalje, postoji i različitost kod tumačenja i primjene propisa u praksi u pogledu toga na osnovu kojeg akta se raspisuje konkurs, ko je ovlašteni organ za raspisivanje konkursa i da li se u slučajevima prijema pripravnika-volontera, uopće raspisuje konkurs, budući da za ovu kategoriju nije propisan poseban postupak izbora.

44. Mobilnost sudija:

a) Koja je procedura za raspoređivanje sudija po sudovima i regijama?

Sudija koji je izabran ima pravo da sudijsku funkciju vrši u sudu za koji je izabran. Međutim, Zakonom o VSTV-u, u članu 17. tačka 12), propisano je da VSTV ima nadležnosti da „odlučuje o privremenom upućivanju sudija i tužilaca u drugi sud ili tužilaštvo“.

U skladu sa navedenom odredbom Vijeće odlučuje o zahtjevu za privremeno upućivanje u drugi sud, u skladu sa čl. 50. i 51. Zakona o VSTV-u, na zahtjev predsjednika suda koji želi da se sudija privremeno uputi u njegov sud. Vijeće obavlja konsultacije sa predsjednikom suda koji je podnio zahtjev, sa sudijom koji se razmatra za privremeno upućivanje i sa predsjednikom suda u kojem sudija redovno vrši dužnosti sudije.

Sudije, uključujući i dodatne sudije, mogu se samo uz njihov pristanak uputiti da vrše dužnost sudije u drugi sud istog ili nižeg nivoa:

- Na period od najviše šest mjeseci, ako u sudu u koji se sudija privremeno upućuje nema dovoljan broj sudija,
- Na period od najviše 12 mjeseci, ako je u sudu u kojem sudija redovno vrši dužnost sudije privremeno smanjen obim posla,
- Na period od najviše 12 mjeseci, radi pomoći u otklanjanju zaostalih neriješenih predmeta u sudu u koji se sudija privremeno upućuje,
- Na neodređeni period, ako je sudija upućen u drugi sud radi rada na određenom predmetu ili predmetima, jer je, zbog izuzeća sudije u tom sudu, bilo nužno privremeno upućivanje sudije iz drugog suda kako bi radio na tom predmetu ili predmetima,
- Na neodređeni period, ako se sudija suda u koji se vrši upućivanje nalazi na odsustvu dužeg trajanja.

Sudija se ne može privremeno uputiti u drugi sud više od dva puta uzastopno, osim ako je u međuvremenu vršio dužnost sudije u sudu u koji je imenovan u periodu od najmanje 12 mjeseci.

Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju („Službeni glasnik BiH“ br. 57/08, 70/09 i 13/10) predviđa, između ostalih nadležnosti predsjednika suda i dužnost da: „osigurava da se poslovi i zadaci suda obavljaju zakonito, uredno i blagovremeno”, kao i da „donosi raspored rada sudija i drugih zaposlenika u sudu”.

U tom smislu, predsjednik suda prilikom rasporeda poslova u sudu određuje i vrste sudijskih poslova za svakog sudiju u sudu, sudskoj jedinici ili odjelu van sjedišta suda. Godišnjim rasporedom poslova predsjednik može odrediti da se u sudu, sudskim jedinicama ili odjelima van sjedišta suda sudi i preduzimaju sudske radnje samo iz jedne ili više pravnih oblasti. Prilikom odlučivanja koji će sudija raditi u kojem odjelu van sjedišta suda, predsjednik posebno uzima u obzir okolnosti koje utiču na efikasnost i troškove postupka, potreban broj sudija za određenu pravnu oblast, kao i broj i vrstu predmeta u kojima će se postupati.

Godišnjim rasporedom poslova u sudu treba osigurati punu efikasnost u izvršavanju radnih zadataka sudija i drugih zaposlenika u sudu, pri čemu treba voditi računa o njihovom stručnom znanju, radnim sposobnostima i sklonostima. Osnov za raspored poslova za sudije i druge zaposlenike je program rada za tekuću godinu. U toku jedne godine sudije se, u pravilu, raspoređuju na rad po predmetima iste vrste. Utvrđeni godišnji raspored poslova može se u toku godine promijeniti zbog znatnijeg povećanja ili smanjenja broja predmeta određene vrste, izbora novog sudije, dužeg odsustva sudije ili zaposlenika u sudu, upražnjenog sudijskog mjesta i ostalih opravdanih razloga.

U skladu sa zakonima o platama i drugim naknadama sudija i tužilaca u slučaju upućivanja sudije da vrši dužnost sudije u drugom sudu, u skladu sa članom 50. ili 51. Zakona o VSTV-u, sudija ima pravo na naknadu za troškove u skladu sa pravilnicima koje donosi VSTV u saradnji sa ministarstvima pravde i Pravosudnom komisijom BD.

b) Da li se može tražiti od sudija da prelaze iz suda u sud i iz regije u regiju? Ko odlučuje o tome i kako se donosi odluka o premještanju sudije?

Zakon o VSTV-u u članu 17. tačka 12) predviđa da VSTV ima nadležnost da „odlučuje o privremenom upućivanju sudija i tužilaca u drugi sud ili tužilaštvo“. Sudije se, po pravilu, mogu samo uz njihov pristanak uputiti da vrše dužnost sudije u drugi sud istog ili nižeg nivoa, u zakonom propisanim slučajevima i na određeni vremenski period.

Međutim, izuzetno sudija se može bez njegovog pristanka uputiti u drugi sud samo ako su ispunjeni određeni uslovi propisani zakonom, a to su slučajevi:

Sudija se može bez njegovog pristanka uputiti u drugi sud da vrši dužnost sudije na period od najduže tri mjeseca u slučaju da se takvo upućivanje vrši u svrhu njegovog učestvovanja u radu na pojedinačnom predmetu u sudu u koji se vrši upućivanje ili u slučaju da nijedan drugi sudija nije pristao na takvo upućivanje.

Sudija se ne može privremeno uputiti u drugi sud bez njegovog pristanka ako je privremeno upućivan u drugi sud u prethodnih 12 mjeseci.

U skladu sa zakonima o platama i drugim naknadama sudija i tužilaca u slučaju upućivanja sudije da vrši dužnost sudije u drugom sudu, u skladu sa članom 50. ili 51. Zakona o VSTV-u, sudija ima pravo na naknadu za troškove u skladu sa pravilnicima koje donosi VSTV u saradnji sa ministarstvima pravde i Pravosudnom komisijom BD.

45. a) Koje su mjere uspostavljene za osiguravanje unutrašnje nezavisnosti pravosuđa? b) Da li su redovni sudovi nezavisni od entitetskih vrhovnih sudova ili drugih viših sudova? Da li je entitetskim vrhovnim sudovima ili višim sudovima zabranjeno da daju instrukcije, smjernice, preporuke, objašnjenja i da nadziru redovne sudove? c) Da li rukovodeće pravosudne funkcije obuhvataju i nadležnosti za ocjenjivanje, procjenu ili disciplinske mjere? Ako je to slučaj, koje su mjere zaštite kako bi se spriječio neprimjeren uticaj unutrašnje pravosudne hijerarhije?

a) Ustavom RS, Ustavom FBiH i Statutom BD, kao i zakonima o sudovima u RS, FBiH i BD utvrđena su osnovna načela prema kojima su sudovi samostalni i nezavisni, sude na osnovu Ustava i zakona, te niko ne smije uticati na nezavisnost i nepristrasnost sudije pri odlučivanju u predmetima koji su mu dodijeljeni.

b) Postojeći zakonski okvir ne uspostavlja hijerarhijski sistem u organizaciji sudova, niti su sudovi više instance stavljeni u nadređeni položaj u odnosu na sudove niže instance, u smislu provođenja nadzora ili izdavanja instrukcija. Vrhovni sudovi, odnosno sudovi viših instanci mogu preispitivati sudske odluke samo povodom pravnih lijekova u postupku propisanom ustavom ili zakonom.

U skladu sa Zakonom o sudovima u RS-u Vrhovni sud RS može zauzimati načelne stavove o pitanjima za koja ocijeni da su od značaja za jedinstvenu primjenu zakonā u RS. U postupku zauzimanja načelnih stavova učestvuje i po jedan predstavnik iz svakog okružnog suda. Napominje se da Vrhovni sud RS-a, u skladu sa Ustavom RS-a, kao najviši sud u ovom entitetu, osigurava jedinstvenu primjenu zakona. Načelni stavovi nemaju obavezujuću pravnu snagu.

U skladu sa Zakonom o Sudu BiH, ovaj sud je nadležan da:

- Zauzima konačan i pravno obvezujući stav u vezi s provođenjem zakona BiH i međunarodnih ugovora na zahtjev bilo kojeg suda entiteta ili bilo kojeg suda BD kojem je povjereno provođenje zakona BiH,
- Sud je takođe nadležan za donošenje praktičnih uputstava za primjenu krivičnog materijalnog prava BiH iz nadležnosti Suda u vezi sa krivičnim djelima genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i kršenje zakona i običaja rata, te pojedinačnom krivičnom odgovornošću vezano za ova djela, po službenoj dužnosti ili na zahtjev bilo kojeg entitetskog suda ili suda BD.

Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju, koji uređuje organizaciju i unutrašnje poslovanje svih sudova u BiH, izuzev Suda BiH, definiše odnose između predsjednika viših sudova i predsjednika nižih sudova kao odnose saradnje, a ne subordinacije.

Saradnja se ostvaruje kroz sastanke, najmanje dva puta godišnje, a sa ciljem razmjene iskustava i unapređenja efikasnosti obavljanja poslova sudske uprave, poštivanja zakonskih rokova, rada po starim predmetima, rada zemljišno-knjižnih ureda, izvršenja krivičnih sankcija, nadzora nad izvršenjem pritvora i o drugim pitanjima značajnim za zakonito i pravilno funkcionisanje sudova u okviru svoje nadležnosti.

Predsjednici vrhovnih sudova entiteta i Apelacionog suda BD, sa ciljem ujednačavanja sudske prakse, organizuju sastanke najmanje dva puta godišnje.

Nadalje, u skladu sa pomenutim pravilnikom, pravna shvatanja koja su utvrđena na sjednici sudskog odjela (odjel u okviru jednog suda koje se osniva kada troje ili više sudija odlučuju o stvarima iz iste ili više srodnih pravnih oblasti) su upućujućeg karaktera (nemaju obavezujuću pravnu snagu), a ukoliko su usvojena na sjednicama odjela viših sudskih instanci onda se ista dostavljaju svim nižim sudovima.

Predsjednik suda može odrediti sudiju mentora koji će pomagati u radu stručnim saradnicima, višim sudskim saradnicima i stručnim savjetnicima.

Ovlaštenja predsjednika suda odnose se na rukovođenje sudom i sudskom upravom, predstavljanje suda pred drugim, organizaciju rada suda, blagovremeno obavljanje poslova suda, utvrđivanje rasporeda rada sudija i godišnjeg programa rada, rukovođenje radom kolegija predsjednika suda, stručnog kolegija, sazivanje opće i sjednice kolegija sudske uprave, kontrolu rješavanja predmeta iz ranijih godina, predmeta koji imaju zakonski prioritet, pritvorskih predmeta i tipskih predmeta, iniciranje povremenih sastanaka sa predsjednikom neposredno višeg suda, članovima VSTV-a, nadležnim ministarstvima pravde i drugim organima i organizacijama radi razmatranja pitanja značajnih za ostvarivanje nezavisnog, nepristrasnog, profesionalnog i zakonitog rada sudova, nadzor nad materijalno-finansijskim poslovanjem suda i sl.

Predsjednik suda nema posebna ovlaštenja kada je u pitanju disciplinska odgovornost sudija. Provođenje disciplinskog postupka, utvrđivanje disciplinske odgovornosti i izricanje disciplinskih mjera u isključivoj je nadležnosti VSTV-a i vrši se u skladu s odredbama Zakona o VSTV-u, kojim su propisani disciplinski prekršaji i disciplinske mjere, kao i disciplinska tijela i sam postupak.

RS

Predsjednici sudova ne mogu uticati na rad sudija (sudija je samostalan i nezavistan u svom radu), s tim da predsjednici sudova ocjenjuju sudije na bazi kriterija koje utvrđuje VSTV, ali mogu zahtjevati pokretanje disciplinskog postupka, pred disciplinskim organom koji se nalazi u sastavu VSTV-a.

c) Predsjednik suda vrši ocjenu radnih rezultata sudija na godišnjoj osnovi. Predsjednike nižih sudova ocjenjuje predsjednik neposredno višeg suda. Sudije i predsjednici sudova ocjenjuju se prema kriterijima koje usvaja VSTV. Sudija, odnosno predsjednik suda koji nije zadovoljan ocjenom može uložiti prigovor VSTV-u, koji donosi konačno mišljenje.

Takođe, u skladu sa Zakonom o VSTV-u, sudija koji smatra da su njegova prava ili nezavisnost ugroženi može se pritužbom obratiti VSTV-u, o čemu će VSTV donijeti mišljenje.

Pored navedenog, VSTV je nadležan da nadgleda i daje smjernice/preporuke sudovima koje se odnose na pitanja upravljanja i rukovođenja, da utvrđuje kriterije za rad sudova i tužilaštava, te da daje mišljenja o važnim pitanjima koja mogu uticati na pravosuđe i daje smjernice sudovima i tužilaštvima iz svoje nadležnosti, što se ne odnosi na postupanje sudova u konkretnim predmetima.

46. Da li su odluke visokih sudova lako dostupne i na koji način?

Odluke vrhovnih sudova su dostupne na njihovim web stranicama i to: Vrhovni sud FBiH objavljuje kompletan izvod iz obrazloženja odabranih odluka, dok Vrhovni sud RS objavljuje izabrane odluke. Sud BiH objavljuje odluke u predmetima ratnih zločina i organizovanog kriminala, privrednog kriminala i korupcije na stranici www.sudbih.gov.ba, dok odluke drugih referata nisu dostupne. Apelacioni sud BD ne objavljuje svoje odluke.

Centar za sudsku dokumentaciju VSTV-a prikuplja izabrane odluke ovih sudskih instanci i objavljuje ih u dostupnoj bazi i isti je osnovan sa ciljem da nosiocima pravosudne funkcije (sudijama, tužiocima i stručnim saradnicima)) omogući pristup pouzdanim pravnim informacijama, kao i izabranoj sudskoj praksi na osnovu člana 4. Pravilnika Centra za sudsku dokumentaciju. Centar za sudsku dokumentaciju prikuplja izabrane odluke najviših sudskih instanci i objavljuje ih putem stranice www.csd/pravosudje.ba. Odluke su pohranjene u bazi dostupnoj navedenim korisnicima kojima Centar za sudsku dokumentaciju VSTV-a dodjeljuje šifre i korisnička imena te redovno prati potrebe pravosudne zajednice za sudskom praksom.

Nepristrasnost

47. Na koji način zakonodavstvo osigurava nepristrasnost pravosuđa?

Zakonodavstvo osigurava nepristrasnost pravosuđa prije svega Ustavom BiH, kao najvišim pravnom aktom, te zakonskim odredbama i institucionalnim okvirima.

Načelo nepristrasnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u ovim propisima osiguravaju da nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o pravima i obavezama ili osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv stranke.

Zakonodavstvo osigurava nepristrasnost pravosuđa primjenom člana II Ustava BiH, člana 3. Zakona o VSTV-u, člana 3. Zakona o sudovima RS, člana 3. Zakona o sudovima u FBiH, te člana 3. Zakona o sudovima BD.

Nepristrasnost je u zakonima o tužilaštvima propisana posredno kroz zaštitu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda garantovanih ustavom i to članom 3. Zakona o tužilaštvima RS, članom 4 Zakona o tužilaštvu BD (Zaštita prava), članom 3. Zakon o tužilaštvu Kantona Sarajevo (slično propisano u svim kantonima).

Stranka koja smatra da, i pored navedenih zakonskih načela i iskorištenih redovnih pravnih sredstava, nije tretirana na fer i nepristrasan način, može podnijeti pritužbu UDT VSTV-a, koji nezavisno obavlja poslove iz svoje nadležnosti.

48. Odgovornost i disciplina:

a) Postoji li etički kodeks za pripadnike pravosuđa? Ukoliko postoji, ko ga je uspostavio? Kakav je njegov pravni status? Kako se provodi?

VSTV je 2006. godine, na osnovu svojih nadležnosti propisanih članom 17. tačkom 29) Zakona o BiH, usvojio i objavio kodekse.

Kodeksi su po prirodi savjetodavni i za cilj imaju da nadopunjavaju, a ne da osporavaju postojeća zakonska pravila ponašanja koja obavezuju sudije i tužioce.

Kodeks se koristi kao vodič za tumačenje disciplinskih prekršaja u Zakonu o VSTV-u.

Pored zakonskih odredbi, u pogledu nepristrasnosti sudije su dužne da se u svakoj prilici pridržavaju Etičkog kodeksa.

Etičkim kodeksom propisano je da nepristrasnost predstavlja jedan od osnovnih načela sudijskog ponašanja u pogledu odluke i postupka donošenja te odluke. Kodeksom je navedena i konkretna primjena ovog načela koji nalaže tretiranje svih strana u predmetu bez favoriziranja, pristrasnosti i predrasuda.

Provođenje i primjena Etičkog kodeksa za sudije u pogledu načela nepristrasnosti očituju se kroz njegove slijedeće odredbe:

2.1. Sudija se ponaša u sudu i van suda na način da održava i unapređuje povjerenje javnosti i stranaka u nepristrasnost tog sudije i pravosuđa u cjelini,

2.2. Sudija se ponaša, u svojim privatnim ili službenim poslovima, na takav način da prilike u kojim bi bilo nužno izuzeti ga iz sudskog postupka, svede na najmanju moguću mjeru,

2.2.1. Sudija može učestvovati u građanskim, dobrotvornim i vjerskim aktivnostima, pod slijedećim uslovima:

(a) da izbjegava svaku aktivnost ili vezu koja bi se mogla nepovoljno odraziti na njegovu nepristrasnost ili bi ga mogla omesti u vršenju sudijske funkcije,
(b) da ne koristi prestiž svog položaja za prikupljanje sredstava, osim u sudske ili dobrotvorne svrhe,
(c) da izbjegava svako učešće u aktivnostima koje bi mogle rezultirati sudskim sporovima,
(d) da ne daje pravne, niti savjete u vezi finansijskih ulaganja.

2.2.2. Sudija se uzdržava od članstva u grupama i organizacijama ili učešća u javnim diskusijama kojima se, po mišljenju javnosti, podriva povjerenje u nepristrasnost sudije i pravosuđa uopće.

2.2.3. Sudija neće:

(a) biti član političkih stranaka,
(b) prisustvovati političkim skupovima i manifestacijama,
(c) davati priloge političkim strankama ili kampanjama,
(d) javno učestvovati u kontroverznim političkim diskusijama, osim po pitanjima koja se direktno tiču rada sudova, nezavisnosti pravosuđa ili temeljnih aspekata provođenja pravde,
(e) potpisivati peticije koje bi mogle imati uticaja na neku političku odluku.

2.2.4. Sudija se uzdržava od ponašanja koje bi moglo kod javnosti izazvati utisak da je sudija politički aktivan.

2.2.5. Sudija će uzeti u obzir da bi politička aktivnost članova njegove uže porodice mogla imati uticaja na javnu predodžbu o njegovoj pristrasnosti, u kom slučaju će zatražiti svoje izuzeće.

2.3. Sudija, u svojim ličnim odnosima sa pripadnicima pravne profesije, izbjegava situacije koje bi opravdano mogle izazvati sumnju u njegovu nepristrasnost.

2.4. Sudija ne daje bilo kakav komentar u javnosti ili privatno, kako u vezi predmeta u kojem postupa, tako i predmeta u kojem bi mogao postupati, a koji bi opravdano mogao izazvati sumnju u njegovu nepristrasnost.

2.5. Sudija će zatražiti svoje izuzeće ako kod javnosti može stvoriti utisak da nije u stanju odlučivati o predmetu nepristrasno, kao i kada to sam ocijeni.

b) Da li su sudije/tužioci nesmjenjivi od početka svoje karijere? Kako se taj načelo provodi i poštuje?

Sudije i tužioci se imenuju do 70 godina starosti, što znači da je trajnost mandata zagarantovana. Međutim, prije navršetka te starosne dobi, mogu biti razriješeni dužnosti samo iz, zakonom propisanih razloga, i to u slijedećim slučajevima:

- u slučaju podnošenja ostavke,
- u slučaju razrješenja od strane Vijeća kao rezultat disciplinskog postupka,
- ako se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je trajno izgubljena radna sposobnost za vršenje dužnosti sudije ili tužioca.

Kada sudija ili tužilac navrši starosnu dob za obavezan odlazak u penziju, njegov mandat automatski prestaje. U slučaju podnošenja ostavke, sudija ili tužilac Vijeću podnosi ostavku u pismenoj formi uz naznaku datuma ostavke. Prilikom podnošenja ostavke, Vijeće nema zakonsku mogućnost da takvu ostavku ne prihvati.

Ukoliko se u disciplinkom postupku protiv sudije ili tužioca utvrdi da je isti počinio teže disciplinske prekršaje i da je odgovoran za iste, te je ocijenjeno da je nepodoban i nedostojan daljeg obavljanja pravosudne funkcije, pa takav disciplinki postupak ima za rezultat izricanje disciplinske mjere razrešenje od dužnosti, sudiji i tužiocu prestaje mandat, odnosno razrješava se dužnosti sudije ili tužioca i više ne može obavljati tu funkciju.

Naprijed je navedeno da sudija ili tužilac mogu biti razrješeni od dužnosti, ako se dokaže na osnovu medicinske dokumentacije da je trajno izgubio radnu sposobnost za vršenje te dužnosti. Zahtjev za prestanak mandata sudije ili tužioca po ovom osnovu, podnosi se Vijeću u pismenoj formi. U ovom postupku na odgovarajući način se primjenjuju pravila disciplinskog postupka. Ako sudija ili tužilac poriče gubitak radne sposobnosti, Prvostepena disciplinska komisija odredit će da se sudija ili tužilac podvrgne specijalističkom ljekarskom pregledu. Pismeni nalaz i mišljenje vještaka komisija je dužna dostaviti osobi protiv koje se postupak vodi najkasnije osam dana prije zakazane glavne rasprave. Vještak je uvijek dužan obrazložiti nalaz i mišljenje na glavnoj raspravi.

Kada sudija ili tužilac poriče gubitak radne sposobnosti i ne obavi blagovremeno medicinski pregled na zahtjev Prvostepene disciplinske komisije, komisija će odlučiti o zahtjevu na osnovu postojećih dokaza. U dosadašnjoj praksi rada Vijeća, nisu vođeni postupci za razrješenje od dužnosti sudije ili tužioca zbog trajnog gubitka sposobnosti za obavljanje pravosudne dužnosti.

c) Da li zakon osigurava imunitet sudijama/tužiocima? Ako je tako, što taj imunitet podrazumijeva? Kakav je postupak za ukidanje imuniteta? Što je urađeno da se osigura da taj postupak bude jasan i transparentan? Molimo da navedete primjere na koji način se on provodi. Kakve su moguće sankcije?

Pitanje imuniteta sudija i tužilaca se, za razliku od imuniteta nosilaca zakonodavne i izvršne vlasti koji se uređuje Zakonom o imunitetu BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 32/02, 37/03 i 75/09), definiše ustavima entitetâ FBiH i RS, Zakonom o VSTV-u („Službeni glasnik BiH“, br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) i Poslovnikom VSTV-a („Službeni glasnik BiH“, br. 44/09, 28/10 i 58/10). U skladu s odredbama ustavâ entiteta, sudije i tužioci neće biti krivično gonjeni, niti odgovorni u građanskom postupku za bilo koju radnju učinjenu u vršenju svoje funkcije, odnosno pozvani na odgovornost u krivičnom i građanskom postupku za mišljenje izraženo prilikom donošenja sudske odluke, a Ustav RS predviđa i da sudija ili tužilac ne može biti pritvoren bez odobrenja VSTV-a.

Zakonom o VSTV-u propisano je da „sudija ili tužilac ne može biti krivično gonjen, uhapšen ili zadržan u pritvoru, niti može odgovarati u građanskom postupku za mišljenja koja daje ili za odluke koje donese u okviru svojih službenih dužnosti“, te da „posjedovanje imuniteta neće spriječiti ili odgoditi istragu u krivičnom ili građanskom postupku koja se o nekoj stvari, u skladu sa zakonom, vodi protiv sudije ili tužioca“.

Imunitet sudije, odnosno tužioca, podrazumijeva zakonom utvrđen odnos između obima nezavisnosti i autonomnosti koju sudija ili tužilac ostvaruje za vrijeme mandata na koji je imenovan i stepena njegove građanske i krivične odgovoranosti za lične postupke, odnosno djela koja učini van postupanja predviđenog u okviru obavljanja sudijske i tužilačke funkcije koja mu je povjerena.

Postupak za ukidanje imuniteta sudiji ili tužiocu nije propisan posebnim odredbama i Vijeće ga kao takvog ne provodi, ali se ogleda u provođenju zakonom definisanog postupka privremenog udaljenja od vršenja dužnosti po kojem prema sudiji ili tužiocu koji se nalazi u pritvoru ili protiv kojeg je pokrenuta istraga ili donesena odluka u krivičnom ili građanskom postupku, postupa VSTV.

U tom smislu, pored odluke o privremenom udaljenju sudije ili tužioca od vršenja dužnosti do donošenja konačne odluke u postupku koji se vodi protiv sudije ili tužioca, Vijeće može donijeti odluku o razrješenju i prestanku njegovog madata sudije ili tužioca, čime prestaje i njegov imunitet zasnovan na ovom mandatu.

Jasnost i transparentnost postupka udaljenja od vršenja dužnosti i prestanku mandata, odnosno imuniteta sudije ili tužioca, osigurana je pravilima postupka, definisanog Zakonom o VSTV-u i Poslovnikom VSTV-a, prema kojima postupaju UDT, disciplinske komisije Vijeća i Vijeće kada odlučuju o privremenom udaljenju i razrješenju sa dužnosti. Oba relevantna propisa objavljena su u službenim glasilima, kao i na internet stranici Vijeća, a objavljena je i odgovarajuća brošura UDT o postupanju Vijeća po službenoj dužnosti ili po pritužbama na rad ili ponašanje sudije ili tužioca.

Postupak privremenog udaljenja od vršenja dužnosti sudije ili tužioca, odnosno postupak njegovog razrješenja kao sankcije koja se u konretnom slučaju izriče, pokreće se na zahtjev UDT ili na zahtjev predsjednika suda ili glavnog tužioca koji je nadređeni sudiji ili tužiocu i koji je, po saznanju o ovim okolnostima, dužan informaciju odmah dostaviti Vijeću. Odluku o podnesenim zahtjevima Vijeće donosi putem Prvostepene i Drugostepene disciplinske komisije Vijeća, a na odluku Vijeća se može uložiti žalba Sudu BiH.

U skladu s odredbama Zakona o VSTV-u: „sudija ili tužilac ne može biti krivično gonjen, uhapšen ili zadržan u pritvoru, niti može odgovarati u građanskom postupku za mišljenja koja daje ili za odluke koje donese u okviru svojih službenih dužnosti“.

Posjedovanje imuniteta neće spriječiti ili odgoditi istragu u krivičnom ili građanskom postupku koja se o nekoj stvari u skladu sa zakonom vodi protiv sudije ili tužioca.

Zakonom o VSTV-u nije propisan postupak ukidanja imuniteta, niti taj postupak provodi Vijeće, pa stoga nije moguće odgovoriti na ovo pitanje.

49. a) Kakva je platna ljestvica za sudije i tužioce? b) Kakva je ona u odnosu na druge profesije (visoko rangirani državni službenici, advokati, pravnici u privatnim preduzećima, itd.) i na prosječna primanja? c) Kako se u praksi određuje i usklađuje plata sudija i tužilaca? d) Ko o tome odlučuje?

a) Platna ljestvica za sudije i tužioce

Plate i naknade sudija i tužilaca su regulisane Zakonom o platama sudija i tužilaca u pravosudnim insitucijama BiH, Zakonom o platama i naknadama sudija i tužilaca u FBiH, Zakonom o platama i naknadama u RS i Zakonom o platama i naknadama sudija i tužilaca u BD.

Osnovne plate sudija i tužilaca, u zavisnosti od nivoa (u KM):

Nivo BiH	
Sudije Suda BiH	3.800
Šefovi odjeljenja Suda BiH	4.000
Predsjednik Suda BiH	4.400
Tužioci Tužilaštva BiH	3.800
Šefovi odsjeka u Tužilaštvu BiH	4.000
Glavni tužilac Tužilaštva BiH	4.400
Sudije općinskih/osnovnih, kantonalnih/okružnih i vrhovnih sudova	
Sudije općinskih/osnovnih sudova	2.400
Šefovi odjeljenja u općinskim/osnovnim sudovima	2.600
Predsjednici općinskih/osnovnih sudova	2.800
Predsjednici općinskih/osnovnih sudova sa više od 30 sudija	3.200
Predsjednici općinskih/osnovnih sudova sa više od 60 sudija	3.600
Sudije kantonalnih/okružnih sudova	3.000
Šefovi odjeljenja u kantonalnim/okružnim sudovima	3.200
Predsjednici kantonalnih/okružnih sudova	3.400
Sudije Vrhovnog suda FBiH/Vrhovnog suda RS	3.800
Šefovi odjeljenja Vrhovnog suda FBiH/Vrhovnog suda RS	4.000
Predsjednici Vrhovnog suda FBiH/Vrhovnog suda RS	4.400
Tužioci kantonalnih/okružnih tužilaštava, Tužilaštva FBiH i Tužilaštva RS	
Tužioci kantonalnih/okružnih tužilaštava	2.400
Šefovi odsjeka kantonalnih/okružnih tužilaštava	2.600
Zamjenici glavnog tužioca kantonalnih/okružnih tužilaštava	3.000
Glavni tužioci kantonalnih/okružnih tužilaštava	3.400
Tužioci Tužilaštva FBiH/Tužilaštva RS	3.800
Zamjenici Glavnog tužioca Tužilaštva FBiH/Tužilaštva RS	4.000
Glavni tužilac Tužilaštva FBiH/Tužilaštva RS	4.400
Brčko distrikt	
Sudije Osnovnog suda BD	2.980
Predsjednik Osnovnog suda BD	3.200
Sudije Apelacionog suda BD	3.200
Predsjednik Apelacionog suda BD	3.500
Tužioci Tužilaštva BD	2.980
Zamjenik glavnog tužioca Tužilaštva BD	3.100
Glavni tužilac Tužilaštva BD	3.400

Osim osnovne plate sudijama i tužiocima pripada i dodatak na minuli rad u iznosu od 0,5% osnovne plate za svaku godinu radnog staža. Dodatak na minuli rad je propisan za sve zaposlene u BiH.

Osim plate sudije imaju pravo na slijedeće novčane naknade:

- nakanda za godišnji odmor u iznosu od pola osnovne plate sudije općinskog/osnovnog suda u FBiH i RS, polovine plate sudije Suda BiH, odnosno tužioca Tužilaštva BiH za sudije i tužioce u ovim institucijama; te polovine plate sudije Osnovnog suda/tužioca tužilaštva BD za sudije i tužioce u BD,
- naknada prilikom odlaska u penziju u visini jedne mjesečne plate,
- naknada za putne troškove (naknada za službena putovanja),
- naknada za troškove edukacije,
- naknada za upućivanje u drugi sud sa ili bez pristanka sudije.

Za razliku od ostalih zaposlenih u državnim institucijama u BiH sudije i tužioci nemaju pravo na slijedeće naknade:

- ishranu u toku rada,
- prekovremeni rad, rad u neradne dane, noćni rad i rad u dane državnih praznika,
- troškove smještaja, naknada za odvojeni život i naknada za privremeno raspoređivanje,
- prevoz na posao i sa posla,
- slučaj teške povrede na radu zaposlenog, teške bolesti i invalidnosti zaposlenog ili člana njegove uže porodice i smrti člana uže porodice zaposlenog,
- slučaj smrti zaposlenog,
- jubilarne nagrade,
- slučaj prekobrojnosti,
- vrijeme produženja radno-pravnog statusa izabranih lica i imenovanih zvaničnika.

b) Poređenje plata sa ostalim profesijama

Prosječna mjesečna neto plata zaposlenih u BiH u 2010. godini iznosila je 798 KM. Prema tome, osnovna plata sudije općinskog/osnovnog suda odnosno tužioca kantonalnog/okružnog tužilaštva je za oko tri puta veća u odnosu na prosječnu platu zaposlenih u BiH.

Osnovne plate za imenovana lica, te rukovodeće državne službenike u nezavisnim, regulatornim i ostalim institucijama prema Zakonu o platama u institucijama BiH:

Radno mjesto	Plata
Glavni revizor, član Centralne izborne komisije BiH	4.184
Zamjenik glavnog revizora, direktor Regulatorne agencije za komunikacije BiH, ombudsmen za ljudska prava BiH, generalni direktor OSA BiH	3.985
Predsjedavajući Konkurencijskog vijeća BiH, predsjedavajući Komisije za koncesije BiH	3.736
Predsjedavajući Ureda za razmatranje žalbi, član DERK-a, predsjedavajući Vijeća Regulatorne agencije za poštanski saobraćaj BiH, član Konkurencijskog vijeća BiH, zamjenik direktora OSA BiH, zamjenik predsjedavajućeg Komisije za koncesije BiH	3.487
Član Ureda za razmatranje žalbi - stručnjak upravnog prava, član Komisije za koncesije BiH, član Vijeća Regulatorne agencije za poštanski saobraćaj BiH, glavni inspektor OSA BiH	3.238
Član Odbora državne službe za žalbe	2.989
Član Ureda za razmatranje žalbi – stručnjak za javne nabavke	2.471
Savjetnik direktora OSA BiH	2.032
Sekretar na posebnom zadatku	2.745
Sekretar	2.241
Pomoćnik direktora	2.092

Potrebno je napomenuti da navedenim licima pripadaju i gore navedene naknade od kojih posebno treba izdvojiti naknadu za topli obrok u iznosu od 8,00 KM koja se isplaćuje svim zaposlenim za svaki radni dan, te naknada za prevoz sa posla i na posao. Sudije i tužioci nemaju pravo na ovu vrstu naknada.

c) Usklađivanje plata sudija i tužilaca

Prema zakonima o platama sudija i tužilaca plate sudija i tužilaca se neće povećavati dok prosječna mjesečna neto plata u BiH izračunata za kalendarsku godinu ne dostigne ili ne pređe iznos od 800,00 KM. Počevši od slijedeće godine nakon što prosječna plata dostigne ili pređe iznos od 800,00 KM, osnovna mjesečna plata će se godišnje korigovati za procenat povećanja prosječne mjesečne neto plate u BiH.

d) Zakone o platama sudija i tužilaca usvajaju nadležni zakonodavni organi.

50. Da li sudije i tužioci imaju nenovčane pogodnosti kao što su pokriveni troškovi stanovanja, nekretnine, službeni prevoz, besplatni obroci, itd.? Ako je tako, ko odlučuje o dodjeli tih pogodnosti i na osnovu kojih kriterija?

Sudije i tužioci nemaju nabrojane novčane pogodnosti. Uobičajeno, sudije i tužioci imaju pravo na korištenje službenog vozila, ali samo u slučaju potrebe za obavljanje službene dužnosti. Korištenje službenog vozila je regulisano internim pravilnicima koje usvajaju institucije.

51. a) Da li sudije i tužioci moraju podnositi finansijske izvještaje (na primjer Agenciji za borbu protiv korupcije)? b) Ako je tako, koliko su detaljni ti izvještaji i kakav instrument se upotrebljava za provjeru dostavljenog sadržaja?

a) Podnošenje finansijskog izvještaja

U skladu sa članom 86. Zakona o VSTV-u "Sudije i tužioci dostavljaju Vijeću godišnji finansijski izvještaj u kojem navode, između ostalog, aktivnosti koje su obavili van svoje dužnosti sudije odnosno tužioca, uključujući iznose koje su naplatili. Finansijski izvještaj uključuje informacije o bračnom drugu i djeci sa kojom žive u istom domaćinstvu, a koji posjeduju dionice ili učestvuju u rukovođenju privatnim ili javnim preduzećima i udruženjima, uključujući političke stranke. Vijeće šalje obrasce za finansijske izvještaje, a može tražiti i dodatne informacije."

b) Sadržaj finansijskog izvještaja i instrument provjere

Finansijski izvještaj sadrži:

- lične podatke o sudiji/tužiocu i članovima domaćinstva,
- podatke o ostvarenim prihodima u protekloj godini,
- ličnoj i porodičnoj imovini i obavezama, te datim i preuzetim garancijama za treća lica za kraj prethodne godine,
- vršenje aktivnosti u javnim i privatnim preduzećima i političkim strankama.

Kopije pojedinačnih ličnih finansijskih izvještaja se po potrebi dostavljaju UDT na izričit zahtjev UDTća, koji po potrebi vrši provjeru sadržaja iz finansijskih izvještaja u slučaju pritužbi na rad sudija i tužilaca.

52. a) Kakav je sistem dodjele predmeta? b) Postoje li problemi u praktičnoj provedbi sistema?

a) Sistem za automatsko upravljanje predmetima u sudovima i tužilaštvima (CMS/TCMS) omogućava automatsku dodjelu predmeta sudijama, odnosno stalnim vijećima kada je u pitanju Sud BiH, po unaprijed određenim parametrima za raspodjelu predmeta unutar svake vrste predmeta. Predjednik suda/glavni tužilac, najčešće na početku kalendarske godine, donosi Uputstvo o raspodjeli predmeta u kojem definiše procenat predmeta koji će se dodjeljivati sudijama posebno za svaku vrstu predmeta.

Na osnovu Uputstva o raspodjeli predmeta vrši se podešavanje CMS/TCMS-a za automatsku dodjelu predmeta. Prilikom dodjele predmeta sudijama uzimaju se u obzir slijedeći kriteriji:

- Vrsta predmeta,
- Pravni osnov,
- Vrsta inicijalnog akta,
- Procenat dodjele predmeta u zavisnosti od specijalizacije sudije,
- Broj predmeta koji su ranije dodijeljeni sudiji,
- Eventualno odsustvo sudije.

CMS dodjelu vrši uzimajući u obzir gore navedene parametre pri čemu se dodjela vrši redoslijedom tako da nije moguće predvidjeti koji sudija će dobiti predmet prilikom evidentiranja istog u CMS.

Dodjela predmeta u tužilaštvima se vrši na isti način, uz jedan izuzetak, koji se odnosi na predmete koji su inicirani u toku dežurstva tužioca. Naime, svi predmeti koji se tužilaštvu dostavljaju nakon što je dežurni tužilac preduzeo određene radnje u vezi sa istima, dodjeljuju se tom tužiocu manuelnom dodjelom postupajućeg tužioca.

U slučaju potrebe za presignacijom predmeta na drugog sudiju ili tužioca, ista se vrši po nalogu predsjednika suda ili glavnog tužioca uz obavezno unošenje razloga za presignaciju. Prilikom presignacije postoji mogućnost automatske dodjele predmeta drugom sudiji ili tužiocu.

b) Do sada nisu evidentirani problemi u provođenju ovog sistema. Treba napomenuti da stranke prilikom predaje tužbe ili prijedloga kojim se inicira predmet u sudu ili tužilaštvu dobiju potvrdu o predaji predmeta na kojoj je vidljivo ime sudije koji će postupati po predmetu.

53. Koje mjere se preduzimaju da bi se spriječio sukob interesa u pravosuđu? Kako se odredbe za sprečavanje sukoba interesa primjenjuju na sudije i tužioce? Ko može odlučivati o tome? Kako se osigurava ta primjena i koji su praktični izazovi u primjeni tih mjera? Postoje li etičke odredbe koje se primjenjuju na sudije i tužioce i kakva je tačno njihova uloga? Molimo pojasnite.

Zakon o VSTV-u, u članu 56. tačka 7), predviđa disciplinski prekršaj za sudije (kao i član 57. tačka 7) za tužioce): „propuštanje da traži svoje izuzeće od postupanja po predmetima kada postoji sukob interesa“.

Sudija ne može vršiti javnu funkciju niti bilo kakav posao koji donosi zaradu a koji su zakonom utvrđeni kao nespojivi sa sudijskom funkcijom (ustavna odredba).

Pitanje sukoba interesa u pravosuđu je definisano i općom zabranom vršenja nespojivih dužnosti u članu 82. Zakona o VSTV-u.

U preventivnom smislu odredbe za sprečavanje sukoba interesa primjenjuje u svojim tumačenjima Stalna komisija za sudsku i tužilačku etiku, nezavisnost i nespojivost VSTV-a.

Ova komisija:

- odlučuje o aktuelnim upitima koji se odnose na pitanje spojivosti sudijske/tužilačke dužnosti sa dodatnim aktivnostima i priprema prijedlog Vijeću,
- raspravlja o sugestijama i mišljenju sudija i tužilaca u pogledu primjene etičkih kodeksa za sudije i tužioce,
- izvodi zaključke na bazi praćenja provođenja etičkih kodeksa,
- na bazi praćenja provođenja i primjene etičkih kodeksa u praksi, po potrebi predlaže njihovo ažuriranje,
- raspravlja i priprema mišljenje Vijeću o pritužbama podnesenim od strane sudija/tužilaca koji smatraju da je došlo do ugrožavanja njihove nezavisnosti u radu.

Ukoliko dođe do disciplinskog prekršaja uzrokovanog sukobom interesa, odredbe o sprečavanju sukoba interesa primjenjuju disciplinske komisije Vijeća prilikom donošenja odluka u disciplinskim postupcima.

Postoje etičke odredbe u Etičkom kodeksu za sudije koje se primjenjuju na sudije i tužioce, a koje se tiču sukoba interesa. Etički kodeks je savjetodavnog karaktera, služi kao vodič prilikom tumačenja disciplinskih prekršaja i on nadopunjuje postojeće zakonske odredbe.

Odredbe o sukobu interesa u Etičkom kodeksu za sudije:

2.5 Sudija će se sam izuzeti od učešća u bilo kom postupku, u kojem nije u stanju nepristrasno odlučivati o predmetu ili u kome razboritom posmatraču može izgledati da sudija nije u stanju odlučivati o predmetu nepristrasno.

Takvi postupci uključuju, ali nisu ograničeni samo na primjere gdje:

a) kod sudije postoji predrasuda, ili je pristrasan kada se radi o jednoj strani ili zbog ličnog poznavanja spornih dokaznih činjenica u postupku,
b) sudija smatra da bi razborita, pravična i obaviještena osoba imala opravdanu sumnju o postojanju sukoba između ličnog interesa sudije ili interesa članova njegove uže porodice, bliskih prijatelja i saradnika i sudske dužnosti,
c) sudija ili član njegove porodice ima ekonomskog interesa u ishodu spornog predmeta.

RS

Sudija ne može vršiti javnu funkciju niti bilo kakav posao koji donosi zaradu a koji su zakonom utvrđeni kao nespojivi sa sudijskom funkcijom (ustavna odredba).

54. a) Koje mjere postoje za sprečavanje nedopuštenog vanjskog uticaja i kako se one provode u praksi? b) Da li zakon predviđa kazne za osobe koje nastoje uticati na sudije? c) Da li su sudije krivično odgovorne samo za krivična djela koja su počinjena van sudske službe? d) Postoji li sistem građanske odgovornosti sudija za njihove odluke?

a) Sudija je dužan da u svakoj prilici održi povjerenje u svoju nezavisnost i nepristrasnost. Kako bi se očuvala nepristrasnost, zakonima koji regulišu sudske postupke (Zakon o parničnom postupku, ZKP i Zakon o upravnim sporovima) regulisani su razlozi za izuzeće sudija i nepoštovanje ovih odredaba predstavlja bitnu povredu postupka. Sudija je dužan da se uzdrži od suđenja u postupcima u kojima postoje razlozi koji dovode u sumnju njegovu nepristrasnost. Etički kodeks propisuje da sumnju u nepristrasnost sudije posebno dovode veze sa strankama ili političke aktivnosti koje, po mišljenju javnosti, podrivaju povjerenje u nepristrasnost sudije i pravosuđe uopće.

b) Nedopušteni uticaj na postupanje sudije i tužioca može predstavljati i disciplinski prekršaj. Zakon o VSTV-u predviđa dva disciplinska prekršaja koja se tiču neprimjerenog uticaja na sudije i tužioce:

- prihvatanje poklona ili nagrade čija je namjena neprimjereno uticanje na odluke ili postupke sudije, uključujući i slučajeve kada poklon ili nagrada samo odaju utisak neprimjerenog uticaja,
- miješanje u postupanje sudije ili tužioca sa namjerom opstruiranja ili potcjenjivanja njihovih aktivnosti.

Zakon ne predviđa kazne za osobe koje nastoje uticati na sudije, ukoliko time nije počinjeno krivično djelo.

Međutim, ukoliko osoba koja pokušava da utiče na rad sudije time vrši krivično djelo može joj se izreći sankcija propisana za to krivično djelo. KZ BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10) u članu 241. propisano je krivično djelo „ometanje rada pravosuđa“, koje glasi:

„Ko koristi fizičku silu, prijetnju, zastrašivanje ili obećava, nudi ili daje nedopuštenu korist, kako bi naveo na davanje lažanog iskaza ili spriječio davanje iskaza ili izvođenje dokaza u krivičnom postupku koji se vodi po zakonu BiH, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

Ko koristi fizičku silu, prijetnju ili zastrašivanje kako bi spriječio sudiju, tužioca ili službenu osobu organa za provođenje zakona da vrše službenu dužnost u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi po zakonu BiH, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

c) Sudije su krivično odgovorne za krivična djela, bez obzira da li su počinjena u toku službe ili van sudske službe. KZ BiH u članu 238. posebno propisuje kršenje zakona od strane sudija Ustavnog suda BiH i Suda BiH:

„Sudija Ustavnog suda BiH ili Suda BiH, koji sa ciljem da drugom pribavi kakvu korist ili da mu nanese kakvu štetu, donese nezakonitu odluku ili na drugi način prekrši zakon u vršenju svoje službene dužnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

d) Ne postoji sistem građanske odgovornosti sudija za njihove odluke.

55. a) Da li je bilo optužbi vezanih za korupciju u pravosuđu, i ako jeste, da li je bilo presuda u takvim predmetima? Postoji li strategija/akcioni plan za borbu protiv korupcije u pravosuđu? Ukoliko postoji, kakvi su praktični rezultati u njihovoj primjeni? b) Molimo da dostavite statističke podatke o optužnicama i presudama u predmetima koji se odnose na korupciju u pravosuđu u posljednjih pet godina.

a) U BiH ne postoji posebna antikorupcijska strategija/akcioni plan za borbu protiv korupcije u pravosuđu.

Na nivou države BiH je donesena i usvojena Strategija za borbu protiv korupcije 2009. - 2014. godine i Akcioni plan za provođenje Strategije.

Strategijom se, između ostalog, predviđaju i aktivnosti koje se odnose na pravosuđe:

- Preduzimanje detaljne revizije kako bi se odredila efektivnost primjene antikorupcijskog zakonodavstva na sudovima (preporuke za korektivne mjere dat će Agencija, ukoliko bude potrebno),
- Uvođenje specijalizovanih obuka za zaposlenike agencija za provođenje zakona uključenih u borbu protiv korupcije, kao i za tužioce i sudije, u oblasti korupcije i oduzimanja nelegalno stečene imovine,
- Ocjena primjene posebnih istražnih radnji u slučajevima korupcije kako bi se procijenila njihova efektivnost,
- Predlaganje različitih procedura kojima bi se unaprijedile istražne radnje u cilju efikasnijeg procesuiranja koruptivnih krivičnih djela.

b) U periodu od 2005. do 2010. godine tužilaštva u BiH su zaprimila 88 prijava za koruptivna krivična djela počinjena od strane nosilaca pravosudnih funkcija. U navedenom periodu, tužilaštva su pokrenula 11 istraga koje su rezultirale podizanjem i potvrđivanjem četiri optužnice za krivično djelo zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja. Sudovi su u tim postupcima donijeli dvije osuđujuće (uslovne) i dvije oslobađajuće presude, kako slijedi:

Prijave	Ukupno prijava u radu	**88**
Istrage	Ukupno istraga u radu	**11**
	Naredbe o nepokretanju istrage	**71**
	Obustave istrage	**5**
Optužnice	Podignuto optužnica	**4**
	Potvrđeno optužnica	**4**
Presude	Obustave postupka	**0**
	Osuđujuće presude - zatvor	**0**
	Osuđujuće presude - novčana	**0**
	Osuđujuće presude - uslovna	**2**
	Ukupno osuđujuće presude	**2**
	Odbijajuće presude	**0**
	Oslobađajuće presude	**2**

Profesionalizam/Stručnost

56. Obrazovni sistem:

a) Da li se unutar pravosuđa organizuje stažiranje za diplomirane pravnike? Ako je tako, kako se to obavlja?

Sudovi

Zakonom o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10) - Glava V – Službenici suda čl. 42 - 50, Zakonom o sudovima RS („Službeni glasnik RS“, br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) - Glava VI – Radnici suda čl. 49 - 57 i Zakonom o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) regulisano je da sudovi mogu zaposliti određeni broj pripravnika, kao i primati na praksu pripravnike-volontere.

Za sudijskog pripravnika može biti primljen na praksu diplomirani pravnik, najduže na period do dvije godine. Izbor sudijskog pripravnika obavlja se na osnovu javnog konkursa. Edukacija sudijskih pripravnika odvija se u skladu sa programom obuke, koju utvrđuje predsjednik suda ili centri za edukaciju sudija i tužilaca. Pripravnici, pod nadzorom sudije ili stručnog saradnika, obavljaju iste zadatke kao i stručni saradnici, s tim što ne mogu donositi odluke u predmetima. Sudovi mogu primati na praksu pripravnike - volontere. Odredbe ovog zakona koje se odnose na sudijske pripravnike, na odgovarajući način se primjenjuju na pripravnike - volontere. Predsjednik suda ocjenjuje rezultate rada pripravnika.

Pripravnicima – volonterima za vrijeme obavljanja prakse ne pripada naknada za rad, niti druga prava, osim prava na zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj nesreće na poslu.

Pripravnici se u Sud BiH primaju na period koji ne može biti duži od jedne godine, u skladu sa Zakonu o radu u institucijama BiH.

Tužilaštva

Zakon o Federalnom tužilaštvu, Zakon o tužilaštvima RS i Zakon o Tužilaštvu BD, kao i kantonalni zakoni o tužilaštvima predviđaju da se na mjesto pripravnika može primiti diplomirani pravnik. Pripravnici se zapošljavaju u tužilaštvima i postepeno im se dodjeljuju razne vrste poslova, kako bi stekli praktično iskustvo na svim poljima rada u tužilaštvima.

Pripravnici se zapošljavaju na određeno vrijeme koje nije duže od dvije godine. Pripravnici se u određenom periodu svoje službe upućuju na praktični rad u sudove.

Pripravnici se u Tužilaštvo BiH primaju na period koji ne može biti duži od jedne godine, u skladu sa Zakonu o radu u institucijama BiH.

b) Postoji li neki drugi oblik stažiranja?

U cilju uvođenja stažiranja studenata pravnih fakulteta u sudovima i tužilaštvima jedna od aktivnosti planirana revidiranim Strateškim planom VSTV-a za period 2010. – 2013. godine je i „Jačanje saradnje sa pravnim fakultetima“. VSTV je 2007. godine sa dekanima pravnih fakulteta (Pravni fakultet u Sarajevu, Istočnom Sarajevu, Banja Luci, Zenici, Mostaru i Tuzli) zaključio Memorandum o dugoročnoj saradnji u oblasti stručnog i praktičnog usavršavanja studenata pravnih fakulteta sa ciljem da se studentima pravnih fakulteta u BiH omogući bolje razumijevanje sudskog sistema i funkcionisanje pravosudnih institucija, što bi uključivalo i praćenje suđenja u pojedinim predmetima. Ovakva obuka studenata pravnih fakulteta već se provodi u brojnim sudovima i tužilaštvima u BiH, a među ostalima, studentima Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu omogućeno je da se kroz stažiranje upoznaju sa radom Ustavnog suda FBiH, Vrhovnog suda FBiH i Federalnog tužilaštva.

c) Da li postoji pravosudni ispit na nivou države, sa pravilima i postupcima koji su zajednički za čitavu državu?

Na nivou BiH postoji Zakon o polaganju pravosudnog ispita u BiH (“Službeni glasnik BiH” br. 33/04 i 56/08) kojim se reguliše polaganje pravosudnog ispita na nivou BiH.

Zakonom je propisano da pravosudni ispit mogu polagati lica koja su kao diplomirani pravnici najmanje dvije godine radila na poslovima pravne struke, te da pod istim uslovima pravosudni ispit mogu polagati pripravnici i volonteri.

Ovim zakonom propisano je da se pravosudni ispit polaže pismeno i usmeno. Pismeni dio ispita se polaže iz:

- Krivično-pravne oblasti i
- Građansko-pravne oblasti.

Usmeni dio ispita polaže se iz:

- Krivičnog prava (materijalno i procesno),
- Građanskog prava (materijalno i procesno),
- Porodičnog prava,
- Privrednog prava,
- Upravnog prava,
- Radnog prava,
- Ustavnog sistema i organizacije pravosuđa.

Takođe, zakonom je propisano da se pravosudni ispit polaže u okviru programa pravosudnog ispita koji sadrži gradivo, pravne izvore i literaturu za svaki predmet iz kojeg se polaže ispit. Program o polaganju pravosudnog ispita donosi ministar pravde BiH.

Zakonom je propisano da se ispit polaže pred komisijom koja se sastoji od predsjednika i četiri člana koji se imenuju sa liste ispitivača koje imenuje ministar pravde na period od dvije godine.

Dalje je Zakonom propisan način prijavljivanja ispita kao i postupak polaganja. Kandidatu koji je položio pravosudni ispit Ministarstvo pravde BiH izdaje uvjerenje o položenom pravosudnom ispitu.

Ministar pravde BiH, u skladu sa Zakonom, donosi Pravilnik o polaganju pravosudnog ispita, kojim će se bliže propisati način prijavljivanja ispita, rad Komisije, oblik i sadržaj uvjerenja o položenom pravosudnom ispitu i vođenje evidencije lica koja su položila pravosudni ispit.

U skladu sa članom 27. Zakona o polaganju pravosudnog ispita u BiH entiteti i BD dužni su u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona uskladiti svoje zakone i druge propise iz ove oblasti sa ovim zakonom.

Zakon o pravosudnom ispitu FBiH („Službene novine FBiH“, br. 2/95, 35/98 i 29/03) je u osnovnim načelima usklađen sa Zakonom o polaganju pravosudnog ispita u BiH.

Zakon o pravosudnom ispitu u RS („Službeni glasnik RS“, br. 17/08, 59/08 i 40/11) je takođe usklađen sa osnovnim načelima izuzev što ovaj zakon kod uslova (rada nakon sticanja zvanja diplomirani pravnik ili ekvivalent) za polaganje pravosudnog ispita pravi razliku između rada u pravosudnim institucijama, advokatskim kancelarijama, pravobranilaštvu i notarskim kancelarijama, a uslov je najmanje dvije godine rada, dok je uslov od najmanje tri godine rada u organima uprave, privrednim društvima ili drugim pravnim subjektima.

Takođe, izuzetak je i to što je Zakonom o pravosudnom ispitu u RS propisano da se Komisija za polaganje pravosudnog ispita sastoji od šest (6) članova uključujući i predsjednika, koju imenuje ministar sa liste ispitivača, dok je Zakonom o polaganju pravosudnog ispita u BiH propisano da se Komisija za polaganje sastoji od predsjednika i četiri člana, koje imenuje ministar sa liste ispitivača.

BD nema propis o polaganju pravosudnog ispita, već osobe iz BD pravosudni ispit polažu na nivou BiH ili u entitetima i u skladu sa tim propisima.

d) Da li BiH ima pravosudnu akademiju?

BiH nema Pravosudnu akademiju.

57. Usavršavanje: Molimo opišite sistem obuka za sudije i tužioce. Da li je obavezan? U slučaju kada je stručno usavršavanje obavezan uslov za otpočinjanje karijere sudije ili tužioca, kakvi su kriteriji selekcije za primanje na takve obuke? Ukoliko je potrebno polagati završni ispit, kako se takav ispit organizuje?

Stručno usavršavanje obavezno je za sve sudije i tužioce. VSTV, u saradnji sa upravnim odborima centara za edukaciju, određuje minimalne uslove stručnog usavršavanja koje svaki sudija i tužilac mora ispuniti u toku godine, kako bi zadovoljio takvu profesionalnu obavezu. Centri izdaju certifikate sudijama i tužiocima koji su ispunili minimalne uslove stručnog usavršavanja.

Za osobe koje se namjeravaju baviti profesijom sudije ili tužioca, centri organizuju početnu obuku iz oblasti pozitivnog prava i prakse sudova u BiH, te sudskog umijeća. Centri utvrđuju program početne obuke u skladu sa uputama i pod nadzorom VSTV-a.

Pravni okviri koji se odnose na obuku sudija i tužilaca sadržani su u većem broju zakonskih propisa: Zakon o VSTV-u („Službeni glasnik BiH” broj 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) u članu 17. propisuje da VSTV „(7) Nadzire stručno usavršavanje sudija i tužilaca i savjetuje entitetske centre za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudnu Komisiju BD u vezi sa usvajanjem programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca, (8) određuje minimalan obim stručnog usavršavanja koji svaki sudija i tužilac mora ostvariti u toku godine, (9) određuje početnu obuku za osobe koje su izabrane za sudije ili tužioce i nadzire ostvarivanje takve obuke.“

U zakonima o centrima za edukaciju sudija i tužilaca („Službeni glasnik RS“, br. 34/02, 49/02, 77/02 i 30/07), te „Službene novine FBiH“, br. 24/02, 40/02, 59/02 i 21/03) propisano je, između ostalog, da: „Centar svake godine organizuje stručno usavršavanje sudija i tužilaca.“

Centar, pod nadzorom VSTV-a, izrađuje nastavni plan i program i provodi nastavu za stručno usavršavanje, garantujući sudovima i tužiocima održavanje i proširivanje njihovog znanja iz oblasti tehnike, kulture i društvenih odnosa, koje je nužno za obavljanje njihove funkcije.

Sudijama i tužiocima se pruža nastava iz oblasti tumačenja i primjene materijalnih i procesnih zakona, etičkih standarda za sudije i tužioce, najnovijih naučnih i stručnih dostignuća u oblasti prava, sudske i tužilačke prakse drugih zemalja, te drugih oblasti koje određuje Upravni odbor.

Stručno usavršavanje obavezno je za sve sudije i tužioce.

Za osobe koje se namjeravaju baviti profesijom sudije ili tužioca, centri organizuju početnu obuku iz oblasti pozitivnog prava i prakse sudova FBiH i RS, te sudskog umijeća.

Centri utvrđuju program početne obuke u skladu sa uputama i pod nadzorom VSTV-a.

Učesnicima koji uspješno završe program početne obuke, centri izdaju certifikate o završenoj početnoj obuci i ne polažu završni ispit.

c) Centar za edukaciju sudija i tužilaca (CEST): Dati informacije o njegovim programima, zaposlenicima, broju polaznika edukacije, obukama, finansiranju, itd. Postoje li i druge mogućnosti za usavršavanje?

Programi centara za edukaciju organizuju se na godišnjoj osnovi u skadu sa potrebama korisnika na način da se uputi poziv svim korisnicima kao i organizacijama koje se bave pružanjem obuke da dostave teme koje se kompiliraju i usaglašavaju. Takve usaglašene programe usvajaju upravni odbori centara za edukaciju i krajem godine odobrava VSTV-u. Ukoliko se ukaže potreba za naknadnim uključenjem određene obuke, provodi se ista procedura.

Kadrovska popunjenost centara za edukaciju

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji JU Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH (CEST FBiH)[11] sistematizovano je 18 radnih mjesta, od čega je do dana izvještavanja, 20.05.2011. godine, popunjeno 15.

Na poslovima stručne pripreme i provođenja programskih zadataka radi osam pravnika: pet državnih službenika (pomoćnik direktora, dva viša stručna suradnika i dva stručna saradnika) i tri pravnika angažovana na projektima (dva na projektu reforme izvršnog prava (BERP) i jedan na projektu „Pravda i ratni zločini”).

U toku je izbor direktora JU Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Centra za edukaciju sudija i tužilaca u RS (CEST RS), koji je usvojio Upravni odbor Centra a odobrila Vlada RS-a, u Centru je sistematizovano 12 radnih mjesta, od čega je do dana izvještavanja, 20.05.2011. godine, popunjeno 10.

Polaznici edukacije, kao što je ranije navedeno su, zaključno sa danom 07.07.2011. godine sudije, dodatne sudije, tužioci, stručni saradnici, stručni savjetnici, ali i pripravnici u smislu polaznika početne obuke. Ovaj broj nije konstantan jer se mijenja od sjednice do sjednice, u skladu sa dinamikom popunjavanja upražnjenih mjesta u pravosuđu.

---

[11] Pravilnik je usvojio Upravni odbor CEST-a FBiH 18.09.2009. godine.

Novoimenovane sudije i tužioci nisu polaznici početne obuke, kao ni pripravnici, koji su u FBiH naknadno uključeni u sistem početne obuke u smislu osoba koje se namjeravaju baviti pravosudnom funkcijom. Međutim, uključivanje pripravnika se pokazalo problematično, zbog proširenja ciljne grupe i unošenja zabune u status ovih osoba, jer one se primarno pripremaju za polaganje pravosudnog ispita a ne za vršenje pravosudne funkcije.

Centri za edukaciju imaju status javnih ustanova čije prostorije, opremu i godišnji budžet osiguravaju vlade FBiH i RS.

Postoje i druge mogućnosti za usavršavanje sudija i tužilaca u zemlji i regionu (Budvanski pravnički dani, Kopaonička škola prirodnog prava). Iako su ovi vidovi usavršavanja vrlo dobro posjećeni od strane pravnika iz BiH isti nisu obaveznog karaktera. Pored toga, dešava se da pojedine domaće i međunarodne organizacije naknadno definišu svoj plan rada i organizuju određene dodatne edukativne aktivnosti, ali takve aktivnosti ne nose bodove koji ulaze u minimalni broj dana koje sudije i tužioci moražaju ostvariti tokom godine, te u tom smislu nisu obavezne za sudije i tužioce. Vijeće je podržalo inicijativu cenatara za edukaciju da se i ove obuke uključe u programe rada kako bi bile vrednovane.

d) Da li programi obuke za sudije i tužioce obuhvataju i stručno/početno usavršavanje i kontinuirano usavršavanje? Da li je obuka obavezna? Molimo da date informacije o trajanju stručnog/početnog usavršavanja (uključujući i informacije o prosječnom broju sati sedmično), o nastavnim planovima i programima, kao i o prosječnom vremenu koje sudija, tužilac ili sudski službenik godišnje provede na obukama u sklopu radnog mjesta.

Programi obuke centara za edukaciju sudija i tužilaca obuhvataju početnu obuku i stručno usavršavanje. Obuka za sudije i tužioce u BiH je obavezna. Početna obuka za stručne saradnike traje 8 dana godišnje i odvija se u periodu od tri godine, što u prosjeku iznosi 64 sata godišnje ili 1,3 sata sedmično. U okviru Kanadskog projekta za razvoj pravosuđa – (CIDA), razvijeni su moduli za potrebe početne obuke. Stručno usavršavanje traje minimalno četiri dana to jest 32 sata godišnje ili 0,7 sati sedmično. Ovaj iznos minimalnog broja dana definisan je u 2005. godini, iako se u zadnje vrijeme pojavila potreba za stepenovanjem broja dana potrebnih za stručno usavršavanje u zavisnosti od profesionalnog iskustva i staža provedenog u pravosuđu pojedinog korisnika obuke.

e) Molimo opišite sistem obuka za pravnike

Sistem obuke za pravnike nakon završetka pravnog fakulteta se sastoji u obavljanju pripravničkog staža (dvije godine u pravosudnim institucijama, sudovima ili tužilaštvima, što je propisano Zakonom o sudovima FBiH i RS i godina dana na državnom nivou, što je propisano Zakonom o radu u institucijama BiH), radi sticanja iskustva za polaganje pravosudnog ispita. Nakon obavljenog stažiranja i polaganja pravosudnog ispita osobe koje se namjeravaju baviti sudskom ili tužilačkom funkcijom prijavljuju se za pozicije stručnih saradnika u sudovima ili tužilaštvima radi sticanja potrebnog iskustva u pravosudnim institucijama nakon položenog pravosudnog ispita. U okviru toga stručni saradnici pohađaju početnu obuku u organizaciji centara za edukaciju. Nakon imenovanja na sudske ili tužilačke pozicije, uključuju se u sistem kontinuiranog usavršavanja.

f) Da li su jezičke obuke obuhvaćene sistemom obuka za sudije, javne tužioce ili advokate?

Jezičke obuke nisu obuhvaćene programima obuke za sudije i tužioce.

g) Da li se organizuju posebne obuke za sudije iz novih oblasti kao što su poslovno pravo, kibernetički kriminal, finansijski kriminal, pravo EU, sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), izrada pravnih propisa, itd., ali i o etici u pravosuđu, kao i o osnovnim ljudskim pravima? Postoji li kontinuirano usavršavanje za sudije?

Posebne obuke za sudije iz novih oblasti kao što su: poslovno pravo, kibernetički kriminal, finansijski kriminal, pravo EU, sudska praksa ESLJP, izrada pravnih propisa, itd. se redovno uključuju u programe obuka centara za edukaciju, te predstavljaju kontinuirano usavršavanje za sudije i tužioce.

h) Kako se osiguravaju specijalizovane obuke za sudije i tužioce?

Specijalizovane obuke za sudije i tužioce osiguravaju se za pojedine oblasti prava, kao što su maloljetnička pravda, postupanje u predmetima ratnih zločina za sudije i tužioce koji rade na tim predmetima na državnom nivou i nivou FBiH i RS. Isto vrijedi i za obuku iz oblasti zaštite prava intelektualnog vlasništva, ali i druge oblasti prava, uglavnom prema osnovnoj podjeli na referatima u sudovima, a to je krivična, građanska i upravna oblast. Ove tri osnovne grane prava se dalje granaju na podoblasti: radno, privredno, porodično, prekršajno, maloljetničko pravo, itd.

i) Koliko je procentualno sudija, tužilaca i drugih zaposlenika u pravosudnom sektoru pohađalo dodatne obuke u zadnjih pet godina (u odnosu na čitavu profesiju)?

Pitanje edukacije nosilaca pravosudne funkcije detaljno je objašnjeno u okviru pitanja 56. U našem pravosudnom sistemu se ne vodi evidencija o dodatnim obukama sudija, tužilaca i drugih zaposlenika u pravosudnom sektoru, pa nije moguće dati odgovor ovo pitanje.

58. Administrativno osoblje: molimo detaljnije informacije o obukama za administrativne službenike u sudovima i u tužilaštvima. Da li oni pohađaju posebne početne i stručne obuke (upravljanje predmetima, IT, odnosi sa javnošću, itd.)? Koja institucija je nadležna za organizaciju takvih obuka?

Iako ne postoji organizovan sistem obuke za administrativno osoblje suda, niti institucija nadležna za njeno provođenje, na seminarima u organizaciji centara za edukaciju sudija i tužilaca, u periodu od 2007. godine do danas, prisustvovalo je ukupno 664 učesnika zaposlenih u pravosudnim institucijama BiH i FBiH, na poslovima sekretara, sudskih izvršilaca, administracije i drugim poslovima.

Program za edukaciju sudskih izvršilaca pri entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca u BiH, kako posebno, tako i zajedno sa sudijama koji rade na izvršnom referatu, započet je tek u 2010. godini. Imajući u vidu da sudski izvršioci predstavljaju sud u vrlo važnim radnjama neophodnim za provođenje izvršnog postupka, na prijedlog VSTV-a centri za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH i RS i Pravosudna komisija BD, u saradnji i uz podršku regionalnog projekta pod nazivom „Reforma izvršnog prava u zemljama Zapadnog Balkana“, finansiranog od strane Nizozemske, analizirali su potrebu za obukom profesionalaca iz oblasti izvršnog postupka u BiH, te izradili poseban program koji obuhvata obuku sudija na izvršnom referatu i sudskih izvršilaca u sudovima u BiH.

Program obuke, koji predviđa nekoliko zajedničkih obuka za sudije i sudske izvršioce, a nekoliko samo za izvršioce je uvršten u programe stručnog usavršavanja oba centra za 2010. i 2011. godinu, a početkom 2011. godine izdan je Priručnik za izvršioce, prvi takve vrste u BiH, koji je distribuiran svim prvostepenim sudovima u BiH. Za 2012. godinu planira se nastavak obuke sudskih izvršilaca, te izdavanje Praktikuma za sudske izvršioce, kao nadopuna ranije pomenutom priručniku, zahvaljući podršci Evropske unije, kroz grant IPA 2009 za podršku pravosuđu.

Da bi se edukacija, koja je nehopodna za sudske izvršioce, a poželjna za druge kategorije sudskog osoblja, posebno osoblja koje direktno asistira sudijama, mogla nastaviti, nehopodno je da nadležna ministartva pravde pronađu način da pruže potrebnu podršku za nastavak preduzetih aktivnosti u tom pravcu.

Obuke za korištenje IKT za sveukupno sudsko osoblje vrši IKT tehničar zaposlen u pripadajućoj pravosudnoj instituciji. Osim toga, ne postoji organizovan sistem obuke za administrativno osoblje suda, niti institucija nadležna za njeno provođenje. Izuzetak od ovoga predstavljaju sudski izvršioci koji od 2010. godine imaju organizovanu obuku u entitetskim centrima za edukaciju sudija i tužilaca u BiH.

Prilikom planiranja provođenja CMS Projekta, VSTV je planirao i proveo osnovnu obuku za korištenje računara za sve korisnike u pravosuđu, uključujući i administrativno osoblje. Edukaciju su provodili IKT službenici u svojim institucijama. Po završenoj edukaciji, izvršeno je testiranje korisnika koje je obuhvatilo sve teme iz kojih je provedena obuka. Nakon testiranja izvedena je i dodatna obuka za korisnike koji nisu postigli zadovoljavajuće rezultate na testiranju.

Obuka za korištenje Sistema za automatsko upravljanje predmetima u sudovima i tužilaštvima (CMS/TCMS) izvođenja je uz podršku edukatora zaposlenih pri VSTV-u u sklopu projekta uvođenja CMS sistema finansiranog od strane Vlada Švedske i Nizozemske. Obuka je organizovana u dvije faze.

U prvoj fazi je izvođena kolektivna obuka korisnika u zavisnosti od poslova koje obavljaju u sudu ili tužilaštvu. Obuka je organizovana po principu kolektivne obuke pri čemu su korisnici imali priliku aktivno učestvovati u obuci i vježbati sve radnje predviđenje planom obuke.

Druga faza obuke odvijala se po principu individualne obuke, pri čemu je korisnicima pružana podrška u obavljanju svakodnevnih zadataka u CMS/TCMS-u. Korisnici su imali mogućnost da uz prisustvo edukatora rade na individuanom usavršavanju vještina neophodnih za rad u CMS/TCMS-u.

Nakon provedene obuke za korištenje CMS/TCMS-a u sudovima i tužilaštvima, organizovana je i dodatna obuka za sve korisnike. Ova obuka je provedena sa ciljem otklanjanja najčešćih grešaka i nejasnoća koje su se pojavljivale u radu. Korisnici su stekli određeno iskustvo koje je pomoglo da se radi na usavršavanju postupka rada i otklanjanju grešaka koje su uočene u radu, pa je ovaj dio obuke organizovan kombinujući kolektivnu i individualnu obuku.

Pravilnikom o CMS/TCMS-u regulisano je da sve dodatne edukacije, kao i edukacije novozaposlenog osoblja vrše CMS administratori koji su zaposleni u sudovima i tužilaštvima, uz podršku osoblja iz VSTV-a. Sudovi svojim planovima rada planiraju i izvode obuku za administrativno osoblje.

Preporuke tima za monitoring IKT/CMS projekta su išle u pravcu institucionalizacije postupka edukacije iz oblasti korištenja CMS/TCMS-a putem centara za edukaciju sudija i tužilaca FBiH i RS. S tim u vezi je za ove institucije izvršena nabavka potrebne informatičke opreme, te njihovo povezivanje na pravosudnu mrežu širokog područja. Na ovaj način su se stekli potrebni tehnički uslovi za održavanje CMS/TCMS edukacija u prostorijama pomenutih centara. Edukacije iz oblasti CMS/TCMS-a vrše edukatori VSTV-a.

Centar za sudsku dokumentaciju VSTV-a od 2008. Godine, kada je zvanično počeo sa radom, vršio je obuku daktilografa koji rade na uklanjanju ličnih podataka u odlukama koje se izdvajaju za bazu sudskih odluka. Korištenje baze predviđeno je za sudije i tužioce, ali u tom smislu obučeni su IKT službenici u sudovima i tužilaštvima radi pružanja adekvatne podrške sudijama i tužiocima prilikom korištenja baze sudskih odluka.

Edukaciju zemljišno-knjižnih referenata vrše ministarstva pravde na entitetskom nivou. Uspostavljanje efikasne zemljišne administracije, što uključuje i edukaciju zaposlenog osoblja, bila je predmetom Projekta Svjetske banke, kao i Projekta zemljišne administracije GTZ/SIDA/ADA.

U svrhu provođenja Projekta svjetske banke osnovane su posebne Jedinice za zemljišno-knjižnu administraciju i provođenje projekta Svjetske banke pri entitetskim ministarstvima pravde, te uspostavljen Savjetodavni i koordinacioni odbor na nivou BiH. U sklopu ovih Jedinica vrši se priprema plana edukacije kao i provođenje istog.

Efikasnost

59. Koliki je godišnji budžet pravosuđa? Molimo dostavite pregled budžeta za posljednjih pet godina. Kakav je postupak za odlučivanje o raspodjeli budžeta? Ko upravlja budžetom u pravosuđu?

Pregled odobrenih budžeta za sudove i tužilaštva u periodu 2007.–2011. godine (u KM):

	2007. godina	2008. godina	2009. godina	2010. godina	2011. godina
Sudovi	144.288.282	153.854.830	146.510.181	152.639.354	157.961.990
Tužilaštva	38.376.409	43.661.637	39.277.439	39.899.842	39.822.464
UKUPNO	**182.664.691**	**197.516.467**	**185.787.620**	**192.539.196**	**197.784.454**

S obzirom na činjenicu da budžet za institucije BiH nije usvojen do momenta pripreme ovih informacija, za Sud i Tužilaštvo BiH u obzir je uzet nacrt budžeta za 2011. godinu, koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri.

Procedure pripreme, usvajanja i izvršenja budžeta

Sudovi i tužilaštva dostavljaju svoj budžetski prijedlog ministarstvima pravde i/ili finansija. Ministarstvo finansija priprema nacrt budžeta i predlaže ga Vladi. Vlada usvaja nacrt budžeta i dostavlja ga zakonodavnom organu. Zakonodavni organ, konačno usvaja budžet za narednu godinu. Za Sud i Tužilaštvo BiH, Vijeće ministara BiH upućuje nacrt budžeta Predsjedništvu BiH, a Predsjedništvo BiH konačan prijedlog budžeta upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH, koja usvaja budžet za narednu godinu. Budžet se usvaja za svaku instituciju pojedinačno.

Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa zakonima o izvršenju koji godišnje usvajaju nadležni zakonodavni organi za svaki nivo vlasti. U BiH primjenjuje se trezorski način poslovanja za sve budžetske institiucije u BiH. Budžetski korisnici ne raspolažu sredstvima, već mogu stvarati obaveze do iznosa odobrenog budžeta, pridržavajući se ekonomske klasifikacije (npr. bruto plate, naknade troškova, putni troškovi, nabavka materijala, itd.). Takođe, ograničena je mogućnost preraspodjele sredstava sa jednog ekonomskog koda na drugi (do 10% budžeta). Nije moguća preraspodjela sredstava sa materijalnih troškova na troškove plata i naknada. Plaćanje obaveza vrši nadležno Ministarstvo finansija preko jedinstvenog računa trezora. Izvršenje budžeta se vrši u skladu sa operativnim planovima koje odobrava nadležno Ministarstvo finansija. Ministarstvo finansija može ograničiti trošenje sredstava na manji iznos u odnosu na odobreni budžet.

Pored godišnjeg planiranja budžeta, od 2006. godine, u BiH se primjenjuje Dokument okvirnog budžeta, kao plan budžeta za tri godine. Dokument okvirnog budžeta podrazumijeva makro ekonomske projekcije i prognoze prihoda i rashoda za godine koje su obuhvaćene Dokumentom okvirnog budžeta i predstavlja osnovu za izradu programa okvirne politike za raspodjelu resursa fiskalne godine. Dokument okvirnog budžeta predstavlja i prednacrt budžeta za slijedeću godinu. Ovim dokumentom se utvrđuju početne granice rashoda za slijedeću godinu za sve budžetske korisnike.

Važno je naglasiti da je prema Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina, poglavlje Finansijski aspekti, trebala početi primjena tzv. programskog budžetiranja za rad na predmetima ratnih zločina gdje bi se planovi za budžet radili na bazi ciljeva i rokova koje definiše Strategija. Tako su sudovi od 2009. trebali početi sa odvojenim budžetskim planiranjem sredstava za rad na predmetima RZ, međutim pomenuto poglavlje Strategije još uvijek nije provedeno.

60. Koliko je prosječno trajanje a) građanskog postupka, b) krivičnog postupka i c) upravno-pravnih postupaka? U slučaju kašnjenja u postupanju po predmetima, za koje se probleme pretežno vežu ta kašnjenja? (npr. složen postupak pozivanja pred sud, produžen rok za prikupljanje dokaza, policijski dokazi nisu prihvaćeni pred sudom, svjedok se ne pojavi na sudu, sudski vještak se ne pojavi na sudu, veliki broj predmeta u vezi sa registracijom preduzeća, veliki broj žalbi, nepostojanje alternativnih instrumenata za rješavanje spora, složenost upravljanja predmetima, nedostatak tehničke opreme).

U sve sudove u BiH je uveden jedinstven sistem za upravljanje predmetima (CMS) u koji se, između ostalog, bilježi vrijeme potrebno za sve faze postupka rješavanja predmeta. S obzirom da je postupak unošenja podatka o predmetima u CMS još uvijek u toku, podatak o prosječnom trajanju predmeta izračunat na osnovu podatka iz CMS-a može odstupati od stvarnog prosjeka. Zato, kao pokazatelj trajanja rješavanja predmeta, u narednoj tabeli predstavljamo pokazatelj potrebno vrijeme za rješavanje predmeta u skladu sa smjernicama Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ). Metodologija je navedena u CEPEJ-ovim Smjernicama o statistici u pravosuđu (GOJUST), koju je usvojio CEPEJ na svojoj 12. plenarnoj sjednici (Strazburg, 10.–11.12.2008. godine).

Pokazatelj vremena potrebnog za rješavanje predmeta je izražen u godinama i predstavlja odnos broja neriješenih predmeta 31.12.2010. godine i broja riješenih predmeta tokom 2010. godine. Ovaj orijentacioni koeficijent pokazuje koliko bi trebalo godina da se riješe svi neriješeni predmeti 31.12.2010. godine, pod pretpostavkom da će dinamika, odnosno brzina rješavanja biti ista kao i u 2010. godini i ukoliko se priliv predmeta u 2011.godini ne uzme u rad prije nego što bude okončan rad po predmetima koji su iskazani kao neriješeni 31.12.2010.godine.

Iz niže predstavljenih podatka se može vidjeti da je za rješavanje svih krivičnih predmeta evidentiranih u sudovima 31.12.2010. godine potrebno 0,37 godina ili 135 dana, dok je za rješavanje svih upravnih predmeta potrebna 1,1 godina ili 401 dan, a za parnične predmete 1,34 godina ili 489 dana.

Protok predmeta u sudovima u BiH tokom 2010. godine i vrijeme potrebno za rješavanje:

Vrsta predmeta	Broj neriješenih predmeta sa 1.1.2010. godine	Broj primljenih predmeta tokom 2010. godine	Ukupan broj predmeta u radu u 2010. godini	Broj riješenih predmeta tokom 2010. godine	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010. godine	Vrijeme potrebno za rješavanje neriješenih predmeta (u godinama)
	I	*II*	*III = I + II*	*IV*	*V = III - IV*	*VI = V / IV*
Građanski	172.235	124.822	297.057	127.106	169.951	**1,34**
Krivični	27.638	73.807	101.445	74.236	27.209	**0,37**
Upravni	11.141	13.105	24.246	11.559	12.687	**1,10**
UKUPNO	211.014	211.734	422.748	212.901	209.847	**0,99**

Razlozi za postojanje velikog broja neriješenih predmeta

Kao jedan od osnovnih razloga za postojanja velikog broja neriješenih predmeta je nedovoljan broj nosilaca pravosudnih funkcija. Prema članu 17. tačka 25) Zakona o VSTV-u, VSTV je nadležan da, nakon dogovora sa predsjednikom suda ili glavnim tužiocem, te nadležnim ministarstvima pravde i finansija, utvrđuje broj nosilaca pravosudnih funkcija (sudije, dodatne sudije, zamjenici glavnog tužioca i tužioci, viši stručni saradnici, stručni saradnici u općinskim i osnovnim sudovima). Utvrđivanje optimalnog broja nosilaca pravosudnih funkcija je i jedno od strateških pitanja utvrđenih u Strategiji za reformu sektora pravde u BiH za period od 2009. do 2013. godine, te jedan od strateških prioriteta definisanih u Strateškom planu VSTV-a za period od 2007. do 2012. godine.

S tim u vezi, VSTV je tokom 2008. godine izvršio analizu priliva predmeta u sudove tokom petogodišnjeg perioda od 01.01.2004. do 31.12.2008. godine i broja neriješenih predmeta u sudovima na kraju pomenutog perioda i utvrdio potrebe sudova za povećanje broja nosilaca pravosudnih funkcija u sudovima. Prethodno je Radna grupa, na osnovu pomenute analize, obavila konsultacije sa predsjednicima svih sudova. Predloženo je povećanje broja sudijskih pozicija u sudovima gdje je konstatovano da ranije utvrđeni broj sudija nije dovoljan za rješavanje cjelokupnog očekivanog priliva predmeta i u sudovima za koje je utvrđeno da je potreban angažman dodatnih sudija na dvije godine radi eliminisanja neriješenih predmeta u skladu sa njihovom broju sa kraja pomenutog perioda. Prijedlog je podrazumijevao povećanje broja redovnih sudijskih pozicija za 55 i broja pozicija dodatnih sudija za 160.

VSTV je nakon konsultacija sa nadležnim ministarstvima donio odluku o usvajanju proširenja sistematizacije u sudovima u skladu sa gore navedenim prijedlogom Radne grupe. Zbog ograničenosti budžetskih sredstava popunjavanje proširene sistematizacije ne ide predviđenom dinamikom. Od ukupno predviđenog povećanja broja sudija (215) do sada su osigurana sredstva za 22 (10,2%) sudija, od toga 16 redovnih i 6 dodatnih sudija. Prema ovome, 193 (89,8%) pozicija sudija do sada nisu popunjene zbog neosiguranih sredstava u budžetu.

Glavni razlozi (identifikovani od strane sudova) za postojanje velikog broja neriješenih predmeta su nedovoljan broj nosilaca pravosudnih funkcija i administrativnog osoblja, velik priliv novih predmeta, zaostaci iz ranijih godina ili zaostaci nastali spajanjem sudova nakon reforme 2003. godine, česta odsustva sudija (najčešće bolovanja), nedostupnost stranaka, česta odlaganja ročišta (na zahtjev stranaka ili zbog potrebe vještačenja), nedovoljna angažovanost rada sudija na starim predmetima, nezadovoljavajuća zakonska rješenja, zaduženje sudije u više referata i veliki broj presignacija, te ostali razlozi (materijalna sredstva, dotrajala oprema, i sl.).

61. Molimo dostavite podatke o tome koliko predmeta čeka na rješavanje više od 1 godine, 2 godine ili 3 godine.

VSTV prikuplja i analizira podatke o godini iniciranja neriješenih predmeta, a za predmete na višim sudovima i godinu zaprimanja žalbenih predmeta. Iz tih podataka proizlazi da je od ukupnog broja neriješenih predmeta na dan 31.12.2010. godine, 49,3% ili 248.916 predmeta inicirano u 2010. godini, 20,7% odnosno 104.514 predmeta u 2009. godini, 11,5% ili 58.064 predmeta u 2008. godini, 6,3% ili 31.809 predmeta u 2007. godini, 3,4% ili 17.167 predmeta u 2006. godini, a ostalih 8,8% ili 44.431 predmet je inicirano u 2005. i u prethodnim godinama.

U strukturi predmeta iniciranih u 2005. ili ranije najznačajnije učestvuju izvršni (26,8% ili 11.907 predmeta), vanparnični (14,2% ili 6.309 predmeta) i parnični (9,8% ili 4.354 predmeta) predmeti.

U narednim tabelama je predstavljena struktura neriješenih predmeta na dan 31.12.2010. godine koji čekaju na rješavanje više od 1 godine, više od 2 godine ili više od 3 godine, odnosno ukupan broj neriješenih predmeta koji su inicirani pred sudovima 2009. godine i ranije, 2008. godine i ranije ili 2007. godine i ranije.

Starosna struktura prvostepenih predmeta (broj predmeta iniciranih pred sudovima):

Referat	Broj predmeta iniciranih 2009. godine i ranije	Broj predmeta iniciranih 2008. godine i ranije	Broj predmeta iniciranih 2007. godine i ranije
Parnični referat	66.986	40.889	22.827
Privredni referat	16.165	9.066	5.557
Krivični referat	10.961	6.534	4.089
Izvršni referat	74.712	42.952	28.527
Vanparnični referat	26.252	16.178	11.763
Prekršajno odjeljenje	11.215	872	30
Registracija poslovnih subjekata	146	61	51
ZK predmeti	19.207	11.292	6.573
Građansko odjeljenje	34	13	9
Upravno odjeljenje	3.901	1.555	472
Medijacija	0	0	0
UKUPNO	229.579	129.412	79.898

Starosna struktura drugostepenih predmeta (broj primljenih žalbi na sudovima u BiH):

Odjeljenje	Broj primljenih žalbi 2009. godine i ranije	Broj primljenih žalbi 2008. godine i ranije	Broj primljenih žalbi 2007. godine i ranije
Krivično odjeljenje	116	65	24
Građansko odjeljenje	9.908	3.100	1.006
Upravno odjeljenje	746	321	0
Ukupno	10.770	3.486	1.030

62. a) Da li u građanskim i/ili krivičnim predmetima postoje pojednostavljeni postupci? b) Ako postoje, molimo da ih opišete i predstavite statističke podatke o njihovoj primjeni.

a) U BiH postoje četiri zakona o koji regulišu provođenje parničnog postupka i to Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 36/04 i 84/07), Zakon o parničnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 53/03, 73/05 i 19/06), Zakon o parničnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09) i Zakon o parničnom postupku BD („Službeni glasnik BD“, br. 8/09 i 52/10). Navedeni zakoni predviđaju posebne postupke koji su u većoj ili manjoj mjeri pojednostavljeni u odnosu na redovni parnični postupak, najčešće na način da su propisani kraći rokovi za pojedine radnje u postupku.

b) Tako sva četiri zakona kao regulišu slijedeće posebne postupke:

Postupak u parnicama zbog smetanja posjeda - Riječ je o postupku u kojem sud posebnu pažnju obraća na potrebu hitnog rješavanja spora, te može odrediti i rokove kraće od onih predviđenih za redovni postupak. Nadalje, raspravljanje o tužbi se ograničava samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja.

Rok za podnošenje žalbe je 15 dana, a u izuzetnim slučajevima sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dopuštena.

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 60 dana nakon proteka roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

Postupak u sporovima male vrijednosti - Sporovi male vrijednosti jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 3.000 KM, kao i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos od 3.000 KM, te sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos od 3.000 KM.

U ovom postupku žalba je dopuštena samo protiv odluke kojom se završava postupak i to u roku od 15 dana. Žalbeni razlozi su ograničeni na povredu odredaba parničnog postupka i pogrešnu primjenu materijalnog prava. Ostala rješenja protiv kojih je inače dopuštena posebna žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava. Ova se rješenja ne dostavljaju strankama, već se objavljuju na ročištu.

Postupak u parnicama iz radnih odnosa - Riječ je o postupku koji je hitne prirode i koji se od redovnog razlikuje po tome što sud posebnu pažnju obraća na potrebu hitnog rješavanja spora, posebno pri određivanju rokova i ročišta. Rok za žalbu na presudu je skraćen na 15 dana, kao i rok za izvršenje radnje čije se izvršenje u presudi nalaže.

Pored naprijed navedenih postupaka entitetski zakoni o parničnim postupcima (RS i FBiH) i Zakon o parničnom postupku BD predviđaju još i *postupak pred arbitražom*, što podrazumijeva pravo stranaka da rješavanje spora povjere arbitraži na osnovu ugovora o arbitraži.

Nadalje, Zakon o parničnom postupku RS-a kao poseban postupak predviđa i *postupak u privrednim sporovima* čija se pravila primjenjuju:

- u sporovima u kojima su stranke RS, jedinica lokalne samouprave, druga pravna lica koja nisu upisana u sudski registar, privredna društva, kao i druga pravna ili fizička lica koja se upisuju u odgovarajuće registre,
- u sporovima u kojima se pojavljuju pravna lica, koja se finansiraju iz budžeta, a upisana su u odgovarajući sudski registar,
- u sporovima koji proizlaze iz međusobnih privrednih odnosa imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost, kao i iz međusobnih privrednih odnosa tih lica i pravnih lica iz tačke 1. ovog člana.

Riječ je o pojednostavljenom postupku budući da sud može odlučiti da ne zakazuje pripremno ročište. Pripremno ročište će se zakazati samo ako to doprinosi efikasnijem rješavanju spora. Nadalje, rokovi su skraćeni u odnosu na redovan postupak. Tako je rok za zakazivanje ročišta (pripremnog ili za glavnu raspravu) 15 dana, a ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi niti odložiti na period duži od 15 dana.

Rok za žalbu na prvostepenu presudu je takođe 15 dana. Rok za dostavu odgovora na tužbu je 15 dana. Sud u hitnim slučajevima može odmah po prethodnom ispitivanju tužbe zakazati pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu.

Zakon o parničnom postupku BD predviđa još i poseban *postupak u parnicama iz porodičnih odnosa* koji je prilagođen specifičnoj prirodi ovih sporova.

Pored posebnih postupaka, zakoni o parničnom postupku propisuju i niz rješenja koji pojednostavljuju postupak. Tako član 65. zakona FBiH i zakona RS-a, član 178. zakona BD, te član 32. zakona pred Sudom BiH predviđa da sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti *presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja* (nedostavljanje odgovora na tužbu), te *primiti na zapisnik nagodbu stranaka*. U ovim slučajevima parnični postupak se okončava i bez provođenja glavne rasprave.

Na navedeni način sud može postupiti ne samo u fazi pripreme glavne rasprave već u toku cijelog postupka.

Tako stranke mogu zaključiti sudsku nagodbu u toku cijelog postupka. Sporazum stranaka o nagodbi se unosi u zapisnik i ima snagu izvršnog naslova. Sud u toku cijelog postupka, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu. Pored toga sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Nadalje, sud najkasnije na pripremnom ročištu može predložiti strankama da spor riješe i u *postupku medijacije*, dok stranke mogu predložiti rješavanje spora u postupku medijacije sve do zaključenja glavne rasprave.

Takođe, ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, odnosno ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud, bez daljeg raspravljanja, donosi presudu kojom u prvom slučaju usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja), odnosno u drugom slučaju presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

Zakon o izvršnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 18/03), Zakon o izvršnom postupku FBiH,(„Službene novine FBiH“, br. 32/03, 52/03,33/06,39/06 i 39/09), Zakon o izvršnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10) i Zakon o izvršnom postupku BD („Službeni glasnik BD“, br. 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08), predviđaju *mogućnost traženja izvršenja novčanog potraživanja, odnosno donošenja rješenja o izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave,* a to je mjenica i ček, javna isprava, računi i izvodi iz poslovnih knjiga. Dakle u navedenim slučajevima nije potrebno da postojanje potraživanja prethodno bude utvrđeno u parničnom postupku.

Međutim, ukoliko se prigovorom na rješenje pobija odnosno osporava postojanje potraživanja, sud će odgoditi izvršenje i postupak nastaviti po odredbama parničnog postupka.

U krivično-procesnom zakonodavstvu BiH, u sva četiri zakona, predviđena je *mogućnost izdavanja kaznenog naloga* kojim se optuženom izriče krivično-pravna sankcija ili mjera bez provođenja glavne rasprave ukoliko je:

- riječ o krivičnom djelu sa propisanom kaznom zatvora do pet godina ili novčanom kaznom kao glavnom kaznom,
- ukoliko je prikupljeno dovoljno dokaza koji pružaju osnov za tvrdnju da je osumnjičeni učinio krivično djelo.

Tužilac može u optužnici od suda zatražiti izdavanje kaznenog naloga i zatražiti izricanje jedne ili više od slijedećih krivično-pravnih sankcija: novčanu kaznu, uslovnu osudu, ili mjere sigurnosti: zabranu vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije ili oduzimanje predmeta, kao i mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Ukoliko se sud složi sa zahtjevom za izdavanje kaznenog naloga optužnica se potvrđuje, te se zakazuje saslušanje optuženog. Ako optuženi izjavi da je kriv i da prihvata krivično-pravnu sankciju ili mjeru predloženu u optužnici, donosi se presuda kojom se izdaje kazneni nalog i protiv koje je dopuštena žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja presude.

Ukoliko optuženi izjavi da nije kriv ili stavi prigovor na optužnicu, zakazuje se glavna rasprava te se krivični postupka nastavlja redovnim tokom.

Sud može izreći krivično-pravnu sankciju i optuženom koji se prilikom izjašnjavanja o krivici izjasnio krivim. Izjava o priznanju krivice razmatra se na posebnom ročištu na kojem sud provjerava da li su ispunjeni zakonski uslovi za prihvatanje izjave o priznanju krivice, odnosno provjerava da li je izjava data dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog, da li je optuženi razumio da se izjavom o priznanju krivice odriče prava na suđenje, da li je upoznat i da li je razumio moguće posljedice vezane uz imovinsko-pravni zahtjev i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te da li je upoznat sa odlukom o naknadi troškova krivičnog postupka i sa pravom da pod određenim uslovima bude oslobođen naknade troškova.

Ako sud prihvati izjavu o priznanju krivice, izjava optuženog se unosi u zapisnik i nastavlja se sa raspravom za izricanje krivičnopravne sankcije.

Nadalje, ZKP-i propisuju mogućnost pregovaranja o krivici odnosno mogućnost *zaključivanja sporazuma o priznanju krivice*. Naime, sve do završetka glavne rasprave, odnosno rasprave pred žalbenim vijećem osumnjičeni, odnosno optuženi i tužilac mogu pregovarati o uslovima priznavanja krivice. Pri tome tužilac može predložiti izricanje kazne ispod zakonskog minimuma kazne zatvora za konkretno krivično djelo, odnosno blažu sankciju za osumnjičenog, odnosno optuženog. Sa druge strane, potpisivanjem sporazuma o priznanju krivice optuženi se odriče prava na suđenje i ne može uložiti žalbu na krivično-pravnu sankciju koja će mu se izreći ukoliko sud prihvati sporazum.

Sporazum o priznanju krivice sačinjava se u pisanom obliku i dostavlja se sudu. Ukoliko je sporazum postignut do trenutka podizanja optužnice uz sporazum se sudu dostavlja i optužnica. Ako sud prihvati sporazum o priznanju krivice, izjava optuženog se unosi u zapisnik i nastavlja se sa raspravom za izricanje krivično-pravne sankcije predviđene sporazumom. Ukoliko sud odbaci sporazum o priznanju krivice, to će saopćiti strankama i braniocu, te se određuje datum održavanja glavne rasprave.

Pojednostavljeni postupci-broj završenih predmeta u periodu 01.01.-31.12.2010. godine:

POSTUPCI IZ ZPP-a	**41.599**
Postupak u parnicama iz radnih odnosa	11.492
Postupak u parnicama zbog smetanja posjeda	1010
Postupak u sporovima male vrijednosti	29.097
Postupak pred arbitražom	NA
INSTITUTI IZ ZPP-a	**55.169**
Mogućnost zaključenja sudske nagodbe	4.150
Medijacija	16
Presuda zbog propuštanja	48.793
Presuda na osnovu priznanja	1.824
Presuda na osnovu odricanja	386
ZAKON O IZVRŠNOM POSTUPKU	**327.073**
Izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave	327.073
ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU	**9.723**
Kazneni nalog	5.003
Presuda po priznanju krivice	2.883
Sporazum o priznanju krivice	1.837

Uzimajući u obzir pojednopstavljene postupke, najveći broj pojednostavljenih postupaka se rješava po Zakonu o izvršnom postupku, tj. po izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave, kojih je ukupno riješeno 327.073 tokom 2010. godine. Nakon toga slijede instituti iz Zakona o parničnom postupku u ukupnom broju od 55.169, gdje presude zbog propuštanja dominiraju sa 48.793 riješena predmeta. U pojednostavljenim postupcima iz Zakona o parničnom postupku riješeno je 41.599 predmeta, uglavnom u sporovima male vrijednosti i parnicama iz radnih odnosa. Po zakonu o krivičnom postupku je riješeno 9.723 predmeta, prvenstveno po kaznenom nalogu.

63. Molimo prikažite statističke podatke (odvojene podatke za građanske, krivične, upravne i izvršne predmete) o broju neriješenih predmeta u posljednjih pet godina.

Ukupan broj neriješenih građanskih, krivičnih, upravnih i izvršnih predmeta je 31.12.2010. godine iznosio 346.611 što je za 3% više nego prije pet godina, odnosno 01.01.2006. godine. U posmatranom petogodišnjem peridiodu je smanjen broj neriješenih krivičnih (smanjenje za 4%) i upravnih (smanjenje za 30%) predmeta, dok je broj neriješenih građanskih i izvršnih predmeta povećan za 7% ,odnosno 3%.

Neriješeni predmeti u periodu 2006.-2010. godine:

Vrsta predmeta	Broj neriješenih predmeta 01.01.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2007.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2008.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2009.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010.
Građanski	158.283	145.721	171.325	170.059	157.232	169.856
Krivični	28.248	29.708	29.345	28.259	27.623	27.209
Upravni	18.140	15.627	12.160	12.244	11.140	12.687
Izvršni	132.085	134.936	148.616	180.153	105.709	136.859
UKUPNO	336.756	325.992	361.446	390.715	301.704	346.611

U prethodnu tabelu nisu uključeni predmeti za naplatu neplaćenih komunalnih usluga. Statistički podaci o broju neriješenih predmeta za naplatu komunalnih usluga su kako slijedi. Kao što je prikazano u narednoj tabeli ukupan broj neriješenih predmeta za naplatu komunalnih usluga je 31.12.2010. godine iznosio 1.531.224. Broj ovih je stalno rastao i tokom 2009. godine dostigao vrhunac od 1.580.468 predmeta, a u 2010. godine je po prvi put zabilježeno blago smanjenje u broju ovih predmeta.

Neriješeni predmeti za naplatu komunalnih usluga u periodu 2006.-2010. godine:

Vrsta predmeta	Broj neriješenih predmeta 01.01.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2007.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2008.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2009.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010.
Predmeti za naplatu komunalnih usluga	841.812	1.076.688	1.172.226	1.563.488	1.580.468	1.531.224

64. Koliki je postotak žalbenih postupaka u odnosu na broj prvostepenih odluka u građanskim i krivičnim predmetima? (molimo prikažite opću analizu neriješenih predmeta). Koliki je postotak uspješnih žalbi u odnosu na ukupan broj istih?

Građanski predmeti

Općinski i osnovni sudovi su u građanskim predmetima tokom 2010. godine donijeli ukupno 81.086 presuda. Pravni lijekovi su uloženi u 20.333 predmeta, a odbačeno je 267 uloženih pravnih lijekova.

Drugostepeni sudovi su tokom 2010. godine donijeli ukupno 17.657 odluka, od kojih su 12.529 ili 71% bile potvrđujuće odluke, 2.797 ili 16% odluke kojim se preinačuju, a 2.331 ili 13% odluke kojim se ukidaju prvostepene presude.

Presude i pravni lijekovi u građanskim predmetima u 2010. godini:

UKUPNO DONESENO PRESUDA	81.086
Ukupno uloženo pravnih lijekova	20.333
Ukupno odbačeno pravnih lijekova	267
Potvrđeno odluka	12.529
Preinačeno odluka	2.797
Ukinuto odluka	2.331

Krivični predmeti

Kada je riječ o krivičnim predmetima, tokom 2010. godine općinski i osnovni sudovi su donijeli ukupno 15.565 presuda. Pravni lijekovi su uloženi u 3.555 predmeta, a 46 pravnih lijekova je odbačeno. Od ukupno 2.950 drugostepenih presuda, 2.279 ili 77% su bile potvrđujuće, 424 ili 15% preinačujuće, a 247 ili 8% ukidajuće.

Presude i pravni lijekovi u krivičnim predmetima općinskih/osnovnih sudova u 2010.:

UKUPNO DONESENO PRESUDA	15.565
Ukupno uloženo pravnih lijekova	3.555
Ukupno odbačeno pravnih lijekova	46
Potvrđeno odluka	2.279
Preinačeno odluka	424
Ukinuto odluka	247

Kantonalni i okružni sudovi donose prvostepene presude u predmetima u kojima je zaprijećena zatvorska kazna od 10 i više godina. U narednoj tabeli su predstavljeni podaci o ovim presudama i žalbama u 2010. godini.

Kao što je predstavljeno u narednoj tabeli, ukupno je doneseno 439 presuda, uloženo 244, a odbačena 2 pravna lijeka. Od ukupno 238 drugostepenih presuda donesenih od stane Vrhovnog suda FBiH i Vrhovnog suda RS, 160 ili 67% su bile potvrđujuće, 21% preinačujuće, a 12% ukidajuće.

Presude i pravni lijekovi u krivičnim predmetima (prvostepeni predmeti u kantonalnim i okružnim sudovima) u 2010. godini:

UKUPNO DONESENO PRESUDA	439
Ukupno uloženo pravnih lijekova	244
Ukupno odbačeno pravnih lijekova	2
Potvrđeno odluka	160
Preinačeno odluka	49
Ukinuto odluka	29

65. a) Kako se rješava pitanje zaostalih sudskih predmeta?

Sa ciljem usklađivanja procesnih pravila dostavljanja sudskih pismena putem javnih poštanskih operatera VSTV je pokrenuo inicijativu za donošenje akta koji bi na jedinstveni način regulisao ovo pitanje. Uspostavljena je saradnja sa Agencijom za poštanski promet BiH, poštanskim operaterima u BiH, nadležnim ministarstvima pravde (državnim i entitetskim), kao i sa pravosudnim institucijama u BiH, kroz postupak konsultacija o prijedlogu akta sa istim, te ja izrađen prijedlog Uputstva za prenos i uručenje sudskih pismena putem javnih poštanskih operatera. Tekst Prijedloga trenutnog akta je u proceduri usvajanja pred nadležnim organima.

Prema godišnjem izvještaju VSTV-a za 2010. godinu, više od 50% neriješenih predmeta u sudovima BiH je starije od godinu dana, dok je 9% neriješenih predmeta inicirano prije više od pet godina, ali su i dalje neriješeni.

b) U prepoznavanju tog problema i imajući u vidu da sporo rješavanje sudskih predmeta može predstavljati kršenje ljudskih prava iz člana 6. Europske konvencije o ljudskim pravima koja proklamira pravo pojedinaca na pravično suđenje u razumnom roku, VSTV je u decembru 2010. godine usvojio "Uputstvo za izradu plana za rješavanja starih predmeta prema starosti inicijalnog akta“ (Uputstvo). Uputstvo je priloženo u prilogu.

Bitno je napomenuti da se starost predmeta određuje prema starosti inicijalnog akta, to jest prema vremenu koje stranka u postupku čeka da bi se njen predmet riješio.

Prema Uputstvu, stari predmet je:

Referat	Prvi stepen	Drugi stepen
Krivični referat	Svaki krivični predmet u kojem glavna rasprava nije završena niti nakon jedne godine od dana prijema optužnice u sud.	Svaki drugostepeni krivični predmet koji nije riješen o roku od 3 mjeseci od dana prijema žalbe u sud.
Parnični referat	Svaki parnični predmet koji nije riješen u roku od jedne godine od dana prijema tužbe u sud. Svaki parnični predmet “hitne” prirode (radni sporovi, smetanje posjeda, izvršenja, stambeni sporovi, porodični odnosi), koji nije riješen niti nakon 6 mjeseci od prijema u sud.	Svaki predmet u kojem žalba nije riješena duže od 45 dana.
Upravni referat	Svaki predmet upravnog spora kod kojeg predmet nije završen ni nakon proteka roka od 6 mjeseci od dana prijema tužbe u sud.	Svaki predmet upravnog spora kod kojih predmet nije završen ni nakon proteka roka od 6 mjeseci od dana prijema predmeta u sud.
Izvršni referat	Svaki neriješen izvršni predmet stariji od jedne godine dana računajući od datuma prijema prijedloga u sud.	

Ključni kriterij koji stavlja obavezu pred predsjednika suda da izradi plan rješavanja starih predmeta je tromjesečna norma starih predmeta po sucu, uzimajući u obzir odredbe u skladu sa kojima se određeni slučajevi smatraju starim, a kako je to propisano Uputstvom. Na primjer, mjesečna norma za sudije za krivične predmete je 15 predmeta, pa ako sudija ima više od 45 starih predmeta u svom portfoliju, on je dužan izraditi godišnji plan u kojem će specificirati najstarije predmete koji će biti riješeni tokom godine. Osim toga, od sudija koji su sačinili planove rješavanja starih predmeta se očekuje da će postići najmanje 40% godišnje norme rješavajući stare predmete.

Stalna komisija VSTV-a za praćenje provođenja Uputstva za izradu plana rješavanja starih predmeta i efikasnost pravosuđa i Jedinica za efikasnost pravosuđa, osnovana početkom 2011. godine, su zadužene za praćenje i nadzor nad provođenjem pojedinačnih planova za rješavanje starih predmeta u sudovima u BiH.

Sami sudovi su bili dužni da urade analizu uzroka koji su doveli do velikog broja neriješenih starih predmeta i da na osnovu analize i člana 5. Uputstva odluče da li su obavezni donositi Plan.

U skladu sa Uputstvom od 73 suda koji postoje u BiH, 53 redovna suda su utvrdila obavezu sačinjavanja plana rješavanja starih predmeta koji obuhvataju ukupno 119.040 starih predmeta, koji se trebaju riješiti tokom 2011. godine.

Bitno je napomenuti da 19 sudova u BiH, u skladu sa Uputstvom, nije imalo obavezu sačinjavanja plana za rješavanje starih predmeta za 2011. godinu, odnosno ti sudovi su ažurni u svom postupanju.

Tabela u nastavku daje pojedinosti za svaki sud u BiH. Predmetna tabela se periodično ažurira i javno publikuje preko Internet stranice VSTV-a.
(http://www.hjpc.ba/pr/preleases/1/?cid=5050,2,1)

Pregled provođenja planova za rješavanje starih predmeta po starosti inicijalnog akta i postignute orijentacione norme u prvom tromjesečju 2011. godine u sudovima u BiH:

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih predmeta 31.12.2010. godine u sudovima u BiH	Broj starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)	Ostvarene orijentaciona norma na rješavanju starih predmeta (I tromjesečje 2011. Godine)
1. OBAVEZNI DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Kantonalni sud Novi Travnik	551	461	89%	101%
Vrhovni sud FBIH	3,507	779	75%	NA
Kantonalni sud Zenica	1,531	476	70%	38%
Kantonalni sud Livno	426	411	54%	46%
Vrhovni sud RS	786	520	39%	NA
Općinski sud Tuzla	16,972	1,902	34%	33%
Osnovni sud Novi Grad	2,232	2,230	29%	84%
Općinski sud Bugojno	2,142	2,143	29%	38%
Kantonalni sud Bihać	2,573	1,262	29%	47%
Općinski sud Široki Brijeg	4,149	1,405	28%	51%
Općinski sud Velika Kladuša	4,738	1,999	28%	61%
Kantonalni sud Mostar	2,323	1,771	27%	106%
Osnovni sud Prijedor	5,215	1,707	26%	27%
Okružni privredni sud Trebinje	186	163	25%	33%
Općinski sud Orašje	1,176	1,012	25%	34%
Općinski sud Konjic	1,577	1,119	25%	36%
Osnovni sud Bijeljina	5,498	3,374	25%	38%
Općinski sud Zenica	22,947	731	24%	8%
Kantonalni sud Tuzla	2,983	2,965	24%	78%

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih predmeta 31.12.2010. godine u sudovima u BiH	Broj starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)	Ostvarene orijentaciona norma na rješavanju starih predmeta (I tromjesečje 2011. Godine)
1. OBAVEZNI DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Općinski sud Mostar	24,144	10,773	23%	74%
Općinski sud Visoko	6,615	2,910	23%	23%
Općinski sud Ljubuški	1,919	388	22%	12%
Općinski sud Žepče	779	168	21%	22%
Osnovni sud Teslić	1,765	1,524	21%	39%
Osnovni sud Kotor Varoš	1,552	427	21%	14%
Općinski sud Sarajevo	34,996	10,885	20%	30%
Općinski sud Zavidovići	3,374	762	20%	24%
Osnovni sud Trebinje	1,533	1,535	20%	33%
Osnovni sud BD	9,226	1,451	20%	17%
Općinski sud Sanski Most	3,374	821	20%	35%
Osnovni sud Prnjavor	1,793	1,786	18%	42%
Općinski sud Živinice	3,570	3,144	18%	32%
Okružni privredni sud Bijeljina	244	240	18%	27%
Općinski sud Livno	4,176	3,950	18%	50%
Osnovni sud Gradiška	3,855	445	18%	44%
Osnovni sud Mrkonjić Grad	1,586	1,586	17%	45%
Općinski sud Bihać	4,393	2,430	16%	25%
Općinski sud Bosanska Krupa	1,421	144	16%	7%
Osnovni sud Zvornik	1,996	2,156	15%	46%
Općinski sud Gradačac	6,115	1,686	13%	20%
Kantonalni sud Sarajevo	11,933	1,799	12%	13%
Osnovni sud Banja Luka	23,481	18,120	11%	49%
Općinski sud Kiseljak	13,283	512	11%	5%
Općinski sud Travnik	12,417	8,315	10%	28%
Osnovni sud Sokolac	2,006	1,925	10%	11%
Okružni privredni sud Banja Luka	8,197	3,104	9%	33%
Općinski sud Gračanica	2,357	1,299	8%	16%
Općinski sud Tešanj	1,449	1,430	8%	15%
Osnovni sud Doboj	3,570	1,098	8%	18%
Općinski sud Cazin	3,016	1,893	6%	13%
Općinski sud Kakanj	1,128	3,045	6%	33%

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih predmeta 31.12.2010. godine u sudovima u BiH	Broj starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)	Ostvarene orijentaciona norma na rješavanju starih predmeta (I tromjesečje 2011. Godine)
2. BEZ OBAVEZE DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Okružni privredni sud Doboj	642	640	25%	35%
Okružni privredni sud I. Sarajevo	263	219	18%	21%
Viši privredni sud Banja Luka	277			
Osnovni sud Vlasenica	954			
Osnovni sud Višegrad	716			
Osnovni sud Srebrenica	565			
Osnovni sud u Modriča	1,393			
Osnovni sud Foča	4,477			
Osnovni sud Derventa	1,134			
Općinski sud Kalesija	411			
Općinski sud Goražde	318			
Općinski sud Čapljina	968			
Okružni sud Trebinje	136			
Okružni sud Istočno Sarajevo	191			
Okružni sud Doboj	192			
Okružni sud Bijeljina	169			
Okružni sud Banja Luka	879			
Kantonalni sud Široki Brijeg	3			
Kantonalni sud Odžak	6			
Kantonalni sud Goražde	20			
Apelacioni sud BD				
Sud BiH				
UKUPNO	**296,489**	**119,040**	**19%**	**36%**

Iz tabele se može zaključiti da je 31.12.2010. godine u sudovima u BiH bilo 296.489 predmeta koje su sudovi svrstali u stare prema definiciji starih predmeta. U plan rješavanja starih predmeta po starosti inicijalnog za 2011. godinu je uvršteno 119.040 predmeta. U periodu od 01.01.2011. do 31.03.2011. godine, 19% plana je realizovano (sa ciljem da se postigne 100% provođenje plana do kraja godine), a prosječna postignuta orijentaciona norma sudija na rješavanju starih predmeta je bila 36%. Od sudija koji su sačinili planove rješavanja starih predmeta se očekuje da će postići najmanje 40% godišnje orijentacione norme rješavajući stare predmete.

Ukoliko se rješavanje starih predmeta nastavi ovakvim tempom, kao u prvom tromjesečju 2011. godine, postoji velika mogućnost da do kraja godine određen broj sudova ispuni svoje planove za rješavanje starih predmeta.

b) Da li su načinjeni planovi da se taj problem riješi?

Ako jesu, molimo za detaljnije informacije, uključujući i sljedeća pitanja: Koliko je vremena u prosjeku potrebno za izvršavanje slijedećih procesnih radnji u građanskim i upravnim postupcima? Podnošenje i uručenje (ukoliko je primjenjivo), Suđenje i presuda (izrečena u prvostepenom postupku, žalbenom postupku, daljem žalbenom postupku).

Trenutno nismo u mogućnosti dati ove podatke. Iz IPA 2010 programa podrške EU pravosuđu BiH će se finansirati razvoj CMS funkcionalnosti "Predvidivosti vremenskih rokova" koja će omogućiti evidentiranje i izračunavanje rokova za sve aktivnosti propisane procesnim zakonima i pružiti informacije strankama sa procjenom o trajanju postupka i vremenskoj predvidljivosti njegovog završetka. Razvoj ovog CMS modula će omogućiti sudijama i tužiocima lakše praćenje i ispunjavanje tih rokova, a predsjednicima sudova praćenje poštovanja zakonskih rokova i pravila o redoslijedu riješavanja predmeta.

Izvršenje

66. Postoji li instrument za sprečavanje nepotrebnog odlaganja, kao što je praćenje zastarjelih predmeta ili odšteta za prekomjerno trajanje postupaka?

Ne postoji uspostavljeni instrument koji bi spriječio nepotrebno odlaganje sudskog izvršnog postupka, osim postojećih zakonskih rješenja koja regulišu tok izvršnog postupka. Zakon o izvršnom postupku iz 2003. godine pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH", br. 18/03), Zakon o izvršnom postupku FBiH ("Službene novine FBiH", br. 32/03, 52/03,33/06,39/06 i 39/09), Zakon o izvršnom postupku RS ("Službeni glasnik RS", br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10) i Zakon o izvršnom postupku BD („Službeni glasnik BD", br. 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08) omogućavaju odlaganje postupka isključivo na prijedlog tražioca izvršenja, a nikad na prijedlog izvršenika, te propisuju da žalbe u toku izvršnog postupka ne odlažu izvršenje dok ne dođe do namirenja.

Ustavni sud BiH, koji, između ostalih, ima i apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu BiH[12], kada ista postanu predmet spora bilo kojeg suda u BiH, a koja se odnose na povredu Ustava BiH i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u svojim odlukama u skladu sa stavovima ESLJP smatra da se trajanje postupka, radi procijene eventualne povrede prava na pravično suđenje u razumnom roku, računa od momenta iniciranja predmeta pred nadležnim sudom.

Obzirom da je izvršenje u BiH potpuno sudski postupak, može se u ovom kontekstu ponovo citirati ranije spomenuto Uputstvo koje obuhvata i rješavanje starih predmeta i u izvršnom referatu, izuzev komunalnih predmeta. U skladu sa navedenom može se reći da ne postoji preventivni instrument koji bi spriječio nepotrebno odlaganje izvršnog postupka, već samo instrument praćenja rješavanja starih izvršnih predmeta kroz praćenje provođenja planova rješavanja starih predmeta donesenih na osnovu Uputstva od strane onih sudova koji podliježu obavezi sačinjavanja plana, zbog ispunjavanja uslova iz Uputstva.

[12] Član VI 3.b) Ustava BiH.

Pregled provođenja planova za rješavanje starih izvršnih predmeta po starosti inicijalnog akta u prvom tromjesečju 2011. godine u sudovima u BiH:

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih izvršnih predmeta 31.12.2010. u sudovima u BiH	Broj izvršnih starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – Broj izvršnih starih predmeta iz Plana za rješavanje starih predmeta koji su riješeni tokom I tromjesečja 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)
1. OBAVEZNI DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Kantonalni sud Novi Travnik				
Vrhovni sud FBiH				
Kantonalni sud Zenica				
Kantonalni sud Livno				
Vrhovni sud RS				
Općinski sud Tuzla	7.844	958		0%
Osnovni sud Novi Grad	845	838	92	11%
Općinski sud Bugojno	1.436	1.804	332	18%
Kantonalni sud Bihać				
Općinski sud Široki Brijeg	1.227	960	230	24%
Općinski sud Velika Kladuša	1.073	534	93	17%
Kantonalni sud Mostar				
Osnovni sud Prijedor	2.726	497	123	25%
Okružni privredni sud Trebinje				
Općinski sud Orašje	262	252	15	6%
Općinski sud Konjic	1.120	1.119	127	11%
Osnovni sud Bijeljina	1.616	1.687	180	11%
Općinski sud Zenica	15.355	1.356	149	11%
Kantonalni sud Tuzla				
Općinski sud Mostar	5.361	2.147	90	4%
Općinski sud Visoko	3.466	838	97	12%
Općinski sud Ljubuški	388	388	76	20%
Općinski sud Žepče	506			
Osnovni sud Teslić	190	460	19	4%
Osnovni sud Kotor Varoš	546	123	20	16%

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih izvršnih predmeta 31.12.2010. u sudovima u BiH	Broj izvršnih starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – Broj izvršnih starih predmeta iz Plana za rješavanje starih predmeta koji su riješeni tokom I tromjesečja 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)
1. OBAVEZNI DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Općinski sud Sarajevo	11.406	5.020	783	16%
Općinski sud Zavidovići	1.734	609	29	5%
Osnovni sud Trebinje	662	684	68	10%
Osnovni sud BD	3.103	405	24	6%
Općinski sud Sanski Most	1.226	288	57	20%
Osnovni sud Prnjavor	299	302	55	18%
Općinski sud Živinice	1.091	1.042	139	13%
Okružni privredni sud Bijeljina				
Općinski sud Livno	903	896	94	10%
Osnovni sud Gradiška	1.105			
Osnovni sud Mrkonjić Grad	674	674	50	7%
Općinski sud Bihać	78	78	3	4%
Općinski sud Bosanska Krupa	107			
Osnovni sud Zvornik	990	1.050	132	13%
Općinski sud Gradačac	1.775	583	28	5%
Kantonalni sud Sarajevo				
Osnovni sud Banja Luka	4.047	1.042	141	14%
Općinski sud Kiseljak	207	207	14	7%
Općinski sud Travnik	4.552	846	6	1%
Osnovni sud Sokolac	1.308	1.295	60	5%
Okružni privredni sud Banja Luka				
Općinski sud Gračanica	889	888	18	2%
Općinski sud Tešanj	964	949	31	3%
Osnovni sud Doboj	1.671	972	71	7%
Općinski sud Cazin	366	268	6	2%
Općinski sud Kakanj	270	312	22	7%

NAZIV SUDA	Ukupan broj neriješenih starih izvršnih predmeta 31.12.2010. u sudovima u BiH	Broj izvršnih starih predmeta koji su ušli u Plan za rješavanje starih predmeta tokom 2011. godine	Provođenje planova – Broj izvršnih starih predmeta iz Plana za rješavanje starih predmeta koji su riješeni tokom I tromjesečja 2011. godine	Provođenje planova – kumulativni postotak (I tromjesečje 2011. godine)
2. BEZ OBAVEZE DA PRIPREME PLAN RJEŠAVANJA STARIH PREDMETA				
Okružni privredni sud Doboj				
Okružni privredni sud I. Sarajevo				
Viši privredni sud Banja Luka				
Osnovni sud Vlasenica	548			
Osnovni sud Višegrad	419			
Osnovni sud Srebrenica	137			
Osnovni sud Modriča	82	82		0%
Osnovni sud Foča	4.412			
Osnovni sud Derventa	921			
Općinski sud Kalesija	93			
Općinski sud Goražde	201			
Općinski sud Čapljina	358			
Okružni sud Trebinje				
Okružni sud Istočno Sarajevo				
Okružni sud Doboj				
Okružni sud Bijeljina				
Okružni sud Banja Luka				
Kantonalni sud Široki Brijeg				
Kantonalni sud Odžak				
Kantonalni sud Goražde				
Apelacioni sud BD				
Sud BiH				
UKUPNO	**90559**	**32453**	**3474**	**11%**

Prethodna tabela prikazuje podatke o predmetima sa naglaskom na izvršne predmete. Tabela daje podatak o ukupnom broju neriješenih starih izvršnih predmeta 31. 12. 2010. godine, broju izvršnih predmeta koji se nalaze u Planu rješavanja starih predmeta za 2011. godinu, broju izvršnih starih predmeta iz Plana za rješavanje starih predmeta koji su riješeni tokom I tromjesečja 2011. godine, te postotak riješenih izvršnih predmeta u za I tromjesečje 2011. godine u okviru cjelokupnog plana.

Iz tabele se može zaključiti da je 31.12.2010. godine u sudovima u BiH bilo ukupno 90.559 predmeta koje su sudovi svrstali u stare izvršne predmete prema definiciji starih predmeta. U plan rješavanja starih predmeta po starosti inicijalnog za 2011. godinu je uvršteno 32.453 izvršna predmeta. U periodu od 1.1.2011 do 31.03.2011 riješeno je 3.474 izvršna predmeta, što predstavlja 11% provođenja plana (sa ciljem da se postigne 100% provođenje plana do kraja godine).

Prava iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola, pa tako i prava iz člana 6. Evropske konvencije, primjenjuju se direktno u BiH i to sa jačom pravnom snagom u odnosu na sve ostale zakone, na osnovu člana II/2. Ustava BiH.

Članom VI/3. tačka b) Ustava BiH uspostavljena je apelaciona nadležnost Ustavnog suda BiH u pitanjima koja su sadržana u Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u BiH. Nadalje, na osnovu člana 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda BiH, ovaj sud može razmatrati apelaciju koja je podnesena i prije donošenja konačne odluke nadležnog suda, dakle dok je predmetni postupak još uvijek u toku, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava garantovanih ustavom.

Ovo znači da se stranke koje smatraju da im je u postupcima koji se vode pred nadležnim sudovima povrijeđeno pravo na suđenje odnosno donošenje odluke u razumnom roku mogu apelacijom obratiti Ustavnom sudu BiH.

U dosadašnjoj praksi Ustavni sud BiH u više je navrata u svojim odlukama utvrdio povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava BiH i člana 6. stav (1) Evropske konvencije u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku, te je odlučio o isplati naknade na ime nematerijalne štete zbog nedonošenja odluke u razumnom roku.

Vodeći se životnim standardom i ekonomskim prilikama posmatrano kroz parametar ukupnog nacionalnog dohotka, Ustavni sud BiH je kao obrazac za izračunavanje iznosa odštete za prekomjerno trajanje postupka utvrdio približan iznos od 150 KM koji se dodjeljuje kao kompenzacija za svaku godinu odlaganja, odnosno dupli iznos (300 KM) ukoliko je riječ o hitnim predmetima.

67. U oblasti organizacije i rukovođenja sudom, molimo za informacije o slijedećim pitanjima: Koje mjere Vlada može preduzeti na državnom nivou da razvije kadrovsko upravljanje u okviru sudskog sistema koje bi vodilo ka poticanju sudskih službenika i sudija da značajno smanje broj zaostalih sudskih predmeta i vrijeme koje je potrebno da se razriješe građanski i upravni sporovi? Da li su takve mjere dozvoljene na osnovu postojećeg zakonodavstva koje se primjenjuje na državne službenike i zaposlenike u javnom sektoru?

Jedna od ključnih prepreka u povećanju broja riješenih predmeta i smanjenju broja neriješenih predmeta i skraćenju vremena potrebnog za rješavanje predmeta je nedostatak sredstava za angažman predviđenog broja sudija, stručnih saradnika, te administrativno-tehničkog osoblja u sudovima. Ovdje je potrebno naglasiti da ovaj problem nije samo problem pravosudnog sistema u BiH, te da veliku ulogu u rješavanju istog imaju zakonodavne i izvršne vlasti u BiH na svim nivoima, u smislu kontinuirane saradnje svih nivoa vlasti.

U vezi sa navedenim, a u zajedničkoj saradnji svih nivoa vlasti u BiH i uvažavanju prijedloga nadležnih institucija, koji se prvenstveno odnose na potrebna finansijska sredstva, nužno je da izvršna vlast osigura ista za zapošljavanje predviđenog broja sudija, stručnih saradnika i administrativno-tehničkog osoblja, troškove materijala i usluga sudova, kao i sredstva za troškove daljeg provođenja i održavanja IKT-a u pravosuđu. Ovo pitanje dodatno usložnjava činjenica da je, radi decentralizovane strukture vlasti u BiH, pravosuđe u BiH finansirano iz 14 izvora finansiranja.

S tim u vezi potrebno je:

- da organi izvršne vlasti nastave i formalizuju praksu usaglašavanja iznosa sudskih i tužilačkih budžeta u fazi predlaganja, između VSTV-a, ministarstava pravde i ministarstava finansija, a kako je to predviđeno Akcionim planom za provođenje Strategije za reformu sektora pravde u BiH,
- da ministarstva pravde i ministarstvima finansija na svim nivoima i Pravosudna komisija BD osiguraju budžetska sredstva koja će osigurati popunjavanje proširene sistematizacije[13] u što kraćem roku. U skladu sa zakonskom procedurom, VSTV je proširio sistematizaciju nosilaca pravosudne funkcije iz 2004. godine. Popunjavanje proširene sistematizacije ide izuzetno sporo uslijed nedostatka budžetskih sredstava. Naime, odlukama VSTV-a o proširenju sistematizacije predviđeno je povećanje broja sudija za 215, od toga 55 redovnih i 160 dodatnih sudija. Iako je Vijeće utvrdilo potreban broj sudija kako bi sudovi postigli ažurnost u radu, procedura popunjavanja navedenih pozicija se pokreće tek nakon dostavljanja potvrde od strane nadležnog ministarstva da su odobrena sredstva u budžetu suda. Od ukupno predviđenog povećanja broja sudija (215) do sada su osigurana sredstva za 22 (10,2%) sudija, od toga 16 redovnih i 6 dodatnih sudija. Prema ovome, 193 (89,8%) pozicija sudija do sada nisu popunjene zbog neosiguranih sredstava u budžetu. Popunjavanje upražnjenih pozicija nosilaca pravosudne funkcije je preduslov za postizanje potpune ažurnosti u rješavanju predmeta i procesuiranju svih vrsta kriminala,
- uz podršku nadležnih organa izvršne vlasti, osigurati da se u budžetima sudova i tužilaštava osiguraju značajnija sredstva za kapitalna ulaganja za nabavku nedostajuće računarske opreme i softvera, za dalji razvoj informacionog sistema u pravosuđu, održavanje postojeće opreme i softverskih licenci, kao i za obuku informatičkog i drugog osoblja u pravosuđu,
- da nadležna ministarstvima pravde osiguraju dovoljan broj sudskih izvršilaca, čak i na određeno vrijeme, dok se broj zaostalih predmeta u izvršnom postupku ne svede na prihvatljiv broj,
- da entitetska i kantonalna ministarstva pravde u potpunosti osposobe zemljišno-knjižne urede, u materijaIno-tehničkom i kadrovskom pogledu, za rješavanje postojećih neriješenih predmeta u što kraćem roku i za rješavanje tekućeg priliva predmeta u razumnom roku. Ovo prvenstveno znači popunjavanje postojećih sistematizacija, ali i privremeno angažovanje osoblja za ubrzano rješavanje postojećih neriješenih predmeta gdje za to postoji potreba,
- da se u budžetima sudova osiguraju dovoljna sredstva za redovno izmirenje obaveza za materijalne troškove i usluge. Naime, zbog nedovoljnog iznosa odobrenih sredstava na ovim pozicijama dolazi do značajnog kašnjenja u plaćanju ovih obaveza. U pojedinačnim situacijama su komunalna preduzeća obustavila pružanje usluga za sudove upravo zbog neplaćanja računa. Posebno treba istaći obustavu pružanja poštanskih usluga, imajući u vidu ulogu sudske pošte u krivičnom i parničnom postupku. U pojedinačnim slučajevima sudovi su se suočavali i sa nedostatkom osnovnog kancelarijskog materijala, što u svakom slučaju otežava normalno odvijanje sudskih postupaka.

[13] Kada su sudovi u pitanju, Vijeće je ustanovilo prijedlog proširene sistematizacije 24-25.6.2009. godine, a onda su u narednih devet mjeseci obavljene konsultacije sa izvršnim vlastima.

Pored navedenog, potrebno je zaposliti dodatni broj administrativno-tehničkog osoblja u sudove kako bi se pružila podrška nosiocima pravosudne funkcije u rješavanju nagomilanog broja neriješenih predmeta. S tim u vezi, potrebno je razmotriti izmjene pravilnika[14] koji određuju potreban broj administrativnog osoblja u sudovima, kako bi se omogućilo zapošljavanje dodatnog broja administrativnog osoblja.

Takođe, pored osiguravanja potrebnih budžetskih sredstava, potrebno je razmotriti status samih sudija i zakone koji regulišu njihova primanja. Sudije bi bile dodatno motivisane za rješavanje predmeta ukoliko bi se njihova prava na novčane naknade izjednačila sa pravima zaposlenih u insitucijama BiH.

68. Da li je na osnovu postojećih pravila moguće da sudije u krivičnim i upravnim predmetima pređu u građanski referat i obratno? Ukoliko nije, na koji način bi se ta mobilnost mogla postići?

Zakon o sudovima FBiH („Službene novine FBiH“, br. 38/05, 22/06, 63/10 i 72/10), Zakon o sudovima RS („Službeni galsnik RS“, br. 111/04, 109/05, 37/06, 17/08, 119/08, 58/09 i 106/09) i Zakon o sudovima BD („Službeni glasnik BD“, br. 19/07 i 20/07) predviđeno je da je predsjednik suda odgovoran za rukovođenje cjelokupnim sudom i sudskom upravom. Pravilnik o unutrašnjem sudskom poslovanju („Službeni glasnik BiH“, br. 57/08, 70/09 i 13/10) u članu 8. predviđa, između ostalih nadležnosti predsjednika suda i dužnost da: „osigurava da se poslovi i zadaci suda obavljaju zakonito, uredno i blagovremeno”, kao i da „donosi raspored rada sudija i drugih zaposlenika u sudu”.

S tim u vezi, cijeneći zakonska rješenja, postoje mogućnosti da sudije iz pojedinih referata prelaze na druge referate. Članom 24. Pravilnika predviđeno je da predsjednik suda donosi godišnji raspored sudija, kojim se sudije, po pravilu, raspoređuju na rad po predmetima iste vrste. Međutim, utvrđeni godišnji raspored poslova može se u toku godine promijeniti zbog znatnijeg povećanja ili smanjenja broja predmeta određene vrste, izbora novog sudije, dužeg odsustva sudije ili zaposlenika u sudu, upražnjenog sudijskog mjesta i ostalih opravdanih razloga. U tim slučajevima, predsjednik suda, u cilju blagovremenog i efikasnog izvršenja poslova, vrši raspored sudija i poslova unutar suda.

69. U oblasti pojednostavljenih i ubrzanih postupaka, molimo za detaljnije informacije o slijedećim pitanjima: Sporovi male vrijednosti na osnovu određenog novčanog praga. Molimo pojasnite pojednostavljeni postupak koji sudovi primjenjuju prilikom rješavanja sporova male vrijednosti. Na koji način se on razlikuje od redovnog građanskog postupka? Koliki su troškovi izvršenja prinudne naplate malih potraživanja (izraženi kao postotak vrijednosti potraživanja i pregledom troškova advokata, sudskih troškova i prinudne naplate)?

---

[14] Opće kriterije za određivanje broja administrativnog osoblja u sudovima utvrđuju ministarstva pravde pravilnicima (Pravilnik o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja službenika suda u općinskim i kantonalnim sudovima i Vrhovnom i Ustavnom sudu u FBiH i o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja službenika suda u zemljišno-knjižnim uredima u općinskim sudovima u FBiH, Pravilnik za utvrđivanje kriterija za određivanje potrebnog broja administrativnog i pomoćno-tehničkog osoblja u sudovima RS). Kriteriji za utvrđivanje broja zaposlenih u zemljišno-knjižnim uredima u RS su utvrđeni Pravilnikom o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja administrativnih radnika u zemljišno-knjižnim uredima u osnovnim sudovima u RS. Federalno ministarstvo pravde i Ministarstvo pravde RS odobravaju Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta za svaki sud pojedinačno i to prema općim pravilnicima kojima su utvrđeni kriteriji. Saglasnost na pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u sudovima BD daje Pravosudna komisija BD.

Sporovi male vrijednosti i postupanje po istim ima za cilj da se postupak pred sudom ubrza i učini što efikasnijim.

Sporovima male vrijednosti u smislu odredaba Zakona o parničnom postupku smatraju se:

- sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 3.000 KM,
- sporovi u kojma se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanja u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljavanja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos od 3.000 KM,
- sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretnih stvari čija vrijednost, koju je tužilac naveo u tužbi ne prelazi iznos 3.000 KM.

Osnovne razlike koje sudovi primjenjuju prilikom rješavanja sporova male vrijednosti i redovnog građanskog postupka ogledaju se u nekoliko elemenata koji se niže navode.

Sudske odluke (rješenja i presude) u redovnom građanskom postupku se mogu pobijati iz slijedećih zakonom propisanih razloga:

- zbog povrede odredaba parničnog postupka,
- zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja,
- zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prisile ili prevare.

Odluka suda u sporovima male vrijednosti može se pobijati samo ukoliko se istom završava postupak i samo zbog:

- povrede odredaba parničnog postupka,
- pogrešne primjene materijalnog prava.

Sud je dužan u svojoj odluci navesti razloge zbog kojih stranka može izjaviti žalbu.

Rok za izjavljivanje žalbe u redovnom postupku je 30 dana od dana donošenja, odnosno od dana dostavljanja presude, a u sporovima male vrijednosti taj rok je 15 dana od dana objavljivanja sudske odluke, budući da se iste u ovim sporovima ne dostavljaju strankama.

Rokovi za dobrovljno ispinjenje činidbe su kraći i u sporovima male vrijednosti iznose 15 dana, dok u redovnom građanskom postupku taj rok je 30 dana i počinje teći od dana donošenja odnosno od dana dostavljanja presude.

U sporovima male vrijednosti ne postoji mogućnost ulaganja revizije, kao vandrednog pravnog lijeka, s obzirom da vrijednost spora ne prelazi iznos od 3.000 KM, što u konačnici doprinosi ubrzanju postupka.

Pojednostavljeni postupak (u sporovima male vrijednosti) u odnosu na redovni građanski postupak se odvija u kraćim vremenskim rokovima, a postupati u istim mogu i stručni saradnici na području FBiH kao nosioci pravosudnih funkcija. Ovdje je potrebno navesti da prema odluci Ustavnog suda RS, broj: U-53/08 od 29.10.2008. godine, stručni saradnici u RS nemaju ovlaštenja za postupanje i samostalno donošenja odluka u sporovima male vrijednosti.

VSTV je, u svrhu popunjavanja ovog upitnika, svim općinskim i osnovnim sudovima u BiH, te svim okružnim privrednim sudovima u RS poslao upit za dostavljanje podataka koji se odnose na troškove izvršenja prinudne naplate malih potraživanja (izraženi kao postotak vrijednosti potraživanja i pregledom troškova advokata, sudskih troškova i prinudne naplate). Međutim, u odgovorima pristiglim od sudova vidljivo je da se sudovi ne vode evidencije o tim vrstama podataka, niti su takve vrste evidnecija u sudovima obavezne i propisane Pravinikom o unutrašnjem sudskom poslovanju ("Službeni glasnik BiH", broj 57/08, 70/09 i 13/10). U svojim povratnim dopisima sudovi su se izjasnili da će u buduće voditi takve vrste evidencija. Pored toga potrebno je napomenuti da je trenutno u razvoju poseban modul CMS koji će omogućavati obradu navedenih podataka na način da će se u sistem unositi takvi podaci, te na taj način omogućiti uvid u tu vrstu podataka.

70. Molimo dostavite ocjenu funkcionisanja postupka platnog naloga. Koliki su troškovi koji izvršenja prinudne naplate (izraženi kao postotak vrijednosti potraživanja i pregledom troškova advokata, sudskih troškova i troškova prinudne naplate)?

Institut platnog naloga je u pravnom sistemu BiH ukinut reformom pravosuđa od 2003. godine. Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 36/04 i 84/07), Zakon o parničnom postupku FBiH (Službene novine FBiH“, broj 53/03, 73/05 i 19/06), Zakon o parničnom postupku RS (Službeni glasnik RS, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09) i Zakon o parničnom postupku BD („Službeni glasnik BD“, br. 8/09 i 52/10). nisu predvidjeli upotrebu platnog naloga u parničnom postupku.

Navedeni zakoni o parničnom postupku u BiH poznaju institut presude zbog propuštanja koji omogućava da, kada tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud donese presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan. Protiv presude zbog propuštanja nije dopuštena žalba, ali tuženi može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje u skladu s odredbama zakonâ o parničnom postupku. Oko dvije trećine parničnih postupaka koji se vode u vezi ostvarivanja prava na novčana potraživanja, posebno ukoliko je manji iznos potraživanja u pitanju, se završavaju takvom vrstom presude.

Pored toga, zakonodavac je u Zakonu o izvršnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 18/03), Zakonu o izvršnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 32/03, 52/03,33/06,39/06 i 39/09), Zakonu o izvršnom postupku RS („Službeni glasnik RS“ br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10) i Zakonu o izvršnom postupku BD („Službeni glasnik BD“, br. 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08) omogućio pokretanje izvršnog postupka podnošenjem prijedloga za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave, odnosno bez presude ili druge vrste izvršne isprave. Vjerodostojnom ispravom, prema navedenim zakonimâ o izvršnom postupku, smatraju se mjenice i čekovi sa protestom i povratnim računom ako su potrebni za zasnivanje potraživanja i računi ili izvodi iz poslovnih knjiga za cijenu komunalnih usluga isporuke vode, toplotne energije i odvoza smeća. Prema Zakonu o izvršnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10) , pored prethodno nabrojanih vjerodostojnih isprava i izvod iz poslovnih knjiga za RTV taksu se smatra vjerodostojnom ispravom. Ukoliko izvršenik, koji je uredno primio rješenje o izvršenju, propusti da podnese obrazložen prigovor na rješenje o izvršenju u zakonskom roku, isto postaje pravosnažno, a postupak se nastavlja kao u slučaju izvršenja pokrenutog na osnovu izvršne isprave. Ukoliko sud prigovor usvoji, prijedlog za izvršenja se smatra tužbom, prigovor kao odgovor na tužbu, dok se izvršni postupak odlaže do završetka parnice.

VSTV radi na razvoju infromacionog sistema koji omogućavaju elektronsku obradu predmeta male vrijednosti tzv. „komunalnih predmeta“ koji se pokreću tužbom i prijedlogom za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave.

Kada je riječ o odnosu troškova postupka u izvršnim predmetima iniciranim temeljem vjerodostojne isprave takođe možemo istaći da sudovi ne vode niti imaju obavezu da vode evidencije o visini troškova izvršenja u ovoj vrsti predmeta, procentu troškova postupka u odnosu na ukupnu vrijednost potraživanja, kao i evidencije o procentu i visini učešća troškova advokata, sudskih troškova, te troškova provođenja izvršenja. Ovaj podatak je dobiven na osnovu odgovora sudova na dopis, pomenut u odgovoru na prethodno pitanje, a koji je VSTV poslao. I ove vrste evidnecija sudovi će voditi u budućem periodu. Kao što je navedeno u odgovoru na prethodno pitanje, u budućnosti putem razvoja CMS-a će biti moguće dobiti tačne informacije o ovim troškovima.

Trenutno je moguće napraviti samo grubu procjenu troškova. Kao primjer će se uzeti jedno izvršenje za potraživanje u visini od 500 KM, a jedno u visini od 50.000 KM. Procenat troškova će biti dosta različit.

Troškovi izvršenja se sastoje od sudskih taksa i drugih troškova koje tražilac izvršenja mora predujmiti na zahtjev suda za provođenje određene izvršne radnje (troškovi izlaska izvršilaca na teren, troškovi prevoza stvari i eventualno nasilno otvaranje brave, skladištenja pokretne stvari, itd.).

Iznos sudske takse je regulisan entitetskim zakonom u RS Zakonom o sudskim taksama RS („Službeni glasnik RS“, br 73/08 i 49/09), a kantonalnim zakonima u FBiH, npr. Zakon o sudskim taksama Kantona Sarajevo („Službene novine KS“, br. 21/09 i 29/09), Zakon o sudskim taksama Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, broj 12/09), Zakon o sudskim taksama Tuzlanskog kantona („Službene novine TK“, broj 5/09), Zakon o sudskim taksama Zapadno-hercegovačkog kantona („Narodne novine ZHK“, broj 2/09), Zakon o sudskim taksama Posavskog kantona („Narodne novine PK“, broj 2/09), itd.

Iako je došlo do određenog stepena usklađenosti zakonâ o sudskim taksama, nakon dopisa VSTV-a, kojim je krajem 2007. godine svim nadležnim izvršnim vlastima predloženo usklađivanje tarife i ponuđen jedan model zakona o sudskim taksama pripremljen od strane stručne radne grupe i dalje su ostale velike razlike u ovim zakonima, kako u RS, tako i u kantonalnim zakonima u FBiH.

Iznos sudske takse uvijek zavisi od vrijednosti spora. Taksa na tužbe, na primjer za vrijednost spora do 1.000 KM u Kantonu Sarajevo iznosi 5% od vrijednosti spora (npr. za maksimalan iznos vrijednosti spora do 1.000 KM, sudska taksa na tužbu iznosi 50 KM), dok prema Zakonu o sudskim taksama u RS sudska taksa na tužbu u vrijednosti spora do 1.500 KM iznosi 50 KM.

Ni troškovi izvršenja nisu regulisani na jedinstven način, ali njihov iznos je fiksan i može biti od 0 KM do 50 KM, zavisno od prakse suda i od drugih okolnosti (npr. određeni sudovi traže predujam troškova izvršenja, neki ne, što zavisi od udaljenosti mjesta izvršenja od suda i sl.).

Npr. troškovi izvršenja za novčano potraživanje od 500 KM će se kretati od 4% (20 KM takse, bez troškova provođenja izvršenja) do 10% (50 KM takse, 50 KM troškova provođenja izvršenja). Angažovanje advokata za sastavljanje prijedloga za izvršenje bi povećalo troškove izvršenja za naknadu koja priprada advokatu, a u određenim slučajevima to bi predstavljalo i psihološki efekat na izvršenike da ispune svoju obavezu, jer bi u suprotnom pored glavnog duga morali plaćati i troškove advokata.

U slučaju većeg novčanog potraživanja, npr. od 50,000 KM, troškovi izvršenja će u svakom slučaju biti neznatni u odnosu na troškove advokata tražioca izvršenja. U jednom ovakom predmetu sudska taksa na tužbu bi iznosila 500 KM u RS, odnosno u Kantonu Sarajevo.

Iznos troškova za potraživanje od 50.000 KM iznosit će od 1% (500 KM takse, bez troškova izvršenja) do 1,1% (500 KM takse, 50 KM troškova izvršenja).

U nastavku je tabelarni prikaz navedenog odnosa:

	Visina novčanog potraživanja	Visina novčanog potraživanja
Troškovi izvršenja	**500,00 KM**	**50.000,00 KM**
	4% (20 KM sudske takse-Kanton Sarajevo) do 10% (50 KM sudske takse i 50 KM troškova provođenja izvršenja-RS)	1% (500 KM sudske takse-Kanton Sarajevo) do 1,1% (500 KM sudske takse i 50 KM troškova provođenja izvršenja-RS)

71. U oblasti alternativnog rješenja spora, molimo dostavite informacije o a) medijaciji i b) predraspravnoj sudskoj nagodbi. Naznačite postotak predmeta koji su riješeni na sudu prije nego što se pokrene sudski postupak. c) Postoje li ikakvi poticaji koji se nude tužiocu i optuženom da se nagode na sudu umjesto da prolaze kroz čitavo suđenje?

a) Medijacija

U skladu sa zakonodavstvu o parničnom postupku (Zakon o parničnom postupku FBiH, Zakon o parničnom postupku RS, Zakon o parničnom postupku BD) najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije kako je predviđeno posebnim zakonom. Ovakav prijedlog mogu sporazumno staviti i stranke sve do zaključenja glavne rasprave. Zakon o postupku medijacije BiH reguliše provođenje postupka medijacije. Ovaj propis predviđa da će stranke u postupku medijacije po iznalaženju rješenja spora, uz pomoć medijatora, sačiniti pismeni sporazum o nagodbi i odmah ga potpisati. Ovaj sporazum o nagodbi ima snagu izvršne isprave.

b) Sudska nagodba

Stranke mogu u toku cijelog postupka da zaključe nagodbu o predmetu spora (sudska nagodba). Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastojati da stranke zaključe sudsku nagodbu. U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima. Sudska nagodba može da se odnosi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio. Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova. Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom. Tužba se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe. Sudska nagodba se može pobijati ako je zaključeno u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Broj sudskih predmeta koji su riješeni medijacijom u periodu 2007. - 2010. godine:

Godina	Sud	Broj neriješenih predmeta na početku godine	Broj primljenih predmeta tokom godine	Ukupan broj predmeta u radu tokom godine	Broj riješenih predmeta tokom godine	Broj neriješenih predmeta na kraju godine
2007.	Osnovni sud BD	**101**	**1.683**	**1.784**	**1.609**	**175**
2008.	Osnovni sud BD	**175**	**1.980**	**2.155**	**2.028**	**127**
2009.	Osnovni sud BD	127	353	480	480	0
	Osnovni sud u Banjaluci	0	11	11	6	5
	Osnovni sud u Vlasenici	4	0	4	4	0
	Osnovni sud u Novom Gradu	4	0	4	0	4
	UKUPNO	**135**	**364**	**499**	**490**	**9**
2010.	Osnovni sud u Banjaluci	5	9	14	12	2
	Osnovni sud u Novom Gradu	4	0	4	4	0
	UKUPNO	**9**	**9**	**18**	**16**	**2**

Sudske nagodbe u sudovima u BiH u periodu 2006. - 2010. godine:

REFERAT	Broj sudskih nagodbi 2006.	Broj sudskih nagodbi 2007.	Broj sudskih nagodbi 2008.	Broj sudskih nagodbi 2009.	Broj sudskih nagodbi 2010.
PARNIČNI REFERAT					
P	1.425	1.308	1.070	1.409	1.479
Radni sporovi	1.044	691	442	326	470
Mal	1.083	1.802	1.286	1.361	1.529
PRIVREDNI REFERAT					
Ps	551	423	661	267	471
Mals	209	295	221	2.262	201
UKUPNO	**4.312**	**4.519**	**3.680**	**5.625**	**4.150**

c) Poticaji za rješavanje spora medijacijom ili nagodbom

Rješavanje spora medijacijom ili sudskom nagodobom omogućava strankama da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora brže i uz manje troškova. Izvršnost sporazuma o nagodbi u medijaciji i sporazuma o sudskom poravnanju osigurava strankama da mogu pred sudom tražiti njegovo prinudno izvršenje u slučaju izostanka izvršenja sporazuma.

72. Da li sudovi primaju prihvatljiv broj komunalnih predmeta? Postoje li automatski i ubrzani postupci za rješavanje komunalnih predmeta u kojima se radi o minimalnoj finansijskoj vrijednosti?

Broj komunalnih predmeta u BiH je izrazito velik i predstavlja jedan od problema domaćeg pravosuđa. Priliv sudskih predmeta je posljedica velikog broja neriješenih predmeta u situaciji kada ne postoji ažuran i efikasan sistem prinudne naplate dugova. U tom kontekstu normalno je da se broj neplatiša povećava iz razloga njihove svijesti da im to ne predstavlja obavezu jer za ne plaćanje ne snose ili nikakve ili nedovoljno visoke ili spore sankcije.

U 2010. godini općinski i osnovni sudovi u BiH su ukupno u radu imali 1.914.962 „komunalnih predmeta“ (poređenja radi, ukupan broj svih ostalih predmeta u radu je bilo 1.309.971). Ukupno 1.580.468 predmeta je preneseno iz 2009. godine, dok je u toku 2010. godine primljeno 334.494 predmeta. Nakon riješenih 382.022 predmeta, ostalo je 1.531.224 neriješenih predmeta, što je za 3% manje nego na početku 2010. godine.

Na nivou BiH, od ukupnog broja neriješenih komunalnih predmeta 500.844 ili 33% su predmeti naplate takse u kojima su tražioci izvršenja javni radio-televizijski servisi.

Na nivou BiH, od ukupnog broja neriješenih komunalnih predmeta 31.12.2010 godine, 1.070.687 predmeta ili 70% se nalazi u pet sudova i to u općinskim sudovima u Sarajevu, Zenici i Tuzli i osnovnim sudovima u Bijeljini i Banjaluci.

Pet sudova sa najvećim brojem neriješenih komunalnih predmeta:

SUD	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010. godine	Procent od ukupnog broja neriješenih komunalnih predmeta u BiH
Općinski sud u Sarajevu	781.815	51%
Općinski sud u Zenici	93.458	6%
Općinski sud u Tuzli	79.911	5%
Osnovni sud u Bijeljini	61.489	4%
Osnovni sud u Banjaluci	54.014	4%
UKUPNO	**1.070.687**	**70%**

U okviru strateške podoblasti 1.2. - Efikasnost i efektivnost pravosuđa iz Strategije za reformu sektora pravde u BiH, strateškim programom 1.2.1 predviđeno je provođenje analize potrebnih zakonskih izmjena sa ciljem smanjenja zaostalih predmeta u izvršnom postupku na osnovu vjerodostojnih isprava te predlaganje određenih mjera. U tom smislu VSTV je u saradnji sa Ministarstvom pravde BiH formirao dvije stručne radne grupe i to: Radnu grupu za rješavanje pitanja komunalnih predmeta i Radnu grupu za unapređenje izvršnog postupka. Slijede linkovi na kojima se mogu vidjeti rezultati rada ove dvije Radne grupe:

(http://www.hjpc.ba/projects/backlog/?cid=5043,2,1 , http://www.hjpc.ba/projects/backlog/?cid=5044,2,1).

Radna grupa za unapređenje izvršnog postupka u svoj rad je uključila predstavnike pravosudnih institucija, Advokatske i Notarske komore, enitetskih ministarstava pravde, Pravosudne komisije BD, itd. Ova Radna grupa je predložila izmjene i dopune zakonâ o izvršnom postupku, kao i prijedloge dva pravilnika koji bi unaprijedili službu sudskih izvršioca kao i njihov status i ulogu u izvršnom postupku. VSTV je prihvatio sve prijedloge Radne grupe i iste proslijedio nadležnim tijelima u dalju proceduru početkom 2011. godine.

Radna grupa za rješavanje pitanja komunalnih predmeta, koja je u svoj rad uključila predstavnike svih zainteresovanih strana za ovaj problem (pored predstavnika pravosudne zajednice, javna komunalna preduzeća, javne RTV servise i udruženja potrošača, predstavnike Ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH i Agencije za zaštitu ličnih podataka u BiH). U septembru 2010. godine Vijeće je usvojilo konačnu verziju preporuka, koju je proslijedio nadležnim izvršnim vlastima

Glavni problemi koje je radna grupa uočila su:

- Neuređene evidencije i baza podataka korisnika komunalnih usluga komunalnih preduzeća,
- Određen broj istih korisnika se ponavljaju svake godine kao neplatiše za više komunalnih usluga i nakon toga kao izvršenici, što umnožava broj predmeta,
- Nepostojanje stimulacije za redovne platiše komunalnih usluga,
- Zbog neadekvatne socijalne politike, socijalno ugrožene kategorije stanovništva realno ne mogu platiti korištenje komunalnih usluga zbog izrazito lošeg materijalnog stanja, niti se od njih može prisilno naplatiti.

Preporučene dopune zakonâ o komunalnim djelatnostima (koje su donesene u RS, BD i u nekim kantonima, dok u drugima još uvijek važi Zakon iz perioda prije 1990. godine) namjeravaju adresirati pomenute probleme uspostajavljući na lokalnom nivou Jedinstveni sistem naplate komunalnih usluga za sva javna komunalna preduzeća. Sistem bi uspostavio Registar korisnika komunalnih usluga, a zakonom bi se preciziralo koji podaci bi se prikupljali i način njihovog ažuriranja. To bi omogućilo i uvođenje jedinstvene uplatnice komunalnih usluga sa mogućnošću popusta pri redovnom plaćanju istih.

Zakonodavac je u Zakonu o izvršnom postupku pred Sudom BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 18/03), Zakonu o izvršnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 32/03, 52/03,33/06,39/06 i 39/09), Zakonu o izvršnom postupku RS („Službeni glasnik RS“ br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10) i Zakonu o izvršnom postupku BD („Službeni glasnik BD BiH“, br. 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08) omogućio pokretanje izvršnog postupka podnošenjem prijedloga za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave, odnosno bez presude ili druge vrste izvršne isprave. Vjerodostojnom ispravom, prema navedenim zakonimâ o izvršnom postupku, smatraju se mjenice i čekovi sa protestom i povratnim računom, ako su potrebni za zasnivanje potraživanja i računi ili izvodi iz poslovnih knjiga za cijenu komunalnih usluga isporuke vode, toplotne energije i odvoza smeća. Prema Zakonu o izvršnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, br. 59/03, 85/03,64/05,118/07 i 29/10), pored prethodno nabrojanih vjerodostojnih isprava i izvod iz poslovnih knjiga za RTV taksu se smatra vjerodostojnom ispravom. Ukoliko izvršenik, koji je uredno primio rješenje o izvršenju, propusti da podnese obrazložen prigovor na rješenje o izvršenju u zakonskom roku, isto postaje pravosnažno, a postupak se nastavlja kao u slučaju izvršenja pokrenutog na osnovu izvršne isprave. Ukoliko sud prigovor usvoji, prijedlog za izvršenja se smatra tužbom, prigovor kao odgovor na tužbu, dok se izvršni postupak odlaže do završetka parnice.

Preporuke radne grupe koje se odnose na automatizaciju i elektronsku obradu komunalnih predmeta u sudovima su rezultirale u nizu aktivnosti. Sa ciljem automatizacije i ubrzanja postupka za tzv. „komunalne“ predmete VSTV je, u saradanji sa vanjskim partnerima, pokrenulo nekoliko projekata. Tako je krajem 2008. godine potpisan Memorandum o razumijevanju o zajedničkoj saradnji u primjeni projekta KODIFEL (Konverzija u digitalni format i elektronska obrada zaostalih komunalnih predmeta u Općinskom sudu u Sarajevu) između VSTV, Općinskog suda u Sarajevu i Kanada-BiH Projekta pravosudne reforme (JRP).

Sistem KODIFEL se kontinuirano primjenjuje u Općinskom sudu u Sarajevu i pokazao je veoma pozitivne rezultate kada je u pitanju smanjenje broja zaostalih tzv. „komunalnih“ predmeta u Općinskom sudu u Sarajevu., kao sudu sa najvećim brojem ove vrste predmeta u BiH. Prema Godišnjem izvještaju VSTV-a za 2010. godine u Općinskom sudu u Sarajevu u 2010. godini ukupno je u radu bilo 991.396 tzv. „komunalnih“ predmeta i nakon riješenih 209.581 predmeta u narednu godinu je preneseno 781.815 predmeta čime je broj neriješenih tzv. „komunalnih“ predmeta tokom 2010. godine smanjen za 12%. Veliki udio u ovom smanjenju ima primjena sistema KODIFEL.

Pored KODIFEL-a VSTV provodi pilot projekat SOKOP (Sistem za obradu komunalnih predmeta) koji ima za cilj testiranje radikalnih promjena u obradi ove vrste predmeta, uz potpuno iskorištavanje mogućnosti koje nude informacijske tehnologije. U okviru ovog sistema javni emiteri i javna komunalna preduzeća mogu podnijeti prijedloge za izvršenje i poslati druge podneske elektronski, putem e-maila. Zakoni o parničnom postupku dopuštaju podnošenje dokumenata elektronskim putem, ukoliko su isti potpisani sa kvalificiranom elektronskom potvrdom. U BiH još uvijek nije moguće izdavanje elektronske potvrde uslijed nepostojanja adekvatnog nadzornog tijela, ali prema Zakonu o elektronskom potpisu BiH, potvrde izdate u bilo kojoj zemlji EU imaju jednaku pravnu vrijednost kao i potvrde izdate u BiH.

Pilot projekat SOKOP počeo se provoditi u aprilu 2010. godine u Općinskom sudu u Zenici i Osnovnom sudu u Doboju, a u skladu sa strateškim opredjeljenjima VSTV-a u januaru 2011. godine primjena pilot sistema je proširena na još devet prvostepenih sudova (Osnovni sud u Banjoj Luci, Osnovni sud u Bijeljini, Osnovni sud u Prijedoru, Osnovni sud u Zvorniku, Osnovni sud u Gradišci, Osnovni sud u Modriči, Osnovni sud u Sokocu, Osnovni sud u Kotor Varoši i Općinski sud u Tuzli). S obzirom da je provođenje ovog sistema u pilot fazi još je nemoguće dati konkretne pokazatelje o uticaju ovog sistema na smanjenja zaostalih predmeta. Već je dokazano da postupak zaprimanja predmeta u SOKOP sistemu ne zahtijeva utrošak velikih resursa suda, kao i da je omogućen brži postupak otpreme pismena.

Pored navedenih sistema u okviru IPA 2009 projekta predviđen je razvoj aplikacije za obradu predmeta male vrijednosti. Ova aplikacija će biti razvijena na osnovu SOKOP-a i iskustava stečenih u sistemu KODIFEL. Aplikacija će omogućiti elektronsko slanje i obradu parničnih predmeta za predmete male vrijednosti, razmjenu podataka sa sistemom CMS, ukoliko bi došlo do parnice. Paralelno će se pripremati zakonske izmjene koje će omogućiti pojednostavljenje postupka elektronske razmjene podataka i otpreme pismena izvršenicima u papirnatom formatu.

Podaci o protoku komunalnih predmeta u Osnovnom sudu BD, općinskim i osnovnim sudovima su predstavljeni u tabeli „Protok komunalnih predmeta u općinskim i osnovnim sudovima tokom 2010. godine, koeficijent protoka i prosječno vrijeme trajanja u godinama“. Trend smanjenja priliva komunalnih predmeta je nastavljen i u 2010. godini. Nakon smanjenja priliva od 11% u 2009. godini, priliv komunalnih predmeta je smanjen za 23% u 2010. godini, uz prosječno vrijeme rješavanja komunalnih predmeta od 4. godine.

Ukupno 1.580.468 predmeta je preneseno iz 2009. godine, dok je u toku 2010. godine primljeno 334.494 predmeta. Nakon riješenih 382.022 predmeta, ostalo je 1.531.224 neriješenih predmeta što je za 3% manje nego na početku 2010. godine.

Općinski sudovi su u 2010. godini smanjili broj neriješenih komunalnih predmeta za 9% ili 110.624 predmeta i u narednu godinu prenijeli 1.136.891 predmeta uz prosječno vrijeme rješavanja komunalnih predmeta od 3,6 godina.

Osnovni sudovi u 2010. godini imali su ukupno u radu 420.617 komunalnih predmeta. Nakon riješenih 58.586 predmeta i 1.716 predmeta koji su ustupljeni privrednim sudovima u narednu godinu se prenosi 360.315 predmeta što je za 20% više nego na početku 2010. godine, uz prosječno vrijeme rješavanja komunalnih predmeta od 6,2 godine.

Osnovni sud u BD u 2010. godini je ukupno u radu imao 38.698 komunalnih predmeta. Nakon riješenih 6.626 predmeta, u narednu godinu se prenosi 32.072 predmeta, što predstavlja povećanje od 1% ili 317 predmeta u odnosu na početak 2010. godine, uz prosječno vrijeme rješavanja od 4,8 godina.

Iako su primjetni pozitivni trendovi u rješavanju priliva, sudovi se i dalje suočavaju sa poteškoćama u smanjenju velikog broja nagomilanih neriješenih komunalnih predmeta.

73. a) Kakvu ulogu/nadležnost imaju sudije (uključujući i one izvan normalnog postupka kao što su izvršenje presuda, pitanja vezana za upisnike, itd.)? b) Kakvu ulogu/nadležnost imaju tužioci (uključujući i one izvan krivičnog postupka kao što su izvršenje presuda, predmeti građanskog i porodičnog prava, itd.)

a) Uloge i nadležnosti sudija definisani su nadležnostima sudova utvrđenim zakonima o sudovima, te procesnim zakonima, prema kojima sudije postupaju prilikom obavljanja sudske funkcije. U tom smislu, polazeći od osnovne uloge sudova da štite prava i slobode zajamčene ustavom i zakonom, nadležnosti sudija uključuju postupanje u krivičnim predmetima (suđenje, postupanje tokom istrage i nakon podizanja optužnice, odlučivanje o vanrednim pravnim lijekovima, brisanju osude i prestanku mjera sigurnosti, postupanje po molbi za pomilovanje), građanskim predmetima (suđenje u svim građanskim sporovima i vanparničnom postupku u svim fazama postupka), upravnim sporovima i po zahtjevima za zaštitu prava i sloboda utvrđenih ustavom i zakonom, prekršajnim i privrednim predmetima, te drugim predmetima, kao što su vođenje izvršnog postupka, određivanje mjera osiguranja, rješavanje u posebnim postupcima utvrđenim zakonom, obavljanje zemljišno-knjižnih poslova i poslova upisa u registre pravnih lica, te drugih poslova određenih zakonom. U pojedinim postupcima (vanparničnim i izvršnim stvarima i sporovima male vrijednosti), samostalno ili pod nadzorom i po uputstvima sudije, mogu postupati i stručni saradnici. U cilju ostvarenja uloge koja mu je povjerena, sudija je dužan da nepristrasno vodi postupak po svojoj savjesti, u skladu sa slobodnom procjenom činjenica i tumačenjem pravnih normi, uz osiguranje pravičnog suđenja i poštovanje procesnih prava stranaka garantovanih ustavom, zakonom i međunarodnim aktima. Službe, poslovi i postupci nespojivi sa dužnošću sudije određuju se zakonom. Sudija je dužan da pored obavljanja sudijske funkcije i donošenja odluka u postupku, obavlja i druge zadatke koji su od važnosti za afirmaciju sudijske funkcije i unapređenje rada suda. Sudija je dužan da obavlja sve poslove koji su mu, na bazi godišnjeg rasporeda poslova, dodjeljeni u rad.

b) Uloga i nadležnosti tužilaca definisani su zakonima o tužilaštvima u BiH, kojima se uređuje osnivanje, organizacija i nadležnost tužilaštava, te zakonima o krivičnom postupku, izvršenju krivičnih sankcija, zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku i drugim procesnim zakonima. U tom smislu, polazeći od osnovne uloge tužilaštava da štite ostvarivanje ljudskih prava i građanaskih sloboda i osiguravaju ustavnost i zakonitost, nadležnosti tužilaca uključuju preduzimanje zakonom predviđenih mjera u pogledu vođenja istraga, provođenja istražnih radnji i gonjenja potencijalnih počinilaca krivičnih djela. U pogledu krivičnih predmeta, za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, tužilac je nadležan da rukovodi postupkom, da zahtjeva provođenje istrage i usmjerava tok postupka u skladu sa zakonima o krivičnom postupku, da podiže i zastupa optužnicu, odnosno optužni prijedlog pred nadležnim sudom, da izjavljuje žalbe protiv nepravnosnažnih sudskih odluka, te da vrši i druge radnje određene zakonom.

U pogledu građanskih i porodičnih prava, odnosno u parničnom, vanparničnom postupku i izvršnom postupku, tužioci nemaju nadležnost za postupanje koje je isključivo povjereno sudu i strankama u postupku.

U upravnom postupku, u cilju zaštite javnog interesa, tužilac ima ovlaštenje za postupanje, te je u tom smislu ovlašten da podnosi žalbu na odluku suda, zatraži ponavljanje postupka i podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv odluka donesenih u upravnoj stvari protiv kojih nije dozvoljeno vođenje upravnog spora, a druga sudska zaštita nije osigurana.

Pored navedenih nadležnosti tužilaca, uloga tužilaca se ogleda i u saradanji sa agencijama za provođenje zakona/policija, te u oblasti međunarodne saradnje u predmetima ratnih zločina, borbi protiv organizovanog kriminala i pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima.

74. Koliki je postotak parničnih predmeta gdje se od izvršnih tijela zahtijevalo da provede presudu/konačnu odluku? Molimo za iste informacije i kada se radi o novčanim kaznama u krivičnim predmetima (postotak predmeta u kojima je kazna naplaćena putem izvršnih tijela u odnosu da ukupan broj predmeta u kojima je izrečena novčana kazna). Koliko u prosjeku protekne vremena do izvršenja presuda? Da li postoji neki plan za poboljšanje izvršenja presuda?

Izvršni predmeti

U skladu sa zakonodavstvom o izvršnom postupku (Zakon o izvršnom postupku BiH, Zakon o izvršnom postupku FBiH, Zakon o izvršnom postupku RS, Zakon o izvršnom postupku BD) isključivo sud određuje i provodi prinudno ostvarenje potraživanja na osnovu izvršnih presuda donijetih u parničnom postupku. Sudski izvršioci su zaposleni u sudu i neposredno preduzimaju pojedine radnje u izvršnom postupku u skladu sa nalogom suda.

Neriješeni izvršni predmeti:

Vrsta predmeta	Broj neriješenih predmeta 1.1.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2006.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2007.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2008.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2009.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010.
Izvršni predmeti	**132.085**	**134.936**	**148.616**	**180.153**	**105.709**	**136.859**

Krivično zakonodavstvo određuje da se novčana kazna ne može prinudno naplatiti. Ako se novčana kazna ne plati u roku koji je utvrđen presudom, sud će bez odlaganja donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora. Novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora tako što će se za svaki započeti dnevni iznos novčane kazne odrediti jedan zatvora, s tim što ne može prekoračiti propisanu kaznu za to djelo. Ako osuđeni isplati samo dio novčane kazne ostatak ce se srazmjerno pretvoriti u zatvor, a ako osuđeni isplati ostatak novčane kazne izvršenje zatvora će se obustaviti.

Novčane kazne i oduzimanje imovinske koristi u krivičnim predmetima (2010. godina):

Broj predmeta u kojima je oduzeta imovinska korist	Ukupna vrijednost oduzete imovinske koristi (u KM)	Broj predmeta u kojima je izrečena novčana kazna	Ukupan iznos izrečenih novčanih kazni (u KM)
199	**14.820.203**	**1.816**	**2.486.767**

Vrijeme potrebno za provođenje postupka izvršenja

Kao što je prethodno navedeno, u sve sudove u BiH je uveden jedinstven sistem za upravljanje predmetima (CMS) u koji se, između ostalog, bilježi vrijeme potrebno za sve faze postupka rješavanja predmeta. S obzirom da je postupak unošenje podatka o predmetima u CMS još uvijek u toku, podatak o prosječnom trajanju predmeta izračunat na osnovu podatka iz CMS-a može odstupati od stvarnog prosjeka. Stoga, kao pokazatelj trajanja rješavanja predmeta u narednoj tabeli predstavljamo pokazatelj potrebnog vrijeme za rješavanje predmeta u skladu sa smjernicama Evropske komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ). Metodologija je navedena u CEPEJ-ovim Smjernicama o statistici u pravosuđu (GOJUST) koju je usvojio CEPEJ na svojoj 12. plenarnoj sjednici (Strazburg, 10.–11.12.2008. godine).

Protok izvršnih i predmeta za naplatu komunalnih usluga u sudovima u BiH tokom 2010. godine i vrijeme potrebno za rješavanje:

Vrsta predmeta	Broj neriješenih predmeta 01.01.2010.	Broj primljenih predmeta tokom 2010.	Ukupan broj predmeta u radu tokom 2010.	Broj riješenih predmeta tokom 2010.	Broj neriješenih predmeta 31.12.2010.	Vrijeme potrebno za rješavanje neriješenih predmeta (godina)
	I	*II*	*III = I + II*	*IV*	*V = III - IV*	*VI = V / IV*
Izvršni predmeti	103.982	82.988	186.970	56.621	130.349	2,3
Komunalni predmeti	1.580.468	334.494	1.914.962	383.738	1.531.224	4,0

Pokazatelj vremena potrebnog za rješavanje predmeta je izražen u godinama i predstavlja odnos broja neriješenih predmeta 31.12.2010. godine i broja riješenih predmeta tokom 2010. godine. Ovaj orijentacioni koeficijent pokazuje koliko bi trebalo godina da se riješe svi neriješeni predmeti 31.12.2010. godine, pod pretpostavkom da će dinamika odnosno brzina rješavanja biti ista kao i u 2010. godini i ukoliko se priliv predmeta u 2011. godini ne uzme u rad prije nego što bude okončan rad po predmetima koji su iskazani kao neriješeni 31.12.2010. godine.

Iz naprijed predstavljenih podatka se može vidjeti da je za rješavanje svih izvršnih predmeta evidentiranih u sudovima 31.12.2010. godine potrebno 2,3 godine, dok su za rješavanje svih predmeta za naplatu komunalnih usluga potrebne 4 godine.

Prepoznajući problem sporog rješavanja predmeta za naplatu komunalnih usluga, VSTV je pokrenuo projekte razvoja Sistema za elektronsku obradu komunalnih predmeta (SOKOP) i konverzije u digitalni format i elektronsku obradu zaostalih komunalnih predmeta u Općinskom sudu u Sarajevu, u kojem je sa 31.12.2010. godine bilo evidentirano 781.815 ili 51% svih neriješenih komunalnih predmeta. Cilj ovih projekata je automatizacija obrade komunalnih predmeta, odnosno automatsko zaprimanje predmeta i izdavanje rješenja o izvršenju te njihovo dostavljanje elektronskim putem, što ima potencijal da značajno smanji potrebno vrijeme za rješavanje ovih predmeta.

75. Molimo opišite postupak izvršenja parničnih/krivičnih presuda.

Izvršenje parničnih presuda

Zakonima o izvršnom postupku na nivou BiH, entiteta i BD definisani su postupci izvršenja parničnih presuda.

Navedenim zakonskim propisima obuhvaćena su izvršenja radi naplate novčanih potraživanja, izvršenja na nekretninama, izvršenja na pokretnim stvarima, izvršenja na novčanim potraživanjima izvršenika, izvršenje na potraživanjima da se predaju ili isporuče pokretne stvari ili da se preda nekretnina, izvršenje na dionici i ostalim registrovanim vrijednosnim papirima, te na članskom udjelu u pravnom licu, izvršenja na drugim imovinskim pravima, izvršenje radi ostvarivanja nenovčanog potraživanja, izvršenje radi predaje i isporuke pokretne stvari, izvršenje radi ispražnjenja i predaje nepokretne stvari, izvršenje radi ostvarivanja potraživanja na radnju, trpljenje ili nečinjenje, izvršenje radi vraćanja zaposlenog na rad, odnosno u službu, izvršenje diobom stvari, kao i ostvarenje potraživanja na davanje izjave volje i upisivanje u javne registre.

Postupak izvršenja, kada je u pitanju parnična presuda, se pokreće od strane povjerioca, nakon što presuda postane izvršna. Postupak se pokreće formalnim aktom, prijedlogom za izvršenje uz koji se mora priložiti izvršna isprava (presuda). Postupak se pokreće i provodi pred osnovnim/općinskim sudovima ili privrednim sudovima u zavisnosti od nadležnosti u konkretnom slučaju. Ukoliko su ispunjeni zakonom propisani uslovi, sud donosi rješenje o izvršenju u kojem moraju biti naznačeni izvršna, odnosno vjerodostojna isprava na osnovu koje se izvršenje određuje, tražilac izvršenja i izvršenik, potraživanje koje se ostvaruje, sredstvo (način) i predmet izvršenja, te drugi podaci potrebni za provođenje izvršenja.

Rješenje o izvršenju može se pobijati prigovorom. U pogledu sadržaja prigovora na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o žalbi iz Zakona o parničnom postupku. Rješenje kojim je prijedlog za izvršenje odbačen ili odbijen tražilac izvršenja može pobijati samo žalbom.

Prigovor protiv rješenja o izvršenju može se podnijeti iz razloga koji sprečavaju izvršenje, a naročito:

- ako isprava na osnovu koje je doneseno rješenje o izvršenju nije izvršna isprava, ili ako isprava nije stekla svojstvo izvršnosti,
- ako je izvršna isprava na osnovu koje je doneseno rješenje o izvršenju ukinuta, poništena, preinačena ili na drugi način stavljena van snage, odnosno ako je na drugi način izgubila svoju efikasnost ili je utvrđeno da je bez učinka,
- ako su se stranke, javnom ili po zakonu ovjerenom ispravom sastavljenom nakon nastanka izvršne isprave, sporazumjele da neće na osnovu izvršne isprave, trajno ili za određeno vrijeme, tražiti izvršenje,
- ako je protekao rok u kojem se po zakonu može tražiti izvršenje,
- ako je izvršenje određeno na predmetu koji je izuzet od izvršenja, odnosno na kojem je mogućnost izvršenja ograničena,
- ako tražilac izvršenja nije ovlašten tražiti izvršenje na osnovu izvršne isprave, odnosno ako nije ovlašten tražiti izvršenje protiv izvršenika,
- ako nije ispunjen uslov koji je određen izvršnom ispravom, osim ako zakonom nije drugačije propisano,
- ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastala u vrijeme kad je izvršenik nije više mogao istaći u postupku iz kojeg potiče odluka, odnosno ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastala nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe,

- ako je na osnovu činjenice koja je nastala u vrijeme kad je dužnik nije više mogao istaći u postupku iz kojeg potiče odluka, odnosno ako je na osnovu činjenice koja je nastala nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe, trajno ili za određeno vrijeme, odgođeno, zabranjeno, izmijenjeno ili na drugi način onemogućeno ispunjenje potraživanja.
- ako je nastupila zastarjelost potraživanja o kojem je odlučeno izvršnom ispravom.

Prigovor protiv rješenja o izvršenju dostavlja se suprotnoj stranci. Odgovor na prigovor može se podnijeti u roku od tri dana od dana dostavljanja prigovora. Po prijemu odgovora na prigovor ili po isteku roka za odgovor sud će, prema okolnostima slučaja donijeti rješenje bez određivanja ročišta ili zakazati ročište za raspravljanje o prigovoru. Rješenje o prigovoru donosi sudija. Rješenjem se prigovor usvaja, odbija ili se odbacuje kao neblagovremen, nepotpun ili nedozvoljen. Ako usvoji prigovor, sud će, prema okolnostima slučaja, obustaviti izvršenje u cijelosti ili djelimično i ukinuti provedene radnje.

Kada se jednom donose rješenje o izvršenju, dalji postupak izvršenja sud vodi po službenoj dužnosti preduzimajući radnje izvršenja. Izvršenje se može odložiti potpuno ili djelimično samo na prijedlog tražioca izvršenja ako provođenje rješenja nije otpočelo. Ako više tražilaca izvršenja učestvuje u izvršnom postupku pa samo neki od njih traže odlaganje, sud će samo u odnosu na tog tražioca izvršenja odložiti izvršenje. Sud će odložiti izvršenje za vrijeme koje je tražilac izvršenja odredio ili na vrijeme koje po okolnostima slučaja smatra opravdanim. Ako je zakonom predviđeno da se izvršenje mora tražiti u određenom roku, tražilac izvršenja može podnijeti prijedlog za odlaganje u tom roku. Odloženo izvršenje se nastavlja na prijedlog tražioca izvršenja i prije isteka roka za koji je odloženo. Ako tražilac izvršenja ne predloži nastavak izvršnog postupka ni po isteku 30 dana od isteka vremena na koje je izvvršenje odloženo, sud će obustaviti postupak.

Izvršenje će se obustaviti po službenoj dužnosti, ako je izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena, stavljena van snage ili je na drugi način određeno da je bez dejstva, odnosno ako potvrda o izvršnosti bude pravosnažno ukinuta.

Izvršenje će se obustaviti po službenoj dužnosti i kada, u skladu sa odredbama koje uređuju obligacione odnose, treće lice ispuni obavezu prema tražiocu izvršenja umjesto izvršenika. Izvršenje će se obustaviti ako je postalo nemoguće ili se iz drugih razloga ne može provesti.

Postupak izvršenja smatra se završenim pravosnažnošću odluke o odbacivanju ili odbijanju izvršnog prijedloga, provođenjem izvršne radnje kojom se izvršenje dovršava ili obustavom izvršenja.

Prema Zakonu o izvršenom postupku RS-a poseban odjeljak uređuje izvršenje odluka iz oblasti porodičnog prava, predaja djeteta.

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje odluke suda kojom se naređuje predaja djeteta roditelju ili drugom licu, odnosno organizaciji kojoj je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje, nadležan je sud koji je opće mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva izvršenje, kao i sud na čijem se području zatekne dijete. Za provođenje izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području zatekne dijete. Prilikom provođenja izvršenja, sud posebno vodi računa o potrebi da se u najvećoj mjeri zaštiti interes djeteta. Sud će rješenjem o izvršenju izvršeniku ostaviti rok od tri dana od dana dostavljanja rješenja da preda dijete roditelju ili drugom licu, odnosno organizaciji kojoj je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje, pod prijetnjom izvršenja novčane kazne. Novčana kazna se izriče i njeno izvršenje provodi prema odredbama ovog zakona o izvršenju radnje koju može izvršiti samo izvršenik. Ako se izvršenje nije moglo provesti izricanjem i izvršenjem odluke o novčanoj kazni, izvršenje će se provesti oduzimanjem djeteta od lica kod kojeg se dijete nalazi i predajom djeteta roditelju, odnosno drugom licu ili organizaciji kojoj je ovo dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje.

U postupku izvršenja, sud će zahtijevati pomoć organa starateljstva. Sud će, na prijedlog stranke kojoj je dijete povjereno, nastaviti izvršenje po istom rješenju o izvršenju, ako se dijete u toku od 60 dana od dana predaje ponovo zatekne kod lica od kojeg je oduzeto.

Takođe, Porodični zakon FBiH sadrži poglavlje „Izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će dijete živjeti". Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti mjesno je nadležan, osim suda koji je opće mjesno nadležan za stranku protiv koje se provodi izvršenje i sud koji je opće mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva izvršenje, te sud na čijem se području dijete zatekne. Sud na čijem se području dijete zatekne će po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke, preduzeti provođenje izvršenja oduzimanjem djeteta. Sud može odlučiti da se preduzimanje određenih radnji radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti povjeri sudu koji nije nadležan za provođenje izvršenja. Na osnovu odluke suda o tome sa kojim će roditeljem dijete živjeti može se odrediti i provesti izvršenje radi predaje djeteta, bez obzira na to je li tom odlukom naložena predaja djeteta. Ako u odluci suda stranci protiv koje se provodi izvršni postupak nije naložena predaja djeteta, ovu naredbu izreći će sud u odluci o izvršenju. U tom slučaju sud će naložiti da se dijete preda u roku od 24 sata. Odlukom o izvršenju može se naložiti predaja djeteta osobi na koju se odnosi izvršna isprava, osobi o čijoj volji zavisi predaja djeteta i svakoj drugoj osobi kod koje se dijete nalazi u momentu donošenja te odluke. U ovoj odluci izreći će se da je dijete dužna predati i svaka druga osoba kod koje se dijete zatekne u momentu provođenja izvršenja. Prijedlog za izvršenje može podnijeti roditelj sa kojim će dijete živjeti. Organ starateljstva može podnijeti prijedlog za izvršenje ako se roditelj sa kojim će dijete živjeti ne protivi pokretanju izvršnog postupka. U toku izvršnog postupka sud je obavezan štititi dijete u najvećoj mogućoj mjeri. Sud će, nakon što ocijeni sve okolnosti slučaja, odrediti izvršenje oduzimanjem djeteta ili izricanjem i provođenjem novčanih ili zatvorskih kazni protiv osobe koja protivno nalogu suda odbija predati dijete ili preduzima radnje sa ciljem njegova skrivanja ili onemogućavanja provođenja odluke. Sredstva izvršenja mogu se odrediti i provesti protiv osobe kod koje se dijete nalazi i protiv osobe od čije volje zavisi predaja djeteta. Ako se svrha izvršenja nije mogla postići jednim od navedenih sredstava izvršenja, sud može odrediti drugo sredstvo izvršenja. U prijedlogu za izvršenje radi predaje djeteta roditelju sa kojim će živjeti ne mora biti naznačeno sredstvo izvršenja, a ako je naznačeno, sud nije vezan prijedlogom stranke. Kada je odlukom suda naloženo da se dijete preda u roku od 24 sata, odluka o izvršenju mora se stranci od koje treba oduzeti dijete predati prilikom preduzimanja prve izvršne radnje. Ako ta stranka ne bude prisutna pri oduzimanju djeteta, odluka će joj se dostaviti naknadno. Odsutnost osobe kojoj treba oduzeti dijete ne sprečava provođenje izvršnih radnji. Ako se izvršenje provodi protiv osobe na koju se ne odnosi odluka o izvršenju, toj osobi će se predati odluka o izvršenju i zapisnik o oduzimanju djeteta. Ako se izvršenje provodi protiv osobe koja nije prisutna izvršnim radnjama, te će se radnje provesti u prisutnosti dviju punoljetnih osoba. O vremenu i mjestu preduzimanja izvršnih radnji radi oduzimanja djeteta sud će, prema pravilima o ličnoj dostavi, obavijestiti roditelja kojem treba predati dijete, a može pozvati i organ starateljstva da bude prisutan provođenju izvršenja.

Što se tiče izvršenja u radnim sporovima, entitetskim zakonima o izvršnom postupku posebno je regulisano izvršenje radi vraćanja zaposlenog na rad, odnosno u službu.

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je poslodavcu naloženo da zaposlenika vrati na rad i da člana organa izvršenika vrati u službu i za provođenje izvršenja, mjesno je nadležan sud na čijem je području zasnovan radni odnos. Prijedlog za izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je poslodavcu naloženo da zaposlenog vrati na rad odnosno u službu može se podnijeti u roku od 30 dana od dana kada je tražilac izvršenja stekao pravo da taj prijedlog podnese. Smatra se da je radnik stekao pravo da podnese prijedlog po isteku roka za dobrovoljno izvršenje određeno u izvršnoj ispravi.

Izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je izvršeniku naloženo da tražioca izvršenja vrati na rad odnosno u službu provodi se primjenom odgovarajućih odredbi o izvršenju radi ostvarenja obaveze na radnju koju može obaviti samo izvršenik. Tražilac izvršenja koji je podnio prijedlog da bude vraćen na rad odnosno u službu može predložiti da sud donese rješenje kojim će odrediti da mu je izvršenik dužan isplatiti na ime plate mjesečne iznose dospjele od pravosnažnosti odluke pa dok ponovo ne bude vraćen na posao, te odrediti izvršenje radi naplate dosuđenih iznosa. Prijedlog za naknadu može se spojiti sa prijedlogom za izvršenje radi vraćanja na rad, odnosno u službu ili može biti podnesen naknadno do završetka izvršnog postupka. Rješenje kojim se prijedlog za naknadu prihvata ima djelovanje rješenja kojim se utvrđuje postojanje obaveze izvršenika i djelovanje rješenja o izvršenju. Izvršenik može predložiti da se rješenje o izvršenju stavi van snage ako su se nakon njegovog donošenja izmijenile okolnosti na osnovu kojih je doneseno. Mjesečna naknada plate određuje se u iznosu koji bi tražilac izvršenja ostvario da je bio na radu. Mjesečna naknada obuhvata i plaćanje poreza te drugih davanja po osnovi plate. Tražilac izvršenja može svoje pravo na naknadu ostvarivati i u posebnom postupku pred sudom. Ako je sud djelimično prihvatio zahtjev za isplatu naknade, uputit će tražioca izvršenja da ostatak ostvaruje u postupku pred sudom.

Izvršenje krivičnih presuda

Relevantni propisi

Zakonom BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, br. 53/07 i 97/07), Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija FBiH („Službene novine FBiH“, broj 12/09), Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija RS („Službeni glasnik RS“, broj 12/10) i Zakonom o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija BD („Službeni glasnik BD“, broj 8/00, 1/01, 19/07 i 36/07) definisani su postupci izvršenja krivičnih presuda.

Izvršenju krivične sankcije i drugih mjera pristupa se kad postane pravosnažna odluka kojom su one izrečene, te ako za to nema zakonskih smetnji. Sa izvršenjem krivične sankcije ili druge mjere može se početi i prije nego što je postala pravosnažna odluka kojom je sankcija ili mjera izrečena.

Zatvorenici će služiti svoju kaznu u zavodu za izvršenje krivičnih sankcija ili u drugim institucijama koje su utvrđene kao najpogodnije za ostvarivanje ciljeva kazne zatvora. Sve dok država BiH ne bude imala zavode, Sud BiH će krivične sankcije koje izrekne izvršavati u zavodima bilo kojeg od entiteta.

Postupak izvršenja kazne zatvora

Kada se radi o izvršenju presuda Suda BiH, postupajuće vijeće ili sudija upućuje osuđeno lice na izdržavanje kazne u skladu sa Poslovnikom o radu Suda BiH koji je usklađen sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija BiH. U sudovima entiteta i BD, upućivanje osuđenog lica na izdržavanje kazne zatvora vrši predsjednik suda.

Predsjednik suda vrši upućivanje osuđenog lica. Sud poziva osuđeno lice koje se nalazi na slobodi i saopćava mu dan kada treba da se javi radi izdržavanja kazne zatvora. Pri saopćenju predaje se osuđenom licu uputni akt, kao i vozna karta, ako za odlazak treba koristiti prevozna sredstva javnog saobraćaja.

Sud je dužan da prilikom upućivanja osuđenog lica na izdržavanje kazne zatvora o tome obavijesti zavod. Uz uputni akt obavezno se dostavlja prepis presude i izvod iz kaznene evidencije.

Za lica koja se upućuju na izdržavanje kazne prije pravosnažnosti presude, sud je dužan uz rješenje o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora zavodu dostaviti i prepis nepravosnažne presude. Zavod je dužan da što je prije moguće obavijesti sud o stupanju osuđenog lica na izdržavanje kazne zatvora.

Ako se osuđeno lice, koje je na slobodi, ne javi određenog dana radi izdržavanja kazne zatvora, zavod će o tome obavijestiti sud.

Ako se uredno upućeno osuđeno lice ne javi u zavod u određenom roku, sud će izdati naredbu sudskoj policiji da se to lice prinudno sprovede. Za osuđena lica koja se kriju ili se nalaze u bjekstvu, sud donosi naredbu za izdavanje potjernice koju dostavlja nadležnom organu za unutrašnje poslove.

Osuđeno lice prima se u zavod na osnovu uputnog akta suda. Prilikom prijema u zavod, utvrdit će se identitet osuđenog lica, nakon čega se ono smješta u prijemno odjeljenje. U toku izvršenja kazne zatvora vršiće se reklasifikacija zatvorenika, zavisno od postignutog uspjeha u tretmanu. Najmanje jednom godišnje pravi se pregled napretka zatvorenika.

Početak izvršenja kazne zatvora računa se od dana kada se osuđeno lice samo javi radi izdržavanja kazne zatvora, odnosno od dana kada bude sprovedeno u zavod. Po prijemu u zavod svi zatvorenici se upoznaju sa pravilima kućnog reda, sa pravima i dužnostima u zavodu. Odmah po prijemu u zavod svakog zatvorenika pregledat će kvalifikovana medicinska sestra, a detaljniji ljekarski pregled obavit će ljekar u roku od 24 sata.

Fizička sredstva za ograničavanje kretanja mogu biti samo odjeća, kaiševi ili lisice odobreni od ministarstava pravde, te se mogu koristiti samo kao mjera:

- za sprečavanje bijega za vrijeme sprovođenja zatvorenika,
- zaštite zatvorenog lica od samopovređivanja ili nasrtanja na druga lica,
- sprečavanja uništenja imovine od strane zatvorenika.

Ljekar će biti obaviješten o svakoj upotrebi fizičkih sredstava za ograničavanje kretanja. Ako ljekar smatra da je zdravlje lica značajno ugroženo naredbom o ograničenju kretanja, naredit će da se takva naredba ukine. Potreba za kontinuiranim korištenjem sredstava za ograničenje kretanja redovno se preispituje od strane upravnika Zavoda.

Zavodi su dužni da osiguraju pristup i povjerljivu komunikaciju pritvorenika i zatvorenika sa domaćim i međunarodnim organizacijama i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa zakonom i odgovarajućim međunarodnim dokumentima. Zavod će omogućiti da se ova komunikacija ostvaruje bez neutemeljenog ometanja.

Izvršenje krivičnih sankcija kod maloljetnika

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu ili u posebnom zavodu u entitetu u kome zatvoreno lice ima prebivalište, odnosno boravište, u kome maloljetna lica mogu ostati do navršene 23. godine života, a ako do tada ne budu izdržala kaznu, uputit će se u zavod u kome punoljetni zatvorenici izdržavaju kaznu zatvora. Izuzetno, u zavodu za maloljetnike, odnosno u posebnom odjeljenju, može ostati lice koje je navršilo 23 godine života ako je to potrebno radi završetka njegovog školovanja ili stručnog osposobljavanja, ali najduže do navršene 25. godine života. Lica koja izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora moraju imati odvojene prostorije za boravak od ostalih zatvorenika, ako se nalaze u posebnom odjeljenju.

U posebnom odjeljenju ili Zavodu postoji osnovna i srednja škola, u skladu sa propisima o osnovnoj i srednjoj školi ili se u saradnji s odgovarajucom osnovnom, odnosno srednjom školom u posebnom odjeljenju ili Zavodu osnivaju odjeljenja osnovne, odnosno srednje škole za obrazovanje i odgoj tih lica. Lice koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora može izuzetno, pod nadzorom odgajatelja, radi završetka započetog školovanja, pohađati školu izvan Zavoda, ako to dozvoljavaju sigurnosna situacija i program tretmana.

Licima koja izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora osigurava se mogućnost bavljenja sportom. Licima koja izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora ne može se ograničiti dopisivanje s roditeljima i drugim bliskim srodnicima.

Licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora koje se dobro ponaša i zalaže u učenju i radu upravnik zavoda može odobriti dopust radi posjećivanja roditelja i drugih bliskih srodnika. Dopust se može odobriti dva puta u toku godine i nijednom ne može trajati duže od 20 dana.

Licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, a nije navršilo 23 godine života, može se izuzetao izreći disciplinska mjera upućivanja u samicu najviše do pet dana. Licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora i koje pohađa nastavu omogućit će se da za vrijeme izdržavanja kazne samice redovno pohađa nastavu, čita stručnu literaturu i radi školsku zadaću.

Prema licu koje izdržava kaznu maloljetničkog zatvora, a nije navršilo 23 godine života, ne može se primijeniti mjera usamljenja.

Izvršenje zaštitnog nadzora

Cilj izvršenja mjera zaštitnog nadzora jeste da se pružanjem pomoći, staranja, nadzora i zaštite za vrijeme uslovnog otpusta pomogne društveno prilagođavanje počinioca krivičnog djela. Poslove izvršenja mjere zaštitnog nadzora vrši organ socijalne zaštite prema prebivalištu, odnosno boravištu počinioca krivičnog djela.

Izvršenje mjere sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja

Mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja koja se izriče uz kaznu zatvora izvršava se u zavodu u skladu s Pravilnikom koji donose ministarstva pravde. Mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja koja se izriće uz rad za opće dobro na slobodi izvršava se u psihijatrijskom odjeljenju opće zdravstvene ustanove u skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija entiteta na čijoj teritoriji se nalazi zdravstvena ustanova.

Izvršenje mjere sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti

Mjera sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti, izrečena uz bezuslovnu kaznu zatvora, izvršava se u zavodu u skladu sa Pravilnikom koji donosi ministar pravde. Mjera sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti, izrečena uz uslovnu osudu ili uz rad za opće dobro na slobodi izvršava se u skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija entiteta na čijoj teritoriji se nalazi zdravstvena ustanova.

Izvršenje mjere zabrane vršenja poziva

Mjeru sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti izvšava nadležni organ unutrašnjih poslova za područje općine, odnosno organ uprave nadležan za izdavanje dozvole, odnosno odobrenja za vršenje određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti.

Sud obavještava o izricanju mjere nadležni organ unutrašnjih poslova za područje općine na čijem području lice prema kojem je mjera sigurnosti izrečena ima prebivalište, odnosno boravište. Odluka o izrečenoj mjeri unosi se u kaznenu evidenciju.

Ako se lice prema kojem je izrečena mjera preseli na područje druge općine, o tome će se obavijestiti nadležni općinski organ za unutrašnje poslove te općine, radi unošenja odluke u kaznenu evidenciju.

Izvršenje mjere sigurnosti oduzimanja predmeta

Mjeru sigurnosti oduzimanja predmeta izvršava sud. Prema prirodi oduzetih predmeta odredit će se da li će se oduzeti predmeti prodati po propisima izvršnog postupka ili će se uništiti ili ustupiti određenom državnom organu ili organizaciji. U pogledu nadležnosti i postupka za oduzimanje imovinske koristi važe odredbe Zakona o izvršnom postupku. Sud po službenoj dužnosti pokreće postupak za izvršenje odluke o oduzimanju imovinske koristi.

Nadzor nad radom zavoda za izvršenje krivičnih sankcija

Ministarstva pravde vrše nadzor nad radom Zavoda. Nadzor nad izvršenjem pritvora i kazne zatvora obuhvata naročito kontrolu: plana i programa rada Zavoda, pojedinih službi i službenika Zavoda; rada i organizacije službe osiguranja i programa tretmana, rada i organizacije matične službe i prijemno-otpusnog odjeljenja; načina određivanja i provođenja tretmana osuđenih lica, itd.

76. Oprema - Automatski sistem upravljanja predmetima: da li su sistemi i softveri kompatibilni u čitavoj zemlji? (Potreba da se kompjuterizacijom upravlja na državnom nivou zahtijeva da se definišu potrebe, provede kompjuterizacija, uključujući i nabavku softvera i hardvera, kao i savjetovanje i pomoć kompjuterizovanim sudovima). Molimo kratko opišite glavna pomagala koje je sistem osigurao.

Nadležnosti VSTV-a iz oblasti informatizacije pravosuđa proizilaze iz Zakona o VSTV-u (član 17. stav 24.), koji propisuje da VSTV „vodi, koordinira i nadgleda korištenje informacione tehnologije u sudovima i tužilaštvima da bi se u tom pogledu postigla i održala uniformnost u sudovima i tužilaštvima u cijeloj zemlji. Sudovi i tužilaštva mogu uvoditi automatizovane sisteme praćenja i registracije predmeta ili slične sisteme uključujući sisteme podrške i pohranjivanja podataka, samo uz prethodno odobrenje Vijeća“.

Do sada su u okviru informatizacije pravosuđa ostvareni slijedeći rezultati:

Nabavka informatičke opreme: U okviru provođenja IKT strategije usvojene od strane VSTV-a u 2004. godini nabavljena je informatička i komunikaciona oprema za sve sudove i tužilaštva, koja je praćena uredno licenciranim sistemskim i aplikativnim softverom što svakako predstavlja ogroman korak u jačanju politike legalizacije softvera u BiH, a naročito u njenim institucijama. U pravosuđu BiH je trenutno instalirano 5.230 računara, 2.321 štampač i 294 servera. Sve radne stanice u sudovima i tužilaštvima su opremljenje istim verzijama softvera, kao i identičnom verzijom CMS/TCMS-a. Praktično, izvršena je unifikacija svih sistema čime su osigurani jednaki uslovi za rad svim sudovima i tužilaštvima.

Lokalne računarske mreže (LAN): tokom 2005 i 2006 godine, instalirane su mreže lokalnog područja (LAN) u svim sudovima i tužilaštvima, što čini preko 90 pravosudnih institucija širom BiH.

Mreža širokog područja (WAN): Tokom 2007 i 2008 godine povezane su sve pravosudne institucije u BiH na bežičnu mrežu širokog područja, koja je uspostavljena zahvaljujući donaciji Evropske komisije iz CARDS programa podrške. Putem ove mreže su, pored sudova, tužilaštava i VSTV-a povezane lokacije Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka, Ministarstva sigurnosti, sva ministarstva unutrašnjih poslova, Granična policija BiH (GP) i Državna agencijaza istrage i zaštitu (SIPA).

Ljudski potencijali: IKT Odjeljenje VSTV koordinira sve aktivnosti u vezi sa uvođenjem IKT-a u pravosuđe BiH. 98 IKT službenika uposleno je u sudovima i tužilaštvima, kako bi pružalo IKT podršku prvog nivoa. Podršku drugog nivoa pružaju stručnjaci zaposleni pri IKT odjeljenju VSTV-a. Do sada je, u organizaciji VSTV-a, više od 3.000 korisnika informacionog sistema u svim sudovima i tužilaštvima prošlo kroz standardizovanu osnovnu informatičku obuku.

Sistem za upravljanje predmetima (CMS): Sistem upravljanja predmetima (CMS) proveden je u svim sudovima i tužilaštvima u BiH. Primjena ovih sistema je pored automatizacije radnih postupka u sudovima i tužilaštvima omogućila slijedeće:

- Nezavisnu i nepredvidivu dodjelu predmeta sudijama i tužiocima (u skladu sa Uputstvom za raspodjelu predmeta koje donose predsjednici sudova i glavni tužioci),
- Brzo i efikasno informisanje stranaka o predmetima koje pokreću pred sudovima (informacija o postupajućem sudiji prilikom iniciranja predmeta),
- Olakšan pregled predmeta uključujući sve detalje oko izvršavanja zadataka koje sudije i tužioci dodjeljuju osoblju suda, pregled svih dokumenata izrađenih u predmetima,
- Jedinstveno vođenje evidencija o izrečenim mjerama i sankcijama,
- Povezivanje sudova i tužilaštava elektronskim putem, što omogućava brzu i efikasnu razmjenu podataka u predmetima koji se vode u sudovima i tužilaštvima, informacije o određenim i izvršenim pritvorima, vođenju potjernica i sl.,
- Mogućnost pristupanja predmetima u cilju informisanja o statusu predmeta putem interneta uz posjedovanje jedinstvenog pristupnog koda koji izdaje sud (izuzetak čine predmeti iz krivične oblasti),
- Brzo i jednostavno kreiranje statističkih i menadžerskih izvještaja koji olakšavaju upravljanje sudovima i tužilaštvima, a posebno izradu i praćenje provođenja planova rješavanja starih predmeta,
- Jednostavnu i brzu preglednost dostave pismena strankama u postupku.

Pravosudni web portal: Od 2008. godine VSTV radi na uspostavljanju i razvoju pravosudnog web portala, kao centralne tačke za pristup informacijama iz svih pravosudnih institucija u BiH. Do sada su uspostavljene web stranice 75 pravosudnih institucija. Web stranice su izrađene i ažurirane po modelu koji je razvilo IKT odjeljenje VSTV-a u cilju standardizacije njihovog izgleda i sadržaja.

Informacioni sistem Pravosudnog dokumentacionog centra: Uspostavljena baza sudskih odluka u okviru Centra za sudsku dokumentaciju. Osnovna funkcija ove baze podataka je da omogući nosiocima pravosudnih funkcija i široj profesionalnoj zajednici lakši pristup relevantnim pravnim dokumentima, a naročito sudskoj praksi u BiH.

Registar novčanih kazni i prekršajne evidencije: U sklopu reforme prekršajnih sudova uspostavljen je i proveden elektronski registar novčanih kazni i prekršajne evidencije, koji vodi IDDEA. Pristup i unos podataka ovom registru ostvaruju sudovi, sva ministarstva unutrašnjih poslova, sve poreske uprave, inspetorati, Granična policija i Uprava za indirektno oporezivanje BiH.

Zahvaljujući do sada poduzetim aktivnostima na uspostavi elektronskog pravosuđa unapređeni su radni procesi u sudovima i tužilaštvima, te povećana transparentnost njihovog rada. Primjenom IKT ubrzan je protok i razmjena informacija, te stvoreni tehnički preduslovi za razmjenu informacija između sudskih i tužilačkih registara sa jedne strane i elektronskih registara koje vode druge državne institucije, sa druge strane.

Budući da su dobri rezultati ovog projekta pokazali opravdanost ulaganja u IKT, Strategija za reformu sektora pravde u BiH je predvidjela nastavak započetih aktivnosti. Informatizacija pravosuđa je uvrštena i u aktivnosti zacrtane Akcionim planom provođenja Evropskog partnerstva sa BiH.

Konačan cilj informatizacije pravosuđa u BiH jeste "Elektronsko pravosuđe ili e-pravosudje". Ovaj cilj odgovara ciljevima postavljenim od strane Evropske unije u smislu izrade tehničke platforme koja omogućava pristup postojećim ili budućim informacionim sistemima na nacionalnom, komunitarnom i međunarodnom nivou u svim oblastima pravosuđa.

Da li su baze podataka agencija za provođenje zakona dostupne sudovima?

Trenutno korisnici iz sudova i tužilaštava mogu putem CMS/TCMS pristupiti podacima nadležnih organa unutrašnjih poslova iz evidencija koje vodi Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH, a to su: prebivališta i boravišta državljana BiH i jedinstvenih matičnih brojeva.

VSTV, te sudovi i tužilaštva ostvaruju ovaj pristup po osnovu Rješenja o stalnom pristupu podacima koje je izdao Direktor Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH (IDDEEA). Pristup podacima se vrši elektronskom komunikacijom CMS/TCMS aplikacije, sa jedne strane i aplikacije IDDEEA-e, sa druge strane, uz zadovoljavanje uslova definisanih Procedurama za razmjenu podataka i tehničkih pravila zaštite i razmjene podataka iz člana 13. Pravilnika o načinu pristupa evidencijama i razmjeni podataka.

Sporazumom o uspostavljanju sistema elektronske razmjene podataka iz evidencija policijskih tijela i tužilaštava predviđa se da sudovima i tužilaštvima budu dostupni podaci iz elektronskih evidencija policijskih tijela u BiH nadležnih za njihovo vođenje i to iz:

- Kaznene evidencije,
- Evidencije podnesenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu,
- Evidencije o potragama i potjernicama,
- Evidencije o provjeri identiteta,
- Evidencije o licima kojima je utvrđivan identitet,
- Evidencija o oružju.

Sporazum je potpisan 30.09.2009. godine između svih policijskih agencija u BiH i VSTV-a. Provođenje Sporazuma je u toku.

Sve baze MUP RS su dostupne za razmjene.

Na koji način se u krivičnu evidenciju unose podaci o novim presudama u krivičnim predmetima, te o izvršenju kazne zatvora uključujući i uslovni otpust?

Kaznena evidencija

Način vođenja i unošenja podataka u kaznenu evidenciju regulisan je Pravilnicima o kaznenoj evidenciji na tri nivoa (BiH, FBiH, RS), sa tim da je isti potpuno usaglašen. Evidencije o izrečenim presudama i njihovom brisanju vode sudovi, kao i policijske agencije (organi unutrašnjih poslova), u skladu sa posebnom procedurom i ovlaštenjima iz Zakona o policijskim službenicima (u FBiH se radi o kantonalnim propisima, a u RS o entitetskom zakonu.

BiH

Pravilnikom o kaznenoj evidenciji BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 18/11) uređen je način vođenja kaznene evidencije za lica osuđena za krivična djela propisana Krivčnim zakonom BiH, kojima je krivičnu sankciju izrekao Sud BiH i za lica osuđena od inostranog suda ako je presudu priznao Sud BiH. Kaznena evidencija sadrži lične podatke o učiniocu krivičnog djela, podatke o izrečenoj kazni, mjerama sigurnosti, uslovnoj osudi i osudi kojom je počinilac krivičnog djela oslobođen od kazne, presudi kojom je utvrđeno da je djelo učinjeno u stanju neuračunjivosti, pravnim posljedicama osude, naknadnim promjenama podataka o osudi koja je unesena u kaznenu evidenciju, kao i podatke o izvršenoj kazni i o brisanju upisa osude. Upis podataka u karton kaznene evidencije vrši se na osnovu podataka iz pravosnažne sudske odluke po odredbama Pravilnika. Podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju nadežnom organu za vođenje kaznene evidencije dostavljaju Sud BiH, Organ koji je primio podatke od stranog suda te organ nadležan za izvršenje kazne i to u roku od 15 dana od kada je nastala činjenica koju treba upisati, odnosno od dana da je o postojanju takve činjenice obaviješten. Brisanje podataka iz kaznene evidencije se vrši na osnovu pravosnažnog rješenja nadležnog organa ili Suda BiH ili na osnovu odluke o davanju amnestije kojom se određuje brisanje.

FBiH/RS

Kaznena evidencija vodi se za lica osuđena za krivična djela izvršena na teritoriji FBiH, odnosno RS i za lica ranije osuđena za krivična djela od sudova u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (SFRJ), kao i od stranih sudova, ako su presude tih sudova priznate od sudova u BiH.

Kaznena evidencija sadrži: lične podatke o učiniocu krivičnog djela, podatke o izrečenoj kazni, mjerama sigurnosti, uslovnoj osudi, sudskoj opomeni i osudi kojom je učinilac krivičnog djela, o kojem se vodi kaznena evidencija, oslobođen od kazne i o njenim pravnim posljedicama, naknadnim promjenama podataka o osudi koja je unesena u kaznenu evidenciju (djelovanja vanrednih pravnih lijekova, amnestije ili pomilovanja), kao i podatke o izvršenoj kazni i o brisanju upisa osude.

Kaznenu evidenciju vodi:

- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na području na kojem je to lice rođeno, za državljane BiH, kao i za strane državljane i lica bez državljanstva (stranci) koji su rođeni na teritoriji FBiH, odnosno RS,
- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na čijem području je naknadno izvršen upis u knjigu državljana,
- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na čijem području je sjedište suda koji je donio prvostepenu presudu. Sud organu uprave nadležnom za unutrašnje poslove dostavlja pravosnažnu presudu.

Organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju dostavljaju:

- podatke o zakonskom nazivu krivičnog djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen i o vrsti i visini kazne i vrsti mjere sigurnosti iz pravosnažne presude, kao i sve promjene u vezi s tim podacima - sud koji je sudio u prvom stepenu,
- podatke o davanju amnestije, odnosno pomilovanja - sud kome je nadležni organ dostavio odluku o davanju amnestije, odnosno pomilovanja,
- podatke iz pravosnažnih osuđujućih sudskih presuda koje su izrekli strani sudovi - organ koji je primio te podatke od stranog suda (organa),
- podatke o izvršenoj kazni - organ nadležan za izvršenje kazne,

– podatke o obustavljanju postupka izvršenja kazne - sud koji je donio odluku o obustavljanju postupka izvršenja kazne.

U skladu sa stavom 1. člana 5. Pravilnika o kaznenoj evidenciji („Službene novine FBiH", br. 49/06 i 11/09), sud, odnosno nadležni organ je dužan da podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju dostavi organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije u roku do 15 dana od dana kad je nastala činjenica koju treba upisati, odnosno od dana kada je o postojanju takve činjenice obaviješten. Pravila koja se odnose na sadržaj kaznene evidencije, nadležne organe za vođenje istih kao i podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju, propisana je Pravilnikom o kaznenoj evidenciji RS („Službeni glasnik RS", broj 86/03), ne razlikuju se od onih propisanih u FBiH.

Izvršenje kazne zatvora

U skladu sa zakonima o izvršenju krivičnih sankcija različitih nivoa u BiH, prilikom upućivanja na izdržavanje kazne zatvora sud je dužan da, prilikom upućivanja osuđene osobe na izdržavanje kazne zatvora istovremeno ili najkasnije u roku od tri dana obavijesti ustanovu kojeg dana osuđena osoba treba da se javi na izdržavanje kazne zatvora. Uz uputni akt sud će obavezno dostaviti prepis presude i izvod iz kaznene evidencije. U prijemnom odjeljenju suda osuđena osoba se upisuje u matičnu knjigu, za nju se formira lični list i utvrđuje zdravstveno stanje. O datumu stupanja i o datumu otpuštanja sa izdržavanja kazne zatvora ustanova će odmah obavijestiti nadležni organ za unutrašnje poslove na čijem području se osuđena osoba vodi u evidenciji prebivališta odnosno boravišta.

Uslovni otpust

Evidencija o uslovnom otpustu čini sastavni dio kaznene evidencije, tako da u pogledu vođenja te evidencije važe gore navedena pravila. Komisija za uslovni otpust donosi obrazloženo rješenje koje se uručuje osuđenom licu prilikom otpusta sa izdržavanja kazne, sudu koji je uslovno otpuštenog uputio na izdržavanje kazne zatvora, sudu koji je izrekao prvostepenu presudu, organu unutrašnjih poslova i organu socijalnog staranja nadležnih po mjestu boravišta, odnosno prebivališta.

Sistem za automatsko upravljanje predmetima (CMS)

U CMS-u se evidentiraju kako podaci o izrečenim sankcijama koje je izrekao prvostepeni sud, tako i podaci o sankcijama koje je izrekao drugostepeni sud u situacijama kada drugostepeni sudovi postupaju nakon uloženih pravnih lijekova. Još jedna prednost navedenog sistema jeste mogućnost evidentiranja jedinstvenih kazni u slučajevima kada sud više kazni objedinjava u jednu.

Podaci o uslovnom otpustu se takođe mogu evidentirati u CMS.

Svim navedenim podacima sudovi raspolažu i do istih mogu doći pokretanjem izvještaja.

Navedeni sistem evidentiranja krivičnih sankcija je jako koristan iz razloga što se u svakom momentu može doći do podataka o bilo kojem osuđeniku, o visini izrečene sankcije za svakog konkretnog osuđenika, o datumu stupanja na izvršenje krivične sankcije, organu kod kojeg izvršava sankciju. U okviru CMS razvijena je funkcionalnost evidentiranja izrečenih krivičnih sankcija. U svakom konkretnom predmetu nakon što se izrekne sankcija i donese presuda postoji obaveza evidentiranja izrečene sankcije.

Podaci koji se evidentiraju su:

– Naziv dokumenta na osnovu kojeg se izriče sankcija
– Tip obaveze koja je izrečena osuđeniku, koje se dijele na: kazne, mjere upozorenja, dgojne mjere i sigurnosne mjere,

- Ime i prezime osuđenika,
- Detalji o izrečenoj sankciji koji se popunjavanju u zavisnosti od vrste sankcije koja je izrečena,
- Način izvršenja gdje se popunjavaju podaci o tome na koji način je izvršena sankcija,
- Početak izvršenja sankcije,
- Završetak izvršenja sankcije,
- Organ kod kojeg se izvršava sankcija.

77. Opći radni uslovi: Da li sudije i tužioci imaju odgovarajuće urede, kompjutere, administrativne asistente, pravno osoblje?

Trenutna organizacija sudova je takva da u većini sudova i tužilaštava sudije/tužioci imaju zasebne urede ili iste dijele sa svojim asistentima, što omogućava efikasnije obavljanje redovnih zadataka i olakšava komunikaciju između istih. Svako radno mjesto sudije/tužioca opremljeno je računarom koji je spojen na pravosudnu mrežu i omogućava pristup službenoj elektronskoj pošti, CMS/TCMS-u ili drugom sistemu koji sudija/tužilac koristi u svakodnenom obavljanju zadataka. Sudije i tužioci u 42 pravosudne institucije imaju pristup internetu sa svog računara, dok u ostalim pravosudnim institucijama postoji dva ili više zajedničkih računara koji su namijenjeni za pretraživanje interneta.

U većini prvostepenih sudova sudije imaju svog asistenta koji se angažuje na poslovima vođenja zapisnika, izrade i otpremanja pismena ili drugim zadacima dodijeljenim od strane sudije. Kada su u pitanju višestepeni sudovi i tužilaštva situacija nije identična.

U većini ovih institucija sudije nemaju ličnog asistenta već jedan asistent obavlja poslove za više sudija ili tužilaca. Najčešće se u ovakvim institucijama organizuju daktilobiroi, putem kojih sudije/tužioci obavljaju neophodne poslove.

U sudovima i tužilaštvima čije su zgrade izgrađene 60-tih godina prošlog vijeka i nisu naknadno rekonstruisane, sudije i tužioci rade u dotrajalim prostorijama opremljenim starim i neadekvatnim namještajem. U takvim zgradama se javljaju problemi sa lošim električnim, vodovodnim i instalacijama za grijanje. Brojni sudovi zbog nedoznačavanja sredstava za tekuće troškove imaju probleme u nabavci papira, tonera itd. Sve ovo može indirektno uticati na smanjenu produktivnost rada nosilaca pravosudnih funkcija.

U sudovima i tužilaštvima radi veoma mali broj pravnog osoblja (stručni saradnici), s izuzetkom Suda BiH i Tužilaštva BiH.

Da li sudije i tužioci imaju pristup arhivama i pravnim bazama podataka? Kako se osigurava pristup nedavno usvojenim zakonima?

Sudije i tužioci imaju pristup bazi podataka Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a u kojoj se nalaze izabrane pravosnažne odluke sudova u BiH. Pored toga, na web stranici CSD-a www.csd/pravosudje.ba sudije i tužioci mogu redovno pratiti informacije o novousvojenim zakonima, dok tekstove službenih novina imaju na državnom nivou i na nivou entiteta u BiH. Službene novine i objavljivanje zakona koji predstavljaju osnovni alat za rad za nosioce pravosudnih funkcija se osiguravaju u okviru institucija u kojima rade putem pretplate na službena glasila.

Elektronske verzije zakona se nalaze pohranjene na serverima sudova i tužilaštava.

Pored toga sudije imaju pristup bazama podataka registra poslovnih subjekata koji se vode za FBiH, RS i BD.

Sudije i tužioci u 42 pravosudne institucije imaju pristup internetu sa svog računara, dok u ostalim pravosudnim institucijama postoji dva ili više zajedničkih računara koji su namjenjeni za pretraživanje interneta. Na ovaj način mogu pristupiti pravnim bazama podatka koje su dostupne na internetu.

VSTV je razvio i uspostavio web portala pravosuđa BiH, kao centralnu tačku za pristup različitim informacijama iz svih pravosudnih institucija u BiH. Informacije na portalu se prikazuju na jedinstven način, uvezivanjem različitih izvora informacija u jednu web aplikaciju. Funkcionalnosti razvijene u okviru portala omogućavaju blagovremeno informisanje javnosti o događajima u pravosuđu BiH, kao i prikaz podataka registrovanih u CMS sistemu.

Da li su arhive u sudovima dobro održavane i kompjuterizirane? Objasnite.

Na državnom nivou sva pitanja vezana za arhivsku građu regulisana su Zakonom o arhivskoj građi i Arhivu BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 16/01).

U FBiH sva pitanja vezana za arhivsku građu su regulisana slijedećim zakonskim i podzakonskim aktima:
- Zakon o arhivskoj građi FBiH („Službene novine FBiH“, broj 45/02),
- Kantonalni propisi o arhivskoj djelatnosti, npr. Zakon o arhivskoj djelatnosti („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 2/00),
- Uredba o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u organima uprave i službama za upravu u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 22/03).

U RS istu materiju regulišu slijedeći zakonski i podzakonski akti:
- Zakon o arhivskoj djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj 119/08),
- Pravilnik o čuvanju arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva („Službeni glasnik RS“, broj 31/00),

U BD istu materiju reguliše:
- Zakon o arhivskoj građi („Službeni glasnik BD“, br. 44/04, 19/07 i 25/09).

Navedeni zakonski i podzakonski akti na gotovo identičan način regulišu materiju arhivske građe, te se iz datih dokumenata mogu izvesti opća obilježja regulisanja arhivske građe kroz pravnu regulativu na nivou BiH kao i na entitetskim i kantonalnim nivoima, te na nivou BD.

Pored gore navedenih pravnih propisa pitanje arhive u sudovima regulisano je i Pravilnikom o unutrašnjem sudskom poslovanju („Službeni glasnik BiH“, br. 57/08, 70/09 i 13/10).

Navedeni Pravilnik u posebnom poglavlju reguliše:
- da se u sudski arhiv pohranjuju spisi sudskih predmeta, javne knjige, pomoćne knjige, upisnici, imenici i druge posebno čuvane isprave kao i prenosni informatički mediji,
- da su poslovi sudske arhive čuvanje, izdvajanje i uništavanje arhivske građe,
- da poslove sudske arhive obavlja arhivar,
- materijal u elektronskom obliku čuva se u posebnim vatrootpornim i vatronepropusnim kasama u prostorijama arhive,
- postupak koji sudija ili stručni saradnik mora provesti prije davanja naredbe za arhiviranje predmeta, a koji se ogleda u tome da moraju provjeriti da li je predmet sređen, da li se u predmetu nalaze pismena koja je potrebno vratiti strankama, da li su naplaćeni sudski troškovi, da li su popunjeni i izdvojeni statistički obrasci,
- postupak izuzimanja spisa iz arhive koji se može provesti samo na osnovu pismene naredbe predsjednika suda ili sudije,
- arhivirani predmeti moraju biti zaštićeni od vlage i požara i osigurani od oštećenja, krađe i požara.

Na osnovu ankete provedene u sudovima po pitanju organizacije i problema sa kojima se sudovi susreću u pogledu funkcionisanja arhiva, dobivene su niže navedene informacije.

Svi sudovi vode listu registraturne građe. Predsjednici sudova usvajaju "Listu kategorija registraturne građe sa rokovima čuvanja", u okviru koje se za svaku vrstu predmeta određuje rok čuvanja predmeta.

U većini sudova otpis arhiviranih predmeta se vrši redovno.

Do sada u većini sudova nije vršeno premještanje arhivirane građe u arhive nadležne za trajno čuvanje ovakvih predmeta, a zbog nedostatka finansijskih sredstava za provođenje ove aktivnosti.

U oko 50% sudova prostorije za arhivu ispunjavaju uslove propisane zakonom i podzakonskim aktima.

U dvije trećine sudova postoji problem nedostatka prostora za smještanje arhivske građe.

Sudovi u BiH nemaju jedinstven sistem kompjuterizovane arhive. Samo šest sudova imaju elektronske arhive u vidu Excel tabela u kojima su popisani arhivirani predmeti i navedena lokacija tih predmeta. Međutim, kako nema unificiranog modela za kompjuterizaciju tih predmeta ne može se reći da je arhiva u sudovima kompjuterizirana.

VSTV je u fazi izrade Modula za arhiviranje predmeta. Navedeni modul predstavlja jedinstven kompjuterizirani sistem arhiviranja predmeta za sve pravosudne institucije. Tim Modulom neće se uspjeti riješiti trenutni problem nedostatka prostora, ali će svakako olakšati postupak identifikovanja predmeta kojima je protekao rok čuvanja i koji se mogu uništiti.

78. Administrativno osoblje: Navedite broj administrativnog osoblja. Koliki je on u odnosu na broj sudija i tužilaca? Ko je nadležan za odlučivanje o broju administrativnog osoblja?

Broj administrativnog osoblja

U sudovima i tužilaštvima u BiH trenutno je zaposleno 3.759 administrativnog osoblja, od toga 3.411 na neodređeno vrijeme, 294 na određeno vrijeme, te 54 pripravnika. Na administrativno osoblje zaposleno na neodređeno vrijeme se odnosi oko 69% ukupnog broja zaposlenih u pravosudnim institucijama.

Omjer broja administrativnog osoblja u odnosu na broj sudija/tužilaca

U odnosu na broj sudija i tužilaca koji trenutno obavljaju dužnost po jednom sudiji je zaposleno 2,7 stalno zaposlenih administrativnih radnika uključujući i dodatne sudije, odnosno 3,1 na redovne sudije, a po tužiocu 1,8 administrativnih radnika zaposlenih na neodređeno vrijeme.

Opće kriterije za određivanje broja administrativnog osoblja u sudovima utvrđuju ministarstva pravde pravilnicima (Pravilnik o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja službenika suda u općinskim i kantonalnim sudovima i Vrhovnom i Ustavnom sudu u FBiH i o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja službenika suda u zemljišno-knjižnim uredima u općinskim sudovima u FBiH, Pravilnik za utvrđivanje kriterija za određivanje potrebnog broja administrativnog i pomoćno-tehničkog osoblja u sudovima RS). Kriteriji za utvrđivanje broja zaposlenih u zemljišno-knjižnim uredima u RS su utvrđeni Pravilnikom o utvrđivanju kriterija za određivanje potrebnog broja administrativnih radnika u zemljišno-knjižnim uredima u osnovnim sudovima u RS. Federalno ministarstvo pravde i Ministarstvo pravde RS odobravaju pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta za svaki sud pojedinačno i to prema općim pravilnicima kojim su utvrđeni kriteriji. Saglasnost na pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u sudovima BD daje Pravosudna komisija BD.

Slijedeće odredbe Pravilnika u FBiH utvrđuju kriterije za određivanje broja zaposlenih:

- U općinskim sudovima omjer broja zaposlenika u odnosu na broj sudija bit će najviše tri uposlenika na jednog suca, a u kantonalnim sudovima i Vrhovnom i Ustavnom sudu FBiH najviše 2,5 zaposlenika na jednog sudiju.
- Iznimno u općinskim i kantonalnim sudovima koji imaju sedam ili manje sudija, omjer broja zaposlenika u odnosu na broj sudija bit će najviše 3,5 zaposlenika na sudiju u općinskim sudovima, odnosno 3 zaposlenika na suca u kantonalnim sudovima.

U omjer su uključeni slijedeći zaposlenici:

- diplomirani pravnici zaposleni kao stručni saradnici, osim onih koje je imenovalo VSTV i pripravnici,
- zaposlenici na administrativnim i pomoćno-tehničkim poslovima.

Izuzetno od omjera, broj zaposlenih u Privrednom odjeljenju za registrovanje privrednih subjekata ne ulazi u ukupan broj zaposlenih, pod uslovom da sud pribavi saglasnost kantonalne vlade o osiguranju sredstava za finansiranje troškova dodatnih radnih mjesta.

U omjer ne ulaze sekretar suda, zaposlenici zemljišno-knjižnog ureda službenik za IKT, zaposlenici raspoređeni na operativno-tehničke i pomoćne poslove i to: radnik na održavanju čistoće, kurir, domar, portir, dostavljač, vozač i operater na telefonskoj centrali i pripravnici - volonteri.

Sekretara suda mogu imati sudovi koji imaju sedam ili više sudija.

U sudovima koji imaju manje od sedam sudija, poslove sekretara suda vrši predsjednik suda ili zaposlenik kojeg on odredi.

U sudovima u koje VSTV imenuje rezervne sudije, može se povećati broj zaposlenika i to u omjeru od jednog zaposlenika na jednog rezervnog sudije.

Bez obzira na omjer određen ovim Pravilnikom, u sudovima se može povećati broj zaposlenika u omjeru od jednog daktilografa na jednog stručnog saradnika kojeg je imenovao VSTV.

Slijedeće odredbe Pravilnika o utvrđivanju kriterija u RS utvrđuju kriterije za određivanje broja zaposlenih:

- U osnovnim sudovima omjer broja radnika u odnosu na broj sudija bit će najviše tri radnika na jednog sudiju, a u okružnim sudovima i Vrhovnom sudu RS najviše dva i po radnika na jednog sudiju.
- U prekršajnim odjeljenjima osnovnih sudova omjer broja radnika u odnosu na broj sudija bit će najviše dva radnika na jednog sudiju.
- U omjere su uključeni i sudijski pripravnici, administrativni radnici i radnici na pomoćno-tehničkim poslovima.
- U omjer nisu uključeni sekretar suda, radnici zaposleni u zemljišno-knjižnom uredu i pripavnici-volonteri.
- Sekretara suda mogu imati sudovi koji imaju sedam ili više sudija.
- U sudovima koji imaju manje od sedam sudija poslove sekretara će obavljati predsjednik suda ili radnik kojeg on ovlasti.
- U sudovima u koje VSTV imenuje rezervne sudije na određeni period sud u tom periodu može privremeno povećati broj radnika i to u omjeru jedan radnik - jedan dodatni sudija.

Broj zaposlenih u zemljišno-knjižnim uredima je određen na osnovu slijedećih parametara:

- broj primljenih zahtjeva za upis u jednoj kalendarskoj godini,
- broj primljenih zahtjeva za zemljišnoknjižne izvatke u jednoj kalendarskoj godini,
- broj zahtjeva za uspostavljanje zemljišnoknjižnih uložaka u jednoj kalendarskoj godini,
- broj zemljišno-knjžnih uložaka preuzetih u elektronsku bazu podataka u jednoj kalendarskoj godini,
- broj zahtjeva za etažiranje stambenih zgrada.

Stvarni broj zaposlenog administrativnog osoblja je uglavnom manji u odnosu na broj predviđen Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u zavisnosti od nivoa odobrenih sredstava u budžetu institucije.

Da li oni imaju konkretne opise posla?

Opisi poslova za administrativne radnike su utvrđeni Pravilnicima o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta koje odobravaju ministri pravde FBiH I RS za sudove, odnosno VSTV za sva tužilaštva u BiH. Ovim pravilnicima je za svaku radnu poziciju utvrđen raspored poslova i zadataka sa njihovim opisom i uslovima za niihovo obavljanje, te broj izvršilaca na poslovima i zadacima.

Kojom opremom (kompjuteri, e-mail, faks, itd.) administrativno osoblje raspolaže pri obavljanju svojih dužnosti? Opišite kako su organizovane arhive i u kojoj mjeri je upravljanje arhivom potpomognuto informacijskim tehnologijama. Postoji li zadovoljavajući i direktan pristup pravnim bazama podataka?

Provođenjem CMS/TCMS-a u sudovima i tužilaštvima uspostavljena je organizacija rada u sudovima i tužilaštvima koja zahtijeva opremanje svakog radnog mjesta računarom. Trenutno administrativno osoblje u sudovima i tužilaštvima ima računar koji je povezan na pravosudnu informacionu mrežu. Izuzetak predstavljaju sudski dostavljači, osobe koje rade na dostavi pismena i sudski izvršioci koji koriste zajedničke računare za ove potrebe. Za sve korisnike pravosudne informacione mreže izrađene su posebne e-mail adrese koje se koriste za svakodnevno komuniciranje u poslovne svrhe, tako da svi korisnici imaju pristup e-mailu. Administrativno osoblje u 42 pravosudne institucije ima pristup internetu sa svog računara, dok u ostalim pravosudnim institucijama postoji dva ili više zajedničkih računara koji su namijenjeni za pretraživanje interneta.

Svi sudovi i tužilaštva su opremljeni faks aparatima, a u toku je i opremanje prijemnih kancelarija skenerima za skeniranje ulaznih dokumenata u sudovima i tužilaštvima.

CMS modul za skeniranje ulaznih dokumenata je integrisan i testiran u dva pilot suda: Osnovnom sudu u Derventi i Općinskom sudu u Goraždu. Rezultati ovog testiranja su dobri, a isticanja vrijedna je činjenica da se skeniranim dokumentima može pristupiti putem interneta korištenjem modula za web pristup sudskim predmetima. Nakon izvršenih testiranja izrađen je Priručnik za korištenje modula za sve korisnike.

Uporedo sa spomenutim testiranjem izrađena je studija izvodljivosti provođenja modula za skeniranje, u kojoj su identifikovani potencijalni problemi koji bi se mogli pojaviti u ovom postupku, predložene potrebne izmjene u odnosu na postupak koji je promijenjen u pilot-sudovima, procijenjena potrebna hardverska infrastruktura za provođenje modula u svim sudovima i tužilaštvima. Očekuje se da će ovaj modul biti proveden u svim sudovima i tužilaštvima do sredine 2012. godine.

Strategija za reformu sektora pravde

79. Da li provođenje Strategije napreduje u skladu sa očekivanim vremenskim okvirom i postupcima? Naročito, da li je koordinacija između različitih interesnih grupa dosljedna i efektivna? Da li su nadležna ministarstva na svim nivoima uvrstila provođenje Strategije u svoje godišnje planove rada, te odredila odgovarajuće osoblje i potencijale za podršku jedinstvenom i koordiniranom provođenju Strategije?

Strategija za reformu sektora pravde u BiH (Strategija) je usvojena krajem juna 2008. godine, od strane Vijeća ministara BiH, entitetskih vlada i Pravosudne komisije BD, uz čiju izradu je pripremljen i Finansijski plan, a kasnije i Akcioni plan za njeno provođenje.

Provođenje Akcionog plana Strategije napreduje u skladu sa očekivanim vremenskim okvirom i postupcima, iako ima kašnjenja kod provođenja pojedinih aktivnosti, pa i čitavih strateških programa. Izraženo je mišljenje da se u narednom periodu može značajno poboljšati provođenje Akcionog plana Strategije otklanjanjem uočenih problema i rizika, za što je potrebna puna opredijeljenost svih institucija sektora pravde uključenih u njeno provođenje.

Na prvoj Ministarskoj konferenciji, održanoj krajem decembra 2008. godine, usvojena je Deklaracija o uspostavljanju Konferencije ministara pravde u BiH, predsjednika VSTV i predsjednika Pravosudne komisije BD, kojom su uspostavljeni instrumenti predviđeni Strategijom za praćenje i ocjenu provođenja njenog Akcionog plana.

Deklaracijom su uspostavljeni: Ministarska konferencija, koja osigurava koordinirano praćenje najvažnijih reformskih aktivnosti, koje su od zajedničkog interesa za sektor pravde i usaglašeno rješavanje tih pitanja, razmjenu iskustava i bolje korištenje domaćih i drugih potencijala; Tehnički sekretarijat, koji pruža tehničku i stručnu pomoć u pripremanju i održavanju ministarskih konferencija, sastanaka funkcionalnih radnih grupa i izradi izvještaja o praćenju i ocjeni provođenja Akcionog plana Strategije; pet funkcionalnih radnih grupa, po strateškim oblastima iz Strategije, koje se sastaju tromjesečno, radi praćenja i provođenja zajedničkih mjera i inicijativa, te davanja mišljenja i prijedloga za rješavanje najvažnijih reformskih pitanja sektora pravde i tromjesečni izvještaji o napretku, kojima se prati i ocjenjuje provođenje Akcionog plana Strategije.

Osim navedenog uspostavljeni su: Forum za koordinaciju donatorske pomoći, koji se sastaje periodično, sa ciljem informisanja donatora o ključnim potrebama za finansiranje prioriteta u sektoru pravde, na kojem se razmjenjuju informacije o projektima i koordinira njihovo provođenje; radi osiguranja efikasnije koordinacije i sistemskog pristupa u praćenju efektivnosti donatorske pomoći u sektoru pravde; imenovani su lokalni koordinatori donatorske pomoći, osim u dva kantona; Memorandum o razumijevanju za uspostavljanje Zajedničkog donatorskog fonda za provođenje Strategije je usvojen od strane Vijeća ministara BiH i Predsjedništva BiH; Forum za izradu politika u sektoru pravde Ministarstva pravde BiH i VSTV je nedavno uspostavljen, a u toku su aktivnosti na uspostavljanju tematskih konferencija u sektoru pravde.

Uprkos uspostavljenim instrumentima praćenja i ocjene provođenja i činjenici da su članovi Ministarske konferencije zaključili i obavezali se da će u potpunosti provoditi obaveze iz Akcionog plana Strategije i dati punu podršku radu funkcionalnih radnih grupa i Tehničkog sekretarijata za njegovo provođenje, redovnom i potpunom izvještavanju i koordinaciji u provođenju aktivnosti i pojedinih mjera, najvažniji problemi i rizici u provođenju Akcionog plana Strategije i dalje su:

- Većina institucija sektora pravde još nisu unijele planirane aktivnosti iz Akcionog plana Strategije u svoje srednjoročne strateške planove i godišnje programe rada, iako su izrađeni nacrti ovih dokumenata. Unošenje aktivnosti iz Akcionog plana Strategije u srednjoročne strateške planove i godišnje programe rada institucija sektora pravde, omogućit će koordinirano provođenje, praćenje i ocjenu provođenja planiranih aktivnosti.
- U aktivnostima Tehničkog sekretarijata izostao je puni angažman sektora ili osoba entitetskih ministarstava pravde, a dijelom i Pravosudne komisije BD, koji vrše poslove strateškog planiranja i koordinacije.
- Skoro niti jednom od sastanaka funkcionalnih radnih grupa ili Tehničkog sekretarijata nisu prisustvovali svi članovi. Ovo se dogodilo unatoč činjenici da je svim institucijama i članovima funkcionalnih radnih grupa i Tehničkog sekretarijata kalendar sastanaka bio poznat znatno ranije. Koordinirajući sastanci ovog tipa gube smisao ako predstavnici institucija, koji trebaju usko sarađivati i koordinirati aktivnosti i koji su se obavezali da će to raditi, ne prisustvuju sastancima.
- Iako je postupak, format i sadržaj izvještavanja bio detaljno objašnjen članovima funkcionalnih radnih grupa i Tehničkog sekretarijata, kao i da su rokovi za dostavljanje izvještaja bili poznati i isti se dostavljaju putem uspostavljenog elektronskog Dokumentacionog sistema, izvještaji se ne dostavljaju na vrijeme, a u nekim slučajevima se ne dostavljaju uopće. I dalje su loše kvalitete i ne sadržavaju informacije koje su na početku usaglašene sa članovima funkcionalnih radnih grupa, uz izuzetke za pojedine institucije. U raspravama krajem prošle i u prvoj polovini ove godine raspravljano je o pitanjima valjanosti, pouzdanosti i kvaliteti izvještavanja o provođenju Akcionog plana Strategije i u cilju njihova poboljšanja sačinjene su Smjernice za rad predsjedavajućih i članova funkcionalnih radnih grupa, te Tehničkog sekretarijata u postupku praćenja napretka na provođenju Strategije za reformu sektora pravde u BiH, koje su se počele primjenjivati. Usvojene izmjene su usmjerene na jačanje valjanosti i pouzdanosti ocjenjivanja, kao i na potvrđivanje i kvalitetnije izvještavanje, na način da je izmijenjen obrazac praćenja i ocjene, jer se prešlo sa pristupa o napretku na problemski pristup, zadržan je model semafora, dodana je oznaka „Prioritetna aktivnost“ za razumno mali broj aktivnosti, razvijeni su kriteriji za rad funkcionalnih radnih grupa u ocjenjivanju aktivnosti, promijenjen je postupak potvrđivanja ocjene statusa od strane funkcionalnih radnih grupa i poboljšana analitička i komunikacijska kvaliteta izvještaja o napretku.

Značajan napredak načinjen je početkom 2010. godine, potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, kada su u praćenje i ocjenu provođenja Akcionog plana Strategije uključene organizacije civilnog društva, čiji izvještaji se redovno razmatraju na ministarskim konferencijama.[15]

[15] Memorandum je potpisan između institucija sektora pravde i Asocijacije demokratskih inicijativa, Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH, Udruženja Vaša prava, Biroa za ljudska prava i Centara civilnih inicijativa.

DODATNI PODACI RS-a

Pitanju Strategije, Strateška oblast 2 – Izvršenje krivičnih sankcija, u proteklom periodu je posvećena posebna pažnja i u odnosu na druge sisteme izvršenja krivičnih sankcija u BiH, RS je načinila veliki iskorak.

Tokom 2010. i 2011.godine u RS su usvojeni Zakon o izvršenju krivičnih sankcija RS („Službeni glasnik RS“, broj 12/10), Zakon o posebnom režimu izvršenja kazne zatvora („Službeni glasnik RS“, broj 30/10), Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 13/10), Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona RS („Službeni glasnik RS“, broj 73/10), Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela („Službeni glasnik RS“, broj 12/10), Uredba o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnicima („Službeni glasnik RS“, broj 10/10), kao i 23 podzakonska akta.

Rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih objekata za izvršenje krivičnih sankcija, novom kategorizacijom ustanova za izvršenje krivičnih sankcija, afirmisanjem alternativnih sankcija i razvijanjem sistema uslovnog otpusta uspjelo se smanjiti prenatrpanost pojedinih kazneno-popravnih ustanova i postići da je prosječna popunjenost kapaciteta na nivou sistema izvršenja krivičnih sankcija oko 80%. Primjenom međunarodnih standarda unaprijeeđen je sistem tretmana specifičnih kategorija zatvorske populacije, sistem zdravstvene zaštite, uspostavljen je novi sistem inspekcije, odnosno nadzora nad radom kaznenih i vaspitno-popravnih ustanova koji omogućava daleko veći stepen nezavisnosti, razvijen je koherentan sistem obuke zatvorskog osoblja u RS koji se provodi već tri godine.

Dakle, donošenjem cijelog seta zakona i podzakonskih akata RS je zaokružila sveobuhvatan sistem izvršenja krivičnih sankcija kako kroz zakonodavni tako i institucionalni okvir. U provođenju strategije koordinacija između različitih aktera ogleda se u svakodnevnoj saradnji i koordinaciji kroz uspostavljena koordinaciona tijela za usklađivanje propisa iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija i Koordinaciono tijelo za stručno obrazovanje zavodskih službenika na BiH nivou. Provođenje Strategije odvija se u skladu sa strateškim programima i predviđenim vremenskim okvirima koji su uvršteni i u godišnje planove i programe rada Ministarstva pravde RS, gdje su određeni nosioci poslova.

Usklađivanje krivičnog zakonodavstva

80. Koje su osnovne razlike između krivičnih zakona i zakona o krivičnom postupku u BiH nakon posljednjeg kruga usklađivanja koje se odvijalo u okviru dijaloga za liberalizaciju viznog režima?

U okviru dijaloga za liberalizaciju viznog režima, izvršene su izmjene i dopune krivičnih zakona u BiH, koje se odnose na krivična djela pranja novca, finansiranja terorizma, trgovine ljudima i kibernetskog kriminala, odredbe o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom i odredbe ZKP BiH o posebnim istražnim radnjama.

U skladu sa međunarodnim dokumentima KZ BiH inkriminisano je krivično djelo „pranja novca“, a pranje novca regulisano je Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Službeni glasnik BiH“, broj: 53/09). I KZ entiteta i BD predviđaju krivična djela pranja novca i organizovanog djelovanja kriminalnih grupa. Terminologija vezana za krivično djelo pranja novca je usklađena u KZ svih nivoa u BiH. Kazne u entitetima i BD su usaglašene, dok je zapriječena strožija kazna za krivično djelo pranja novca u KZ BiH.

KZ na svim nivoima u BiH sadrže krivično djelo „finansiranje terorističkih aktivnosti“. U definiciji ovog krivičnog djela obuhvaćeni su svi elementi iz međunarodnih dokumenata.

KZ BiH propisuje posebno krivično djelo „trgovine ljudima“ i definicija u KZ BiH je vrlo slična onoj iz međunarodnih dokumenata. Svi elementi iz Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima i Protokola za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, unijeti su u definiciju krivičnog djela trgovine ljudima, a obuhvaćen je i nacionalni i transnacionalni element, čime je krivično zakonodavstvo u ovom segmentu usklađeno sa međunarodnim standardima. U tom smislu, a i u skladu sa Izvještajem sa obrazloženjima za navedenu Konvenciju Vijeća Evrope, može se reći da je ispunjena obaveza koju postavlja član 18. navedene Konvencije Vijeća Evrope.

Oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom riješeno je kroz odredbe KZ u BiH, kojima je propisano da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela. Uvođenjem odredbi o „proširenom oduzimanju imovine“ u KZ BiH, FBiH i BD, stvoren je pravni osnov za oduzimanje nelegalno stečene imovine. U RS donesen je poseban Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela („Službeni glasnik RS“, broj: 12/10), kojim je na sveobuhvatan način uređena ova oblast. U skladu sa zakonom u RS je osnovana i Agencija za upravljanje oduzetom nelegalno stečenom imovinom.

Krivično zakonodavstvo BiH sadrži i odredbe o „kibernetskom kriminalu“ kao relativno novom vidu kriminalnog ponašanja. Ova vrsta krivičnih djela propisana je KZ entiteta i BD i možemo konstatovati usklađenosti propisa po ovom pitanju sa Konvencijom Vijeća Evrope.

Izmjenama i dopunama KZ u BiH, krivično zakonodavstvo u BiH je u najvećoj mjeri usklađeno sa međunarodnim dokumentima, čime je BiH time ispunila uslove iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima između EU i BiH.

Usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama ZKP BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 58/08) i usklađivanjem entitetskih ZKP-a i ZKP-a BD, proširene su mogućnosti za provođenje posebnih istražnih radnji i osigurano je da se za veći broj krivičnih djela može efikasno provesti krivični postupak.

Ministarstvo pravde BiH je osnovalo Tim za praćenje i ocjenu primjene KZ u BiH, kao tijelo koje prati i analizira primjenu KZ u BiH, predlaže rješenja kojim se otklanjaju uočeni nedostaci, daje uputstva i preporuke za usaglašavanje krivičnog zakonodavstva unutar BiH, te radi na usaglašavanju krivičnog zakonodavstva u BiH sa međunarodnim konvencijama iz krivično-pravne oblasti. Tim će nastaviti sa radom na ovim pitanjima.

81. Kako možete garantovati da građani BiH uživaju jednaku zaštitu ljudskih prava u skladu sa zakonodavstvom?

Ustav BiH, kao najviši pravni akt i garancija demokratije, u preambuli poziva, između ostalog, na poštovanje ljudskog dostojanstva i jednakosti i snažno potencira zaštitu ljudskih prava i sloboda. U članu II.4. Ustava BiH, garantovano je uživanje prava i sloboda svim licima u BiH, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. U članu X.2. Ustava BiH, utvrđeno je da se nikakvim amandmanima na Ustav ne mogu eliminisati, niti umanjiti prava i slobode navedene u članu II Ustava, uključujći i jurisdikciju Evropskog suda za ljudska prava. Članom VI Ustava BiH uspostavljen je Ustavni sud BiH, kao posebna vrsta suda koji, između ostalog, ima apelacionu nadležnost, što omogućava svakom pojedincu da se pojavi pred Ustavnim sudom BiH, uslijed presude bilo kojeg suda u BiH, a radi zaštite pojedinačnih ljudskih prava i osnovnih sloboda garantovanih Ustavom BiH. Apelacija se može podnijeti u roku od 60 dana od dana prijema odluke koja se pobija tužbom, nakon iscrpljivanja svih pravnih lijekova.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, uključena je u Ustav BiH i ima direktnu primjenu i supremaciju nad domaćim zakonima.

Zakonom o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/09), BiH je uspostavila okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima u BiH i uredila sistem zaštite od diskriminacije. U skladu sa Ustavom i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i osnovne slobode, ovim zakonom su utvrđene odgovornosti i obaveze zakonodavne, izvršne i sudske vlasti u BiH, kao i pravnih lica i pojedinaca koji vrše javna ovlaštenja, da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promovisanje i stvaranje uslova za jednako postupanje prema svima. Zakonom je propisano da svako ko smatra da je diskriminisan može tražiti zaštitu svojih prava u sudskom i upravnom postupku.

Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 19/02, 35/04 i 38/06) ustanovljena je institucija ombudsmena, kao nezavisna institucija koja se bavi zaštitom osnovnih ljudskih prava fizičkih lica, u skladu sa Ustavom BiH. Institucija ombudsmena razmatra žalbe koje se odnose na slabo funkcionisanje ili povredu ljudskih prava počinjenu od strane bilo kojeg organa uprave BiH, entiteta i BD, a može djelovati i po službenoj dužnosti.

Sastavni dio Ustava BiH je i Aneks I – Dodatni sporazum o ljudskim pravima, koji uključuje međunarodne dokumente koji će se primjenjivati u BiH, bez obzira jesu li ratifikovani ili ne:

1) Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948),
2) Ženevske konvencije I-IV o zaštiti žrtava rata (1949) i Dopunski protokoli I-II (1977),
3) Konvencija koja se odnosi na status izbjeglica (1951) i Protokol (1966),
4) Konvencija o državljanstvu udatih žena (1957),
5) Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva (1961),
6) Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (1965),
7) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Opcioni protokoli (1966 i 1989),
8) Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966),
9) Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije u odnosu na žene (1979)
10) Konvencija protiv mučenja i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih tretmana ili kažnjavanja (1984),
11) Evropska konvencija o sprečavanju mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja (1987),
12) Konvencija o pravima djeteta (1989),
13) Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (1990),
14) Evropska povelja za regionalne jezike i jezike manjina (1992),
15) Okvirna Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1994).

IV - PITANJA SLOBODE I SIGURNOSTI

82. Da li zakonodavstvo BiH predviđa alternativne mjere za kazne zatvora, npr. mjere nadzora, vrijeme provjeravanja i uslovni otpust?

Krivično zakonodavstvo BiH predviđa alternativne mjere za kazne zatvora i to:

- Novčane kazne,
- Uslovnu osudu,
- Uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom,
- Rad za opće dobro na slobodi,
- Uslovni otpust za zaštitnim nadzorom,
- Kućni nadzor sa elektronskim nadzorom.

U predsudskom postupku u krivičnom zakonodavstvu BiH alternativne mjere pritvoru su:

- Poziv,
- Dovođenje,
- Mjere zabrane,
- Jemstvo.

83. Opišite planove za razvoj sistema probacije. Da li imate uslovne otpuste i uslovne kazne zatvora? Ako imate, da li osuđeni u tim predmetima podliježu nadzoru nadležnog službenika za probaciju tokom vremena provjeravanja?

Kao što je već navedeno u odgovoru na prethodno pitanje opredijeljenost za sankcije i mjere koje se provode u zajednici je prepoznata u postojećem krivičnom zakonodavstvu BiH, koje predviđa pojedine alternativne kazne za kazne zatvora, ali nije razrađen sistem probacije i uspostavljene probacijske službe.

Za stvarno uvođenje sankcija i mjera u zajednici potrebno je detaljno razraditi probacijski sistem u skladu sa potrebama i mogućnostima BiH i uspostaviti probacijske službe na različitim nivoima vlasti u BiH.

Iskustva zemalja koje su nedavno uvodile probacijski sistem i uspostavljale probacijske službe pokazuju da su preduslovi za uspješan rad čvrsta politička volja, odgovarajuća zakonska rješenja i osiguranje odgovarajućih materijalnih i ljudskih potencijala.

Kod zakonskih rješenja ključna strateška pitanja su: koje će sankcije i mjere u zajednici biti na raspolaganju, za koja krivična djela i za koje počinioce i ko će preuzeti odgovornosti za njihovo provođenje.

Uvođenje šireg kruga sankcija i mjera u zajednici u krivično zakonodavstvo traži i stvaranje određenih uslova, uključujući i uspostavljanje odgovarajuće službe za probaciju.

Radi uvođenja probacijskog sistema i uspostavljanja probacijske službe u BiH kratkoročne prioritetne aktivnosti su:

- Izvršiti odgovarajuće izmjene i dopune zakonodavnog okviru,
- Dogovoriti mogući datum početka provođenja postojećih sankcija i mjera,
- Osigurati materijalne pretpostavke za rad probacijske službe i omogućiti potpunu operativnost službe do određenog roka,
- Zaposliti određen broj osoblja probacijske službe do određenog roka,
- Osigurati početnu obuku i osnovne smjernice za osoblje probacijske službe,
- Uspostaviti okvir saradnje sa partnerskim institucijama.

Srednjoročni prioriteti uključuju slijedeće:

- Razvoj detaljne strategije koja uključuje: strategiju rada zaposlenog osoblja, uključujući standarde i procedure, strategiju na području ljudskih potencijala, uključujući zapošljavanje i odabir, te učenje i profesionalno usavršavanje, strategiju partnerstva, uključujući protokole između organa krivičnog pravosuđa i drugih državnih, nevladinih i organizacija iz privatnog sektora i strategiju komunikacije sa svim akterima, uključujući i javnost,
- Godišnji program rada probacijske službe može sadržavati detaljne strategije i uključivati mjerljive ciljeve za svaku godinu, a treba uključiti i aktivnosti koje preduzimaju Ministarstva pravde, tužilaštva i drugi relevantni učesnici,
- Upotreba i razvoj IKT, a njeno korištenje treba maksimizirati (npr. putem upotrebe sistema za elektronsko vođenje predmeta i metoda za učenje na daljinu) u okviru raspoloživih potencijala,
- Probacijski pristup se može proširiti i razvijati da bi dao podršku ključnim ciljevima, npr uvođenjem „policijskog sata“ (uz podršku elektronskog nadzora) i razvijanjem pristupa kao što su testiranje na drogu i tretmani odvikavanja, zavisno od potreba i raspoloživih kapaciteta i potencijala,
- Identifikacija daljih mogućnosti korištenja socijalnih i strukturalnih fondova EU.

Probacijska služba treba uvesti metode rada sa počiniteljima koje za cilj imaju upravljanje rizikom od nanošenja štete i smanjenje mogućnosti povratničkog kriminala. One bi se trebale primjenjivati na kompletan probacijski rad, uključujući procjenu, planiranje i provjeravanje svakog slučaja, unutar provođenja sudske odluke ili odluke komisije za uslovni otpust i standarda probacijskog rada.

Strategija na području ljudskih potencijala ima cilj imati osiguranje transparentnog upošljavanja osoblja koje ispunjava odgovarajuće uslove, obuke osoblja za obavljanje posla, korištenje potencijala osoblja u ispunjavanju jasno definisanih poslova i priznavanje njihovih vještina, kao i pravedno nagrađivanje i napredovanje.

Probacijska služba ne može biti efikasna bez uspostavljanja veza uskog partnerstva sa širokom krugom drugih institucija i drugih učesnika. Najvažniji partneri probacijske službe su u sistemu krivičnog pravosuđa, drugim vladinim organima i nevladinim organizacijama, kako na nacionalnom tako i na regionalnom nivou. Strategija partnerstva se treba izraditi u konsultacijama sa ovim drugim tijelima. Gdje god je to moguće, probacijski nadzor treba razvijati u saradnji sa policijom i drugim organizacijama koje mogu pomoći za slučajeve koji se odnose sankcije u zajednici, kao i slučajeve prijevremenog puštanja iz zatvora, a u ovom drugom slučaju da bi se osiguralo efikasno upravljanje prolaskom počinitelja „kroz kapiju“.

Treba razraditi strategiju komuniciranja sa svim partnerima, učesnicima i javnošću Od najvećeg značaja je kako dobiti podršku odmah na početku, putem efikasnog komuniciranja.

Očekivani rezultati trebaju biti utvrđeni za sve aspekte rada probacijske službe. U prvoj godini, oni se mogu utvrditi samo za određeni procijenjeni nivo učinka, no na taj način se ustanovljava polazišna linija. Očekivani rezultati će biti mješavina ulaznih elemenata, izlaznih i ishoda.

Potencijalni uspjeh sankcija i mjera u zajednici zavisi od toga koliko dobro se one primjenjuju od samog početka. To znači da ciljevi uvođenja moraju biti jasno navedeni i da njihova primjena mora da bude nadzirana, razmatrana, procjenjivana i revidirana u zavisnosti od toga koliko se uspješno ispunjavaju ključni ciljevi. Pri tome je potrebno ostvariti saradnju sa ostalim institucijama kod pripreme plana za uvođenje sankcija i mjera u zajednici i razvijanje službe koja bi bila zadužena za njihovu primjenu i provođenje.

Pitanje nadzora nad uslovnim otpustom u RS je drukčije uređeno u odnosu na FBiH.

Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija RS i u kontekstu planova za budućnost, tj uspostavljanje probacijske službe potrebno je navesti slijedeće:

Krivičnim zakonodavstvom RS regulisano je pitanje izricanja krivičnih sankcija krivično odgovornim počiniocima krivičnih djela. Osim kazne zatvora i novčane kazne, na osnovu člana 45. Krivičnog zakona RS („Službeni glasnik RS“, broj 49/03), kao upozoravajuće sankcije, mogu se izreći uslovna osuda i sudska opomena. Ove sankcije izriču sa samo u slučajevima kada, obzirom na prirodu i težinu krivičnog djela, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno i ličnost učinioca nije nužna primjena kazne i kad se svrha kažnjavanja može postići upozorenjem uz prijetnju kaznom (uslovna osuda) ili samo upozorenjem (sudska opomena).

Uslovnom osudom sud učiniocu krivičnog djela utvrđuje kaznu i istovremeno određuje da se ona neće izvršiti ako osuđeni za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina (vrijeme provjeravanja), ne učini novo krivično djelo.

Sud može odrediti da se učinilac kome je izrečena uslovna osuda stavi pod zaštitni nadzor za određeno vrijeme u toku vremena provjeravanja. Zaštitni nadzor obuhvata zakonom predviđene mjere pomoći, staranja, nadzora i zaštite.

Zaštitni nadzor može obuhvatiti slijedeće obaveze:

- liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi,
- uzdržavanje od upotrebe alkoholnih pića ili opojnih droga,
- posjećivanje psihijatrijskih, psiholoških i drugih savjetovališta i postupanje po njihovim savjetima,
- osposobljavanje za određeno zanimanje,
- prihvatanje zaposlenja koje odgovara sttručnoj spremi i sposobnostima učinilaca,
- raspolaganje s platom i drugim prihodima ili imovinom na primjeren način i u skladu sa bračnim i porodičnim obavezama.

U presudi, sud određuje jednu ili više obaveza, pri čemu pobliže navodi u čemu se one sastoje i kako ih treba izvršiti.

Sudska opomena može se izreći za krivična djela za koja je propisan zatvor do jedne godine ili novčana kazna, a učinjena su pod takvim olakšavajućim okolnostima koje ih čine osobito lakim. Takođe, za određena krivična djela i pod uslovima predviđenim zakonom, sudska opomena može se izreći i kad je propisan zatvor do tri godine.

Članom 108. Krivičnog zakona RS propisano je da se osuđeno lice može uslovno otpustiti sa izdržavanja kazne zatvora, pod uslovom da je izdržalo polovinu izrečene kazne zatvora. Osuđeni kome je izrečena kazna dugotrajnog zatvora takođe može biti uslovno otpušten, pod uslovom da je izdržao tri petine izrečene kazne zatvora.

Po odredbama člana 158. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija RS („Službeni glasnik RS“, broj 12/10), rukovodilac kazneno-popravne ustanove takođe ima ovlaštenje da osuđenom licu koje ispoljava primjerno ponašanje, zalaganje na radu i aktivno učestvovanje u procesu prevaspitanja, a izdržalo je najmanje 4/5 kazne zatvora, na prijedlog službe tretmana ili po molbi osuđenog lica, odobri uslovni otpust najviše tri mjeseca prije isteka izrečene kazne zatvora.

Oba navedena zakonska propisa tretiraju i pitanje opoziva uslovnog otpusta. Krivični zakon RS u članu 109. propisuje da će sud opozvatu uslovni otpust ako osuđeni dok je na uslovnom otpustu učini jedno ili više krivičnih djela za koje je izrečena kazna zatvora preko jedne godine.

Takođe, sud može opozvati uslovni otpust ako uslovno otpušteni učini jedno ili više krivičnih djela za koje je izrečena kazna zatvora do jedne godine, s tim da pri ocjeni da li će izvršiti opoziv uslovnog otpusta sud uzima u obzir srodnost krivičnih djela, njihov značaj, pobude iz kojih su učinjena i druge okolnosti koje ukazuju na opravddanost opozivanja uslovnog otpusta.

S druge strane, Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija RS, u članu 160. propisano je da ako osuđeno lice za vrijeme trajanja uslovnog otpusta ne izvršava propisane obaveze, ako čini prekršaje javnog reda i mira sa elementima nasilja i u drugim slučajevima kada se procijeni da je to opravdano, na prijedlog rukovodioca ustanove, ministar pravde može izvršiti opoziv rješenja o uslovnom otpustu.

Osuđeno lice kojem je odobren uslovni otpust obavezno je da se za vrijeme trajanja uslovnog otpusta svakih 15 dana javlja policijskoj stanici nadležnoj po mjestu prebivališta, odnosno boravišta osuđenog, koja je dužna da u slučaju nejavljanja u određeno vrijeme o tome obavijesti ustanovu. Za vrijeme trajanja uslovnog otpusta, osuđenom licu nije dozvoljeno napuštanje teritorije RS, odnosno BiH, osim kada su u pitanju strani državljani ili lica bez državljanstva, a koji nemaju stalno mjesto boravišta u RS, odnosno BiH.

Ustanova u kojoj je osuđeno lice do dana otpuštanja na uslovni otpust izdržavalo kaznu zatvora, obavezna je da u saradnji sa organima unutrašnjih poslova prati realizaciju i ostvarenje svrhe uslovnog otpusta.

U uslovima postojeće infrastrukture, opisani način nadzora nad uslovnim otpustom daje pozitivne i očekivane rezultate. U narednom vremenu bit će potrebno preduzeti aktivnosti na uspostavljanju probacijske službe, koja bi preuzela poslove nadzora nad provođenjem alternativnih mjera.

Pritvor

84. a) Da li postoji minimalan vremenski period trajanja pritvora i gornja granica za pritvor? Ako postoji, koliki je? (Pritvor se može, u pravilu, odrediti samo za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora iznad određenog perioda, npr. godina dana ili duže, što je slučaj u nekim državama članicama.)

Prema odredbama člana 135. ZKP-a BiH, na osnovu rješenja sudije za prethodni postupak, osumnjičeni se može zadržati u pritvoru najduže mjesec dana od dana lišenja slobode. Poslije toga roka osumnjičeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora. (U vezi trajanja pritvora vidi odgovor pod 84 c)).

Razlozi za određivanje pritvora propisani su u članu 132. ZKP-a BiH. Da bi se mogao odrediti pritvor potrebno je da se ispuni nekoliko kumulativnih uslova.

Naime, kumulativni uslovi za određivanje mjere pritvora su postojanje osnovane sumnje da je određena osoba učinila krivično djelo (opšti uslov) i postojanje jednog od posebnih uslova. Posebni uslovi su propisani u članu 132. stav (1) tačke od a) do d) ZKP BiH.

- Ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva,
- Ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače,
- Ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora tri godine ili teža,
- U vanrednim okolnostima, ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna a koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja ili posljedice krivičnog djela, ako bi puštanje na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanja javnog reda.

b) Koliko u prosjeku traje pritvor?

U 2010. godini pritvor je određen za 942 lica. Nije vođena evidencija na osnovu kojih bi se mogao utvrditi prosjek vremenskog trajanja pritvora, ali je obaveza da pritvor bude sveden na najkraće nužno vrijeme. Postoji obaveza brzog postupanja svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku. Uspostavljen je sudski nadzor nad trajanjem ove mjere i kontrola zakonitosti i opravdanosti pritvora.

Važno je napomenuti da su ZKP u BiH propisane mjere "alternativne pritvoru" koje stoje na raspolaganju pravosuđu kada se radi o osiguranju prisustva osumnjičenog, odnosno optuženog, u postupku, da bi se postupak uspješno vodio. Propisano je da će nadležni organi primijeniti najblažu mjeru, odnosno da će se svaka mjera „zamijeniti drugom, blažom mjerom kada za to nastupe uslovi." Time se pred sudije stavlja obaveza da kontinuirano razmatraju mogućnost zamjene mjere pritvora nekom blažom mjerom.

ZKP-ovima u BiH su definisani posebni uslovi potrebni za određivanje mjera "alternativnih pritvoru", kojim je naglašeno da se mjera pritvora može izreći jedino ako se ista svrha ne može postići kakvom drugom mjerom. Izmjenama i dopunama ZKP BiH od 09.07.2007. godine uvedena je jedna važna pozitivna izmjena: omogućeno je određivanje pojedinih mjera zabrane za svaki od osnova za pritvor.

Zbog toga, kada okolnosti ukazuju da postoji opasnost od bjekstva optuženog ili da on može nastaviti sa činjenjem krivičnih djela ili da može ometati krivični postupak, sud je obavezan razmotriti svrsiu skladu sast primjene raspoloživih mjera koje su blaže od pritvora. To po službenoj dužnosti radi sudija prilikom odlučivanja o prijedlogu za određivanje mjere pritvora ili na prijedlog jedne od strana u postupku. Nakon što su usvojene izmjene i dopune ZKP BiH, sudije i tužioci Suda BiH sada češće koriste alternativne mjere.

Te mjere su: jemstvo, zabrana napuštanja boravišta i zabrana putovanja, privremeno oduzimanje putne isprave, zabrana preduzimanja određenih aktivnosti ili službenih dužnosti, zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja, zabrana sastajanja s određenim licima, naredba povremenog javljanja određenom državnom organu i privremeno oduzimanje vozačke dozvole. Kao alternativa pritvoru ove mjere su u 2010. godini izrečene u četiri slučaja.

c) Opišite pravila i postupke kojima se uređuje pritvor i propise o produženju pritvora. Koji su propisi o preispitivanju odluka o lišavanju slobode i pritvoru (automatski ili na zahtjev osumnjičenog)? Koliko dugo osumnjičeni može biti lišen slobode prije sudskog razmatranja? Postoji li maksimalan rok ukupnog trajanja pritvora?

Pritvor u krivičnom postupku predstavlja jednu od mjera za osiguranje prisustva optuženeg i uspješno vođenje krivičnog postupka i istovremeno najtežu od prinudnih mjera predviđenih ZKP-om BiH.

Regulisanje mjere pritvora u ZKP-u BiH sastoji se u uređenju sistema kontrole pravilnosti određivanja i trajanja pritvora: slučajevi u kojima se može narediti preventivno zatvaranje su tačno određeni u zakonu, svako nezakonito lišenje slobode predstavlja krivično djelo, lice neosnovano lišeno slobode ima pravo da od države traži i dobije naknadu štete, vrijeme provedeno u preventivnom zatvoru uračunava se u izrečenu kaznu po odredbama KZ-a BiH, trajanje pritvora je ograničeno i u prethodnom i u glavnom postupku razumnim rokom, po čijem isteku on mora biti ukinut, bez obzira što krivični postupak nije završen i što razlozi zbog kojih je pritvor određen i dalje postoje; preventivno lišenje slobode nije kazna i zbog toga se postupak sa pritvorenicima i režim u preventivnom zatvoru bitno razlikuju od postupaka sa osuđenicima. ZKP BiH sadrži opća pravila o pritvoru:

Osumnjičeni se može zadržati u pritvoru najduže mjesec dana od dana lišenja slobode.

Sudsko vijeće može, po obrazloženom prijedlogu tužioca, produžiti pritvor najviše za dva mjeseca, a ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i ako postoje važni razlozi, vijeće apelacionog odjeljenja može produžiti pritvor najviše za još tri mjeseca. Ako se do isteka tih rokova ne potvrdi optužnica, pritvor se mora ukinuti i osumnjičeni pustiti na slobodu. Dakle, do potvrđivanja optužnice pritvor može, sa svim produženjima, maksimalno trajati šest mjeseci. Izuzetno i u izrazito složenom predmetu vezano za krivično djelo za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora, pritvor se može ponovo produžiti za još najviše tri mjeseca i to najviše dva puta uzastopno. Za ova produženja potreban je obrazloženi prijedlog tužioca za svako produženje, koji treba da sadrži izjavu kolegija tužilaštva o potrebnim mjerama da bi se istraga okončala. Dakle, u istrazi, odnosno do potvrđivanja optužnice pritvor može, sa svim produženjima, maksimalno trajati šest mjeseci za sva krivična djela za koja nije propisana kazna dugotrajnog zatvora, a za krivična djela za koja je zapriječena kazna dugotrajnog zatvora, sa svim produženjima pritvor može trajati maksimalno 12 mjeseci.

Sudija za prethodni postupak može odrediti pritvor svojim rješenjem u trajanju do mjesec dana, odnosno u praksi sudija za prethodni postupak pritvor uvijek određuje na mjesec dana, a ako razlozi za pritvor prestanu, ionako ima obavezu pritvor odmah ukinuti.

Opravdanost određenog, odnosno produženog pritvora preispituje se na osnovu žalbe, odnosno uvijek je dozvoljena žalba na ova rješenja. Takođe, u toku trajanja istrage, osumnjičeni i njegov branilac mogu bez ikakvih ograničenja podnositi prijedloge za ukidanje pritvora o kojim odlučuje sudija za prethodni postupak.

ZKP-om BiH je ograničeno vrijeme trajanja pritvora u istrazi najduže na šest mjeseci, ali to ne znači da u svakom slučaju pritvor treba i može da traje do tog zakonskog maksimuma. Naprotiv, trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme, to jest ono vrijeme koje je potrebno da se ostvari cilj zbog kojeg je pritvor određen. Pri tome, stalno se mora imati u vidu zakonom utvrđena obaveza za sve organe koji učestvuju u krivičnom postupku da postupaju sa posebnom hitnošću ako se osumnjičeni, odnosno optuženi nalazi u pritvoru, kao i da se pritvor mora ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen. Trajanje pritvora u svakom konkretnom slučaju zavisi od niza objektivnih i subjektivnih okolnosti, a može zavisiti i od osnova po kome je pritvor određen.

ZKP BiH predviđa pritvor nakon potvrđivanja optužnice, s time što je utvrdio i obaveznu periodičnu kontrolu opravdanosti trajanja pritvora. Izričito je propisano da je sud dužan da i bez prijedloga stranaka ispita da li još postoje razlozi za pritvor i da donese rješenje o produženju ili ukidanju pritvora i to po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Obaveza dvomjesečne kontrole opravdanosti daljeg trajanja pritvora postoji sve do izricanja prvostepene presude.

Trajanje pritvora, poslije potvrđivanja optužnice i obaveza njegove kontrole po isteku svaka dva mjeseca, podjednako se odnosi na svaki pritvor, bez obzira na to po kojem je osnovu pritvor određen. Ali, i za trajanje pritvora poslije potvrđivanja optužnice važi zakonska obaveza za sud i sve druge organe koji učestvuju u krivičnom postupku da postupaju sa posebnom hitnošću ako se optuženi nalazi u pritvoru, kao i da se pritvor mora ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen.

Prema članu 137. ZKP BiH nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže:

- jednu godinu u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do pet godina,
- jednu godinu i šest mjeseci u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do deset godina,
- dvije godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina, ali ne i kazna dugotrajnog zatvora,
- tri godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.

Ako za to vrijeme ne bude izrečena prvostepena presuda, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu. Dakle pritvor nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude maksimalno može trajati tri godine, u zakonom propisanim slučajevima.

Poslije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže još devet mjeseci. Izuzetno, u složenim predmetima i iz važnih razloga Apelaciono vijeće pritvor može produžiti za još najduže šest mjeseci. Ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena presuda kojom se prvostepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu. Ako u propisanim rokovima bude izrečena drugostepena odluka kojom se prvostepena odluka ukida, pritvor može trajati najduže još jednu godinu od izricanja drugostepene odluke. Dakle, maksimalno trajanje pritvora nakon izricanja prvostepene presude može biti do 2 godine i 3 mjeseca.

Kontrolu osnovanosti daljeg trajanja pritvora, koja se vrši po isteku svaka dva mjeseca od potvrđivanja optužnice, sud vrši po službenoj dužnosti i bez prijedloga stranaka.

Ako ocijeni da i dalje postoje razlozi za pritvor, nadležno sudsko vijeće je dužno da donese rješenje o produženju pritvora, u protivnom mora donijeti rješenje o ukidanju pritvora. Protiv rješenja o produženju pritvora optuženi može izjaviti žalbu, ali žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Stranke (optuženi i tužilac) mogu stavljati prijedloge za ukidanje pritvora i tada je sudsko vijeće dužno da odluči o takvom prijedlogu. Ukoliko sudsko vijeće odbije prijedlog za ukidanje pritvora, žalba na takvo rješenje je isključena, što je sasvim opravdano, jer bi višestruko izjavljivanje žalbe i dostavljenje predmeta na odlučivanje po žalbi predstavljalo smetnju za efikasno odvijanje postupka, a moglo bi se i zloupotrebljavati, s obzirom na to da optuženi može praktično svakog dana podnositi prijedlog za ukidanje pritvora. Zakonom je ograničeno vrijeme trajanja pritvora poslije potvrđivanja optužnice, u skladu sa zapriječenoj kazni za počinjeno krivično djelo.

Određivanje pritvora licu koje je nepravnosnažnom presudom oglašeno krivim i osuđeno na kaznu zatvora, dopušteno je nakon što sud izrekne kaznu. Određivanje pritvora nakon izricanja osuđujuće presude mora biti u skladu sa zakonom i sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a dužina trajanja ograničena je zakonom.

d) Kako policijski, sudski, tužilački i zatvorski sistemi osiguravaju ljudske i sigurnosne uslove za zatvorenike (u pogledu međunarodnih standarda o ljudskim pravima)? Koje mjere se poduzimaju ako se navedeni standardi ne poštuju?

Ljudska prava i slobode su ustavne kategorije. Član II stav (2) Ustava BiH ističe da „Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u BiH. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“

U članu II stav (6) Ustava BiH se navodi da „BiH i svi sudovi, ustanove, te organi vlasti kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u stavu (2).“

Član X stav (2) Ustava BiH ističe da „Nijednim amandmanom na ovaj Ustav ne može se eliminisati, niti umanjiti, bilo koje od prava i sloboda iz člana II ovog Ustava, niti izmjeniti ova odredba.“

U RS policijski službenici su dužni da se prilikom lišavanja slobode lica pridržavaju Zakona o krivičnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, broj 100/09) i Uputstva o postupanju sa licima lišenim slobode, koja je usklađena sa EKLJP, a kojim su detaljno definisana sva prava i način postupanja sa licima lišenim slobode.

Ljudski i sigurnosni uslovi za zatvorenike u zatvorskom sistemu u BiH regulisani su Zakonom BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, broj 12/10 – Prečišćeni tekst), Pravilnikom o kućnom redu („Službeni glasnik BiH“, broj 55/09 – Prečišćeni tekst), Pravilnikom o disciplinskom postupku za povrede službene dužnosti zavodskih službenika u zavodima BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 82/05), Pravilnikom o načinu vršenja službe osiguranja, naoružanju i opremi i upotrebi vatrenog oružija i drugih sredstava prinude („Službeni glasnik BiH“, broj 34/05), Pravilnikom o disciplinskom postupku pritvorenika i zatvorenika („Službeni glasnik BiH“, broj 20/05); Pravilnikom o uslovima i načinu izdržavanja disciplinske kazne upućivanja u samicu i mjere usamljenja („Službeni glasnik BiH“, broj 20/05), Pravilnikom o sadržaju zapisnika o pretresu stana i drugih prostorija, potvrde o ulasku u stan i druge prostorije i potvrde o upotrebi saobraćajnog sredstava i sredstva veze („Službeni glasnik BiH“, broj 25/05), Pravilnikom o pogodnostima („Službeni glasnik BiH“, broj 67/09 – Prečišćeni tekst), Pravilnikom o upućivanju molbi, žalbi i drugih podnesaka zatvorenika i pritvorenika („Službeni glasnik

BiH“, broj 42/05), Uputstvom o načelima u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama lišenih slobode koje štrajkuju glađu („Službeni glasnik BiH“, broj 28/08), Poslovnikom o radu Nezavisne komsije za praćenje uslova boravka u zavodima i postupanju i poštivanju ljudskih prava, lica nad kojima se izvršavaju krivične sankcije ili druge mjere koje je izrekao u krivičnom postupku Sud BiH, strani sudovi za djela predviđena Krivičnim zakonom ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica BiH ili drugi sud u skladu sa Zakonom BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11), Sporazumom o zajedničkoj saradnji zaključenim između Ministarstva sigurnosti, Ministarstva pravde BiH, svih KPZ-ova u BiH sa policijskim agencijima i drugim policijskim organima, sudovima i ministarstvima pravde entiteta i BD u pogledu unapređenja i saradnje vezano za sigurnosne i druge elemente u funkcionisanju navedenih organa u skladu sa zakonom od 11.06.2010. godine.

Sigurnosni i ljudski resursi su razrađeni kroz zakonske i podzakonske akte BiH i u potpunosti su u skladu sa međunarodnim standardima, Evropskim zatvorskim pravilima i preporukama Vijeća Evrope.

Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija donesen je 2005. godine, s tim da su tri puta vršene izmjene i dopune, tako da je u 2010. godini sačinjen Prečišćeni tekst ovog zakona u koji su ugrađeni važeći međunarodni standardi iz oblasti zatvorskog sistema i ljudskih prava, kao i ugrađene najnovije preporuke Vijeća Evrope, odnosno zakon u BiH je u potpunosti usklađen sa Evropskim zatvorskim pravilima iz 2006 godine, svim pravilima Ujedinjenih nacija koji se tiču oblasti zatvorskog sistema, zatim konvenciju Ujedinjenih nacija o sprečavanju od mučenja i II Dopunskog protokola na predmetnu konvenciju, Evropske konvencije o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda, Malteške deklaracije – Svjetskog udruženja ljekara o načelima u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama lišenim slobode koje štrajkuju glađu, standarda i pravnih shvatanja, na koje je kroz svoje presude ukazao ESLJP, zatim izvještaj i preporuke Evropskog komiteta (CPT) kao i drugih međunarodnih dokumenata koji su direkto uključeni u zakonske i podzakonske odredbe, što se može sagledati kroz odgovore na naredna pitanja koje će direktno ukazati na instrumente zaštite ljudskih prava, zatim osnovanih vladinih i nevladinih tijela za praćenje i kontrolu poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, tako da je u zatvorskom sistemu osiguran i stručni nadzor i parlamentarni nadzor, nadzor putem nezavisnih tijela, kao i kroz organe koje se bave zaštitom ljudskih prava ili odgovarajućih monitoring komisija, tako da BiH ima razrađen sistem zaštite ljudskih prava putem više predviđenih tijela, što u normativnom smislu obuhvata najviše standarde i u potpunosti primjenjuje član 3. II Dopunskog protokola uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv mučenja, što znači da BiH razvija Nacionalni preventivni instrument za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka putem više različitih nezavisnih tijela.

e) Koje mjere se preduzimaju ako se navedeni standardi ne poštuju?

U zakonskim i podzakonskim propisima postoje odredbe koje predviđaju preduzimanje mjera ukoliko se navedeni standardi ne poštuju, kao što je mogućnost vođenja disciplinskog postupka protiv službenog osoblja, vođenja disciplinskog postupka protiv pritvorenika ili zatvorenika, ukoliko u svom ponašanju prekrše zakonske ili druge odredbe, uz postojanje podzakonskih akata koja regulišu način korištenja određenih prava, kao i uspostavljenih instrumenata za zaštitu ljudskih prava zatvorenika kroz mogućnost upućivanja molbi, žalbi ili drugih podnesaka, postojanje inspekcijskog nadzora, zatim zakonom utvrđene nadležnosti Ombudsmena za ljudska prava BiH za nadzor svih zatvorskih pitanja, uspostavljanje Nezavisne komisije za praćenje stanja smještaja i poštivanje ljudskih prava zatvorenika, imenovane u skladu sa zakonom od strane Parlamentarne skupštine BiH, sastavljene po pet članova i to nezavisnih stručnjaka iz oblasti Penologije, Krivičnog prava, Upravnog prava,

Pedagogije i drugih srodnih nauka koje se bave pitanjima izvršenja krivičnih sankcija, čime je istovremeno izvršena provođenje člana 93.1 i 2. Evropskih zatvorskih pravila, praćenje ljudskih prava zatvorenika kroz Monitoring komisiju sastavljenu od devet nezavisnih stručnjaka i koja je formirana na prijedlog CPT-a od strane Vijeća ministara BiH.

Sigurnost predstavlja skup propisa kojima se reguliše sigurnost zatvora i osoblja i odnosi se na cjelokupni sistem izvršenja kazne zatvora koji omogućavaju osiguranje i dobro funkcionisanje zajedničkog života zatvorske ustanove, kako bi se primjena tretmana i preodgoja mogla odvijati uspješno, bez uznemiravanja i ometanja.

Zbog navedenih razloga sigurnost u zavodima obuhvata niz mjera počevši od poštivanja ljudskih prava zatvorenika i pritvorenika i zahtjevom za čovječnim postupanjem s očuvanjem njihovog tjelesnog i duševnog zdravlja, uz poštivanje njihovog ljudskog dostojanstva, bez podvrgavanja mučenju ili neljudskom ili ponižavajućem tretmanu ili kažnjavanju, bez bilo kojeg oblika diskriminacije.

Uz ostale mjere koje se mogu preduzimati u cilju održavanje reda i discipline i primjene programa tretmana zatvorenika su procjena rizika, mjere zabrane, nadzora ili ograničenja, mjere ispitivanja ličnosti, ograničenja u korištenju pogodnosti, mjere zdravstvene zaštite, disciplinske mjere, mjere pojačanog nadzora, mjera smještaja u posebnu prostoriju, mjere za proučavanje postignutih rezultata tretmana, odobravanje pogodnosti, mjere premještaja, pristup informacijama, prava na komunikaciju i pritužbe, mjere pomoći zatvoreniku nakon otpusta sa izdržavanja kazne zatvora ili odobrenog uslovnog otpusta, mjere oduzimanja putne isprave itd., a sve iz razloga što se sigurnost posmatra i prati od prijema zatvorenika pa sve do njegovog otpuštanja na slobodu, nakon izdržane kazne zatvora ili odobrenog uslovnog otpusta.

Sigurnost kroz rad zavoda se posmatra kroz unutrašnji red u zavodu, službu osiguranja, vanjsko osiguranje, provođenje zatvorenika ili pritvorenika, procjenu rizika od opasnosti od bjekstva, kroz disciplinu i red u zavodu i izricanje disciplinskih kazni, administrativne mjere usamljenja, posebnog odjela za smještaj, pojačanog nadzora, obaveznog i neobaveznog nadzora u korištenju pogodnosti, mjera zabrane, nadzora ili ograničenja, klasifikacije i reklasifikacije zatvorenika, pretresa prostorija, lica lišenih slobode, posjetilaca, službenih lica i oduzimanje predmeta, upotreba sredstava prinude i druga ovlaštenja koja po zakonu pripadaju ovlaštenim zavodskim službenicima, premještaj zatvorenika ili pritvorenika iz razloga sigurnosti, ograničenja prilikom odobravanja pogodnosti, inspekcijski nadzor, oduzimanje isprava koje se mogu koristiti za prelazak državne granice, kao i video nadzora u unutrašnjosti i van kruga zavoda.

U sklopu navedenog posebno bi istakli pravne institute koji su ugrađeni u Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, prilikom izmjena i dopuna navedenog zakona u 2009. godini, pa bi tako posebno istakli procjenu rizika zatvorenika koja se vrši prilikom prvog prijema, kao i prilikom odlučivanja o pogodnostima van zavoda tako da svaki zatvorenik treba biti procjenjen kako bi se ustanovila visina rizika za zajednicu u slučaju bjega zatvorenika i vjerovatnost da će takvo lice pokušati pobjeći ili samo ili uz pomoć izvana.

Takođe, klasifikacija sigurnosti treba se neprestano ispitivati tokom cijelog vremena izdržavanja kazne zatvora i u skladu sa procijenjenim stepenom rizika sigurnosnih uslova, donijeti odgovarajuću odluku o odobravanju ili neodobravanju pogodnosti.

Procjena rizika bjekstva iz sigurnosnih razloga uključuje najmanje 13 sigurnosnih uslova, tj. razloga, koje treba cijeniti prilikom donošenja odgovarajuće odluke od strane uprave zavoda, prilikom odobravanja pogodnosti ili unutrašnjeg premještaja određenog zatvorenika.

Takođe, novim izmjenama predviđen je obavezni nadzor ako je pogodnost koja se koristi izvan zavoda odobrena:

- osobi osuđenoj na kaznu zatvora do deset godina za krivična djela genocida, krivična djela protiv humanosti, ratne zločine, terorizam, nedopuštenu proizvodnju i promet drogama, sprečavanje provratka izbjeglica i raseljenih osoba,
- osobi osuđenoj na više od deset godina zatvora, bez obzira na vrstu krivičnog djela,
- alkoholičaru, ovisniku o drogama ili višestrukom povratniku.

Osim obaveznog nadzora, potreba za određivanjem mjera nadzora može se ocjenivati i određivati prilikom svakog odobravanja pogodnosti što znači da uprava zavoda ima zakonska ovlaštenja i za fakultativno određivanje nadzora u svakom pojedinačnom slučaju što sve ukazuje, kakva pažnja se posvećuje razlozima sigurnosti.

Prilikom određivanja obaveznog i neobaveznog nadzora zavodska uprava može određivati mjere nadzora zabrane i ograničenja sve u skladu sa procjenom rizika i ostvarivanja pogodnosti bez bjekstva zatvorenika i istovremeno zaštite javnosti, na način da nadzirani postupak dovede do tačke sigurnog puštanja zatvorenika u zajednicu za vrijeme izdržavanja kazne zatvora i održavanja ravnoteže između programa sigurnosti i socijalne reintegracije.

Mjere zabrane koje se mogu odrediti prema zatvoreniku koji koristi pogodnosti van kruga zavoda su:

- zabrana napuštanja boravišta ili prebivališta i
- zabrana putovanja.

U ostale mjere zabrane spadaju:

- zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja,
- zabrana boravka u blizini određenih objekata ili institucija,
- zabrana sastajanja s određenim licima,
- zabrana posjećivanja određene adrese ili adresa,
- zabrana promjene mjesta korištenja pogodnosti,
- zadržavanje isprave-privremeno, koje se mogu koristiti za prelazak državne granice i vozačke dozvole,
- zahtjev za povremeno javljanje policijskoj upravi ili drugom određenom državnom organu,
- zahtjev da period pogodnosti van zavoda prema zatvoreniku bude predmetom bliskog nadzora,
- zahtjev za prebivanjem na određenoj adresi,
- zahtjev da bude na određenoj adresi u određeno vrijeme,
- ograničenja udaljenosti kretanja van sjedišta zavoda.

Takođe, novim izmjenama ZIKS-a BiH došlo je do pooštravanja uslova za odobravanje pogodnosti u pogledu prethodne dužine kazne zatvora koja mora biti izdržana od strane zatvorenika. Slijedećim licima ne mogu se odobravati pogodnosti koje će se koristiti van kruga zavoda, prije nego izdrže 3/5 izrečene kazne zatvora:

- licima koja su osuđena na kaznu zatvora do deset godina za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnog zločina, terorizma, neovlaštene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, sprečavanja povratka izbjeglica i raseljenih lica,
- svim licima osuđenim na kaznu zatvora preko deset godina bez obzira na vrstu krivičnog djela,
- alkoholičarima, narkomanima i višestrukim povratnicima.

Licima koja su osuđena na kaznu zatvora od osam do deset godina, a nisu počinila krivična djela iz tač. 1. i 2. stava (1) ovog člana i nisu višestruki povratnici, alkoholičari ili narkomani, pogodnosti koje se koriste van kruga zavoda mogu se odobriti nakon izdržane 1/2 izrečene kazne zatvora, a za lica osuđena na kaznu zatvora od pet do osam godina zatvora, pogodnosti koje se koriste van kruga zavoda, mogu se odobriti nakon izdržane 1/3 kazne zatvora.

Pogodnosti koje se koriste van kruga zavoda mogu se odobravati ostalim zatvorenicima nakon izdržane 1/2 kazne zatvora.

Za vrijeme boravka na liječenju u zdravstvenoj ustanovi van zavoda, zatvoreniku se ne mogu odobravati vanzavodske pogodnosti.

Sigurnost se posmatra između ostalog i kroz smještaj zatvorenika i pritvorenika, vrste zavoda, unutrašnju organizaciju zavoda, tako da se sigurnost istovremeno posmatra i prati i sa aspekta adaptacije, sanacije, rekonstrukcije ili izgradnje dodatnih ili novih objekata, koji takođe doprinose stvaranju poboljšanih sigurnosnih uslova uz dodatne mjere unutrašnjeg i vanjskog video nadzora.

Svi navedeni sigurnosni uslovi, kako pojedinačno, tako i u međusobnoj povezanosti i svojoj ukupnosti mogu pružiti odgovarajuće sigurnosne uslove koji će omogućiti izvršavanje mjere pritvora ili izdržavanje kazne zatvora u skladu sa zakonskim propisima, uz poštivanje svih ljudskih prava koja pripadaju licima lišenih slobode, koji će onemogućiti bjekstvo takvih lica, odnosno omogućiti da u sigurnom pravnom poretku postupanje bude čovječno, sa poštivanjem njihovog ljudskog dostojanstva i sa očuvanjem njihovog tjelesnog i duševnog zdravlja, uz istovremeno ispunjenje ciljeva izvršenja kazne i nastojanja da se postigne uspjeh u postupku tretmana, odnosno preodgoja i resocijalizacije takve kategorije lica.

Zbog navedenih razloga to sve pokazuje koliko su važni sigurnosni elementi u sistemu izvršenja krivičnih sankcija koji neposredno ili posredno djeluju na cjelokupni sistem izvršenja krivičnih sankcija i njegov rad, od čega nije izuzet nijedan segment takvog sistema, na što dodatno ukazuju činjenice da je potrebna stalna stručna obuka i obrazovanje ovlaštenih zavodskih službenika, kako bi prihvatili ili usvojili nove metode i vještine u komunikaciji sa zatvorenicima i pritvorenicima, odnosno bili osposobljeni za rješavanje svih situacija koji se pojave u životu i radu jednog zavoda.

Sigurnost kao važan element zahtjeva saradnju zavoda i sa drugim organima uprave, odnosno posebno sa organima koja se bave pitanjem sigurnosti kao što su redovna policija, sudska policija i druge agencije za provođenje zakona sa kojim ciljem je potpisan Sporazum o saradnji na nivou Vijeća ministrara BiH, FBiH, RS i Pravosudne Komsije BD od 11.06.2010. godine, a na inicijativu EUPM-a, i sve u cilju unapređenja saradnje i uređenja aktivnosti između policijskih agencija, sudske policije i kazneno-popravnih zavoda u BiH u cilju svrsishodnijeg korištenja sredstava, poboljšanja efikasnosti u radu organa, kao i definisanja oblasti i saradnje, a sve u cilju smanjenja ili sprečavanja incidenata u zavodima koji ugrožavaju javni red i sigurnost, sprečavanje i otkrivanje kriminaliteta i stvaranje uslova za veću sigurnost društva i njegovog javnog poretka.

85. Koje su mjere uspostavljene za sprečavanje mučenja i drugih neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili za krivično gonjenje počinitelja takvih djela?

Zakonski propisi BiH imaju ugrađene sve propise koji se tiči sprečavanja mučenja i drugih neljudskih ili ponižavajućih postupaka, kao i za krivično gonjenje počinilaca takvih krivičnih djela.

U KZ BiH postoji ugrađeno krivično djelo koje reguliše krivičnu odgovornost službenih ili drugih osoba koji se koriste bilo kojim oblikom mučenja i to kroz krivično djelo „Mučenje i drugi oblici surovog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja“, uz ostala krivična djela koja regulišu eventualno zloupotebu službenog položaja ili ovlaštenja od strane službenog lica.

Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija u članu 3. posebno navodi da je Ministarstvo pravde BiH dužno osigurati pristup i povjerljivu komunikaciju pritvorenika i zatvorenika sa domaćim i međunarodnim organizacijama i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, u skladu sa zakonom i odgovarajućim međunarodnim dokumentima i da će Zavod omogućiti da se ova komunikacija ostvaruje bez neosnovanog ometanja.

Članom 46. zakona regulisan je nadzor nad radom zavoda od strane inspekcije iz koje odredbe se može vidjeti način zaštite ljudskih prava pritvorenika ili zatvorenika u cilju sprečavanja bilo kakvih nezakonitih radnji ili postupanja.

Član 46.

(Inspektor)

(1) Sa ciljem osiguranja jedinstvenog sistema izvršenja pritvora i kazne zatvora, prenošenja pozitivnih iskustava, analiziranja i proučavanja rada pojedinih organizacionih jedinica i pružanja stručne pomoći tim jedinicama, Ministarstvo pravde vrši nadzor nad radom Zavoda.

(2) Nadzor nad izvršenjem pritvora i kazne zatvora obuhvata naročito kontrolu: plana i programa rada Zavoda, pojedinih službi i službenika Zavoda; rada i organizacije službe osiguranja i programa tretmana; rada i organizacije matične službe i prijemno-otpusnog odjeljenja; načina određivanja i provođenja tretmana osuđenih lica; stanja i samozaštite, zakonitog i pravilnog postupanja s pritvorenicima i zatvorenicima; primjene ovog zakona i propisa koji reguliraju oblast izvršenja kazne zatvora; organizacije rada pritvorenika i zatvorenika; zaštite prava pritvorenika i zatvorenika; kao i uslova iz člana 66. ovog zakona.

(3) Nadzor iz stava (2) ovog člana vrši Ministarstvo pravde preko inspektora, koji je službenik s posebnim ovlaštenjima (u daljem tekstu: inspektor).

(4) Inspektor je odgovoran za pažljivu provjeru da se odredbe ovog Zakona primjenjuju u svim kaznenopopravnim ustanovama u BiHprema licima koja izdržavaju kaznu zatvora i mjeru pritvora koju je izrekao ili odredio Sud ili drugi organ u skladu sa Zakonom ili međunarodnim ugovorom.

(5) U izvršavanju zadataka inspekcijskog nadzora, inspektor je nezavisan i preduzima radnje u okviru i na osnovu ovog Zakona i drugih propisa.

(6) Osoblje Zavoda dužno je sarađivati sa inspektorom i pomagati mu u ispunjavanju ovlaštenja i obaveza, posebno kod nadzora nad ostvarivanjem ljudskih prava iz Ustava BiH, a kojih pritvorena i zatvorena lica nisu lišena ili ograničena u njihovom korištenju u granicama nužnog cilja i određenim zakonom ili međunarodnim ugovorom.

(7) Inspektor Ministarstva pravde sarađivat će i promovisati saradnju sa nadležnim inspektorima entiteta i BD BiH, te razvijati međusobnu koordinaciju, aktivnosti ili dogovaranje u skladu sa Ustavom i zakonima BiH, entiteta i odgovarajućih propisa BD BiH.

Takođe, kao što smo istakli instrumenti sprečavanje mučenja stiče se i putem nezavisnih tijela za praćenje kao što je Nezavisna komisija uz ostale organe kao što su: Ombudsmen za ljudska prava, monitoring komisije i druge organizacije koje s u službi Nacionalnog preventivnog instrumenata od mučenja (npr. koji se uspostavlja u BiH na osnovu II Dopunskog protokola uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv mučenja, s tim da je BiH potpisnik II Dopunskog

protokola u 2008. godini i da su u toku aktivnosti oko određivanja jednog tijela na nivou BiH koji bi vršio fukciju Nacionalnog preventivnog instrumenata i trenutno postoji nekoliko prijedloga odnosno da to tijelo bude formirano u okviru Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, Nezavisnoj komisiji i instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH ili posebnom uredu pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, tako da će rasprave odgovoriti na pitanje kojem će tijelu biti povjerena uloga vršenja nacionalnog preventivnog instrumenata u BiH u sprečavanju od mučenja, dalje zaštite ljudskih prava, kao i razvoja i unapređenja ljudskih prava u pogledu lica lišenih slobode.

Član 48.

(Nezavisna komisija)

(1) Nezavisna komisija prati uslove boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava lica nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere koje je izrekao u krivičnom postupku Sud, strani sudovi za djela predviđena Krivičnim zakonom ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik BiHili drugi sud u skladu sa zakonom BiH.

(2) Nezavisnu komisiju iz stava (1) ovog člana imenuje i razrješava Parlamentarna skupština BiH.

(3) Komisija ima pet članova od kojih je jedan predsjednik.

(4) Članovi Komisije imenuju se na mandat od pet godina, s mogućnošću ponovnog izbora na još jedan mandat.

(5) Članovi Komisije treba da budu stručnjaci ili poznavaoci pravne ili druge srodne oblasti, kao što su: pravosuđe, uprava, penologija, socijalna zaštita, psihologija, pedagogija i slično.

(6) Komisija može vršiti vanjsko praćenje rada Zavoda samostalno ili zajedno sa inspektorskim ili drugim nadzornim organima, kao i saradnju s međunarodnim i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Zakonom i odgovarajućim međunarodnim dokumentima.

(7) U postupanju, u skladu sa stavu (6) ovog člana, Komisija ima sva ovlaštenja koje ima i ovlašteno lice iz člana 46. i 49. ovog zakona.

(8) Komisija donosi poslovnik o svom radu.

(9) Komisija donosi godišnji izvještaj o svom radu i dostavlja ga Parlamentarnoj skupštini BiH i Ministarstvu pravde s ciljem preduzimanja odgovarajućih radnji ili mjera u skladu sa zakonom.

Takođe, prijedlog međunarodnih institucija koje se bave pitanjem preventivnog sprečavanja od mučenja preporučili su kao koristan učinak „kada bi se i pored nadzora izvršenog od inspekcijskog tijela ministarstava pravde, posjete zatvorima ili drugim institucijama trebale dopuniti posjetama od strane tijela koje ni administrativno ni organizaciono nije stavljeno pod vlast ministarstva pravde“.

U BiH i ovaj standard je ostvaren iz razloga što je Vijeće ministara BiH na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, donijelo:

- Odluku o formiranju Komisije za monitoring kazneno-popravnih zavoda (zatvora, pritvora i pritvorskih ustanova za maloljetnike), policijskih stanica i psihijatrijskih ustanova gdje su lica mimo svoje volje lišena slobode („Službeni glasnik BiH“, broj 8/09),
- Odluku o formiranju Komisije za monitoring rezidencijalnih ustanova za smještaj i zbrinjavanje djece, žrtava nasilja, trgovine ljudima, azilanata, ilegalnih imigrnata, izbjeglica, starih lica, lica s invaliditetom i drugih ustanova prema potrebi, („Službeni

glasnik BiH“, broj 8/09), koje su Komisije prije svega preventivnog i konsultativnog karaktera i koje su sastavljene od predstavnika, državnih službenika i nezavisnih stručnjaka kao predstvanika civilnog društva.

Navedene komisije započeli su sa radom 01.01.2010. godine.

Praćenje i funkcionisanje zatvorskog sistema prati takođe poseban nezavisni organ, tj. Ombudsmen za ljudska prava BiH koji predstavlja nezavisnu instituciju za zaštitu ljudskih prava i koji je ovlašten da razmatra sve podneske koje se tiču zavodskih pitanja i svi pritvorenici i zatvorenici mogu upućivati svoje molbe i pritužbe državnom ombudsmenu, kao i Komisiji za monitoring kazneno - popravnih zavoda, kao i drugih rezidencijalnih ustanova u BiH.

Međunarodni standardi nalažu da sastav Nezavisne komsije bude takav da ima izbalansiran pristup, koliko god je to moguće u odnosu na učešće žena, kao članova navedenih komisija.

Nezavisna komisija je trajno nezavisno tijelo čiji se statusi i ovlaštenja mogu mijenjati samo zakonom.

Prema tome, nadgledanje i praćenje funkcionisanja zatvorskih institucija, sada će se vršiti od:

- Inspekcijske službe za nadzor nad radom zavoda, u sastavu Ministarstva pravde BiH,
- Omudsmena za ljudska prava BiH, kao nezavisne institucije za zaštitu ljudskih prava,
- Komisije za monitoring kazneno-popravnih zavoda (zatvora, pritvora i pritvorskih ustanova za maloljetnike), policijskih stanica i psihijatrijskih ustanova gdje su lica mimo svoje volje lišena slobode,
- Komisije za monitoring rezidencijalnih ustanova za smještaj i zbrinjavanje djece, žrtava nasilja, trgovine ljudima, azilanata, ilegalnih imigranata, izbjeglica, starih lica, lica s invaliditetom i drugih ustanova prema potrebi,
- Nezavisne komisije, kao nezavisnog trajnog tijela za praćenje uslova smještaja i poštivanja ljudskih prava pritvorenika ili zatvorenika,
- Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, kao tijela osnovanog na osnovu Evropske konvencije o sprečavanju mučenja za države članice Vijeća Evrope, koji nastoji da kroz posjete mjestima pritvora ili izdržavanja krivičnih sankcija, na osnovu izvještaja i odgovora država članica Vijeća Evrope, kroz dijalog i preporuke podigne zatvorske kriterije u pogledu zaštite od mučenja, odnosno postizanja većih standarda poštivanja ljudskih prava,
- Međunarodnog komiteta Crvenog križa, povremenih posjeta čiji je cilj sagledavanje poštivanje ljudskih prava pritvorenika ili zatvorenika,
- Domaće i međunarodne vladine ili nevladine organizacije i druge institucije nadležne za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, u vidu neometanih posjeta i komunikacija prema zatvorskim institucijama, koje ostvaruju svojim povremenim posjetama i koje svoja zapažanja iskazuju u informacijama, izvještajima ili mišljenjima.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice trenutno vodi aktivnosti na uspostavljanju „Nacionalnog preventivnog instrumenata u BiH“, kao tijela koje će se osnovati u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih obilka okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (OPCAT) i predstavljat će tijelo za prevenciju od torture i drugih oblika nečovječnog postupanja.

Navedena izlaganja ukazuju da BiH prati i osniva sva predložena tijela za zaštitu ljudskih prava iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera i trenutni zatvorski sistem u BiH na domaćem planu uspostavlja najmanje trostruku kontrolu upravljanja zatvorima i zaštitu ljudskih prava u zatvorima u BiH, predstavlja istovremeno usvajanje najviših

standarda nadgledanja i praćenja funkcionisanja institucija u kojima se izvršava mjera pritvora ili izdržava krivična sankcija u BiH.

86. U predmetima u kojima se određuje pritvor, koliko su dugo u prosjeku osumnjičene osobe lišene slobode prije nego što nadležni sudski organ donese odluku o pritvoru? Koliko u prosjeku traje period od zakonitog hapšenja do početka suđenja?

Pritvor u BiH je detaljno objašnjen kroz odgovore na pitanja iz ovog izvještaja, a prosječno vrijeme trajanje pritovra u BiH je teško procijeniti zbog nevođenja ovakve statistike.

Izdržavanje kazne zatvora nakon osude

87. a) Koji je prosječan broj zatvorenika po kvadratnom metru ćelije? Koliko trenutno ima zatvorenika?

Trenutno na nivou BiH osuđenih lica od strane Suda BiH je 134, a pritvorenih osoba 109, tako da je ukupno osoba lišenih slobode od strane Suda BiH 243, uz napomenu da BiH na državnom nivou trenutno ima samo Pritvorsku jedinicu kapaciteta 21 osoba koja je urađena po najnovijim međunarodnim standardima i gdje je površina jedne ćelije preko 13 m^2 i u koju je smještena samo jedna osoba, s tim da je u toku izgradnja Državnog zatvora kapaciteta 350 osoba, od toga 300 osuđenih lica i 50 pritvorenika koji se namjerava završiti 2013. godine i koji će biti građen po najnovijim međunarodnim standardima, kako smještajnim, tako i drugim i njegova cijena će iznosti oko 40 miliona eura.

Entiteti u BiH imaju ukupno 13 zatvorskih ustanova i trenutna kvadratura po jednoj osobi je oko 3 m^2, s tim da entiteti preduzimaju kontinuirane aktivnosti na stalnom povećanju kapaciteta, kao i adaptaciji, rekonstrukciji ili dogradnji postojećih objekata, što predstavlja postupak prilagođavanja standarda smještaja evropskim standardima i što se planira postići kontinuirano u narednim godinama.

Izvršena je preliminarna procjena koja je ukazala da entitetima treba najmanje 30 miliona eura da bi standarde smještaja mogli dovesti u okviru evropskih standarda koje traže najmanje 4 m^2 po jednoj osobi u ćelji koja je zajednička ili najmanje 7 m^2, ukoliko se radi o ćeliji sa jednom osobom.

Zatvorski sistem u BiH

U tom kontekstu, trenutno na nivou BiH, postoji osnovana Pritvorska jedinica uz mogućnost smještaja 21 pritvorenika i u toku su aktivnosti na izgradnji Državnog zatvora sa kapacitetom od oko 350 mjesta za osuđena i pritvorena lica, iz razloga što Ministarstvo pravde BiH trenutno nema zavodskih ustanova i osuđena lica od strane Suda BiH se upućuju privremeno na izdržavanje kazne u postojeće zavode entiteta kojih ima ukupno 13, od čega u FBiH sedam, a u RS šest.

Izgradnja Državnog zatvora

Usvajanjem zakona su se stekli svi pravni uslovi za izgradnju Državnog zatvora, osnivanje novog Upravnog i Nadzornog odbora, kao i Jedinice za provođenje navedenog projekta.

Započeta izgradnja Državnog zatvora za koji je u međuvremenu izgrađena sva infrastruktura, dobivene sve potrebne dozvole i saglasnosti, izrađena projektna dokumentacija, s tim da nastavak izgradnje zatvora i njegova brža izgradnja zavisi od dobivanja traženog kredita od strane Evropske razvojne banke i donatorskih sredstava, koji postupak je u međuvremenu uspješno završen, kao i preduzete konkretne aktivnosti u cilju započinjanja izgradnje Državnog zatvora i njegovog završetka početkom 2013. godine. S tim u vezi dostavljamo prikaz aktivnosti posebnog tijela koji se bavi izgradnjom Državnog zatvora za 2010. godinu, kako slijedi:

- Idejni projekat za izgradnju Državnog zatvora prezentovan je 11.05.2010. godine, a u junu projektanti su započeli aktivnosti na izradi Glavnog projekta i pripremi tenderske dokumentacije za reviziju projektne dokumentacije (Glavni i Izvedbeni projekt),
- 30.06.2010. godine potpisan je Okvirni sporazum o kreditu između BiH i Razvojne banke Vijeća Evrope na iznos od 19,3 miliona eura, Sporazum je upućen Parlamentarnoj skupštini BiH u dalju proceduru,
- Na 131. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 26.08.2010. godine donesene su odluke o formiranju Upravnog i Nadzornog odbora za izgradnju Državnog zatvora.

Na trećem sastanku kreditora i donatora održanom 30.09.2010. godine u prostorijama Delegacije Evropske unije u Sarajevu, konstatovano je:

- Načinjen je napredak u projektu od zadnjeg sastanka održanog 30.06.2010. godine,
- U toku je postupak za izbor izvršilaca Jedinice za provođenje i direktora jedinice,
- Ratifikacija Sporazuma o kreditu od strane Predsjedništva BiH zavisi od pozitivnog mišljenja oba doma Parlamentarne skupštine BiH,
- U narednom periodu očekuje se početak izgradnje pristupnog puta za zatvor i raspisivanje više tendera za provođenje projekta.

Očekuje se da će zatvor biti izgrađen u oktobru 2012. godine, a potpuno operativan u januaru 2013. godine.

Trenutni zatvorski sistem

Trenutno zatvorski sistem u BiH je podijeljen na dva dijela i to po entitetima i postoji ukupno 13 zatvorskih ustanova, od toga sedam u FBiH (Zenica, Sarajevo, Tuzla, Mostar, Busovača, Bihać i Orašje) i šest u RS (Banjaluka, Foča, Istočno Sarajevo, Trebinje, Doboj i Bjeljina), uz napomenu da u FBiH većinu pritvorenika i zatvorenika primaju kazneno-popravni zavodi Zenica, Tuzla, Sarajevo i Mostar, a u RS Banjaluka, Foča, Istočno Sarajevo i Bijeljina, tako da se faktički, glavna koncentracija zatvorenika i pritvorenika vrši u navedenih osam ustanova, dok su ostalih pet ustanova su faktički, kantonalni/okružni zatvori pri sudovima sa malim kapacitetom od 70 - 100 lica, koji zbog nedostatka prostora i odgovarajućih zatvora vrše i funkciju zavoda za izvršenje kazne, tako da se općenito kod ovih ustanova izvršava kazna zatvora od jedne do dvije godine.

Treba posebno istaći, da BD nema zatvora nego osuđenike šalje u zatvore u FBiH i RS, u skladu sa Memorandumom o razumijevanju, potpisanog između Ministarstava pravde RS, FBiH i BD, koja činjenica još dodatno opterećuje zatvorski sistem, a posebno kada se ima u vidu da se trenutno i osuđena lica od Suda BiH, upućuju na izdržavanje kazne zatvora u zavode entiteta.

Mjere poboljšanja postojećeg stanja i operativne mjere na povećanju smještajnih kapaciteta u FBiH

Federalno ministarstvo pravde je tokom 2009. godine, uz podršku Vlade FBiH, uložilo više od šest miliona KM u različite programe radi poboljšanja općih uslova smještaja, ishrane, higijene, zdravstvene zaštite i penološkog tretmana osuđenih lica u kazneno – popravnim zavodima u FBiH. Pored navedenog, oko devet miliona KM uloženo je za poboljšanje stanja sigurnosti, zapošljavanjem 160 pripadnika zatvorske policije – straže, uvođenjem različitih sistema video nadzora, elektronskog ometanja u svim većim kazneno-popravnim zavodima, te nabavkom specijalizovanih pasa tragača opijata i droge (u Zenici). Takođe, izgrađena su posebni odjeli povećane sigurnosti za visoko rizične i nasilne zatvorenike u većim kazneno-popravnim zavodima.

I pored poteškoća koje su rezultat nedostajućih budžetskih sredstava, Federalno ministarstvo pravde je, u saradnji s upravama kazneno-popravnih zavoda, uspjelo povećati ukupne smještajne kapacitete u kazneno-popravnim zavodima za više od 30%. Ovo povećanje kapaciteta postignuto je prenamjenom i adaptiranjem postojećih objekata i istodobnim aktiviranjem novih objekata, primjerice na Kozlovcu (Tuzla), u Orašju i Ustikolini (Sarajevo).

Do marta 2010. godine, smještajni kapaciteti su prošireni za ukupno 317 novih mjesta i to:

- Tuzla (Kozlovac) 152 mjesta,
- Mostar 25 + 18 dodatnih mjesta,
- Orašje 60 mjesta,
- Sarajevo (Ustikolina) 60 mjesta,
- Zenica (Sigurnosni paviljon) 40 + dodatnih 12 mjesta,
- Busovača 60 mjesta.

Stanje objekata, radovi na proširenju kapaciteta i osiguranju standarda osuđenih i pritvorenih lica primjerenih evropskim zatvorskim pravilima u RS

Smještajni kapacitet kazneno-popravnih ustanova RS-a iznosi 1339 mjesta (1003 za muška osuđena lica, 20 za ženska osuđena lica, 20 maloljetnički zatvor, 16 vaspitno-popravni dom i 270 za pritvorenike). Smještajni kapaciteti prijemno-otpusnih odjeljenja, prostorije za izvršenje dispciplinske kazne samice i mjere usamljenja kao i bolnički stacionari, ne uračunavaju se u maksimalni smještajni kapacitet kazneno-popravnih ustanova.

Renoviranjem i adaptacijom određenih prostora, smještajni kapaciteti kazneno-popravnih ustanova znatno su povećani.

Izgrađen je odjel sa posebnim režimom u Kazneno-popravnom zavodu Foča, kapaciteta 38 osuđenih lica. U Kazneno-popravnom zavodu Foča izvršena je adaptacija pojedinih prostorija za osuđeničke kolektive, a završeni su i radovi na rekonstrukciji prilaza Zavodu i izgradnji prijavnice i ogradnog zida što je u velikoj mjeri poboljšalo sigurnost same ustanove.

Iseljenjem jednog broja institucija koje su se nalazile u iznajmljenim prostorima Kazneno-popravnog zavoda Istočno Sarajevo, otvorio je mogućnost proširenja smještajnog kapaciteta za osuđena i pritvorena lica. Izvršena je rekonstrukcija pritvora sa njegovim potrebnim sadržajima i uređenjem pritvorskih prostorija renovirano je devet prostorija kapaciteta 45 pritvorenih lica. Takođe, na Odjelu pritvora uređene su i prostorije za dnevni boravak, slobodne i sportske aktivnosti. Na sigurnosnom planu izvršena je nadogradnja ogradnog zida sa postavljanjem defanzivne žice, a dograđen je postojeći video sistem.

Istovremeno, u okružnom zatvoru Doboj, nadogradnjom objekat je uvećan za 500 kvadratnih metara prostora čime se stvaraju uslovi za povećanje smještajnog kapaciteta sa 120 na 188 mjesta (120 osuđenih i 68 pritvorenih lica),), i poboljšan je osuđenički i pritvorenički standarada, kao i radni standard zaposlenih.

Na dan 30.06.2011.godine u kazneno-popravnim ustanovama RS nalazilo se: 170 pritvorenika (168 muških i 2 žene) i 913 osuđenih lica (880 muških osuđenih lica, 20 ženskih osuđenih lica, 2 lica na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora i 11 lica na izvršenju vaspitne mjere upućivanja u vaspitno-popravni dom).

Član 75. stav 5. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisuje da prostorije u kojima borave osuđena lica moraju osigurati zadovoljenje zdravstvenih i higijenskih potreba, dovoljnu količinu svježeg zraka, grijanje, ventilaciju, te imati najmanje četiri kvadratna, ali ne manje od deset kubnih metara prostora na svako lice.

b) Da li se postupa po upitima o predmetima i navodima o zlostavljanju zatvorenika? Ako se postupa, na koji način? Šta se preduzima kako bi se osigurao zasnovan, transparentan i nezavisan postupak?

U izvršavanju kazne zatvora ili pritvora u skladu sa zakonskim propisima i međunarodnim konvencijama se postupa u predmetima ili navodima o zlostavljanju zatvorenika, vrši nadzor putem redovne inspekcije, kao i drugih nezavisnih tijela osnovanih u skladu sa zakonom, a i Ombudsmen za ljudska prava BiH provjerava sve navode, tako da je na nivou entiteta bila izvršena provjera u nekoliko takvih predmeta koja je bila uslovila i vođenje disciplinskih postupaka protiv zaposlenih lica.

Praćenjem i posjetama izvršenim od CPT-a, posebno od posljednje posjete koja je izvršena u aprilu 2011. godine, konstatovan je napredak BiH u poštivanju ljudskih prava i tokom posjete nije zabilježen nijedan slučaj zlostavljanja zbog kojih razloga je pohvaljena BiH, što je predstavljalo i pravni osnov da se uputi poziv ministru pravde BiH da pokrene postupak imenovanja jednog člana delegacije Evropskog komiteta za sprečavanje od mučenja tako da se očekuje veoma povoljan izvještaj od strane CPT-a, koji treba biti dostavljen nadležnim organima BiH do septembra 2011. godine.

I Međunarodni komitet Crvenog križa (MKCK) je u svojim izvještajima konstatovao napredak i u posljednjem izvještaju iz 2010. godine, nije konstatovao bilo kakve fome zlostavljanje zatvorenika, što sve ukazuje da se poštuju ljudska prava osoba lišenih slobode i da su nezavisni instrumenti praćenja uslovili veći stepen zakonitosti i profesionalnosti u radu zavodskog osoblja, što se automatski odrazilo na veće poštivanje ljudskih prava i odsustvo nezakonitih radnji u postupku prema pritvorenicima ili zatvorenicima.

Takođe, dajemo prikaz osnovanih tijela u 2010. godini koji se bave pitanjima praćenja, smještaja i poštivanja ljudskih prava u koju oblast ulazi i sprečavanje zlostavljanja da bi se na adekvatan način moglo zaključiti kako su i ove mjere dodatno uticale na sprečavanje nastanka takvih pojava, kako slijedi:

Stručno vijeće

Obaveza osnivanja Stručnog vijeća proizilazi iz člana 7. Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, gdje je navedeno da će se u cilju praćenja, proučavanja i unapređenja sistema izvršenja sankcija osnovati Stručno vijeće iz reda predstavnika naučnih ustanova, sudova, organa uprave, stručnih udruženja, građanskog društva i drugih institucija koje se bave pitanjima kriminaliteta i odgoja osuđenih lica kako bi se u budućnosti sistem izvršenja sankcija razvijao i u skladu sa naučnim i stručnim prijedlozima, sugestijama i mišljenjima iz predmetne oblasti i u normativno – pravnom pogledu sadržavao najpraktičnije pravne norme koje će u sebi sadržavati opće priznate međunarodne standarde iz ove oblasti.

Dana 04.02.2010. godine ministar pravde BiH donio je rješenje o osnivanju Stručnog vijeća za praćenje, proučavanje i unapređenje sistema izvršenja sankcija.

Koordinaciono tijelo za usklađivanje propisa između BiH, entiteta i BD

Dana 14.01.2010. godine ministar pravde BiH donio je Rješenje o imenovanju Koordinacionog tijela za usklađivanje propisa iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija u BiH i sa navedenim datumom smatra se formirano Koordinaciono tijelo. Cilj Koordinacionog tijela je da izvrši usklađivanje zakonskih i podzakonskih propisa u BiH, kako bi svi zatvorenici i pritvorenici u BiH, imali jednake standarde prava i dužnosti prilikom boravka u zavodima i kako bi se na taj način okvirno osigurao jedinstven sistem izvršenja pritvora i kazne zatvora, prenošenja pozitivnih iskustava, zakonitog i pravilnog postupanja prilikom primjene zakonskih i podzakonskih propisa i jednake zaštite prava pritvorenika i zatvorenika.

Nezavisna komisija za praćenje uslova boravka u zavodima i poštivanje ljudskih prava lica nad kojima se izvršavaju krivične sankcije

Formiranje Nezavisne komisije predviđeno je članom 48. Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera. U skladu sa zakonskom odredbom Nezavisna komisija prati uslove boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava lica nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere koje je izrekao u krivičnom postupku sud, strani sudovi za djela predviđena KZ-om ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik BiH ili drugi sud u skladu sa zakonom BiH.

Praćenje i posjete zavodima i drugim institucijama od strane komisija za monitoring provođenja ljudskih prava u navedenim ustanovama u koje ulaze pritvorske, zatvorske i ustanove za smještaj lica kojima je sud izrekao mjeru obaveznog psihijatrisjkog liječenja u krivičnom i u drugom postupku u skladu sa zakonom.

Takođe, prijedlog međunarodnih institucija koje se bave pitanjem preventivnog sprečavanja od mučenja preporučili su kao koristan učinak „kada bi se i pored nadzora izvršenog od inspekcijskog tijela ministarstva pravde, posjete zatvorima ili drugim institucijama trebale dopuniti posjetama od strane tijela koje ni administrativno ni organizaciono nije stavljeno pod vlast ministarstva pravde“.

U BiH i ovaj standard je ostvaren iz razloga što je Vijeće ministara BiH na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, donijelo:

- Odluku o formiranju Komisije za monitoring kazneno-popravnih zavoda (zatvora, pritvora i pritvorskih ustanova za maloljetnike), policijskih stanica i psihijatrijskih ustanova gdje su lica mimo svoje volje lišena slobode („Službeni glasnik BiH“, broj 8/09),
- Odluku o formiranju Komisije za monitoring rezidencijalnih ustanova za smještaj i zbrinjavanje djece, žrtava nasilja, trgovine ljudima, azilanata, ilegalnih imigrnata, izbjeglica, starih lica, lica s invaliditetom i drugih ustanova prema potrebi, („Službeni glasnik BiH“, broj 8/09).

Kazneno-popravne ustanove RS pod stalnim su nadzorom domaćih i inostranih institucija koje se bave pitanjima nadzora nad zaštitom ljudskih prava i uslova u kojima se izvršavaju krivične sankcije.

Osim inspekcije Ministarstva pravde i Nezavisne komisije Narodne skupštine RS, uvid u poštovanje domaćih i međunarodnih propisa u radu kazneno-popravnih ustanova ostvaruju i međunarodne institucije, kao što su Ombudsman, EUPM, Komitet UN protiv torture i druge.

U svim izvještajima ovih institucija navodi se podatak da u kazneno-popravnim ustanovama RS nije bilo slučajeva kršenja člana 3. i člana 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

c) Da li su pritvorenici odvojeni od osuđenika?

Pritvorenici su odvojeni od osuđenika i to posebno reguliše član 11. Zakona, koji to reguliše kao zakonsku obavezu odvojenog smještaja pritvorenika od zatvorenika, muškaraca od žena kao i maloljetnih od punoljetnih lica.

d) Da li se posebna pažnja posvećuje zatvorenicama i maloljetnim prijestupnicima? Ako se posvećuje, dajte detaljan opis.

Zakon posvećuje posebnu pažnju zatvorenicima kao maloljetnim prijestupnicima tako da u zakonu izdvaja posebnim odjeljkom izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora koji su regulisane odredbama člana 189 – 197 zakona BiH.

Takođe, zakon nalaže i izradu posebnog Pravilnika o fizičkoj kulturi čime daje značaj uključivanju savremnih metoda u tretman maloljetnika odnosno sporta, tako da je Ministarstvo pravde BiH sačinilo Pravilnik o fizičkoj kulturi za maloljetnike, objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 44/05, gdje je posebno navedeno da se ovim pravom

ostvaruje jedan od evropskih propisa i standarda koji se primjenjuju prema zatvorenicima i pritvorenicima, a to je poštivanje ljudskih prava, posebno očuvanje fizičkog i mentalnog zdravlja svake osobe, navodeći posebno da je fizička kultura kao novo ljudsko pravo svrstana u ljudska prava i slobode koja imaju veliki značaj za odgoj, posebno mlađih osoba i ovaj pristup predstavlja prihvatanje novih načela savremene penologije.

Bavljenje fizičkom kulturom i sportom daje doprinos u otklanjanju prepreka specijalnoj adaptaciji razvijanju društeno – korisnih navika, kao i istovremeno uticanje na pravilan fizički razvoj maloljetnika i podizanje pozitivnog stepena psihofizičke aktivnosti maloljetnih osoba, uz ostale odredbe koje regulišu smještaj, školovanje, dopisivanje i posebno dopust, koji se može odobriti dva puta u toku godine u dužini od 20 dana za boravak kod kuće i roditelja, što između ostalog govori o prihvatanju modernih penoloških standarda u izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora.

DODATNI PODACI ZA RS

U skladu sa članom 7. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, muška i ženska lica izdržavaju kaznu odvojeno, maloljetna lica kaznu izdržavaju odvojeno od punoljetnih lica, a maloljetna lica vaspitnu mjeru upućivanja u vaspitno-.popravni dom izdržavaju u vaspitno-popravnom domu ili posebnom odjeljenju kazneno-popravne ustanove, odvojeno od ostalih osuđenih lica.

Član 77. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija propisuje da se posebna pažnja posvećuje potrebama žena osuđenica, u smislu njihovih fizičkih, stručnih, socijalnih i psiholoških potreba prilikom donošenja odluka koje se tiču bilo kojeg aspekta njihovog boravka u kazneno-popravnoj ustanovi.

Uprava kazneno-popravne ustanove dužna je osigurati da obim aktivnosti dostupan ženama bude primjeren ulozi žene u savremenom društvu, te da bude u skladu sa obimom aktivnosti dostupnih muškarcima.

U slučajevima trudnoće, porođaja i materinstva osigurava se posebna njega u skladu sa članom 100. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija.

Ukoliko je dijete rođeno u kazneno-popravnoj ustanovi, ta činjenica ne navodi se u izvodu iz matične knjige rođenih.

Osuđenica-majka može zadržati dijete do navršene jedne godine života. U sporazumu sa majkom, dijete predaje porodici ili organu socijalnog staranja nadležnom po mjestu prebivališta, odnosno boravišta majke.

Vodeći posebnog računa o maloljetnicima, tokom 2010. godine usvojen je Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, a čija primjena je otpočela sa 01.01.2011.godine. Ovim zakonom utvrđena su pravila postupanja prema djeci koja se nalaze u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim licima i djeci koja su žrtve ili svjedoci, po kojima su dužni da postupaju sudovi, tužilaštva, uključujući ovlašćena službena lica, organi starateljstva, porodice, škole, institucije na svim nivoima društvene zajednice kao i svi drugi učesnici uključeni u proceduru na način kojim se bez diskriminacije unapređuje osjećaj dostojanstva i lične vrijednosti djeteta, uzima u obzir uzrast djeteta, najbolji interesi djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj, omogućava da dijete u skladu sa uzrastom i zrelošću izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima koja se na njega odnose, pri čemu sva zalaganja treba da vode rehabilitaciji i socijalnoj reintegraciji djeteta i njegovom preuzimanju kontruktivne uloge u društvu.

Takođe, u duhu evropskih zatvorskih pravila, u RS su donešeni posebni Programi tretmana za specifične kategorije lica na izdržavanju kazne: tretman ženskih osuđenih lica, tretman maloljetnika, tretman osuđenih lica ovisnika o opojnim drogama, tretman osuđenih lica počinioca krivičnih djela seksualne prirode, tretman visokorozične kategorije osuđenih lica i tretman osuđenih lica sa mentalnim poremećajima.

Maloljetnici – Smještaj maloljetnika u Zavodu drugog entiteta u slučaju nemogućnosti takvog smještaja ili provođenja odgojnih mjera, tretmana ili izdržavanja kazne maloljetničkog zatvora u Zavodu entiteta u kojem malodobno lice ima prebivališteili boravište

Izvršenje krivičnih sankcija prema maloljetnicima je u nadležnosti entiteta iz razloga što se kazna maloljetničkog zatvora izvršava u posebnom zavodu u entitetu u kome maloljetno lice ima prebivalište, odnosno boravište, kako bi se na taj način postigao veći standard u postupku preodgoja, posebno prema navedenoj populaciji, kojoj se na ovaj način omogućava bliži kontakt sa porodicom i drugim srodnicima, nastavljanje ili pohađanje školovanja i drugih penoloških tretmana koji se primjenjuju prema navedenoj populaciji.

Imajući u vidu trenutno stanje u BiH i okolnost da FBiH nema poseban zavod u kojem bi maloljetna lica izdržavala kaznu zatvora, s tim da posebni odjel koji je bio smješten u Zenica je bio opterećen osuđenim punoljetnim licima zbog nedostatka zatvorskih kapaciteta, zbog kojih razloga maloljetnici nisu imali adekvatne uslove za izdržavanje kazne zatvora, odnosno njihovo odvajanje od punoljetnih ili drugih osuđenih lica i onemogućavanje kontakta sa licima osuđenim za teška krivična djela. Zbog negativnog uticaja koje izazivaju ovakve pravne situacije, Ministarstvo pravde BiH je ugradilo posebnu pravnu normu kojom je omogućilo da se u ovakvim pravnim situacijama, na osnovu odluke ministra pravde BiH, maloljetno lice može uputiti na izdržavanje kazne u odgovarajući zavod ili u posebni odjel za maloljetnike u zavodu drugog entiteta („Službeni glasnik BiH“, broj 37/09).

Na taj način dat je potpuni doprinos vladavini prava i ova pravna norma je onemogućila da se u praksi pojavi pravna situacija o nemogućnosti upućivanja maloljetnika na izdržavanje kazne zatvora zbog nedostatka zavodskih kapaciteta u određenom entitetu, a što prikazujemo istaknutom normom ukazujući na njene razloge i ciljeve njenog donošenja koje je posebno prikazano kroz obrazloženje navedene pravne norme.

"Član 168a.

(Smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebno odjeljenje)

(1) Maloljetno lice kojem je nadležni sud bilo kojeg entiteta ili BDizrekao kaznu zatvora, u slučaju nemogućnosti smještaja, provođenja savremenih odgojnih mjera i tretmana kao i izdržavanja maloljetničkog zatvora u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu ili u posebnom zavodu u entitetu u kojem zatvoreno lice ima prebivalište ili boravište, Ministar pravde može donijeti odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu u drugom entitetu u BiH.

(2) Molbu po osnovu razloga iz stava (1) ovog člana podnosi sud u mjestu prebivališta ili boravišta nadležan za upućivanje smještaja takvog lica, putem entitetskog ministarstva pravde ili Pravosudne komisije BD BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za smještaj maloljetnika u zavod ili posebno odjeljenje drugog entiteta.

(3) Na osnovu odluke Ministra pravde, sud u mjestu prebivališta, odnosno boravišta, upućuje lice kojem je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u odgovarajući zavod ili u posebno odjeljenje za maloljetnike u zavodu drugog entiteta, po prethodnoj saglasnosti ministrastva pravde tog entiteta.

(4) Troškove smještaja snosi ministarstvo pravde entiteta ili Pravosudna komisija Brčko Distrkta BiH koja je dala pisanu saglasnost za smještaj takvog maloljetnika u odgovarajuće posebno odjeljenje, odnosno zavod za maloljetnike drugog entiteta."

88. Postoje li posebne odredbe koje se odnose na zatvorenike sa mentalnim poteškoćama? Da li su oni smješteni u zatvor? Da li su odvojeni od ostalih?

Postoje posebne odredbe koje regulišu pitanja odnosa prema zatvorenicima sa mentalnim poteškoćama, uz napomenu da je na osnovu zakona izrađen Pravilnik o izvršavanju mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja ili obaveznog liječenja od ovisnosti, koji daje primat izvršavanju mjere sigurnosti, pa tek nakon toga izvršavanju kazne zatvora, što znači da se u praksi prvo izvršava mjera sigurnosti.

U Pravilnik je unesena posebna pravna norma o tretmanu i pažnji koja se treba posvećivati licima sa manjim mentalnim poremećajima, kao i predviđena postpenalna pomoć prema takvim licima.

„Član 2.

Izvršenje mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i obaveznog liječenja od ovisnosti izrečenih uz kaznu zatvora izvršavat će se u Zavodu za forenzičku psihijatriju.

U zavodu iz stava 1. ovog člana mjere sigurnosti će se izvršavati u posebnom specijalnom forenzičkom odjeljenju (u daljem tekstu: Odjel).

U slučajevima kada su mjere sigurnosti izrečene uz uslovnu osudu, uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom ili uz rad za opće dobro na slobodi, mjere će se izvršavati u psihijatrijskim odjelima opće zdravstvene ili bolničke ustanove mjesta prebivališta ili boravišta tako osuđenog lica.

Ukoliko prethodno prema mjestu prebivališta ili boravišta nije omogućeno liječenje u okviru primarne, bolničke ili druge specijalizovane zdravstvene zaštite, navedena lica se mogu uputiti u Zavod za forenzičku psihijatriju iz stava 1. ovog člana.

Uslovi smještaja, liječenja, boravka i čuvanja lica kojima je izrečena mjera sigurnosti ili druga mjera koja zahtijeva smještaj u Zavod za forenzičku psihijatriju iz stava 1. ovog člana, provodit će se u skladu sa odredbama Sporazuma o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja („Službeni glasnik BiH“, broj: 89/09)“.

„Član 2a.

Izvršenje mjera sigurnosti prethodi izdržavanju kazne zatvora što znači da se prvo izvršava mjera sigurnosti.

Vrijeme provedeno u ustanovama za liječenje u vezi sa izvršenjem mjera sigurnosti uračunava se u izrečenu kaznu zatvora.

Član 2b.

Za lica koja imaju manje psihičke poremećaje i koji ne potpadaju pod odredbe člana 2. ovog Pravilnika, zdravstvena služba u zavodu u kojem se izvršava kazna zatvora osigurat će psihijatrijski tretman svim zatvorenicima kojima je takav tretman potreban i posebnu pažnju će posvećivati spriječavanju izvršenja ili pokušaju samopovrijeđivanja ili suicida.

Za lica iz stava 1. ovog člana će biti na raspolaganju zatvorska bolnica u zavodu ili van zavoda ili posebna odjeljenja pod medicinskim nadzorom kao i drugi odgovarajući oblici zdravstvene zaštite u skladu sa Zakonom.“

U Pravilniku o izvršenju mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i obaveznog liječenja od ovisnosti u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 65/05 i 58/10), član 82.a. mijenja se i glasi:

„Nakon otpuštanja iz medicinske ustanove lica kojem je izrečena mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja ili obaveznog liječenja od ovisnosti, koja je trajala najduže do isteka izdržavanja kazne zatvora ili kojem je sud odobrio uslovni otpust, Zavod za forenzičku psihijatriju ili druga specijalizovana ustnova, dužna je odmah a najkasnije u roku od 24 sata po otpuštanju, obavijestiti nadležni organ socijalne zaštite prema mjestu prebivališta ili boravišta otpuštenog lica o potrebi i vrsti socijalne pomoći i brige iz djelokruga rada navedenog organa.

Obavijest iz stava 1. ovog člana, Zavod za forenzičku psihijatriju ili druga specijalizovana ustanova će dostaviti organu socijalne zaštite, prije otpuštanja lica iz stava 1. ovog člana, kada utvrdi da zbog uslova u kojima živi izvan ustanove odnosno zbog materijalnih, stambenih, porodičnih, radno-pravnih ili drugih stanja ili prilika, nije sposobno se brinuti o sebi i svom psihofizičkom stanju, a sve u cilju pružanja adekvatne socijalne pomoći i brige takvom licu kao i mogućnosti njegovog smještaja u socijalnu ustanovu po postupku predviđenom pozitivnim zakonskim propisima iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite ili drugom posebnom propisu.

Navedene izmjene Pravilnika izvršene su tokom 2010. i početkom 2011. godine, odnosno prve izmjene su objavljene u „Službenom glasniku BiH“, broj 58/10 od 19.07.2010. godine i „Službenom glasniku BiH“, broj 2/11 od 11.01.2011. godine.

Ljudska prava osoba nad kojima se izvršava psihijatrijsko liječenje ili liječenje od ovisnosti ili izvršenje lica koja su krivično djelo počinila u stanju „neuračunljivosti“

Isto tako, u skladu sa odlukom ESLJP i zaključku Vijeća ministara BiH iz 2008. godine, da se sačini Sporazum o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja, kako BiH ne bi kršila član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, zabrana mučenja, iz razloga što lica prema kojima je od strane suda izrečena mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja ili liječenja od ovisnosti nisu imali adekvatne uslove za smještaj, zbog kojih razloga je BiH plaćala novčane naknade po tužbi takvih lica iz razloga što su držana u zatvorima, a ne u medicinskim ustanovima, kako to nalažu međunarodni standardi.

Ministarstvo pravde BiH je određeno kao koordinacioni organ u sačinjavanju navedenog Sporazuma sa 12 ministarstava iz oba entiteta i Pravosudnom komisijom BD, što je na kraju rezultiralo sačinjavanjem Sporazuma koji omogućava adaptaciju i rekonstrukciju Specijalne bolnice za forenzičku psihijatriju Sokolac, koja je predviđena kao jedinstvena ustanova za budući smještaj svih takvih lica po osnovu odluka donesenih od bilo kojeg suda u BiH.

Ovim aktivnostima BiH izvršava odluku ESLJP, kao i preporuke date od Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja, kao i zahtjeve Evropske komisije upućenih BiH u postupku evropskih integracija, što predstavlja veliki korak naprijed u daljem razvoju sudske psihijatrije u BiH, uz napomenu da je predmetni Sporazum već objavljen u mjesecu novembru 2009. godine u svim službenim glasilima u BiH.

Sporazum o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera lječenja („Službeni glasnik BiH“, broj 89/09, „Službene novine FBiH“, broj 74/09, „Službeni glasnik RS“, broj 105/09 i „Službeni glasnik BD, broj: 34/09).

Sačinjavanje navedenog Sporazuma predstavlja nove aktivnosti u pogledu osnivanja Specijalne ustanove za forenzičku psihijatriju Sokolac, koja bi vršila prijem forenzičkih zatvorenika i bolesnika sa područja BiH.

Navedene aktivnosti predstavljaju nastavak rada u provođenju zaključaka Vijeća ministara BiH od 12.06.2008. godine i koordinacije aktivnosti rada od 21.10.2008. godine. Navedeni Sporazum je kao konačni prijedlog sačinjen 02.04.2009. godine i upućen Vijeću ministara BiH, Vladi FBiH, Vladi RS, Vladi BD i Kliničkom centru Istočno Sarajevo na usvajanje i davanje saglasnosti za njegovo potpisivanje i objavljivanje u službenim glasilima BiH, FBiH, RS i BD. Sporazum je konačno usvojen sa 04.09.2009. godine i dostavljen navedenim organima na ovjeru i potpisivanje koje radnje su završene 30.10.2009. godine, tako da je Sporazum 03.11.2009. godine dostavljen službenim glasilima BiH, FBiH, RS i BD na konačno objavljivanje. Sporazum je objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 89/09 od 16.11.2009. godine, „Službenim novinama FBiH“, broj 74/09 od 24.11.2009.godine, „Službenom glasniku RS“, broj 105/09 od 30.11.2009. godine i „Službenom glasniku BD“, broj 34/09 od 13.11.2009. godine. Sporazum omogućava konačno rješavanje jednog od važnih pitanja iz oblasti smještaja forenzičkih bolesnika i predstavlja provođenje obaveze po osnovu preporuka CPT-a i Evropske komsije.

89. Da li imate sistem alternativnih sankcija (umjesto kazne zatvora)? Koji je omjer zatvorskih kazni u odnosu na alternativne kazne? Da li se radi na uvođenju alternativnih mjera pritvoru i kazni zatvora ili su one uvedene? Ako je to slučaj, molimo da opišite te mjere.

Alternativna krivična sankcija rad za opće dobro na slobodi

Na nivou BiH donijet je KZ BiH koji je koji je u sistemu krivičnih sankcija predvidio novu alternativnu krivičnu sankciju rad za opće dobro na slobodi koja je regulisana članom 43. navedenog zakona .Naime, kada sud odmjeri i izrekne kaznu zatvora od najviše šest mjeseci istovremeno može odrediti da se izrečena kazna, uz pristanak optuženog, zamijeni radom za opće dobro na slobodi. Prateći sistem izvršenja krivičnih sankcija koji je ugrađen u KZ BiH prilikom izrade Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera članovima 184. i 185. navedenog zakona predviđeno je izvršavanje rada za opće dobro na slobodi, koje sadrže opće odredbe i ukazuju da će potrebne propise o raspoređivanju na rad, vrsti i uslovima rada, kao i drugim pitanjima biti doneseni podzakonski propisi od strane Ministarstva pravde BiH. U cilju omogućavanja izvršavanja krivične sankcije rada za opće dobro na slobodi Ministarstvo pravde BiH je uradilo je četiri podzakonska akta kojima je u potpunosti, sa aspekta normativno-pravne nadležnosti regulisana oblast iz izvršavanja navedene sankcije odnosno kojima su regulisane vrste i uslovi za izvršenje navedene krivične sankcije, mjerila za utvrđivanje naknade povjerenicima u sklopu izvršenja navedene sankcije, pravila o izboru, obučavanju i evidenciji povjerenika, kao i uputstvo o matičnoj knjizi i ličnom listu osuđenika koji izvršava navedenu krivičnu sankciju.

Navedeni propisi su urađeni kako slijedi:

1. Pravilnik o vrsti i uslovima za izvršenje krivične sankcije rada za opće dobro na slobodi („Službeni glasnik BiH“, broj 18/06),
2. Pravilnik o mjerilama za utvrđivanje naknade povjerenicima u sklopu izvršenja krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi („Službeni glasnik BiH“, broj 33/07),
3. Pravilnik o izboru, obučavanju i evidenciji povjerenika u sklopu izvršenja krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi („Službeni glasnik BiH“, broj 54/07),
4. Uputstvo o matičnoj knjizi i ličnom listu osuđenika koji izvršava krivičnu sankciju rad za opće dobro na slobodi („Službeni glasnik BiH“, broj: 54/07).

Kućni zatvor sa elektronskim nadzorom

Kućni zatvor sa elektronskim nadzorom predstavlja alternativu izvršavanju kazne zatvora do jedne godine u FBiH. Prema usvojenim zakonskim odredbama u svakom pojedinačnom slučaju gdje nakon prethodno provedenog postupka ocijeni da je opravdano, predsjednik općinskog suda koji je nadležan za upućivanje na izdržavanje kazne zatvora, ima mogućnost odrediti, uz pristanak osuđene osobe, da će ta osoba kaznu zatvora izdržavati kao kućni zatvor sa elektronskim nadzorom. Zakon propisuje kako će osobe osuđene na kaznu zatvora do jedne godine, uz svoj pristanak, moći izdržavati tu kaznu i kao kućni zatvor sa elektronskim nadzorom što podrazumijeva da osuđena osoba ne smije napuštati prostorije u kojima stanuje, osim u slučajevima propisanim zakonom koji uređuje izvršenja kaznenih sankcija. Takva odluka zasnivala bi se na ocjeni da, uzimajući u obzir sve okolnosti koje određuju vrstu i mjeru kazne, počinitelja kaznenog djela nije prijeko potrebno uputiti u ustanovu na izdržavanje kazne zatvora, već da se i na ovakav način može postići svrha kažnjavanja i svrha izvršenja kazne zatvora. Budući se osuđenoj osobi daju znatne povlastice u odnosu na osobe koje su upućene na izdržavanje u kaznene zavode, te je ovakav način izvršenja kazne zatvora prema njoj humaniziran do krajnjih granica, pred nju će se postaviti i određeni strogi uslovi, a osobito uslov da ne može neopravdano napustiti prostorije u kojima izdržava kućni zatvor sa elektronskim nadzorom. Ukoliko to pak neopravdano učini sud će odrediti izdržavanje ostatka kazne zatvora u ustanovi za izdržavanje kazne. Naravno, u procesu odlučivanja o podesnosti osobe za ovakav način izdržavanja kazne zatvora predsjednik suda će prikupiti detaljne podatke o njemu kao osobi i njegovom ponašanju, dok je zakon izričito propisao da se osobama osuđenim za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži koje žive sa oštećenim u istom domaćinstvu ne može odrediti izvršenje kazne zatvora na ovakav način.

Osim toga, elektronski nadzor će se primjenjivati i prilikom korištenja vanzavodskih pogodnosti osuđenih osoba na izdržavanju kazne zatvora i pri otpuštanju osuđenih osoba na uslovni otpust.

Zamjena kazne zatvora novčanom kaznom

U izmjenama i dopunama KZ BiH iz.2010. godine, uvedena je nova alternativna krivična sankcija zamjena kazne zatvora u član 42a, koja omogućava da se ista, ukoliko je Sud BiH izrekao kaznu zatvora do jedne godine, može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, koja se plaća u jednokratnom iznosu u roku do 30 dana.

Smatra se da će ova alternativna krivična sankcija neutralisati negativne efekte izdržavanja kratkotrajne kazne zatvora, kao i istovremeno uticati na smanjenje broja upućenih lica u zavode i doprinijeti smanjenju broja prekobrojnih lica koja čekaju na upućivanje na izdržavanje kazne zatvora.

Takođe, data je mogućnost nastavka radnog odnosa sa prijašnim poslodavcem i to pod okolnostima kada zatvorenik treba da provede na izdržavanju kazne zatvora do tri mjeseca, a koji je u radnom odnosu, može za vrijeme izdržavanja kazne zatvora nastaviti rad u preduzeću u kojem je do tada radio, ukoliko se zatvorenik i preduzeće s tim saglasi.

KZ u BiH poznaju uslovnu osudu, uslovnu osudu sa zaštitnim nadzorom, kao i sudsku opomenu koja se može izreći počiniocu koji je počinio krivično djelo za koje je zapriječena kazna zatvora do jedne godine, što sve govori da BiH prati preporuke Vijeća Evrope u pogledu alternativnih krivičnih sankcija. Kod izvršenja krivičnih sankcija predviđen je obavezni prijedlog upravnika za uslovni otpust i to 30 dana prije datuma kada ističe 2/3 od izrečene kazne što je u nadležnosti Komisije za uslovni otpust, kao i ovlaštenje upravnika zavoda koji može samostalno pustiti na slobodu osuđeno lice do tri mjeseca prije isteka kazne, što sve govori da je zakon sačinjen na modernim principima i da sistemski povezuje

alternativne krivične sankcije i s uslovnim otpustom koje predstavljaju dodatni doprinos u sprečavanju negativnog uticaja kratkotrajnih kazni zatvora na ličnost osuđene osobe.

Alternativne mjere za pritvor u RS

Što se tiče pitanja alternativnih mjera za pritvor do suđenja, njihovo postojanje i primjena regulisani su zakonom o krivičnom postupku RS („Službeni glasnik RS“, broj 100/09), gdje se u članu 186. navodi da sud, kada odlučuje o pritvoru, može izreći zabranu napuštanja boravišta, zabranu putovanja i ostale mjere zabrane po službenoj dužnosti umjesto određivanja ili produžavanja pritvora.

Član 184. ovog zakona navodi da ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi osumnjičeni ili optuženi mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznatom mjesto ili inostranstvo, sud može obrazloženim rješenjem zabraniti osumnjičenom ili optuženom da napusti boravište. U opisanim okolnostima sud takođe može, bilo kao dodatnu mjeru uz zabranu napuštanja boravišta, bilo kao zasebnu mjeru, narediti privremeno oduzimanje putnih isprava uz zabranu izdadvanja novih putnih isprava, kao i zabranu korištenja lične karte za prelazak državne granice BiH (zabrana putovanja). Osim navedenih, ovaj zakon utvrđuje postojanje i drugih mjera zabrane, kao što su:

- zabrana preduzimanja određenih aktivnosti ili službenih dužnosti,
- zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja,
- zabrana sastajanja sa određenim licima,
- naredba da se povremeno javlja određenom državnom organu,
- privremeno oduzimanje vozačke dozvole.

Mjere zabrane izvršavaju policijski organi.

90. Da li postoji instrument za međuentitetski premještaj zatvorenika?

Zakon predviđa određene vrste premještaja zatvorenika iz zavoda jednog entiteta u zavod drugog entiteta, uz ispunjenje odgovarajućih formalnih i materijalnih uslova gdje se može izvršiti premještaj po prijedlogu upravnika ili na osnovu samostalne odluke ministra pravde.

Takođe, zakon predviđa mogućnost premještaja pritvorenika iz razloga sigurnosti i ako je to u interesu vođenja krivičnog postupka, što je u nadležnosti Suda BiH. Regulisan je i premještaj pritvorenika uslijed teških psihičkih smetnji u zdravstvenu ustanovu, zatim premještaj zatvorenika iz zatvora zbog teških fizičkih smetnji u zdravstvenu ustanovu.

Pravilnikom o kućnom redu predviđena je mogućnost premještaja lica uslijed narušenog fizičkog i mentalnog zdravlja u poseban odjel zavoda, odnosno medicinski stacionar.

Instrument za međuentitetski premještaj postoji kada se radi o pritvoreniku ili zatvoreniku Suda BiH i trenutno ne postoji mogućnost međuentitetskog premještaja u pogledu entitetskih sudova ili Suda BD, uz napomenu da se pripremaju izmjene i dopune zakona koje se odnose međuentitetski premještaj i to:

- Premještaj u slučaju prekobrojnosti po osnovu odluka svih sudova BiH,
- Premještaj zatvorenika stranih državljana osuđenih od sudova entiteta ili BD,
- Privremeni premještaj u slučaju težeg narušavanja reda i mira, pobune ili drugih većih oblika nasilja ili uništavanje imovine u zavodu, tako da će se i ta vrsta premještaja riješti na odgovarajući način.

Član 113.

(Premještaj pritvorenika)

(1) Ako je u interesu vođenja krivičnog postupka ili ako to zahtijevaju sigurnosni razlozi, pritvorenik se može premjestiti iz jednog u drugi zavod ili na liječenje iz jedne zdravstvene ustanove u drugu zdravstvenu ustanovu bilo kojeg od entiteta.

(2) Rješenje o premještaju pritvorenika iz stava (1) ovog člana donosi Sud ili drugi sud u BiHkad je na njega Sud prenio vođenje postupka.

(3) Protiv rješenja iz stava (2) ovog člana pritvorenik može izjaviti žalbu vijeću suda u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

(4) Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

(5) Rješenje vijeća suda je konačno.

(6) Prilikom premještanja iz jedne u drugu ustanovu, lice iz stava (1) ovog člana mora biti što manje izloženo javnosti i zaštićeno odgovarajućim mjerama od uvreda, znatiželje i publiciteta u bilo kojem obliku.

Član 114.

(Smještaj u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji)

(1) Pritvorenik koji za vrijeme izdržavanja mjere pritvora duševno oboli ili pokazuje teške psihičke smetnje, smjestit će se u zdravstvenu ustanovu.

(2) O smještaju u smislu stava (1) ovog člana odlučuje Sud, na prijedlog upravnika zavoda, a na osnovu obrazloženog mišljenja dva ljekara, od kojih je jedan psihijatar.

(3) Pritvorenik ostaje u zdravstvenoj ustanovi dok ne prestanu razlozi za smještaj, a najduže do isteka vremena pritvora, osim ako je u skladu s odredbama odgovarajućeg zakona doneseno neko drugo rješenje.

Član 140.

(Smještaj u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji)

(1) Zatvorenik koji za vrijeme izdržavanja kazne zatvora duševno oboli ili pokazuje teške psihičke smetnje smjestit će se u zdravstvenu ustanovu.

(2) O smještaju u smislu stava (1) ovog člana odlučuje ministar pravde, na prijedlog upravnika zavoda, a na osnovu obrazloženog mišljenja stručnog tima ljekara koji imenuje ministar.

(3) Osuđeno lice ostaje u zdravstvenoj ustanovi dok ne prestanu razlozi za smještaj, a najduže do isteka kazne zatvora, osim ako je u skladu s odredbama odgovarajućeg zakona doneseno neko drugo rješenje.

Član 165.

(Podnošenje molbe i odluka o premještaju)

(1) Ako je zatvorenik izdržao jednu polovinu kazne zatvora i koristi godišnji odmor u krugu porodice, može podnijeti molbu za premještaj u drugi zavod u entitetu u kojem ima prebivalište, odnosno boravište.

(2) O premještaju zatvorenika odlučuje ministar pravde uz pribavljeno mišljenje zavoda.

(3) Ako je molba podnesena prije roka iz stava (1) ovog člana, odbacit će se kao preuranjena.

(4) Ako je molba odbijena, nova molba može se podnijeti po proteku šest mjeseci od dana pravosnažnosti rješenja.

(5) Protiv rješenja iz stava (2) ovog člana može se uložiti žalba Ministarstvu pravde u roku od tri dana.

Član 166.

(Upravnikova odluka o premještaju)

(1) Upravnik zavoda može predložiti premještaj zatvorenika u drugi zavod u entitetu u kome zatvorenik ima prebivalište, odnosno boravište radi efikasnije provođenja tretmana ili kada je to nužno iz sigurnosnih razloga.

(2) Ministar pravde može donijeti odluku o premještaju i bez prijedloga upravnika zavoda.

(3) Troškove premještaja snosi zavod.

Član 191.

(Smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebni odjel)

(1) Maloljetno lice kojem je nadležni sud bilo kojeg entiteta ili BD izrekao kaznu zatvora, u slučaju nemogućnosti smještaja, provođenja savremenih odgojnih mjera i tretmana kao i izdržavanja maloljetničkog zatvora u posebnom odjelu za maloljetnike u zavodu ili u posebnom zavodu u entitetu u kojem zatvoreno lice ima prebivalište ili boravište, ministar pravde može donijeti odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu u drugom entitetu u BiH.

(2) Molbu po osnovu razloga iz stava (1) ovog člana podnosi sud u mjestu prebivališta ili boravišta nadležan za upućivanje smještaja takvog lica, putem entitetskog ministarstva pravde ili Pravosudne komisije BD BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za smještaj maloljetnika u zavod ili poseban odjel drugog entiteta.

(3) Na osnovu odluke ministra pravde, sud u mjestu prebivališta, odnosno boravišta, upućuje lice kojem je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u odgovarajući zavod ili u posebni odjel za maloljetnike u zavodu drugog entiteta, po prethodnoj saglasnosti ministrastva pravde tog entiteta.

(4) Troškove smještaja snosi ministarstvo pravde entiteta ili Pravosudna komisija Brčko Distrkta BiH koja je dala pisanu saglasnost za smještaj takvog maloljetnika u odgovarajući posebni odjel, odnosno zavod za maloljetnike drugog entiteta.

U RS Zakon o izvršenju krivičnih sankcija („Službeni glasnik RS“, broj 12/10), u članu 122. stav 4. propisuje da rukovodilac kazneno-popravne ustanove, uz pismenu saglasnost osuđenog lica, iz razloga sigurnosti može ministru pravde podnijeti prijedlog za premještaj na izdržavanje kazne zatvora u drugi entitet u kojem osuđeni ima prebivalište odnosno boravište, pri čemu ministar donosi rješenje o premještaju nakon pribavljene saglasnosti ministra pravde entiteta u koji se vrši prmještaj.

U praksi, međutim, nije izvršen niti jedan premještaj iz jednog entiteta u drugi, iz razloga što Zakon o izvršenju krivičnih sankcija FBiH ne sadrži odredbe o ovoj vrsti premještaja.

91. Ima li zaostataka u referatu izvršenja krivičnih sankcija?

Zaostataka u referatu izvršenja krivičnih snakcija nije bilo na državnom nivou, niti u RS-u i zaostaci su se pojavili jedino na nivou FBiH, koja nije bila u mogućnosti blagovremeno upućivati pravosnažno osuđena lica na izdržavanje kazne zatvora, zbog nedovoljnog kapaciteta ustanova i trenutno, sa ranijih 1.200 lica, taj broj je opao na oko 800 lica, što će se nastojati stalno snižavati i to kombinacijom većeg korištenja alternativnih krivičnih sankcija, uslovnog otpusta, kao i povećanje kapaciteta na nivou FBiH i u vezi kojeg pitanja je sačinjena Informacija koja je usvojena od Parlamentarne skupštine BiH i Vijeća ministara BiH, gdje je data puna podrška jačanju i reformi zatvorskog sistema, afirmaciji alternativnih krivičnih sankcija, razvoju instituta uslovnog otpusta, kao i podrška aktivnostima koje provode Vlada FBiH i Vlada RS u vezi sa rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih ili dodatnih objekata za izdržavanje kazne zatvora u cilju iznalažanja finansijskih sredstava radi osiguranja novih 1.091 zatvorskog mjesta, na koji način bi bilo riješeno pitanje prekobrojnosti zatvorenika i trenutnih zaostataka u FBiH u referatu izvršenja krivičnih sankcija i gdje se već na tom planu preduzimaju adekvatne mjere na proširenju zavodskih kapaciteta konkretno u Orašju za novih 60 mjesta od mjeseca jula 2011 godine, kao i KPZ Sarajevu u Odjelu Ustikolina za novih 40 mjesta, uz razvoj alternativnih krivičnih sankcija i elektronskog nadzora za lica osuđena do jedne godine zatvora, obzirom da je analiza ukazala da se od 800 osoba koje se ne mogu blagovremeno uputiti na izdržavanje kazne zatvora, od toga broja, 90% čine kazne zatvora izrečene do 3 mjeseca, do 6 mjeseci odnosno do jedne godine.

92. Da li je utvrđeno da je BiH ikada prekršila član 3. ili 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima? Ako jeste, možete li dati relevante podatke?

Utvrđeno je da je BiH prekršila član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima iz razloga što je lica osuđena na mjeru sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja u FBiH smještala u poseban forenzički odjel koji se nalazio u sklopu zavoda u Zenici.

U predmetu Hadžić Fikret ESLJP donio je odluku u oktobru 2005. godine, kojom je konstatovao da se takvim smještajem forenzičkih bolesnika krši član 3. Evropske konvencije i da u tom pravcu BiH treba da izgradi novu forenzičku ustanovu koja bi vršila prihvat svih osoba osuđenih na mjeru sigurnosti od strane bilo kojeg suda u BiH. BiH je poštujući navedenu odluku, broj App 11123/04 od 11.10.2005. godine, pokrenula aktivnosti na izgradnji Zavoda za forenzičku psihijatriju Sokolac i trenutno u toku je završetak adaptacije navedenog objekta po osnovu donacije Švicarske u iznosu od 2 miliona i osamsto hiljada franaka i trenutno, u skladu sa zaključcima Vijeća ministra BiH, RS je u obavezi da uloži dodatnih 2 miliona KM za nabavku medicinske opreme i smještaja navedenog objekta, tako da je moguć završetak tih aktivnosti eventualo do kraja 2011.godine.

Posebno što je važno istaći da je BiH usvojila pravni okvir za smještaj i naknadu troškova osoba sa psihičkim smetnjama i koji Sporazum je potpisan od Vijeća ministara BiH, Vlade FBiH, Vlade RS, Vlade BD i Kliničkog Centra Istočno Sarajevo i koji je objavljen u službenim glasilima u BiH, tako da nakon završetka objekta neće postojati nikakve prepreke, niti potrebne dodatne aktivnosti za smještaj takvih lica.

Pravo na pravično suđenje

93. Kako je pravo na pravično suđenje ugrađeno u zakonodavstvo?

Pravo na pravično suđenje u pravnom poretku BiH sadržano je, kako u ustavnim odredbama, tako i zakonskim i međunarodnim dokumentima koji se primjenjuju u BiH.

Evropska konvencija o ljudskim pravima uključena je u ustavni sistem BiH i ima hijerarhijsku supremaciju u primjeni u odnosu na druge zakone, a jedno od osnovnih ljudskih prava koje se štiti Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava je i pravo na pravično suđenje.

Pravo na pravično suđenje u krivičnim stvarima garantovano je kroz osnovna načela zakona kojima se ostvaruju ciljevi krivičnog postupka.

Zakoni o krivičnom postupku u BiH osiguravaju da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivica, da se počiniocu krivičnog djela izrekne krivično-pravna sankcija pod uslovima koje predviđaju krivični zakoni u BiH i drugi zakoni u kojima su propisana krivična djela, te da krivično-pravnu sankciju počiniocu krivičnog djela može izreći samo nadležni sud u postupku koji je pokrenut i proveden po ZKP-u. Time se ostvaruju načela pravičnog i zakonitog krivičnog postupka.

Ovim se osigurava opći okvir za ostvarenje prava na odbranu i onemogućava ograničenje tog prava van racionalnih granica, kao i zaštita pretpostavljenog izvršioca krivičnog djela od samovolje državnih organa, te zaštiti građana od neopravdanog krivičnog gonjenja i osude. Ovo načelo podrazumijeva da prije donošenja pravosnažne presude osumnjičeni, odnosno optuženi može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo pod uslovima koje propisuje ZKP. Ograničenja osnovnih prava i sloboda osumnjičenog, odnosno optuženog mogu biti samo u okvirima i pod uslovima koje određuje zakon.

Pravo na pravično suđenje se osigurava i kroz druga načela krivičnog postupka kao što su: načelo prava na odbranu, upotrebu jezika i pisma, zakonitosti dokaza, prava na suđenje bez odlaganja i načelo jednakosti u postupanju, koja su izričito navedena u ZKP-u, ali i kroz načela koja nisu izričito propisana, ali proizilaze iz ostalih procesnih odredbi, kao što su načelo kontradiktornosti, načelo materijalne istine i načelo javnosti. Navedena načela su ugrađena u državni i entitetske zakone i zakon BD o krivičnom postupku.

94. Detaljno opišite uspostavljene zakonske strukture kojima se osigurava efektivan pristup pravnoj pomoći, uz osvrt na nadležnost i potencijale službe za pravnu pomoć.

Efektivan pristup pravnoj pomoći u BiH zakonodavstvu osiguran je prvenstveno kroz odredbe ZKP.

Jedno od osnovnih načela krivičnog postupka je načelo prava na odbranu i načelo pouke o pravima.

Načelo prava na odbranu podrazumjeva da se osumnjičenom ili optuženom mora osigurati pravo na materijalnu i formalnu odbranu, odnosno pravo da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca kojega sam izabere, a ako osumnjičeni ili optuženi sam ne uzme branioca, postavit će mu se branilac po službenoj dužnosti. Ovo pravo postoji već od trenutka lišenja slobode, a osigurava se tokom cijelog krivičnog postupka.

Osumnjičenom, odnosno optuženom će se postaviti branilac u zakonom određenim slučajevima i po propisanom postupku onda ako pomenuta osoba sama ne uzme branioca. Riječ je o obligatornoj stručnoj odbrani. Opravdanje za postavljanje branioca, bez obzira na volju osumnjičene, odnosno optužene osobe sadržano je u okolnosti da se pomenutoj osobi nudi stručna pomoć onda kad se po mišljenju zakonodavca, ona ne može uspješno braniti.

Smatra se da se u ovim posebnim situacijama, postavljanjem branioca po službenoj dužnosti uspostavlja mogućnost za pravedno suđenje.

Načelo pouke o pravima podrazumjeva da je obaveza suda, tužioca i drugih organa koji učestvuju u postupku da pouči osumnjičenog ili optuženog i druge učesnike u postupku o pravima koja im po zakonu pripadaju i o posljedicama propuštanja određene radnje, a daje se onda kada bi pomenuta lica iz neznanja mogla propustiti neku radnju u postupku ili se iz neznanja ne bi koristila svojim pravima.

Pouka se odnosi na svakog učesnika u postupku, a ne samo na osumnjičenog, odnosno optuženog. Sud, tužilac i drugi organi koji učestvuju u postupku, cijene u svakom konkretnom slučaju, da li bi navedene osobe mogle zbog neznanja izgubiti određena prava ili propustiti preduzeti određene radnje. Data pouka se mora zabilježiti. Propust u davanju pouke se uzima kao relativno bitna povreda odredaba krivičnog postupka i predstavlja razlog za ulaganje žalbe.

Što se tiče pružanja besplatne pravne pomoći u nekrivičnim predmetima, konkretno u upravnom postupku je osigurana kroz osnovna načela Zakona o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09), odnosno kroz načelo pružanja pomoći neukoj stranci, a koje podrazumijeva obavezu organa koji vodi upravni postupak da se stara u toku postupka, da neznanje i neukost stranke i drugih lica koja učestvuju u postupku ne bude na štetu prava koja im po zakonu pripadaju.U tom smislu, službeno lice koje vodi postupak, dužno je po potrebi upozoriti stranku na njena prava u postupku i da joj ukaže na pravne posljedice njene radnje i propuštanja neke radnje u postupku, kao i o pravima iz materijalno-pravnih propisa.

Na ovaj način uređeno je navedeno pitanje na nivou BiH, u entitetima i BD.

95. Kako je osiguran pristup besplatnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima? Može li se besplatna pravna pomoć dobiti i u građanskim predmetima? Molimo da navedete pojedinosti o kriterijima za primanje pravne pomoći u građanskim stvarima.

Kada je riječ o besplatnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima, ista se osigurava kroz odredbu Zakona o krivičnom postupku koja reguliše u kojim slučajevima se osumnjičenom ili optuženom mora postaviti branilac, kao i kroz postupak postavljanja branioca zbog slabog imovnog stanja.

ZKP-om je propisano da kada ne postoje uslovi za obaveznu odbranu, a osumnjičeni ili optuženi ne može sam snositi troškove odbrane odnosno branioca, sud mu na njegov zahtjev postavlja branioca pod alternativnim uslovima:

- da se postupak vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna ili
- ako to zahtijevaju interesi pravičnosti, bez obzira na propisanu kaznu.

Zahtjev za postavljanje branioca se može postaviti u toku cijelog krivičnog postupka.

Pri ocjeni da li osumnjičeni ili optuženi može ili ne može sam snositi troškove odbrane, uzimaju se u obzir njegovi prihodi i rashodi, te visina troškova odbrane.

Cilj ovih odredbi je da se osumnjičeni, odnosno optuženi, koji nema sredstava za plaćanje branioca, ne dovede samo zbog toga u nepovoljniji položaj od imućnijeg osumnjičenog, odnosno optuženog, ali samo pod propisanim uslovima.

Po sadržini, odbrana postavljenog advokata ne bi smjela da se razlikuje od odbrane advokata koga je uzeo osumnjičeni ili optuženi. Nije dovoljno da osumnjičeni ili optuženi samo ima branioca već treba da ima aktivnog i sposobnog branioca koji će stvarno vršiti svoju dužnost, čija odbrana nije površna.

Troškovi postavljenog branioca osiguravaju se iz sredstava suda koji vodi krivični postupak.

Strategijom za reformu sektora pravde BiH, predviđeno je osiguranje sistema besplatne pravne pomoći u krivičnim i u građanskim stvarima, donošenjem okvirnog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Programom rada Ministarstva pravde BiH za 2011. godinu, planirano je da se nacrt okvirnog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći dostavi Vijeću ministara BiH do kraja 2011. godine.

Zakoni o besplatnoj pravnoj pomoći usvojeni su u RS, BD, Zeničko-dobojskom, Tuzlanskom i Zapadno-hercegovačkom kantonu.

U RS osnovan je Centar za pružanje besplatne pravne pomoći u sastavu Ministarstva pravde RS, te područni centri u sjedištu okružnih sudova.

Besplatna pravna pomoć ostvaruje se kao pravo na pravnu pomoć u sastavljanju svih vrsta pismena, zastupanje na sudu, sačinjavanje apelacija i pravnu pomoć u postupcima mirnog rješavanja sporova (medijacija). Sva lica, bez obzira na socijalni status, imaju pravo na pravni savjet i pravo na opće informacije o pravima i obavezama.

Na ovaj način je ovo pitanje riješeno u državnom, entitetskom i krivičnom zakonodavstvu BD.

96. Kako se postavljaju branitelji u slučajevima kada se njihove naknade isplaćuju putem sistema pravne pomoći? Da li oni imaju pravo na naknadu u skladu s uobičajenim advokatskim tarifama?

Kada se radi o obaveznoj odbrani, odnosno postavljanju branioca po službenoj dužnosti, u određenom stadiju postupka branilac mora biti postavljen, bilo angažovanjem od strane osumnjičenog ili optuženog, bilo po službenoj dužnosti.

Za branioca se može postaviti advokat pod uslovima koji su propisani entitetskim zakonima o advokaturi. Lice koje nije advokat ne može biti uzeto za branioca ni onda kada ima stručnu spremu ili uživa povjerenje osumnjičenog ili optuženog.

Pred Sudom BiH branioci se postavljaju pod uslovima i u skladu sa ZKP BiH, Zakonom o Sudu BiH i Poslovnikom o radu Suda BiH. U skladu sa Zakonom o Sudu BiH, pred Sudom BiH u predmetima Odjela I i Odjela II, za branioca se može postaviti advokat koji ispunjava dodatne uslove stručnosti i znanja neophodne za postupanje pred ovim sudom, propisane „Dodatnim pravilima“ koje je usvojila Opća sjednica Suda 2005. godine. Osumnjičenom ili optuženom, koji u slučaju obavezne odbrane, sam ne izabere branioca, postavlja se branilac po službenoj dužnosti.

Branioca, zavisno od faze postupka, postavlja sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno predsjednik vijeća i to nakon što je osumnjičenom ili optuženom prvo pružena prilika da sa predočene liste izabere branioca.

Branioca maloljetniku postavlja sudija za maloljetnike.

U svim slučajevima obavezne odbrane branioca može izabrati sam osumnjičeni ili optuženi, a ako to ne učini, sud mu je dužan postaviti branioca po službenoj dužnosti.U tom slučaju, osumnjičeni ili optuženi se prvo poziva da sam izabere branioca sa predočene liste, a ukoliko osumnjičeni ili optuženi sam ne izabere branioca sa predočene liste, branioca mu postavlja sud redoslijedom sa liste advokata.

Zahtjev za postavljanje branioca u slučaju slabog imovnog stanja se može podnijeti u toku cijelog krivičnog postupka. Zahtjev se evidentira u spisu.

Što se tiče pitanja da li branioci kojima se naknada isplaćuje putem sistema pravne pomoći, imaju pravo na naknadu u skladu s uobičajenim advokatskim tarifama, ističemo da je njihova naknada uređena posebnim propisom, kako je to predviđeno članom 192. ZKP-a BiH.

Odlukom o naknadi troškova krivičnog postupka prema ZKP-u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 44/05), donesenom od strane Vijeća ministara BiH, u skladu sa članom 192. ZKP-a BiH, regulisana je isplata naknade troškova branioca osumnjičenom ili optuženom. Članovima od 28 do 37 Odluke, precizirano je koliko se plaćaju pojedine advokatske usluge (nagrada) i nužni izdaci branioca po službenoj dužnosti.

97. Što se tiče prava na odbranu, molimo dostavite podatke o tome kako su slijedeća prava zajamčena u zakonodavnom i praktičnom smislu. (Molimo da navedete informacije o izdvajanju sredstava i institucionalnom okviru koji je uspostavljen kako bi se olakšalo ostvarivanje ovih prava).

a) pravo optuženog da u najkraćem roku i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe podignute protiv njega

ZKP-ima propisana su prava osumnjičenog ili optuženog i regulisano pitanje prava optuženog da u najkraćem roku i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega.

Osumnjičeni već na prvom ispitivanju mora biti obaviješten o djelu za koje se tereti i o osnovama sumnje protiv njega. Pomenuto pravo osumnjičenog nalazi se na listi minimalnih prava odbrane, koja ima svako ko je osumnjičen za krivično djelo. Ovo pravo, kao i neka druga prava predstavljaju minimum procesnih garancija koje se moraju pružiti osobi kako bi se moglo govoriti o „pravičnom postupku“.

Prema zakonskoj odredbi radi se o dvostrukom obavještenju: o djelu za koje se tereti i o osnovama sumnje protiv njega. Obavještenje o djelu za koje se tereti je obavještenje, kako o činjeničnom opisu, tako i o zakonskom opisu onoga što se osumnjičenom stavlja na teret. Obavještenje o osnovama sumnje je obavještenje o činjenicama i dokazima na kojima se zasniva sumnja da je osoba izvršila krivično djelo koje joj se stavlja na teret. Uzima se, pritom, da to nije obavještenje o sadržaju prikupljenih dokaza, jer se pribavljeni dokazi navode kao izvori saznanja i podataka o osnovama sumnje.

Obavještavanje o djelu i osnovama optužbe mora biti na maternjem jeziku osumnjičene osobe ili na jeziku koji razumije. Da bi osumnjičeni, odnosno optuženi mogao realizovati svoje pravo na odbranu nije dovoljno da bude obaviješten o djelu za koje se tereti i o osnovama sumnje protiv njega. Potrebno je omogućiti osumnjičenom, odnosno optuženom da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist. Dakle, prethodno opisana prava osumnjičene, odnosno optužene osobe ne bi bila potpuna kad zakon ne bi predvidio mogućnost izjašnjavanja o svim činjenicama i dokazima *in peius* i iznošenja svih činjenica i dokaza *in favorem*.

b) pravo na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava u sudu

Pravo na besplatnu pomoć tumača ako osumnjičeni ili optuženi ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava u sudu, regulisano je odredbom ZKP-a, koja uređuje jezik i pismo.

Iz zakonskih odredbi proizilazi da se krivični postupak vodi na jednom od službenih jezika i pisama u BiH, a osumnjičeni ili optuženi, kao i svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti sa maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju.

Organ koji vodi krivični postupak dužan je učesnike u krivičnom postupku upoznati sa pravom na upotrebu svog jezika. Ova obaveza postoji u toku cijelog krivičnog postupka. Upozorenje o pravu na upotrebu svog jezika mora se unijeti u zapisnik o ispitivanju. Upozorenje mora biti jasno i razumljivo i mora se dati prije prvog ispitivanja. Izjava učesnika na datu pouku mora biti unesena u zapisnik. Ako je na glavnom pretresu uskraćeno pravo upotrebe svog jezika i praćenja toka glavnog pretresa na svom jeziku, to je razlog za pobijanje presude zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka.

Učesnik u postupku može se odreći prava na upotrebu svog jezika što se mora unijeti u zapisnik, ali date izjave se ne mogu mijenjati, odnosno jezik na kome se vodi krivični postupak.

Ako osoba ne razumije jedan od službenih jezika u BiH, osigurat će mu se usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala od strane sudskog tumača. Pomoć prevodioca treba da bude takva da omogući optuženom da se upozna sa optužbom protiv njega i da se od nje odbrani, tako što će biti u mogućnosti da pred sudom predstavi svoju verziju događaja. Osumnjičenom, odnosno optuženom koji ne zna jezik koji je u službenoj upotrebi ili ga ne poznaje dobro, mora se osigurati sudski tumač i tako omogućiti da već prilikom prvog ispitivanja, ali i kasnije prati tok postupka na jeziku koji razumije. Ako jezik koji je u službenoj upotrebi nije i jezik osumnjičenog, odnosno optuženog, onda se osigurava prevođenje. Prije prvog ispitivanja o samoj krivičnoj stvari treba osobu koja se ispituje poučiti o njenom pravu na prevođenje. Prevođenje obavlja sudski tumač. Troškovi prevođenja isplaćuju se unaprijed iz budžetskih sredstava i ostaju na teretu tih sredstava, bez obzira ko je po konačnoj odluci Suda dužan da snosi troškove krivičnog postupka.

c) pravo optuženog da ima odgovarajuće vrijeme i uslove za pripremu svoje odbrane

Pravo optuženog da ima odgovarajuće vrijeme i uslove za pripremu svoje odbrane regulisano je odredbom ZKP-a koja propisuje da se osumnjičenom ili optuženom mora osigurati dovoljno vremena za pripremanje odbrane. Ono se određuje u svakom konkretnom slučaju u zavisnosti od složenosti predmeta i ličnosti izvršioca.

ZKP insistira na osiguranju dovoljno vremena, kako osumnjičenom, tako i optuženom za pripremanje odbrane. Pomenuto zakonsko rješenje prihvata međunarodne standarde koji predviđaju da osoba kojoj se stavlja na teret izvršenje krivičnog djela ima pravo na odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremanje odbrane. Zbog toga se može zaključiti da se pomenuta zakonska odredba odnosi kako na vrijeme potrebno za pripremanje odbrane, tako i na mogućnosti za pripremanje odbrane. Posebno vrijeme za pripremanje odbrane predviđeno je samim zakonom. Kada je optuženom određen novi branilac, glavni pretres se odlaže, a novom braniocu ostavlja najmanje 15 dana za pripremanje odbrane ako se radi o krivičnom djelu za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža kazna. Ako vrijeme nije propisano, ono se određuje u svakom konkretnom slučaju u zavisnosti od složenosti predmeta i ličnosti izvršioca, vodeći pritom računa da kraće vrijeme za pripremanje odbrane neće nepovoljno uticati na pravedno suđenje.

d) pravo da se brani sam ili uz pomoć službenog branioca po vlastitom izboru

Pravo da se brani sam ili uz pomoć službenog branioca po svom ličnom izboru, regulisano je odredbom ZKP koja propisuje da osumnjičeni ili optuženi ima pravo braniti se sam ili uz stručnu pomoć branioca kojega sam izabere.

ZKP određuje položaj osumnjičenog, odnosno optuženog kao subjekta krivičnog postupka koji ima položaj stranke. Riječ je o načelu ostvarivanja prava na odbranu, a odbrana je pravo osumnjičenog, odnosno optuženog, a ne i njegova dužnost. O pravu na materijalnu odbranu (ili pravu da se brani sam), kao i o pravu na formalnu ili stručnu odbranu (da se brani uz pomoć branioca), govore ustavne odredbe, kao i odredbe međunarodnog prava. Pravo na materijalnu i formalnu odbranu osigurava se u toku cijelog krivičnog postupka. Pravo na materijalnu odbranu obuhvata sve procesne aktivnosti osumnjičenog, odnosno optuženog koje su zakonom dozvoljene i koje se odnose na pobijanje navoda optužbe. Može se ostvarivati usmeno ili pismeno, a njeni konkretniji oblici obuhvataju iznošenje činjenica *in favorem*, predlaganje dokaza, preduzimanje procesnih radnji, prisustvovanje procesnim radnjama ili upućivanje na propise koji su, takođe, *in favorem*. U ostvarivanju materijalne odbrane učestvuju i organi krivičnog postupka s obzirom da su sud, tužilac i drugi organi koji učestvuju u krivičnom postupku dužni sa jednakom pažnjom da ispituju i utvrđuju, kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje mu idu u korist. Uz formalnu odbranu veže se pravo osumnjičenog, odnosno optuženog: da slobodno izabere branioca, te da sa braniocem, bez obzira da li je na slobodi ili u pritvoru ima slobodnu komunikaciju, da branilac može prisustvovati njegovom ispitivanju, kao i da branilac može preduzimati procesne radnje i aktivno doprinositi ostvarenju prava na odbranu. Vršenje stručne odbrane ne isključuje pravo na vršenje materijalne odbrane. O pravu na branioca osumnjičeni odnosno optuženi se mora poučiti. Ovo pravo je moguće u toku cijelog krivičnog postupka. Za branioca se može uzeti samo advokat pod uslovima propisanim zakonom.

Pravo na materijalnu odbranu, kao i pravo na formalnu odbranu postoji već od trenutka lišenja slobode, odnosno od prvog ispitivanja.

Pravo da ispituje ili zahtjeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka odbrane pod istim uslovima kao i svjedoka optužbe regulisano je odredbama ZKP-a, u kojima je propisano da stranke i branilac imaju pravo pozivati svjedoke i izvoditi dokaze. Dozvoljeno je direktno, unakrsno i dodatno ispitivanje odnosno svjedoci se ispituju u okviru pravila o direktnom, unakrsnom i dodatnom ispitivanju. Dopušteno je ispitivanje svjedoka od stranke, odnosno branioca koji je pozvao svjedoka (direktno ispitivanje), zatim ispitivanje svjedoka od suprotne strane odnosno branioca (unakrsno ispitivanje) i dodatno ispitivanje svjedoka od strane stranke odnosno branioca koji ga je pozvao.

U dokaznom postupku, najvažnijem dijelu glavnog pretresa, određene su vrste i način preduzimanja procesnih radnji kojima se izvode dokazi i utvrđuju činjenice. Pozivanje svjedoka i izvođenje dokaza u smislu ove odredbe znači pozivanje predloženih svjedoka od strane suda i njihovo neposredno ispitivanje po pravilima utvrđenim zakonom od strane tužioca, optuženog i branioca, ali i suda. Svjedoke i druge dokaze na glavni pretres poziva sud, bez obzira ko je predložio izvođenje tih dokaza. Procesna radnja izvođenja dokaza u prvom redu je povjerena strankama i braniocu. Očigledno, dokazna inicijativa primarno je prenesena na stranke, dok je uloga suda neutralnija u odnosu na raniji sistem.

Praktično, svi dokazi se mogu svrstati u tri osnovne grupe: dokazi optužbe, dokazi odbrane i dokazi suda. Pored toga, zakon predviđa i dodatne dokaze stranaka, repliku, odnosno dokaze optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane proizašli izvođenjem dokaza odbrane i dupliku koja podrazumijeva dokaze odbrane kojima se pobijaju navodi optužbe iz replike (tzv. replika

na repliku). Bez obzira što se dokazi izvode po pravilima direktnog (glavnog), unakrsnog i dodatnog ispitivanja, pravo je suda da u svakom trenutku postavi pitanje svjedoku ili vještaku i očigledno, mada je teret dokazivanja iznesenih tvrdnji na strankama i braniocu i oni imaju dominantnu ulogu tokom dokaznog postupka, a uloga suda je u drugom planu.

Svi dokazi se izvode neposredno pred sudom i sudija, odnosno vijeće nema nikakva preduvjerenja u pogledu ishoda postupka, pa ne može steći uvjerenje o apriornoj krivici optuženog, što je siguran znak nepristrasnog suđenja.

Jedno od osnovnih prava osumnjičenog je pravo da ne iznosi svoju odbranu i da ne odgovara na postavljena pitanja, odnosno pravo na šutnju. Ako se ovo pravo garantuje u istrazi ne postoji ni jedan razlog da se isto pravo sužava ili oduzima u drugoj fazi krivičnog postupka, na glavnom pretresu. Zakon izričito zabranjuje da se od osumnjičenog i optuženog iznuđuje priznanje ili kakva druga izjava. Postojeća zakonska rješenja dopuštaju optuženom da izabere najpovoljniji način odbrane, da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist, a da nakon toga odbije da odgovara na postavljena pitanja bilo koje strane (tužilac, branilac, sud). Ukoliko optuženi želi iznijeti svoju odbranu na glavnom pretresu on će je iznijeti u okviru dokaza odbrane, u formi slobodnog izlaganja i izjašnjavanja o optužnici i dokazima optužbe, po pravilima o izvođenja dokaza predviđenim ovim zakonom. To znači da će branilac optuženog ispitivanje izvršiti po pravilima direktnog ispitivanja, a tužilac, saoptuženi i njihovi branioci po pravilima unakrsnog ispitivanja.

98. Dostavite informacije o izradi i provedbi zakona koji se odnose na slijedeće pravne koncepte:

a) načelo da se niko ne može krivično goniti za djelo koje, po domaćem ili međunarodnom pravu, u momentu počinjenja nije bio predviđeno kao krivično djelo

Član 3 KZ BiH (načelo zakonitosti) propisuje da se krivična djela i krivično-pravne sankcije propisuju samo zakonom i da se nikome ne može izreći kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje prije nego što je učinjeno nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

Odredbe entitetskih krivičnih zakona i KZ BD usklađene su s ovom odredbom. Načelo zakonitosti, obuhvata dva međusobno povezana sadržaja koji važe kao osnovni principi u uređivanju krivičnih djela i krivičnih sankcija i koji su suštinski elementi vladavine prava: zakonitost krivičnog djela, odnosno princip da presuda može biti zasnovana samo na normi (zakonu) koja je postojala u vrijeme kada se inkriminisano djelo dogodilo (*nullum crimen sine lege*), i zakonitost kazne, odnosno princip da se ne može izreći teža (nepovoljnija) kazna odnosno krivična sankcija od one koja se mogla primijeniti u vrijeme kada je krivično djelo učinjeno (*nulla poena sine lege*). Ovim se osigurava da građani mogu biti suđeni samo za djelo koje je, prije nego što je učinjeno, bilo predviđeno u zakonu, i drugo, da mogu biti kažnjeni samo kaznom koja je bila zakonom predviđena za to djelo. To je izuzetno značajna funkcija odredbe kojom se osiguravaju slobode i prava čovjeka, zaštita od samovoljnog gonjenja, presuđivanja i kažnjavanja. Značaj ovog principa uzdigao ga je na nivo ustavnog načela, kao i načela međunarodnog krivičnog prava. Ovo načelo je predviđeno i u Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovjeka iz 1948. godine (čl. 11. st. 2), kao i nekim drugim međunarodnim dokumentima. U tom smislu je sada i dopunjeno ovo načelo i u KZ BiH je navedeno i međunarodno pravo u kojem mogu biti predviđena krivična djela i za njih biti propisane kazne.

Načelo zakonitosti nalaže da:

- bića krivičnih djela moraju biti formulisana jasno i razumljivo, u svojoj cjelini određena tako da nedvosmisleno proizilazi osnov kažnjivosti, kako za onog koji primjenjuje zakon, tako i za onoga na koga se zakon primjenjuje,
- zakon mora stupiti na snagu prije nego što je krivično djelo učinjeno da bi se mogao primijeniti na učinioca *(nulum crimen sine lege praevie*),
- postoji zabrana stvaranja inkriminacija ili pooštravanja kazne putem analogije (*nulla poena sine lege stricta*),
- postoji zakonska određenost kazne (*nulla poena sine lege scripta*), koja mora biti određena bar relativno, odnosno po vrsti i u određenim okvirima,
- može biti izrečena zakonom predviđena kazna samo ako je bila propisana prije izvršenja krivičnog djela, osim ako nije u pitanju nova blaža kazna (*nulla poena sine lege praevie*).

Navedeni zahtjevi predstavljaju dijelove jedinstvenog načela zakonitosti i oni tek u svojoj ukupnosti i jedinstvu osiguravaju potpunu primjenu ovog načela, sveobuhvatno osiguranje zakonitosti na području krivičnog prava.

Od osnovnog pravila da se prema izvršiocima krivičnih djela primjenjuje krivični zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, postoji izuzetak definisan u članu 4. KZ BiH (identične su odredbe entitetskih krivičnih zakona i KZ BD). Ovaj član propisuje da ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za počinitelja. Dakle, ne samo da krivično zakonodavstvo u BiH zabranjuje određivanje teže kazne od one koja se primjenjivala u momentu kad je krivično djelo počineno (što je minimalni zahtjev koji prozlazi iz teksta Konvencije), već ono namjeće još strožiji standard, a to je standard obavezne primjene najblažeg zakona (sadržan u Međunarodnm paktu za zaštitu građanskih i političkih prava – čl. 15). Naime ovako definisan princip vremenskog važenja zakona koji obavezuje na primjenu najblažeg zakona od svih zakona koji su važili od vremena učinjenja pa do vremena suđenja, postavlja vrlo visok standard u pogledu principa zakonitosti i kao takav usaglašen je s najnovijom sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Važno je naglasiti, da je od principa zabrane retroaktivne primjene zakona i navedenog principa obavezne primjene najblažeg zakona, predviđen izuzetak u članu 4.a. KZ BiH u kome stoji da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica, za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno, predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Ova odredba direktno je preuzeta iz teksta odredbe člana 7.2. Evropske konvencije o ljudskim pravima i inkorporisana u tekst krivičnog zakona na državnom nivou.[16] Entiteti i BD nisu u krivične zakone ugradili odredbu člana 4.a. iz KZ BiH, međutim obzirom da se prema Ustavu BiH Evropska konvencija direktno primjenjuje u BiH i ima primat nad svim ostalim zakonima, nepostojanje odredbe identične članu 7.2. Konvencije (odnosno 4.a. KZ BiH) u entitetskim krivičnim zakonima nije od značaja kada je u pitanju izuzetak od principa zabrane retroaktvne primjene zakona. Član 7.2. Konvencije omogućava da se na izvršioce krivičnih djela primjenjuju krivično-pravne odredbe iz novog krivičnog zakonodavstva donesenog 2003. godine, što omogućuje Sudu BiH suđenje za krivična djela koja nisu bila propisana kao krivična djela u bivšem KZ SFRJ koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnih djela (kao što je zločin protiv čovječnosti), ali su bila krivična djela po međunarodnom pravu.

[16] Slična odredba takođe je sadržana i u članu 15. .2 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Ipak entiteti i BD na počinioce krivičnih djela ratnih zločina primjenjuju gotovo u pravilu Krivični zakon bivše SFRJ kao zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, dok se pred Sudom BiH primjenjuje gotovo u pravilu u novi KZ BiH uz određene izuzetke, osim ako novi zakon iz 2003. godine nije blaži za počinioca.

b) načelo da se ne smije se odrediti teža kazna od one koja se primjenjivala u momentu kad je krivično djelo počinjeno

c) srazmjernost kazne težini učinjenog krivičnog djela

U našem pravu prihvaćen je sistem relativno određenih kazni u kome je kazna za pojedino krivično djelo postavljena samo okvirno. To znači da odmjeravanje kazne spada u kompetencije suda koji u okviru datih granica odlučuje o visini kazne.

Opća pravila o odmjeravanju kazne se zasnivaju na načelu srazmjernosti između težine krivičnog djela i stepena učiniočeve krivice i same kazne.

Opća pravila zakon je dao samo u stavu (1) člana 48. KZ BiH, a pravila u stavovima (2) i (3) su dopunskog karaktera i odnose se na slučajeve odmjeravanja kazne kada je krivično djelo učinjeno u povratu i kada se za krivično djelo odmjerava novčana kazna.

Opća pravila su ona kojih se sud mora pridržavati prilikom odmjeravanja kazne u svim slučajevima.

Okolnosti odnosno kriteriji koje sud mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne su:

- granice (raspon) propisane kazne za određeno djelo,
- svrha kažnjavanja,
- okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili , manja (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a koje karakterišu učinjeno krivično djelo i učinioca.

Zakon predviđa posebna pravila dopunskog karaktera koja se odnose na odmjeravanje kazne počiniocu za krivično djelo počinjeno u povratu, pri čemu će sud posebno uzeti u obzir:

- je li novo djelo iste vrste kao i ranije djelo,
- da su oba djela učinjena iz istih pobuda,
- koliko je vremena proteklo od ranije osude.

Prilikom odlučivanja da li će povrat uzeti kao otežavajuću okolnost, zakon navodi odnos ranije učinjenog i novog krivičnog djela.

99. Navedite detalje o tome kako se pravo da se ne bude suđen ili kažnjen dvaput u krivičnom postupku za isto krivično djelo tumači u domaćem zakonu

Zabrana ponovnog suđenja u istoj krivičnoj stvari izražena je kroz načelo *,"Ne bis in idem,"* propisano članom 4. ZKP BiH.

Načelo *„Ne bis in idem„* obuhvata kumulativno dva uslova:

- da je krivični postupak već vođen protiv određene osobe i za određeno krivično djelo (misli se na konkretno djelo odnosno događaj zbog kojeg mu se sudi, a ne na krivično djelo propisano zakonom, jer bi u suprotnom tužilac mogao više puta da prekvalifikuje krivično djelo i pokreće postupke),
- da je donesena pravosnažna sudska odluka u tom krivičnom predmetu, odnosno da je stvar *res iudicata* (presuđena stvar), jer su stranke iscrpile sve redovne pravne lijekove ili su propustile zakonski rok za njihovo ulaganje.

Zabrana dvostrukog suđenja se odnosi na osobu i djelo za koje je bila suđena, tj. na osobu protiv koje je već bio vođen krivični postupak za određeno krivično djelo i za koje je donesena pravosnažna sudska odluka. Ovdje dolaze u obzir presude i rješenja kao sudske odluke koje stupaju na pravnu snagu. Na ovo načelo se može pozivati samo osoba na koju se ranija presuda odnosi, a ne i neka druga osoba koja nije bila obuhvaćena tom presudom.

100. Molimo da navedete detalje o tome kako su prava žrtava zločina osigurana u krivičnom postupku. Postoji li pravni propis o pravičnoj i primjerenoj naknadi za štetu koju su pretrpjele žrtve krivičnog djela?

ZKP BiH sadrži pojam oštećenog, definišući ga kao osobu kojoj je lično ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrjeđeno ili ugroženo.

ZKP BiH u članovima 213. stav (2) i 264. stav (3), upotrebljava izraz žrtva.U članu 213. stav (2), riječ je o odredbi koja obavezuje zdravstvene radnike, nastavnike, vaspitače, roditelje, staratelje, usvojitelje i druge osobe koje su ovlašćene ili dužne da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim licima, da vrše nadzor, odgajanje i vaspitanje maloljetnika, a koji saznaju ili ocijene da postoji sumnja da je maloljetno lice žrtva seksualnog, fizičkog ili nekog drugog zlostavljanja, da o toj sumnji odmah obavijesti ovlaštenu službenu osobu ili tužioca.

U članu 264.stav (3), riječ je odredbi koja u slučajevima počinjenja krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, isključuje mogućnost upotrebe pristanka žrtve u prilog odbrane optuženog.

Pojmovi ,"žrtve krivičnog djela," i ,"oštećeni," u pravnim diskusijama i općoj javnosti upotrebljavaju se u velikoj mjeri kao sinonimi.

KZ BiH takođe ne daje definiciju žrtve, ali iz definicije krivičnog djela trgovine ljudima vidljivo je da je žrtva osoba koja je upotrebom sile ili drugim oblicima prinude korištena za izvršenje ovog krivičnog djela.

Zaštita žrtve, indirektno je propisana Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka i to ako je riječ o ugroženom svjedoku, dakle o svjedoku koji je ozbiljno fizički i psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo, što ga čini izuzetno osjetljivim (žrtva-oštećeni). Mjere zaštite svjedoka podrazumjevaju osiguranje psihološke, socijalne i stručne pomoći, izmjenu reda izvođenja dokaza na glavnom pretresu u odnosu na pravila propisana ZKP BiH, svjedočenje putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka, kao i udaljavanje optuženog kada postoji opravdana bojazan da će prisustvo optuženog uticati na sposobnost svjedoka da svjedoči potpuno i tačno.

Ovo je posebno značajno zbog velikog broja svjedoka u krivičnim predmetima ratnih zločina, te se većina svjedoka na koje se primjenjuju mjere zaštite propisane zakonom, odnose upravo na ovu vrstu svjedoka. U većini situacija svjedoci u predmetima ratnih zločina su i sami žrtve ili članovi porodice žrtava ili nestalih osoba koje spadaju u rizičnu grupu ljudi podložnih emotivnim reakcijama tokom svjedočenja.

BiH je usvojila Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina, koja sadrži i dio pod nazivom: Zaštita i podrška žrtava i svjedoka, u kome je između ostalog istaknuta potreba za određenim vidom psihološke podrške svjedocima i žrtvama već u fazi istrage i prilikom davanja izjava.

Vijeće ministara BiH donijelo je Pravila o zaštiti žrtava trgovine ljudima državljana BiH, definišući pojam žrtve trgovine ljudima.

Za žrtve kriminala u BiH nije predviđena odšteta koja bi bila isplaćivana iz budžeta BiH, odnosno nije predviđena kao državna naknada.

ZKP BiH sadrži odredbe koje se tiču ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva koji se odnosi na naknadu štete, povrat stvari ili poništenje određenog pravnog posla. Rješavanje imovinsko-pravnog zahtjeva u krivičnom postupku predstavlja rješavanje građanske stvari istovremeno sa krivičnom stvari.

Opravdanje za ovakvu mogućnost da krivični sud istovremeno odlučuje i o krivičnoj i o građanskoj stvari zasniva se na njihovoj povezanosti (građanska stvar proističe iz krivičnog djela), potrebi ostvarenja principa ekonomičnosti i svrsiu skladu sasti i poboljšanju položaja oštećenog.

Oštećeni kome je krivičnim djelom nanijeta šteta, umjesto da tužbom pokrene parnični postupak protiv optuženog da bi tu štetu nadoknadio, može naknadu štete da ostvari i u krivičnom postupku, podnošenjem imovinsko-pravnog zahtjeva, dakle jednostavnije, jeftinije i brže.

Zahtjev se ne može podnijeti protiv trećih lica koja odgovaraju za štetu koju prouzrokuje optuženi ni u slijedećim slučajevima: 1) protiv preduzeća – koje odgovara za štetu koju prouzrokuje njegov radnik u radu ili u vezi sa radom (čl. 170. Zakona o obligacionim odnosima (ZOO)), 2) protiv roditelja - koji odgovaraju pod određenim uslovima za štetu koju prouzrokuju njihova djeca (čl. 165. i 168. ZOO), 3) protiv države – čiji su organi bili dužni da spriječe štetu uslijed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija (čl. 180. i 181. ZOO) i 4) protiv države - koja odgovara za štetu koju pričine službeno lice ili državni organi nepravilnim ili nezakonitim radom. Naknada štete od ovih trećih lica može se ostvariti samo u parnici. Jednim prijedlogom, u istom krivičnom postupku, imovinsko-pravni zahtjev se može odnositi i na naknadu štete i na povrat stvari i na poništaj određenog pravnog posla.

Dosuđenje imovinsko-pravnog zahtjeva u cjelini moguće je ukoliko su ispunjena dva uslova: da je sud izrekao presudu kojom se optuženi oglašava krivim i da podaci pružaju dovoljno osnova za presuđenje imovinsko-pravnog zahtjeva. Ukoliko sud donese neku drugu presudu (oslobađajuću ili presudu kojom se optužba odbija), zahtjev se ne može dosuditi. Smatra se da to nije moguće čak ni onda ako se sa dosuđenjem zahtjeva optuženi (protiv koga je optužba odbijena) saglasi, niti onda ako je optuženi zbog oslobađajuće presude zaista pretrpio neku nematerijalnu štetu „usljed narušavanja ugleda, straha od eventualno nepravedne osude i slično“. U oba slučaja razlog je formalan i jednostavan, imovinsko-pravni zahtjev se može dosuditi samo uz presudu kojom se optuženi oglašava krivim.

Ako sud ne donese osuđujuću, već oslobađajuću presudu, presudu kojom se optužba odbija ili rješenje o obustavljanju postupka, mora oštećenog sa imovinsko-pravnim zahtjevom da uputi na parnicu. Optuženi protiv koga je optužba odbijena ne može biti obavezan na isplatu imovinsko-pravnog zahtjeva oštećenom ni onda kada se sa tim saglasi.

101. Da li je utvrđeno da je BiH ikada prekršila član 6. Europske konvencije o ljudskim pravima? Ako jeste, navedite relevantne podatke?

BiH je prekršila član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Među prvim predmetima koje je Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) dostavio BiH najviše je bilo predmeta koji su se odnosili na neizvršenje presuda domaćih sudova koje se odnose na staru deviznu štednju i naknadu ratne štete. Od ukupno donesenih 16 presuda protiv BiH, četiri presude se odnose na utvrđenu povredu prava uslijed neizvršenja presuda redovnih sudova, a tri presude se odnose na problem neizvršenje odluka Doma za ljudska prava. Neizvršenje odluka domaćih sudova predstavlja povredu prava na pristup sudu jer se, prema dobro ustaljenoj praksi ESLJP, izvršavanje presude koju donese bilo koji sud mora smatrati kao sastavni dio “sudskog postupka” u svrhu člana 6. Konvencije.

Takođe, neizvršenje presude domaćeg suda za sobom obično povlači i povredu prava na imovinu (član 1. Protokola 1. uz Konvenciju), što je ESLJP u većini presuda donesenih protiv BiH koje se odnose na ovu problematiku i utvrdio.

Neizvršenje presuda redovnih sudova

Prva aplikacija koju je ESLJP dostavio BiH jeste aplikacija u slučaju Jeličić protiv BiH. U ovom slučaju aplikantica se žalila zato što presuda domaćeg suda od 26.11.1998. godine kojom se naređuje isplata stare devizne štednje u njenu korist nije bila izvršena[17.] Aplikantica je, prije podnošenja aplikacije ESLJP, bila podnijela prijavu Domu za ljudska prava[18] koji je 12.01.2000. godine donio odluku kojom je utvrdio kršenje člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju zbog neizvršenja presude od 26.11.1998. godine. Dom za ljudska prava je u svojoj odluci utvrdio da je za kršenje prava aplikantice odgovorna RS, kojoj je naložio da osigura potpuno izvršenje presude bez daljeg odlaganja. Međutim, unatoč ovakvoj odluci, aplikantica i dalje nije uspjevala ishoditi izvršenje presude kojom se naređuje isplata stare devizne štednje.

U ovom predmetu, ESLJP je najprije odlučivao o dopuštenosti aplikacije, odnosno da li je Dom za ljudska prava bio ili nije bio „međunarodno tijelo“ u skladu sa značenjem člana 35. stav 2 (b) Konvencije[19,] te da li je aplikantica prethodno iskoristila sve domaće pravne lijekove. U vezi s tim, ESLJP je aplikaciju proglasio dopuštenom zauzevši stav da se postupci pred Domom za ljudska prava, iako je Dom uspostavljen međunarodnim sporazumom, trebaju smatrati „domaćim“ pravnim lijekom u skladu sa značenjem člana 35. stav 1. Konvencije. Takođe, ESLJP je u ovoj odluci zauzeo stav da je aplikantica podnošenjem prijave Domu za ljudska prava ispoštovala uslov prethodnog iscrpljivanja domaćih efikasnih lijekova, te je naglasio da, u slučaju postojanja više pravnih lijekova (prijava Domu za ljudska prava i apelacija Ustavnom sudu BiH) koje može koristiti, pojedinac ima pravo da izabere pravni lijek koji odgovara njegovom osnovnom prigovoru, a kada se koristi jedan pravni lijek, nije potrebno koristiti i drugi pravni lijek koji u osnovi ima isti cilj. Ova odluka o dopuštenosti je izuzetno zanačajna jer je riješila dvojbe oko statusa bivšeg Doma za ljudska prava i pitanje efikasnih domaćih pravnih lijekova koje je potrebno koristiti na domaćem nivou prije ponošenja aplikacije Sudu.

U ovom predmetu ESLJP je donio presudu 31.10.2006. godine u kojoj je utvrdio povredu člana 6. Konvencije zbog neizvršenja domaće pravosnažne i izvršne presude kojom je aplikantici dosuđena stara devizna štednja, a u vezi s tom povredom utvrđena je i povreda prava na mirno uživanje imovine (član 1.Protokol 1.). U obrazloženju presude ESLJP je istakao da je situacija aplikantice u ovom slučaju značajno različita od većine štediša “stare” devizne štednje koji nisu dobili nikakvu presudu kojom se nalaže isplata njihovog novca, te da isplata dodijeljene sume domaćom presudom u ovom slučaju, čak i sa akumuliranim kamatama, ne bi mogla značajno opteretiti državu i rezultirati kolapsom njene privrede. U svakom slučaju, ESLJP je zaključio da aplikantica ne bi trebala biti spriječena u uživanju pozitivnog ishoda parnice zbog navodnih finansijskih teškoća koje ima država.

---

[17] Izvršavanje ovih presuda sprečavano je u RS od 03.05.1996. godine odlukama Vlade RS, a zatim i zakonskim propisima, uključujući i Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje („Službeni glasnik BiH“ br. 28/06 i 76/06).

[18] Dom za ljudska prava je sudsko tijelo uspostavljeno Aneksom VI Općeg okvirnog mirovnog sporazuma za BiH. Dom se sastojao od 14 članova. Četiri je člana imenovala FBiH, a dva RS. Ostalih osam članova je imenovao Komitet ministara VE. Dom za ljudska prava je djelovao do 31.12.2003. godine, a nakon tog datuma rješavanje predmeta koji su vođeni pred Domom za ljudska prava preuzela je, u tu svrhu posebno formirana, Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH.

[19]Član 35. stav 2(b). Konvencije glasi : 2. Sud ne postupa po pojedinačnoj predstavci podnijetoj na osnovu člana 34. koja je: b) u suštini istovjetna sa pitanjem koje je sud već razmatrao ili koja je već podni-jeta nekoj drugoj međunarodnoj instanci radi ispitivanja, odnosno rješavanja, a ne sadrži nove relevante činjenice.

ESLJP je takođe istakao da u slučaju kad postoje pravosnažne i izvršne sudske presude nije opravdano zakonom sprečavati njihovo izvršenje kao što je to učinjeno u slučaju aplikantice.

Nakon presude u slučaju Jeličić, ESLJP je donio još tri presude[20] protiv BiH u kojima je utvrdio povredu istih prava zbog neizvršenja presuda domaćih sudova kojima se nalaže isplata stare devizne štednje. Kako povreda prava utvrđena u ovim presudama otkriva postojanje strukturalnog problema u cijeloj BiH koji pogađa veći broj osoba, s obzirom da je u pitanju bilo sistematično zakonsko onemogućavanje izvršenja presuda koje se odnose na staru deviznu štednju, za BiH je nastala obaveza preduzimanja generalnih mjera u cilju otklanjanja povrede prava u odnosu na sve osobe koje su njome pogođene. Naime, članom 27. Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje bilo je propisano da izvršenje sudskih presuda koje imaju vjerovnici za račune stare devizne štednje također podliježe verifikaciji i primjeni odredaba ovog zakona kojim se uređuju otpis kamata, gotovinske isplate i emisija obveznica. Međutim, u cilju provođenja općih mjera nakon presude u slučaju Jeličić, izmijenjen je Zakon o izmirenju obveza po osnovu računa stare devizne štednje[21] na način da je iz teksta zakona izbačena odredba koja je onemogućavala izvršenje sudskih presuda. Slijedom toga, RSa i FBiH su započele sa sistematičnim izvršavanjem ovih presuda, te su do danas gotovo sve presude koje se odnose na isplatu stare devizne štednje u BiH izvršene. Na ovaj način BiH je uspjela otkloniti utvrđeni strukturalni problem koji je ESLJP prvi put ustanovio u presudi u slučaju Jeličić i na taj način odgovoriti obavezama iz te i ostalih ovakvih presuda ESLJP.

Međutim, kada je riječ o pitanju neizvršenja presuda domaćih sudova koje se odnose na naknadu ratne štete, problem je i dalje aktuelan. Naime, u vezi ove problematike ESLJP je 10.11.2009. godine donio presudu u predmetu Čolić i dr. protiv BiH u kojoj je utvrdio povredu člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju zbog neizvršenja pravosnažnih i izvršnih presuda domaćih sudova kojima je aplikantima dosuđena naknada ratne štete. Sud je presudom naložio BiH da osigura izvršenje domaćih presuda koje su razmatrane u predmetnom slučaju i da aplikantima isplati i naknadu nematerijalne štete.

U predmetu Čolić i dr., kao i u predmetu Jeličić, u relevantnom periodu je bilo na snazi zakonodavstvo koje je odgađalo izvršenje cijele kategorije konačnih presuda zbog obima javnog duga koji proizlazi iz konačnih i izvršnih presuda domaćih sudova. ESLJP je u presudi Čolić i dr. istakao da može postojati potreba da se jedan značajan broj tužbenih zahtjeva po osnovu ratne štete zamijeni općim planom za naknadu štete, ali da to nikako ne utiče na obavezu tužene države da izvrši presude koje su postale konačne prije izrade takvog plana. ESLJP je zaključio da ne postoje razlozi za odstupanje od jurisprudencije u predmetu Jeličić, s obzirom da konačne presude koje su razmatrane u predmetnom slučaju Čolić i dr.i nisu još u potpunosti izvršene, a takva je situacija u vrijeme donošenja presude trajala već više od četiri godine.

Na osnovu ove presude, za BiH je nastala obaveza rješavanja općeg problema zakonskog onemogućavanja izvršenja presuda koje se odnose na naknadu ratne štete u RS i na tzv. ratna potraživanja u FBiH.

---

[20] Vidjeti presude u slučaju Pejaković protiv BiH (presuda 18.12.2007. godine), Kudić protiv BiH (presuda od 09.12.2008. godine), Pralica protiv BiH (presuda od 06.01.2009. godine.)

[21] Vidjeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje („Službeni glasnik BiH“ broj 72/07).

Naime, u oba entiteta, zakonima o unutrašnjem dugu[22] propisano je da potraživanja koja se odnose na naknadu ratne štete, odnosno na tzv. ratna potraživanja, uključujući takva potraživanja koja su utvrđena i pravosnažnim presudama, predstavljaju unutrašnji dug, te je propisano da će se ova potraživanja izmiriti izdavanjem obveznica kroz duži vremenski period.

Slijedeći presudu u slučaju Čolić i dr., oba entiteta su sačinila akcione planove u kojima su predvidjeli mjere za rješenje ovog problema, uključujući i izmjenu relevantnog zakonodavstva, kako bi se omogućilo izvršenje ovakvih presuda domaćih sudova. Komitet ministara Vijeća Evrope će u narednom periodu ocjenjivati adekvatnost predloženih mjera za otklanjanje povrede prava utvrđene u presudi Čolić i dr. Ovdje je bitno istaći da je ovaj problem u RS daleko izraženiji, nego u FBiH, s obzirom na broj presuda i obim duga koji iz njih proizlazi. Pred ESLJP se trenutno vodi oko 123 postupka protiv BiH koja se odnose na identičnu problematiku koja je razmatrana u slučaju Čolić i dr., s tim da se svi ovi postupci odnose na neizvršenje presuda domaćih sudova u RS.

Neizvršenje odluka Doma za ljudska prava

Problem neizvršavanja odluka Doma za ljudska prava do danas je rezultirao donošenjem tri presude protiv BiH. Vodeći slučaj iz ove oblasti je slučaj Karanović protiv BiH. U predmetnom slučaju aplikant se žalio se da nije izvršena konačna odluka[23] koju je donio Dom za ljudska prava u njegovu korist. Naime, odlukom Doma za ljudska prava od 06.01.2003. godine utvrđeno je da je u slučaju podnosioca prijave postojala diskriminacija u uživanju prava na socijalnu zaštitu, zajamčenih članom 9. Međunarodnog ugovora o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. U vezi sa utvrđenom diskriminacijom, Dom za ljudska prava naložio je slijedeće:

„98. Dom nalazi potrebnim naložiti FBiH da do 10.07.2003. godine preduzme sve potrebne zakonske i administrativne mjere kako bi osiguralo da podnosioci prijave više ne budu diskriminisani u pogledu uživanja svojih prava na penzoju zajamčenih članom 9. Međunarodnog ugovora o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, posebno u usporedbi s onim penzionerima koji su ostali u FBiH tokom oružanog sukoba.

99. Dom dalje nalaže FBiH da svakom podnosiocu prijave isplati razliku između penzije koju bi primao prema Sporazumu o penzijama i iznosa kojibi taj podnosilac prijave dobivao od Fonda FBiH od dana podnošenja prijave Domu za ljudska prava, to jest. od 28.02.2002. do dana kada FBiH postupi u skladu sa pravnim lijekom navedenim u stavu 98.“

U ovom predmetu ESLJP je donio presudu 20.11.2007. godine u kojoj je ustanovio povrede člana 6. Konvencije zbog neizvršenja odluke Doma za ljudska prava donesene u korist aplikanta. ESLJP je u presudi istakao da imajući u vidu zakonske i administrativne propise koji su trenutno na snazi (posebno nedostatak usklađenosti legislative na entitetskom nivou, kao i nedostatak zakona na državnom nivou koji bi regulisali pitanje penzija), jedino moguće tumačenje tačke 98. odluke je da ona nalaže prelazak podnositelja zahtjeva iz Fonda RS u Fond FBiH. ESLJP je naglasio i da je prošlo više od četiri godine od kada je sporna odluka Doma za ljudska prava postala konačna, a aplikantu još nije omogućen prelazak u Fond FBiH (kako je naloženo tačkom 98. odluke Doma za ljudska prava) i još nije dobio punu naknadu (kako je naloženo tačkom 99. navedne odluke).

---

[22] Vidjeti Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ br. 63/04, 47/06 i 68/07) i Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 66/04, 49/05 i 35/05).

[23] Vidjeti odluku Doma za ljudska prava u predmetu Đoko Kličković i drugi, predmeti br. CH/02/8923, CH/02/8924 i CH/02/936. Odluka dostupna na http://www.hrc.ba/bosnian/home.htm.

ESLJP je, zbog utvrđene povrede prava, naložio BiH da omogući prelazak podnositelja zahtjeva u Fond za penzijsko osiguranje FBiH i da isplatiti aplikantu iznos od 2.000 eura na ime razlike u iznosu penzije, kao i iznos od 1.500 eura na ime nematerijalne štete. Takođe, ESLJP je u ovoj presudi istakao da postoji kršenje prava aplikanta zajamčenog članom 6. Konvencije u vezi sa propustom vlasti da otklone diskriminaciju iz penzijskog zakonodavstva bez obzira na odluku Doma za ljudska prava po tom pitanju, te da činjenično stanje otkriva postojanje nedostatka u domaćem pravnom sistemu koji se odražava na jednu kategoriju građana (tj. penzionera koji žive u FBiH koji su bili interno raseljeni na teritoriju RS tokom oružanog sukoba).

ESLJP je naglasio da činjenica da su svi oni potencijalni podnositelji zahtjeva predstavlja "prijetnju budućoj efikasnosti instrumenata Konvencije.

Na osnovu ove presude, za BiH je nastala/potvrđena obaveza poduzimanja generalnih mjera, a to je otklanjanje diskriminacije iz penzijskog zakonodavstva, kako je to ranije naloženo odlukom Doma za ljudska prava. U svrhu preduzimanja generalnih mjera, Vlada FBiH je u julu 2008. godine usvojila akcioni plan u cilju izvršenja presude Karanović protiv BiH kojim je, između ostaloga, predviđeno izvršenje ostalih odluka Doma za ljudska prava, Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu BIH, te Ustavnog suda BiH isplatom razlika između penzije koju aplikanti primaju u RS-u i one koju bi primali u FBiH. Takođe je predviđeno i pokretanje postupka izmjene Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, kako bi se povratnicima iz RS u FBiH, koji su korisnici penzija ostvarenih do aprila 1992. godine u SRBiH, omogućila isplata razlike između penzije koju primaju i one koju bi primali u FBiH, pod uslovom da je ta penzija veća. Međutim, predložene izmjene Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju do danas nisu usvojene, što znači da generalne mjere po osnovu presude u slučaju Karanović više od tri godine nakon donošenja presude, nisu provedene.

Upravo je navedeni propust preduzimanja generalnih mjera, odnosno zakonodavnih izmjena u cilju otklanjanja diskriminacije utvrđene odlukom Doma za ljudska prava, doveo i do najnovije presude protiv BiH u slučaju Šekerović i Pašalić protiv BiH koji je identičan slučaju Karanović. U ovoj presudi od 08.03.2011. godine, ESLJP je ustanovio povredu člana 6. Konvencije, člana 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju, te povredu člana14. u vezi sa navedenim pravima uslijed neizvršenja odluke Doma za ljudska prava i odluke Ustavnog suda BiH u kojima je ustanovljena diskriminacija aplikanata u uživanju prava na socijalnu zaštitu, zajamčenih članom 9. Međunarodnog ugovora o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. ESLJP se u ovom predmetu pozvao i na rješenje Ustavnog suda BiH o neprovođenju odluke Doma za ljudska prava[24] u slučaju aplikantice Pašalić i rješenje o neprovođenju odluke Ustavnog suda BiH[25] u slučaju aplikanta Šekerovića. U ovim rješenjima o neprovođenju odluke, Ustavni sud BiH je utvrdio da ranije odluke nisu provedene, te da je tužena strana (FBiH) bila dužna stvoriti pravnu osnovu kako bi aplikanti, kao i osobe u istoj ili sličnoj situaciji, ostvarili svoje pravo na penziju u FBiH. ESLJP je takođe istakao da tužena strana nije preduzela generalne mjere po presudi u slučaju Karanović, niti generalne mjere naložene ranije pomenutim rješenjima Ustavnog suda BiH. Kod ovakve situacije, s obzirom da tužena strana nije preduzela generalne mjere naložene odlukama domaćeg suda, Ustavnog suda BiH, ESLJP je naglasio da u budućim sličnim slučajevima nema osnova za odbacivanje aplikacija iz razloga što se aplikanti prethodno nisu žalili Ustavnom sudu BiH.

[24] Vidjeti Rješenje o neprovođenju odluke u predmetu br.CH/02/9364 od 13.12.2007. godine.
[25] Vidjeti Rješenje o neprovođenju odluke u predmetu br.CH/00/6413 od 13.10.2010. godine.

Ovakav stav ESLJP znači da sve osobe koje su u istoj situaciji kao aplikanti Šekerović i Pašalić (penzioneri koji žive u FBiH, koji su bili interno raseljeni na teritoriju RS tokom oružanog sukoba) mogu podnositi aplikacije ESLJP direktno, bez obaveze prethodnog iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova, odnosno bez obaveze prethodnog podnošenja apelacije Ustavnom sudu BiH.

U ovoj presudi, s obzirom da tužena strana nije iskoristila svoje pravo da sama izabere najpogodnije generalne mjere, niti je preduzela generalne mjere za izvršenje presude u slučaju Karanović protiv BiH, Sud je naložio BiH da u roku od šest mjeseci od dana konačnosti presude izmjeni relevantno zakonodavstvo kako bi se aplikantima i ostalima u istoj situaciji omogućilo da se prijave, ukoliko to žele, kod Federalnog penzionog fonda.

Presuda u ovom slučaju je očit primjer pasivnosti domaćih vlasti kada je riječ o izvršenju presuda ESLJP. Da je FBiH, kako je to bilo predviđeno akcionim planom, tokom protekle tri godine izmjenila penzijsko zakonodavstvo u smislu propisivanja isplate samo razlika u visini penzija penzionerima, povratnicima iz RS u FBiH, Federalni penzioni fond ne bio bio finansijski ugrožen u mjeri u kojoj je sada nakon presude u slučaju Šekerović i Pašalić u kojoj je naloženo da se svima u istoj situaciji, a takvih osoba ima oko 3.500, zakonski omogući da cjelokupnu penziju primaju od strane Federalnog penzionog fonda. Za nadati je se da će ovaj primjer natjerati domaće vlasti da shvate ozbiljnost obaveze provođenja presuda ESLJP, te da zauzmu proaktivan odnos prema preduzimanju generalnih mjera koje imaju za cilj da se u presudi utvrđena povreda prava otkloni u odnosu na sve u sličnoj situaciji.

Osim naprijed navedenih presuda, ESLJP je protiv BiH donio još jednu presudu u slučaju Milisavljević protiv BiH u kojoj je utvrdio povredu prava na pristup sudu i povredu prava na mirno uživanje imovine uslijed neizvršenja odluke Doma za ljudska prava donesene u korist aplikantice. Presuda u ovom slučaju je donesena 03.03.2009. godine, dakle, prije nešto više od dvije godine, a do danas domaće vlasti nisu izvršile individualnu mjeru koja proizlazi iz ove presude, a to je dodjela u vlasništvo aplikantici odgovarajućeg zamjenskog stana.

V - PRAVOSUDNA SARADNJA U GRAĐANSKIM STVARIMA

102. Molimo da navedete informacije o zakonskoj regulativi i drugim propisima kojima se uređuje oblast pravosudne saradnje u građanskim stvarima, odnosno pitanja međunarodne nadležnosti, priznanja, izvršenja, pristupa pravdi i pravnoj pomoći u građanskim i privrednim stvarima, uključujući porodično pravo. Objasnite stanje u BiH u pogledu poštivanja relevantnih međunarodnih konvencija.

Oblast pravosudne saradnje BiH sa drugim državama u građanskim stvarima je uređena odgovarajućim odredbama domaćeg zakonodavstva, te bilateralnih i multilateralnih međunarodnih ugovora.

Zakonodavstvo koje reguliše oblast pravosudne saradnje u građanskim predmetima su: odredbe koje se odnose na međunarodnu pravnu pomoć sadržane su u Zakonu o parničnom postupku, Zakonu o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određnim odnosima, Haška konvencija o građanskom postupku, Konvencija o olakšanju pristupa sudovima, Konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava i ugovori koje je preuzela BiH.

Odredbama odgovarajućih zakona o parničnom postupku regulisano je da će domaći sudovi pružati pravnu pomoć stranim sudovima na način kako je to predviđeno međunarodnim ugovorima, odnosno, u slučaju nepostojanja istih, pod uslovom reciprociteta. Navedeno pitanje je regulisano i odredbama odgovarajućih zakona o sudovima, koji regulišu nadležnost sudova za pružanje međunarodne pravne pomoći, te Zakonom o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima.

U pogledu međunarodnih ugovora, BiH je notifikacijom o sukcesiji međunarodnih ugovora bivše SFRJ preuzela 29. bilateralnih međunarodnih ugovora kojima se regulišu pitanja pružanja međunarodne pravne pomoći u građanskim stvarima, a sama je zaključila šest međunarodnih ugovora koji regulišu istu materiju. BiH je sa svim državama okruženja ugovorno regulisala pitanje ostvarivanja međunarodne pravne pomoći i saradnje u građanskim stvarima. U ovom trenutku BiH ima otvorene pregovore sa određenim brojem zemalja u cilju zaključenja bilateralnih međunarodnih ugovora.

Što se tiče pitanja multilateralnih međunarodnih ugovora, BiH je članica sedam konvencija iz građansko-pravne oblasti donesenih u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, te četiri konvencije donesene u okviru Ujedinjenih nacija. U toku je razmatranje određenog broja multilateralnih međunarodnih ugovora iz ove oblasti kojima bi BiH mogla pristupiti.

Na osnovu dosadašnje prakse u pogledu ostvarivanja međunarodne pravne saradnje u građanskim stvarima, sa većinom država sa kojima BiH ima zaključene međunarodne ugovore, a posebno sa zemljama u okruženju ostvaren je visok nivo saradnje. Kroz primjenu postojećih međunarodnih ugovora, posebno onih bilateralnih, te na osnovu prakse ostvarivanja međunarodne pravne pomoći u građanskim stvarima, Ministarstvo pravde BiH je iniciralo izmjene određenog broja postojećih bilateralnih međunarodnih ugovora u cilju unapređenja međunarodne pravne pomoći i ukupne saradnje između država.

S obzirom na činjenicu da je ostvarivanje međunarodne pravne pomoći i pravosudne saradnje u građanskim stvarima direktno vezano za ostvarivanje ličnih prava građana, kroz institute slobodnog pristupa sudovima i drugim organima, oslobađanja od obaveze osiguranja plaćanja troškova postupka, te priznavanja i izvršenja stranih sudskih odluka, BiH sa ostalim državama okruženja treba nastaviti unapređenje ukupne međunarodne pravne saradnje u građanskim i privrednim stvarima, kroz ugovorno regulisanje navedenih pitanja, odnosno kroz dodatno unapređenje već postojećih međunarodnih ugovora.

103. Kako se strane sudske odluke, posebno odluke iz država članica Evropske unije, u građanskim i privednim stvarima priznaju i izvršavaju? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Pitanje priznanja i izvršenja stranih sudskih odluka, te način priznanja i izvršenja istih regulisano je odredbama Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima („Službeni list RBiH“, br. broj 2/92 i 13/94), te se u skladu sa time primjenjuju odredbe članova od 86. do 96. ovog zakona. Za priznanja inostranih sudskih odluka najvažnija je Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju inostranih arbitražnih odluka, Ženevska konvencija, Evropska konvencija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži.

Što se tiče trenutne situacije u oblasti priznavanja i izvršenja stranih sudskih odluka primjetno je nekoliko tendencija:

- pitanje priznavanja i izvršenja stranih sudskih odluka dobiva sve više na značaju,
- povećanje broja bilateralnih i multilateralnih ugovora koji regulišu pitanje priznavanja i izvršenja stranih sudskih odluka,
- pravo koje reguliše ovu oblast postaje sve detaljnije i preciznije,
- što jednostavnije i liberalnije priznavanje stranih sudskih odluka.

Bilateralnim ugovorima pitanje priznanja i izvršenja stranih sudskih odluka u građanskim stvarima, regulisano je sa 30 zemalja. Predmetom priznanja i izvršenja pred sudovima u BiH, u skladu sa odredbama međunarodnih ugovora i zakona, mogu biti:

- sudske odluke,
- odluke vansudskih organa, koje su izjednačene sa sudskim odlukama.

U većini bilateralnih ugovora, pod sudskim odlukama koje mogu biti predmet priznanja i izvršenja, po pravilu se podrazumijevaju:

- odluke redovnih sudova u građanskim stvarima, uključujući lično i porodično pravo, te nasljeđivanje,
- odluke privrednih sudova, izuzev odluka o stečaju i likvidaciji,
- sudske nagodbe u građanskim stvarima,
- odluke sudova o imovinsko-pravnim zahtjevima u krivičnim predmetima.

Predmet priznanja i izvršenja je u nekim ugovorima, opredijeljen samom oblasti koju taj ugovor uređuje, npr. ugovori o priznanju i izvršenju stranih sudskih odluka o izdržavanju sa Austrijom i Belgijom, Ugovor sa Austrijom o uzajamnom pravnom saobraćaju iz 1954. godine (čl.31.) kojim je predviđeno priznavanje i izvršenje sudskih odluka u vezi sa nasljeđvanem pokretne zaostavštine, itd.

Odredbama Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima taksativno su nabrojani uslovi za priznavanje i izvršenje stranih sudskih odluka. U skladu sa odredbom člana 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima, za provođenje postupka priznanja i izvršenja strane sudske odluke, nadležan je kantonalni, odnosno okružni sud, na čijem području treba provesti taj postupak.

Zahtjeve za priznavanje strane sudske odluke stranke podnose lično sudu i isti ne idu preko centralnog organa veze pa za ove predmete ne postoje statistički podaci u Ministarstvu pravde BiH.

Uz zahtjev za priznanje izvršenja strane sudske odluke podnosi se original odluke ili ovjeren prepis i potrebno je priložiti i ovjeren prevod. Nadlažni organi za priznanje su okružni sudovi u RS, odnosno kantonalni sudovi u FBiH.

104. Postoje li posebni, pojednostavljeni postupci u vašoj zemlji za potraživanja i naplatu nespornih i malih potraživanja? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

U BiH postoje posebni, pojednostavljeni postupci za potraživanja i naplatu nespornih i malih potraživanja (sporovi male vrijednosti).

Sporovi male vrijednosti jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 3.000 KM, kao i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos od 3.000 KM, te sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos od 3.000 KM.

U ovom postupku žalba je dopuštena samo protiv odluke kojom se završava postupak i to u roku od 15 dana. Žalbeni razlozi su ograničeni na povredu odredbi parničnog postupka i pogrešnu primjenu materijalnog prava. Ostala rješenja protiv kojih je inače dopuštena posebna žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava. Ova se rješenja ne dostavljaju strankama, već se objavljuju na ročištu.

Pored posebnih postupaka, zakoni o parničnom postupku propisuju i niz rješenja koji pojednostavljuju postupak. Tako član 65. ZPP FBiH i ZPP RS-a, član 178. ZPP BD, te član 32. ZPP pred Sudom BiH predviđa da sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja (nedostavljanje odgovora na tužbu), te primiti na zapisnik nagodbu stranaka. U ovim slučajevima parnični postupak se okončava i bez provođenja glavne rasprave.

Na navedeni način sud može postupiti ne samo u fazi pripreme glavne rasprave već u toku cijelog postupka.

Tako stranke mogu zaključiti sudsku nagodbu u toku cijelog postupka. Sporazum stranaka o nagodbi se unosi u zapisnik i ima snagu izvršnog naslova. Sud u toku cijelog postupka, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu. Pored toga sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Sud najkasnije na pripremnom ročištu može predložiti strankama da spor riješe i u postupku medijacije, dok stranke mogu predložiti rješavanje spora u postupku medijacije sve do zaključenja glavne rasprave.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, odnosno ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud, bez daljeg raspravljanja, donosi presudu kojom u prvom slučaju usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja), odnosno u drugom slučaju presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

Zakoni o izvršnom postupku pred Sudom BiH, u entitetima i BD predviđaju mogućnost traženja izvršenja novčanog potraživanja, odnosno donošenja rješenja o izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave, a to je mjenica i ček, javna isprava, računi i izvodi iz poslovnih knjiga. U navedenim slučajevima nije potrebno da postojanje potraživanja prethodno bude utvrđeno u parničnom postupku. Ali, ukoliko se prigovorom na rješenje pobija odnosno osporava postojanje potraživanja, sud će odgoditi izvršenje i postupak nastaviti po odredbama parničnog postupka.

105. Kako se priznaju i izvršavaju strane odluke, posebno odluke iz država članica Evropske unije, u porodičnim predmetima (odnosno, zakonskom razdvajanju, razvodu, poništenju braka, roditeljskoj odgovornosti, obavezi izdržavanja)? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Zahtjevi iz inostranstva primaju se putem Ministarstva pravde BiH, kao centralnog organa veze.

Za regulisanje ovih odnosa posebnu važnost ima Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (stupio na snagu 01.01.1983. godine), Zakon o parničnom postupku RS i FBiH i Haška konvencija o zaštiti djece.

Kao najčešće zahtjeve iz inostranstva izdvajamo alimentacione zahtjeve po UN Konvenciji o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu, gdje se uvijek stranka iz jedne zemlje obraća nadležnom organu druge zemlje i ova komunikacija se odvija putem ministarstava pravde dviju država. Slična situacija je i po pitanju zahtjeva vezanih za vraćanje otete ili nezakonito zadržane djece od strane jednog roditelja, koji postupak se vodi saglasno odredbama Haške konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece.

Ovo su tipični slučajevi kada se stranka iz jedne države obraća organu druge države radi ostvarivanja svojih prava i ovi postupci, kao i svi postupci iz građansko-pravne oblasti se po pitanju komunikacije odvijaju nesmetano i u skladu sa odgovarajućim ugovorima. Procedura u BiH po zamolnicama stranih organa ili po zamolnicama lica iz inostranstva upućenim putem stranih organa provodi se po zakonima BiH.

Iste mogućnosti imaju stranci u BiH, kao i državljani BiH u inostranstvu. Veliki broj bilateralnih ugovora izjednačio je strance u postupanju po sudovima sa domaćim državljanima i dao im ista prava. Ovo su izričite odredbe ugovora, s tim što Konvencije Haške konferencije u svojoj ukupnosti također izjednačuju stranca sa domaćim državljaninom u postupku pred sudom.

Zahtjeve za priznavanje strane sudske odluke stranke podnose lično sudu i isti ne idu preko centralnog organa veze pa za ove predmete ne postoje statistički podaci u Ministarstvu pravde BiH.

106. Kako je u vašem zakonodavstvu riješen sukob nadležnosti i mjerodavno pravo kada je u pitanju međunarodni stečajni postupak? Kako se priznaju i izvršavaju strane odluke o insolventnosti? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Pitanje stečaja riješeno je enetiteskim zakonima o stečajnom postupku, koji cjelovito razmatraju pitanje stečaja i stečajnog postupka, obuhvatajući tu i posebno poglavlje koje reguliše međunarodni stečaj, odnosno stečaj sa elementom inostranosti.

Odredbama navedenih zakona utvrđeni su slučajevi u kojima postoji nadležnost sudova u BiH, zatim pretpostavke i postupak priznanja strane odluke o otvaranju stečajnog postupka, djelovanje priznanja strane odluke o otvaranju stečajnog postupka, odbijanje prijedloga za priznanje, te strana prinudna poravnanja i drugi stečajni postupci.

Priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka u slučaju međunarodnog stečaja se u skladu sa odredbama zakona o stečajnom postupku, te Kolizionog zakona, na koji upućuju odredbe zakona o stečajnom postupku, koje propisuju da se na priznanje stranih odluka o otvaranju stečajnog postupka na odgovarajući način primjenjuju opća pravila o priznanju stranih sudskih odluka, ukoliko samim zakonom nije drugačije predviđeno. Dakle, u postupku priznanja i izvršenja zakoni o stečajnom postupku su *lex specialis*.

107. Da li strane koje su uključene u parnični postupak u vašoj zemlji, a nisu prisutne, mogu tražiti pravnu pomoć u zemlji boravišta? Ako mogu, kako se ti zahtjevi primaju i rješavaju u vašoj zemlji? Da li stranke koje se nalaze u vašoj zemlji, a koje su uključene u parnični postupak u inostranstvu imaju istu mogućnost? Ako imaju, kako se ti zahtjevi predočavaju i potom prosljeđuju u inostranstvo? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Stranke uključene u parnični postupak u BiH, ako nisu prisutne mogu tražiti međunarodnu pravnu pomoć na način propisan zakonima BiH (parnični postupak) i međunarodnim ugovorima koji regulišu oblast pružanja međunarodne pravne pomoći u građanskim stvarima.

BiH je zaključila veliki broj bilateralnih ugovora kojim je regulisano ovo pitanje a istovremeno je članica svih ključnih multilateralnih ugovora iz ove oblasti, s tim što posebno izvdvajamo konvencije Haške konferencije kojih je članica i BiH.

U periodu od 01.01.2010. do 01.07.2011. godine zaprimljeno je 9.145 predmeta međunarodne pravne pomoći, od čega je 31 alimentacioni zahtjev i 2 međunarodne otmice djece.

108. Kako je u vašem zakonodavstvu riješen sukob zakona za ugovorne i neugovorne obaveze?

Odredbama člana 19. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima regulisano je da je za ugovor mjerodavno pravo koje su izabrale ugovorne strane, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugvorom nije drugačije određeno. Odredbama člana 20. zakona je taksativno navedeno u kojim situacijama se primjenjuje koje pravo.

109. Kako se strana sudska i vansudska pismena zaprimaju i uručuju? Kako se sudska i vansudska pismena vaše zemlje prosljeđuju kada se moraju uručiti u inostranstvu? Molimo da dostavite statističke podatke.

Dostavljanje stranih sudskih i vansudskih akata podrazumijeva međunarodnu pravnu pomoć u građanskim stvarima, odnosno pravnu pomoć koju organi jedne države pružaju organima druge države u građansko-pravnim odnosima sa inostranim elementom. Pravna pomoć obuhvata dostavljanje pismena i preduzimanje određenih procesnih radnji kao što je salušanje stranaka, svjedoka i drugih lica, vještačenje i izvođenje drugih dokaza, davanja obavještenja o propisima, dostavljanje izvoda iz matičnih knjiga i sl. Način komunikacije u postupku pružanja međunarodne pomoći može biti posredan i neposredan. Posredan način komunikacije je pravilo i predviđen je u skoro svim bilateralnim i multilateralnim ugovorima. Zahtjev za pružanje pravne pomoći u obliku zamolnice, a koji način je već prethodno opisan.

110. Kako su u vašem zakonodavstvu riješena pitanja nadležnosti, sukoba zakona, priznanja i izvršenja kada se radi o međunarodnim slučajevima sukcesije?

Pretpostavljamo da se misli na nasljeđivanje fizičkih lica. Prema propisima BiH za nasljeđivanje je mjerodavno pravo države čiji je državljanin bio ostavilac u vrijeme smrti.

Za raspravljanje nepokretne zaostavštine i državljana BiH i stranih državljana, kao i lica bez državljanstva, a koja se nalazi na teritoriji BiH, isključivo je nadležan sud u BiH. Ukoliko se nepokretna imovina državljanina BiH nalazi u inostranstvu nadležnost suda u BiH postoji samo ako po pravu države u kojoj se nalaze nekretnine nije nadležan organ strane države. Nadležnost suda u BiH za raspravljanje pokretne zaostavštine državljanina BiH postoji ukoliko se ta imovina nalazi u BiH ili ako, po pravu države u kojoj se takva pokretna imovina nalazi, nije nadležan strani organ, odnosno taj organ odbija da raspravlja zaostavštinu. U pogledu pokretne imovine stranog državljanina koja se nalazi u BiH, sud u BiH je nadležan ukoliko je i sud strane države nadležan da raspravlja o pokretnoj imovini državljana BiH.

111. Kako je u vašem zakonodavstvu riješen sukob zakona u predmetima razvoda i zakonskog razdvajanja?

Odredbama Kolizionog zakona propisano je da je za razvod braka mjerodavno pravo države čiji su državljani oba bračna druga u vrijeme podnošenja tužbe.

Ako su bračni drugovi državljani različitih država u vrijeme podnošenja tužbe za razvod braka mjerodavna su, kumulativno, prava obje države čiji su oni državljani.

Nadležnost suda u BiH postoji u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka i u slučajevima kada tuženi nema prebivalište na teritoriji BiH, ukoliko:

- su oba bračna druga državljani BiH,
- ako je tužilac državljanin BiH i ima prebivalište u BiH i
- ako su bračni drugovim imali svoje posljednje prebivalište u BiH, a tužilac u vrijeme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u BiH.

U sporovima za razvod braka nadležnost suda u BiH postoji i ako je tužilac državljanin BiH, a pravo države čiji bi sud bio nadležan ne predviđa institut razvoda braka.

U pogledu priznanja stranih sudskih odluka u bračnim sporovima, načinjena je iznimka u pogledu olakšanja uslova za priznanje stranih sudskih odluka, čak i kada postoji isključiva nadležnost suda u BiH.

Tako je propisano da ako tuženi traži priznanje strane sudske odluke koja je donesena u bračnom sporu, ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, isključiva nadležnost suda u BiH nije smetnja za priznanje strane odluke.

Dostavljanje pismena u građanskom postupku vrši se preko diplomatskih predstavništava, MVP-a i nadležnih sudova. Uslovljeno je postojanje međunarodnih sporazuma i ZPP-u RS (član 338.).

A) MEĐUNARODNE MULTILATERALNE KONVENCIJE U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA KOJE OBAVEZUJU BIH

Konvencije Vijeća Evrope

1) **Građanskopravna konvencija protiv korupcije**/Civil Law Convention on Corruption, Strazbourg, 04.11.1999. godine, stupila na snagu 01.11.2003. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.11.2003. godine, objava o ratifikaciji „Službeni glasnik BiH“, broj 36/01,
2) **Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj (međuteritorijalnoj) saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti**/European Outline Convention on Transfrontier (Interterritorial) Co-operation between Territorial Communities or Authorities, Madrid 21.05.1980. godine, stupila na snagu 22.12.1981. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 29.06.2008. godine, objava o ratifikaciji „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 2/08,
3) **Dopunski protokol uz Evropsku okvirnu konvenciju o prekograničnoj (međuteritorijalnoj) saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti**/Additional Protocol to the European Outline Convention on Transfrontier (Interterritorial) Co-operation between Territorial Communities or Authorities**,** Strazbourg, 09.11.1995. godine, stupio na snagu 01.12.1998. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 29.06.2008. godine, objava o ratifikaciji „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 2/08,
4) **Protokol broj 2 uz Evropsku okvirnu konvenciju o prekograničnoj (međuteritorijalnoj) saradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti**/Protocol No.2 to the European Outline Convention on Transfrontier (Interterritorial) Co-operation between Territorial Communities or Authorities**,** Strazbourg, 05.05.1998. godine, stupio na snagu 01.02.2001. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 29.06.2008. godine, objava o ratifikaciji „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 2/08.

Konvencije Ujedinjenih nacija

1) **Konvencija o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija**/Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations, Njujork, 13.02.1946. godine, stupila na snagu 14.12.1946 godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list FNRJ“, broj 20/50,
2) **Bečka konvencija o ugovornom pravu**/Vienna Convention on the Law of Treaties, Beč, 23.05.1969. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 30/72,
3) **Bečka konvencija o sukcesiji država u odnosu na ugovore**/Vienna Convention on Succession of States in respect of Treaties, Beč, 23.08.1978. godine, stupila na snagu 06.11.1996. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 1/80,
4) **Konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu**/Convention on the Recovery Abroad of Maintenance , Njujork,20.06.1956. godine, stupila na snagu 25.05.1957. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ – Dodatak, broj 2/60,
5) **Konvencija o privilegijama i imunitetima specijalizovanih ustanova**/Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies, Njujork, 21.11.1947. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni vijesnik Prezidijuma NS FNRJ“, broj 25/51,
6) **Protokol o arbitražnim klauzulama**/Protocol on Arbitration Clauses, Ženeva, 24.09.1923. godine, stupio na snagu 28.07.1924. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list FNRJ“, 4/59,

7) **Konvencija o izvršenju inostranih arbitražnih odluka**/Convention on the Execution of Foreign Arbitral Awards, Ženeva, 26.09.1927. godine, stupila na snagu 25.07.1929. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ – Dodatak, broj 4/59,
8) **Konvencija o priznanju i izvršenju inostranih arbitražnih odluka**/Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awars, Njujork, 10.06.1958. godine, stupila na snagu 07.06.1959. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen u „Službenom list SFRJ « Međunarodni ugovori, broj 11/81,[26]
9) **Evropska konvencija o međunarodnoj trgovinskoj arbitraži, sa Finalnim aktom**/European Convention on International Commercial Arnitral, Ženeva, 21.04.1961. godine, stupila na snagu 07.01.1964. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ - Dodatak, broj 12/63,
10) **Konvencija o pristanku na brak, o minimalnoj starosti za sklapanje braka i o registrovanju brakova**/Convention on Consent to Marriage, Minimum Age For Marriage and Registration of Marriages, Njujork, 10.12.1962. godine, stupila na snagu 09.12.1964. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“- Dodatak, broj 13/64,
11) **Bečka konvencija o diplomatskim odnosima, sa dodatnim protokolom**/Vienna Convention on Diplomatic Relations, Beč, 19.04.1961. godine, stupila na snagu 24.04.1961. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ – Dodatak, broj 2/64,
12) **Bečka konvencija o konzularnim odnosima**/Vienna Convention on Consular Relations, Beč, 24.04.1963. godine, stupila na snagu 19.03.1967. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ – Dodatak, broj 5/66,
13) **Konvencija o specijalnim misijama, sa Fakultativnim protokolom**/Convention on Special Missions, Njujork 08.12.1969. godine, stupila na snagu 21.06.1975. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 19/75.

<u>Konvencije Haške konferencije međunarodnog privatnog prava</u>

1) **Statut Haške konferencije međunarodnog privatnog prava**/Statut of the Hague Conference on Private International Law, Hag, 31.10.1951. godine, stupio na snagu 15.07.1955. godine, BiH potpisala 08.01.2001. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 07.06.2001. godine,
2) **Konvencija o građanskom sudskom postupku**/Convention on Civil Court Procedure, Hag, 17.07.1905. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službene novine“, broj 100/30,[27]
3) **Konvencija o građanskom postupku**/Convention on Civil Procedure, Hag, 01.03.1954. godine, stupila na snagu 12.04.1957. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ – Dodatak, broj 6/62,
4) **Konvencija o sukobima zakona u pogledu oblika testamentarnih odredaba**/Convention on the Conflicts of Laws relating to the Form of Testamentary Dispositions, Hag, 05.10.1961. godine, stupila na snagu 05.01.1964. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ – Dodatak, broj 10/62,

---

[26] Prema članu 7. stav (2) Konvencije o priznanju i izvršenju inostranih arbitražnih odluka iz 1958. godine, (Njujorška konvencija), Protokol o arbitražnim klauzulama iz 1923. godine i Konvencija o izvršenju inostranih arbitražnih odluka iz 1927. godine prestaju da proizvode pravno dejstvo između država ugovornica od dana kada i u kojoj mjeri one postanu obavezne po Njujorškoj konvenciji.

[27] Konvencija važi u odnosima BiH i članica Konvencije koje nisu članice kasnijih Haških konvencija o građanskom postupku.

5) **Konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava**/Convention Abolishing the Requirement of Legislation for Foreign Public Document, Hag, 05.10.1961. godine, 24.01.1965. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list FNRJ“ - Dodatak, broj 10/62,
6) **Konvencija o međunarodnom pristupu sudovima**/Convention on International Access to Justice, Hag, 25.10.1980. godine, stupila na snagu 01.03.1988. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 4/88,
7) **Konvencija o civilnim aspektima međunarodne otmice djece**/Convention on the Civil Aspect of International Child Abduction, Hag, 25.10.1980. godine, stupila na snagu 01.12.1983. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj7/91,
8) **Konvencija o dostavljanju u inostranstvu akata u građanskim i trgovinskim stvarima**/Convention on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil and Commercial Matters , Hag, 15.11.1965. godine, stupila na snagu 10.02.1969. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.02.2009. godine, odluka Predsjdništva BiH o ratifikaciji objavljena u „Službenom glasniku BiH“ – Međunarodni ugovori broj 12/08,
9) **Konvencija o pribavljanju u inostranstvu dokaza u građanskim i trgovinskim stvarima**/Convention on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters, Hag, 18.03.1970. godine, stupila na snagu 07.10.1972. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 15.08.2008. godine, odluka Predsjdništva BiH o ratifikaciji objavljena u „Službenom glasniku BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 12/08.

Ostale multilateralne konvencije

1) **Konvencija o izdavanju nekih izvoda iz matičnih knjiga namijenjenih inostranstvu**/Convention relative a la delivrance de certains extrais d actes de l etat civil destines al etranger, Pariz, 27.09.1956. godine, stupila na snagu 15.03.1958. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ – Dodatak, broj 9/67,
2) **Konvencija o izdavanju izvoda iz matičnih knjiga na više jezika**/Convention relative a la delivrance d extraits plurilingues d actes de l etat civil, Beč, 08.09.1976. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 8/91,[28]
3) **Konvencija o jednoobraznom zakonu o obliku međunarodnog testamenta** /Convention Providing a Uniform Law on the Form of an International Will, Vašington, 26.10.1973. godine, stupila na snagu 09.02.1978. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 3/78,
4) **Evropska konvencija o obavještenjima o stranom pravu, sa dodatnim protokolom**/European Convention on Information on Foreign Law, London, 07.06.1968. godine, stupila na snagu 17.12.1969. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ – Međunarodni ugovori, broj 7/91,
5) **Evropski sporazum o dostavljanju molbi za pravnu pomoć, Strazbourg 27.01.1977.** (Odluka o ratifikaciji donesena 05.01.2009. godine).

[28] Na osnovu člana 14. ova Konvencija stavlja van snage Konvenciju o izdavanju nekih izvoda iz matičnih knjiga namijenjenih inostranstvu od 27.09.1956. godine, između država u odnosu na koje je ova konvencija stupila na snagu.

B) BILATERALNI UGOVORI O PRAVNOJ POMOĆI U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA KOJI OBAVEZUJU BIH

Ugovori koje je notifikacijom o sukcesiji preuzela BiH

1) **Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između SFRJ i Demokratske Narodne Republike Alžir od 31.3.1982. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 2/83 i 10/84, a stupio je na snagu 20.12.1984. godine),
2) **Ugovor između FNRJ i Republike Austrije o uzajamnom pravnom saobraćaju od 16.12.1954. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ – Dodatak, broj 8/55, a stupio je na snagu 13.12.1955. godine),
3) **Sporazum između FNRJ i Republike Austrije o uzajamnom priznavanju i izvršenju odluka izabranih sudova i poravnanja zaključenih pred izabranim sudovima u trgovačkim stvarima od 18.03.1960. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ – Dodatak, broj 5/61, a stupio je na snagu 17.05.1960. godine),
4) **Sporazum između FNRJ i Republike Austrije o uzajamnom priznavanju i izvršavanju odluka o izdržavanju od 10.10.1961. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ – Dodatak, broj 2/63, a stupio je na snagu 25.12.1962. godine),
5) **Konvencija između SFRJ i Kraljevine Belgije o izdavanju izvoda iz matičnih knjiga i oslobađanju od legalizacije od 24.09.1971. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 55/72, a stupila je na snagu 01.12.1972. godine),
6) **Sporazum između SFRJ i Kraljevine Belgije o pravnoj pomoći u građanskim i tragovačkim stvarima od 24.09.1971. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 7/74, a stupio je na snagu 01.06.1972. godine),
7) **Konvencija između SFRJ i Kraljevine Belgije o priznanju i izvršenju sudskih odluka o izdržavanju od 12.12.1973. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 45/76, a stupila je na snagu 08.03.1976. godine),
8) **Ugovor između FNRJ i Narodne Republike Bugarske o uzajamnoj pravnoj pomoći od 23.03.1956. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 1/57, a stupio je na snagu 17.01.1957. godine),
9) **Ugovor između SFRJ i Čehoslovačke Socijalističke Republike o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 20.01.1964. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 13/64, a stupio je na snagu 02.08.1964. godine).[29]
10) **Sporazum između SFRJ i Francuske Republike o olakšanju primjene Haške konvencije o građanskom postupku od 01.03.1954. godine od 29.10.1969. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 21/71, a stupio je na snagu 01.01.1971. godine),
11) **Konvencija između SFRJ i Francuske Republike o izdavanju isprava o ličnom stanju i oslobođenju od legalizacije od 29.10.1969. godine – dio koji se odnosi na pravnu pomoć** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 3/71, a stupila je na snagu 01.11.1970. godine),
12) **Konvencija između Vlade SFRJ i Vlade Republike Francuske o nadležnosti i o zakonu koji se primjenjuje u oblasti ličnog i porodičnog prava od 18.05.1971. godine – dio koji se odnosi na pravnu pomoć** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 55/72, a stupila je na snagu 01.12.1972. godine),

[29] Napominjemo da su raspadom Čehoslovačke Socijalističke Republike nastale dvije nove države Država Republika Češka i Republika Slovačka, te se ovaj Ugovor sada odnosi i na ove dvije države.

13) **Konvencija između Vlade SFRJ i Vlade Francuske Republike o priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima od 18.05.1971. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 7/72, a stupila je na snagu 01.02.1972. godine),
14) **Konvencija između FNRJ i Kraljevine Grčke o uzajamnim pravnim odnosima od 18.06.1959. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 7/60, a stupila je na snagu 31.03.1960. godine),
15) **Sporazum između FNRJ i Kraljevine Grčke o uzajamnom priznavanju i izvršenju sudskih odluka od 18.06.1959. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 6/60, a stupio je na snagu 31.03.1960. godine),
16) **Ugovor o pravnoj i sudskoj saradnji između SFRJ i Republike Irak od 23.05.1986. godine (**Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ – Dodatak Međunarodni ugovori, broj 01/87, a stupio je na snagu 11.08.1987. godine),
17) **Sporazum između Jugoslavije i Irana o uzajamnom oslobađanju od davanja „CAUTIO IUDICATUM SOLVI“ pred jugoslovenskim i iranskim sudovima od 09. i 14.05.1956. godine – dio koji se odnosi na pravnu pomoć** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak broj 2/57, a stupio je na snagu 14.05.1956. godine),
18) **Konvencija između Kraljevine SHS i Italije o pravnoj i sudskoj zaštiti odnosnih državljana od 06.03.1922. godine – dio koji se odnosi na pravnu pomoć.** (Konvencija je objavljena u „Službenim novinama“, broj 42/31),[30]
19) **Konvencija između FNRJ i Italijanske Republike o uzajamnoj pravnoj pomoći u građanskim i upravnim stvarima od 03.12.1960. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak broj 5/63, a stupila je na snagu 20.01.1967. godine),
20) **Ugovor između SFRJ i Republike Kipar o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 19.09.1984. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ – Dodatak Međunarodni ugovori, broj 2/86, a stupio na snagu 15.02.1980. godine),
21) **Ugovor između SFRJ i Narodne Republike Mađarske o uzajamnom pravnom saobraćaju od 07.03.1968. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 3/68, a stupio je na snagu 18.01.1969. godine),
22) **Ugovor između SFRJ i Mongolske Narodne Republike o pružanju pravne pomoći u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 08.06.1981. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori broj 7/82, a stupio je na snagu 27.03.1983. godine),
23) **Sporazum između Jugoslavije i Norveške o recipročnom priznavanju diplomatsko-konzularne forme braka postignut razmjenom nota od 10.04. i 31.08.1957. godine – dio koji se odnosi na pravnu pomoć** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 6/58, a stupio je na snagu 31.08.1957. godine),
24) **Ugovor između FNRJ i Narodne Republike Poljske o pravnom saobraćaju u građanskim i krivičnim stvarima od 06.02.1960. godine** (Ugovor je objavljen u „Sužbenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 5/63, a stupio je na snagu 05.06.1963. godine),
25) **Konzularna konvencija između SIV**-a Skupštine SFRJ i Vlade Narodne Republike Poljske , potpisana u Varšavi 02.12.1982. godine, [31]

[30] Na snazi su ostali samo članovi od 13. do 16., shodno članu 26. Konvencije između FNRJ i Italije u uzajamnoj pravnoj pomoći u građanskim i upravnim stvarima od 03.12.1960. godine.
[31] Sukcesija završena.

26) **Ugovor između FNRJ i Rumunske Narodne Republike o pravnoj pomoći od 18.10.1960. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 8/61, a stupio je na snagu 01.10.1961. godine),[32]
27) **Ugovor između FNRJ i SSSR-a o pravnoj pomoći u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 24.02.1962. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 5/63, a stupio je na snagu 26.05.1963.godine),[33]
28) **Konvencija između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim od 03.07.1934. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenim novinama», broj 263/36, a stupila je na snagu 27.07.1937. godine),
29) **Konvencija između Kraljevine Jugoslavije i Velike Britanije o uređenju međusobne pomoći u vođenju postupka u građanskim i trgovačkim stvarima koje su u tečaju ili koje mogu biti u tečaju pred odnosnim sudskim vlastima od 27.02.1936. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenim novinama“, broj 116/37, a stupila je na snagu 18.08.1937. godine).

<u>Bilateralni ugovori koje je zaključila BiH</u>

1) **Sporazum između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, od 26.02.1996. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu RBiH“ - Međunarodni ugovori, broj 1/96),
2) **Sporazum između BiH i Republike Hrvatske o izmjeni Sporazuma između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 17.06.2002. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 11/05, primjenjuje se od dana potpisivanja),
3) **Ugovor između BiH i Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 24.02.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 11/05, stupio na snagu 09.02.2006 godine),
4) **Ugovor između BiH i Republike Srbije o izmjenama i dopunama Ugovora između BiH i Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima,**
5) **Ugovor između BiH i Republike Makedonije o uređenju međusobnih imovinsko-pravnih odnosa od 13.09.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 09/06; stupio na snagu 11.09.2006. godine),
6) **Ugovor između BiH i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 13.09.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 16/06; stupio na snagu 02.03.2007. godine),
7) **Konzularna konvencija između BiH i Republike Turske od 29.01.2002. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 06/05),
8) **Ugovor između BiH i Republike Turske o pravnoj pomoći u građanskim i privrednim stvarima od 16.02.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 12/05),
9) **Sporazum o sukcesiji bilateralnih ugovora između BiH i Poljske potpisan u Sarajevu 22.12.2006. godine, stupio na snagu 19.02.2008. godine,**
10) **Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između BiH i Crne Gore,**
11) **Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između BiH i Republike Slovenije.**

---

[32] Uz ovaj ugovor zaključen je i dodatni Protokol sastavljen 21.01.1972. godine, koji je objavljen je u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 4/73.

[33] Ruska Federacija je kao pravni nasljednik SSSR-a preuzela ovaj Ugovor. Ukrajina i Bjelorusija su izričito potvrdile preuzimanje ovog Ugovora, dok su druge države koje su nastale na prostoru bivšeg SSSR-a to učinile prešutno. Upitna je primjena ovog ugovora o odnosu na Estoniju, Letoniju i Litvaniju.

VI - PRAVOSUDNA SARADNJA U KRIVIČNIM STVARIMA

112. Da li strane koje su uključene u krivični postupak u vašoj zemlji, a nisu prisutne, mogu tražiti pravnu pomoć u zemlju boravišta? Ako mogu, kako se ti zahtjevi primaju i rješavaju u vašoj zemlji? Da li stranke koje se nalaze u vašoj zemlji, a koje su uključene u postupak u inostranstvu imaju istu mogućnost? Ako imaju, kako se ti zahtjevi predočavaju i potom prosljeđuju u inostranstvo? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Na stranke koje su uključene u krivični postupak, a nisu prisutne u BiH, primjenjuje se postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Postupak se provodi u skladu sa međunarodnim ugovorima kojih je BiH potpisnica, a prvenstveno u skladu sa Evropskom konvencijom o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i njenim protokolima, Evropskom konvencijom o ekstradiciji, sa protokolima, Evropskom konvencijom o transferu krivičnih postupaka i Evropskom konvencijom o transferu osuđenih, te niza bilateralnih ugovora koji regulišu krivično-pravnu oblast.

BiH je članica svih ključnih multilatralnih ugovora koji regulišu krivično-pravnu oblast.

Svi zahtjevi za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima podnose se u pisanoj formi i u drugu državu prosljeđuju putem Ministarstva pravde BiH, kao centralnog organa veze. Ista situacija je kada zahtjevi dolaze iz inostranstva. Zahtjevi za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima mogu podnijeti samo nadležni organi, a to su u pravilu sudovi i tužilaštva. Zahtjevi okrivljenih i drugih subjekata koji učestvuju u postupku (oštećeni, svjedoci, vještaci i sl.) podnose se takođe putem nadležnog organa (suda i tužilaštva) države moliteljice. Pravilo je da sve zahtjeve koji se prosljeđuju iz BiH u drugu državu prosljeđuju nadležni sudovi i tužilaštva i iste upućuju putem Ministarstva pravde BiH. Ovo je uobičajna praksa sa svim državama i u ovom dijelu ne postoje sporna pitanja.

Postoje određeni izuzeci kada se okrivljeni ili osuđeni, kao stranka u postupku mogu direktno obratiti organu druge države. Ti slučajevi su uređeni međunarodnim ugovorima, pa se tako u skladu sa odredbama Evropske konvencije o transferu osuđenih lica, osuđeno lice može obratiti direktno nadležnom organu države u kojoj je osuđen, kao i Ministarstvu pravde države čiji je državljanin i gdje je imao prebivalište prije suđenja.

Međunarodna pravna pomoć je uređena bilateralnim i multilateralnim ugovorima, koji se u cijelosti poštuje i ova pomoć je u dosadašnjem toku ocjenjivanja uvijek pozitivno ocijenjena.

U određenim slučajevima krivični postupci se mogu ustupiti i drugoj državi u odnosu na lica koja se zateknu u toj državi, ali se to ne vrši po zahtjevu osumnjičenih, već po zahtjevu nadležnog tužilaštva ili suda, zavisno od faze u kojoj se krivični postupak nalazi.

Broj predmeta međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima 01.01.2010. - 01.07.2010.:

Krivična djela ratnog zločina	193
Krivična djela pranja novca	10
Krivična djela korupcije	9
Krivična djela organizovanog kriminala	63
Krivična djela kibernetičkg kriminala	2
Krivična djela povrede autorskih prava	12
Krivična djela trgovine ljudima	33
Krivična djela proizvodnje i trgovine drogom	309
Krivična djela nasilja nad djecom	81
Krivična djela nasilja nad ženama	58
Ostala krivična djela	6187

113. Molimo dostavite podatke o zakonskoj regulativi i drugim propisima kojima se uređuje ova oblast i njihovu usklađenost sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Pravosudna saradnja u krivičnim stvarima je uređena Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, koji je stupio na snagu 15.07.2009. godine i u cijelosti je usaglašen sa konvencijama Vijeća Evrope koje reguliše krivično-pravnu materiju.

Navedeni zakon reguliše samo unutrašnju proceduru u BiH u postupcima pružanja međunarodne pravne pomoći, dok se postupak ove pomoći i saradnje sa inostranstvom odvija u skladu sa međunarodnim ugovorima, koji regulišu ovu oblast, pa je tim ugovorima propisana i ukupna procedura u komunikaciji i između nadležnih organa dviju država.

Ova komunikacija se odvija putem centralnih organa veze, ministarstava pravde, a u hitnim slučajevima putem Interpola, s tim da nije isključen i diplomatksi put komuniciranja.

Da bi pojasnili način postupanja navodimo da se ova pomoć pruža npr sa SR Njemačkom, Austrijom i drugim državama, na isti način kako te države šalju svoje zamolnice ili na isti način kako postupaju po zamolnicama BiH. Uvijek se slijedi postupak, forma i način komuniciranja propisan međunarodnim ugovorom. Iz prednjeg proizilazi da je osnov za pružanje i traženje međunarodne pravne pomoći sadržan u međunarodnim ugovorima koji regulišu ovu materiju i u Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

114. Koje se vrste stranih sudskih odluka u krivičnim stvarima priznaju i izvršavaju i koji je postupak za priznavanje i izvršenje?

Strane sudske odluke u krivičnim stvarima se priznaju i izvršavaju u BiH ukoliko iste podrazumijevaju pravosnažnu izrečenu kaznu zatvora ili drugu mjeru koja predstavlja lišenje slobode, kao i uslovnu osudu, nad kojom je potrebno preuzeti nadzor za vrijeme provjeravanja. Priznanje i izvršenje strane sudske presude se vrši u skladu sa međunarodnim ugovorima, a prvenstveno u skladu sa Evropskom konvencijom o transferu osuđenih lica.

Postupak priznanja strane sudske odluke u BiH je uređen Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (poglavlje VII i VIII).

Pored navedenog, strane sudske odluke u krivičnim stvarima se sa državama okruženja (državama bivše SFRJ) priznaju i izvršavaju u skladu sa bilateralnim ugovorima, koje je BiH zaključila sa ovim državama.

Osuđeno lice može samo podnijeti molbu da kaznu izdržava u državi svog državljanstva, umjesto u državi presuđenja. Postupak po njegovoj molbi u BiH se sastoji u tome što nadležni sud prvo priznaje stranu presudu, ne odlučuju o meritumu, ali izriče kaznu u skladu sa domaćim zakonodavstvom. Kazna u svakom slučaju ne može biti veća od one koja je izrečena u državi presuđenja. Prvenstveno se izvršavaju kazne zatvora, a bilateralni ugovori dozvoljavaju izvršenja i mjera sigurnosti.

U odnosu na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju zaključen je ugovor o izmjenama i dopunama ranijih ugovora, koji regulišu ovu oblast, pa su ove izmjene dale mogućnost da se izrečena kazna može izvršiti u drugoj državi i mimo saglasnosti osuđenog lica, ako je to lice prebjeglo iz države izricanja kazne u državu svoga državljanstva, a ta ga država ne može izručiti zbog njegovog državljanstva.

Izmjene i dopune ovih ugovora su omogućile da preko 200 osuđenih, koji su prebjegli u drugu državu da bi izbjegli kaznu, budu privedeni pravdi.

115. Kako se strana sudska pismena zaprimaju i uručuju? Kako se sudska pismena vaše zemlje prosljeđuju kada se moraju uručiti u inostranstvu? Molimo da dostavite statističke podatke.

Strana sudska pismena se zaprimaju u skladu sa međunarodnim ugovorima i navedenim zakonom, kroz uobičajan postupak pružanja međunarodne pravne pomoći putem centralnog organa veze, Ministarstva pravde BiH.

U hitnim slučajevima ova pismena se, u skladu sa međunarodnim ugovorima (uključujući i Evropske konvencije) zaprimaju i otpremaju putem Interpola. U skladu sa navedenim ugovorima nije isključen ni diplomatski put komuniciranja. Strano sudsko pismeno, koje je zaprimljeno u Ministarstvo pravde BiH, dostavlja se nadležnom sudu ili tužilaštvu na postupanje, a ukoliko je potrebno uručiti određeni poziv ili drugi podnesak, nadležni sud tu radnju za koju je zamoljen od strane stranog suda, preduzima na isti način na koji bi preduzeo svoju radnju. Postupanje po zamolnicama stranih organa vrši se u postupku propisanim Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Isti put je i po zamolnicama domaćih organa, s tim što se po tim zamolnicama postupa u postupku propisanom zakonom ili zakonima zamoljene države. Ovaj postupak je uređena međunarodnim ugovorima, koji se odnose na konkretnu državu, a ista može biti propisana odgovarajućim konvencijama.

Pravosudni dokumenti primaju se preko nadležnih sudova na području RS, a organi RS šalju ih u inostranstvo putem Ministarstva pravde RS, odnosno Ministarstva pravde BiH.

116. Kako se vode evidencije krivičnih presuda u pravnom i tehničkom smislu? Da li su podaci dostupni u elektronskoj formi? Ako jesu, da li se pohranjuju na državnom/centralnom ili regionalnom/lokalnom nivou? Koji je zakonodavni okvir uspostavljen za zadržavanje podataka, uključujuće mjere za zaštitu ličnih podataka?

Način vođenja i unošenja podataka u kaznenu evidenciju regulisan je pravilnicima o kaznenoj evidenciji na tri nivoa (BiH, FBiH, RS), s tim da je isti potpuno usaglašen. Evidencije o izrečenim presudama i njihovom brisanju vode sudovi, kao i policijske agencije (organi unutrašnjih poslova), u skladu sa posebnim postupkom i ovlaštenjima iz Zakona o policijskim službenicima (u FBiH se radi o kantonalnom, a u RS o entitetskom zakonu).

Dostavljanje podataka o osuđenim licima regulisana je i članom 22. Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima.

Pravilnikom o kaznenoj evidenciji BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 18/11) uređen je način vođenja kaznene evidencije za lica osuđena za krivična djela propisana KZ BiH, kojima je krivičnu sankciju izrekao Sud BiH i za lica osuđena od inostranog suda ako je presudu priznao Sud BiH. Kaznena evidencija sadrži lične podatke o učiniocu krivičnog djela, podatke o izrečenoj kazni, mjerama sigurnosti, uslovnoj osudi i osudi kojom je počinilac krivičnog djela oslobođen od kazne, presudi kojom je utvrđeno da je djelo učinjeno u stanju neuračunjivosti, pravnim posljedicama osude, naknadnim promjenama podataka o osudi koja je unesena u kaznenu evidenciju, kao i podatke o izvršenoj kazni i o brisanju upisa osude. Upis podataka u karton kaznene evidencije vrši se na osnovu podataka iz pravosnažne sudske odluke po odredbama Pravilnika. Podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju nadežnom organu za vođenje kaznene evidencije dostavlja Sud BiH, organ koji je primio podatke od stranog suda i organ nadležan za izvršenje kazne i to u roku od 15 dana od kada je nastala činjenica koju treba upisati, odnosno od dana da je o postojanju takve činjenice obaviješten. Brisanje podataka iz kaznene evidencije se vrši na osnovu pravosnažnog rješenja nadležnog organa ili Suda BiH ili na osnovu odluke o davanju amnestije kojom se određuje brisanje.

Kaznena evidencija vodi se za lica osuđena za krivična djela izvršena na teritoriji FBiH, odnosno RS i za lica ranije osuđena za krivična djela od sudova u bivšoj SFRJ, kao i od stranih sudova, ako su presude tih sudova priznate od sudova u BiH.

Kaznena evidencija sadrži: lične podatke o učiniocu krivičnog djela, podatke o izrečenoj kazni, mjerama sigurnosti, uslovnoj osudi, sudskoj opomeni i osudi kojom je učinilac krivičnog djela, o kojem se vodi kaznena evidencija, oslobođen od kazne i o njenim pravnim posljedicama, naknadnim promjenama podataka o osudi koja je unesena u kaznenu evidenciju (djelovanja vanrednih pravnih lijekova, amnestije ili pomilovanja), kao i podatke o izvršenoj kazni i o brisanju upisa osude.

Kaznenu evidenciju vodi:

- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na području na kojem je to lice rođeno, za državljane BiH, kao i za strane državljane i lica bez državljanstva (stranci) koji su rođeni na teritoriji FBiH, odnosno RS,
- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na čijem području je naknadno izvršen upis u knjigu državljana,
- organ uprave nadležan za unutrašnje poslove u općini na čijem području je sjedište suda koji je donio prvostepenu presudu. Sud organu uprave nadležnom za unutrašnje poslove dostavlja pravosnažnu presudu.

Organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju dostavljaju:

- podatke o zakonskom nazivu krivičnog djela, sa naznačenjem člana, stava i tačke zakona koji je primijenjen i o vrsti i visini kazne i vrsti mjere sigurnosti iz pravosnažne presude, kao i sve promjene u vezi s tim podacima - sud koji je sudio u prvom stepenu,
- podatke o davanju amnestije, odnosno pomilovanja - sud kome je nadležni organ dostavio odluku o davanju amnestije, odnosno pomilovanja,
- podatke iz pravosnažnih osuđujućih sudskih presuda koje su izrekli strani sudovi - organ koji je primio te podatke od stranog suda (organa),
- podatke o izvršenoj kazni - organ nadležan za izvršenje kazne,
- podatke o obustavljanju postupka izvršenja kazne - sud koji je donio odluku o obustavljanju postupka izvršenja kazne.

U skladu sa stavom 1. člana 5. Pravilnika o kaznenoj evidenciji („Službene novine FBiH", br. 49/06 i 11/09), sud, odnosno nadležni organ je dužan da podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju dostavi organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije u roku do 15 dana od dana kad je nastala činjenica koju treba upisati, odnosno od dana kada je o postojanju takve činjenice obaviješten. Pravila koja se odnose na sadržaj kaznene evidencije, nadležne organe za vođenje istih kao i podatke koji se upisuju u kaznenu evidenciju, propisana je Pravilnikom o kaznenoj evidenciji RS („Službeni glasnik RS", broj 86/03), ne razlikuju se od onih propisanih u FBiH.

Dostavljanje podataka osuđenim licima regulisana je članom 22. Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima. Nadležni su MUP RS i FBiH, kao i Ministarstvo sigurnosti BiH.

117. Kako i na kojoj zakonskoj osnovi postupate po zahtjevima iz drugih zemalja za pribavljanje dokaza? Kako i na kojoj zakonskoj osnovi se prosljeđuju zahtjevi vaše zemlje za pribavljanje dokaza u inostranstvu?

Po zahtjevima iz drugih država za pribavljanje dokaza se postupa u skladu sa međunarodnim ugovorima i Zakonom o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, na način što se zamolnica zaprimi putem Ministarstva pravde BiH, kao centralnog organa veze u ovim postupcima i ista se bez odlaganja prosljeđuje nadležnom organu na postupanje (nadležnom sudu ili tužilaštvu).

Nadležni organi BiH prilikom podnošenja zamolnice drugoj državi za izvođenje dokaza postupaju na isti način i to na način što sačine zamolnicu, zatraže i obrazlože pribavljanje određenog dokaza, te uz zamolnicu dostave svu relevantnu dokumentaciju koja može služiti u svrhu pribavljanja dokaza. Ovakva zamolnica i dokumentacija se prosljeđuju stranoj državi putem Ministarstva pravde BiH. Vraćanje rezultata po zamolnici iz strane države vrši se putem centralnih organa veze.

Zahtjevi drugih zemalja za uzimanjem dokaza u krivičnim postupcima dostavljaju se okružnim tužilaštvima u RS.

118. Da li postoji državna odšteta za žrtve zločina? Ako postoji, kako je organizovana?

Za žrtve zločina u BiH nije predviđena odšteta koja bi bila isplaćivana iz budžeta. Pitanje rješavanja odštetnog zahtjeva može se postaviti u parničnom postupku.

119. Kako su u vašem zakonodavstvu riješeni sukobi o nadležnosti u krivičnim stvarima?

Sukob o nadležnosti je riješen kroz odgovarajuće zakone o krivičnim postupcima i sudovima, na način da uvijek po pitanju sukoba nadležnosti odlučuje sud neposredno više instance.

Sukobe o nadležnosti između sudova entiteta rješava Sud BiH. U pravilu se radi o negativnom sukobu o nadležnosti, pa se ovi sukobi kroz propisan postupak i rješavaju, tako da sud kome je određena nadležnost u postupku mora postupati u konkretnom predmetu.

Bilatelarni ugovori o pravnoj pomoći koji obavezuju BiH su oni koje je BiH preuzela nostrifikacijom o sukcesiji.

120.Koji postupci postoje u oblasti medijacije u krivičnim stvarima?

U BiH nije uvedena medijacija u krivičnim stvarima, niti druge alternativne metode.

121. Kako je u vašem zakonodavstvu uređeno pitanje izručenja? Da li je dopušteno izručenje državljana BiH? Koje je relevantne međunarodne konvencije (UN-a, Vijeća Europe, ostalih) vaša zemlja potpisala? Da li su zaključeni bilateralni sporazumi po ovom pitanju i sa kojim zemljama? Koji je njihov tačan sadržaj u vezi s izručenjem vlastitih državljana? Da li imate bilateralne sporazume o prijenosu postupka i, ako je tako, koji je opseg primjene i koja su ograničenja tih sporazuma? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Pitanje izručenja je uređeno međunarodnim ugovorima i Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (poglavlje III i IV). Ovaj Zakon pomoći propisuje da se neće izručiti državljanin BiH, ali istovremeno je u njegovom članu 1. precizirano da će se zakon primjeniti samo ako drukčije nije uređeno međunarodnim ugovorom.

BiH nema zakonskih zapreka da zaključi međunarodni ugovor sa nekom od država o izručenju domaćih državljana. Ovakve zapreke ne postoje ni u Ustavu BiH i entiteta, tako da BiH može zaključivati ugovore o izručenju vlastitih državljana. Nijedan ugovor ove vrste nije zaključen.

BiH je članica niza multilateralnih konvencija koje regulišu oblast izručenja, ustupanja krivičnog gonjenja i transfera osuđenih lica. Takođe, sa određenim brojem zemalja BiH je zaključila bilateralne ugovore, koji svojim odredbama regulišu navedene oblasti.

BiH je članica Evropske konvencije o izručenju i oba njena protokola i iz oblasti izručenja je zaključila više bilateralnih ugovora. Neki od ovih ugovora u svom nazivu sadrže riječ izručenje, dok je kroz ostale bilateralne ugovore ovaj postupak riješen ugovorima o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

U periodu 01.01.2010. do 01.07.2011. godine zaprimljeno je iz inostranstva i upućeno u inostranstvo 276 molbi za izručenje.

U RS u toku 2010. godine Ministarstvo pravde RS zaprimilo je 85 predmeta koji se tiču izručenja i transfera, a realizovano je za 15 predmeta.

122. Kako je u vašem zakonodavstvu uređena uzajamna pomoć u krivičnim stvarima? Da li su uspostavljeni direktni kontakti između tužilačkih/sudskih organa? Da li postoji zakonski okvir za video-konferencije? Koje je relevantne međunarodne konvencije (UN-a, Vijeća Europe, ostalih) vaša zemlja potpisala? Da li su zaključeni bilateralni sporazumi po ovom pitanju i sa kojim zemljama?

Uzajamna pravna pomoć u krivičnim stvarima u pravilu se pruža na opisani način, s tim što postoje i drugi načini koji su uređeni Drugim dodatnim protokolom uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pravnoj pomoći, čija rješenja je preuzeo i Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, pa tako postoji i zakonski osnov za saslušanje putem video konferencije.

U RS postoji zakonodavni okvir o upotrebi video – konferencije tokom saslušanja svjedoka (Zakon o krivičnom postupku RS - „Službeni glasnik RS“, br. 100/09“ - Prečišćeni tekst).

Istovremeno se mogu primijeniti i drugi instrumenti uređeni navedenim protokolom i Zakonom, kao što je formiranje zajedničkih istražnih timova, prekogranično praćenje i sl.

123. Kako je u vašem zakonodavstvu uređeno pitanje transfera osuđenih osoba? Koje je relevantne međunarodne konvencije (UN-a, Vijeća Europe, ostalih) vaša zemlja potpisala? Da li su zaključeni bilateralni sporazumi po ovom pitanju i sa kojim zemljama?

Pitanje transfera osuđenih lica uređeno je Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, a osnov za transfer proizilazi iz Evropske konvencije o transferu osuđenih lica čija je članica i BiH, kao i bilateranih sporazuma sa državama bivše SFRJ i Republikom Austrijom. U suštini sve države sa kojima postoji riješeno pitanje transfera osuđenih lica su članice Evropske konvencije o transferu osuđenih lica, tako da se ovi postupci odvijaju na osnovu ove konvencije i zakona. Zakon BiH propisuje da se transfer osuđenog lica ne može izvršiti, ukoliko takva mogućnost nije uređena međunarodnim ugovorom.

Nakon pristupanja BiH Evropskoj konvenciji o transferu osuđenih lica, ovaj institut se počeo više koristiti i to posebno po zahtjevu državljana BiH koji su osuđeni u inostranstvu i tamo izdržavaju kaznu zatvora, s ciljem daljnjeg izdržavanja kazne zatvora u BiH. Preuzimanje izvršenja kazne zatvora nad osuđenim državljaninom BiH može se izvršiti samo uz saglasnost države izricanja kazne, pod uslovom da je osuđeni državljanin BiH dao saglasnost za transfer.

124. Da li je ukinuta smrtna kazna i ako jeste, kada?

Ustav BiH i FBiH, niti KZ u BiH od 2000. godine ne poznaju smrtnu kaznu kao krivičnu sankciju.

U RS članom 11. Ustava RS propisano je: „Smrtna kazna može se izuzetno propisati i izreći samo za najteže oblike teških krivičnih djela.

Krivičnim zakonom RS, koji je stupio na snagu 01.10.2000. godine, izbrisana je (odnosno nije bila propisana) smrtna kazna, kao ni Krivičnim zakonom RS iz 2003. godine, kao ni njegovim izmjenama i dopunama.

Od 2000. godine u zakonodavstvu RS ne postoji propisana smrtna kazna, što znači da u skladu sa članom 11. Ustava RS ista nije propisana i smatra se da ne postoji.

Takođe, neophodno je naglasiti da je protokolom 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava isključena mogućnost izricanja smrtne kazne, a pošto je protokol sastavni dio Ustava BiH u pravni sistem BiH uveden 14.12.1995. godine, ima prednost nad ostalim zakonima.

Direktnom primjenom člana 1. Protokola 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima isključena je mogućnost izricanja smrtne kazne, bez obzira što je ista do 2000. godine bila propisana. Donošenjem Krivičnog zakonika RS, koji je stupio na snagu 01.10.2000. godine, smtrana kazna je brisana iz zakonodavstva RS.

125. Da li se vrijeme provedeno u pritvoru u inostranstvu uračunava u konačnu kaznu ili se na drugi način uzima u obzir?

U kaznu zatvora se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru, kako u BiH, tako i u drugoj državi, kao i vrijeme ekstradicionog pritvora, kao i svako drugo vrijeme lišenja slobode, vezano za djelo u odnosu na koje se izriče kazna zatvora.

126. Pod kojim uslovima se osobi može suditi u odsustvu?

Zakoni o krivičnom postupku u BiH zabranjuju suđenje u odsutnosti.

127. Kako je u vašem zakonodavstvu uređeno pitanje saradnje u svrhu oduzimanja imovine? Koje je relevantne međunarodne konvencije (UN-a, Vijeća Europe, ostalih) vaša zemlja potpisala? Da li su zaključeni bilateralni sporazumi po ovom pitanju i sa kojim zemljama? Dostavite statističke podatke o broju predmeta i postignutim rezultatima.

Pitanje saradnje u svrhu oduzimanja imovine riješeno je kroz međunarodne ugovore, kako bilateralne tako i multilateralne ugovore i to u sklopu pružanja ukupne međunarodne pravne pomoći, tako da se ova vrsta pravne pomoći može pružati i kroz opće odredbe svih međunarodnih ugovora, koji imaju predviđenu mogućnost pružanje međunarodne pravne pomoći u širem smislu. Bilateralni ugovori koji bi definisali samo ovo pitanje nisu zaključeni između BiH i bilo koje države.

A) MEĐUNARODNE MULTILATERALNE KONVENCIJE U KRIVIČNIM STVARIMA KOJE OBAVEZUJU BIH

Konvencije Vijeća Evrope

1) **Evropska konvencija o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima**/European Convention on Muttual Assistance in Criminal Matters, Strazbourg, 20.04.1959. godine, stupila na snagu 12.06.1962. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 24.07.2005. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
2) **Dodatni protokol na Evropsku konvenciju o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima**/Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, Strazbourg, 17.03.1978. godine,
3) **Drugi dodatni protokol uz EK o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima**/Second Additional Protocol to the European Convention on Muttual Assistance in Criminal Matters, Strazbourg, 08.11.2001. godine, stupio na snagu 01.02.2004. godine, u odnosu na BiH stupio na snagu 01.03.2008. godine, objava o ratifikaciji „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 10/07,
4) **Evropska konvencija o ekstradiciji**/Europen Convention on Extradition, Strazbourg, 13.12.1957. godine, stupila na snagu 18.04.1960. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 24.07.2005. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
5) **Dodatni protokol uz EK o ekstradiciji**/Additional Protocol of the European Convention on Extradition, Strazbourg, 15.10.1975. godine, stupio na snagu 20.08.1979. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 24.07.2005. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
6) **Drugi dodatni protokol uz EK o ekstradiciji**/Seccond Additional Protocol of the European Convention on Extradition, Strazbourg 17.03.1978. godine, stupio na snagu 05.06.1983. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 24.07.2005. godine, objava Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
7) **Evropska konvencija o transferu postupaka u krivičnim stvarima**/European Convention on the Transfer of Procceding in Criminal Matters, Strazbourg, 15.05.1972. godine, stupila na snagu 30.03.1978. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 26.07.2005. godine, objava Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
8) **Konvencija o transferu osuđenih lica**/Convention on the transfer of Sentenced Persons, Strazbourg, 21.03.1983. godine, stupila na snagu 01.07.1985. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.08.2005. godine objava Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 3/05,
9) **Evropska konvencija o nadzoru uslovno osuđenih ili uslovno oslobođenih lica**/European Convention on the Supervison of Conditionally Sentenced or Conditionally Relesed offenders, Strazbourg, 30.11.1964. godine, stupila na snagu 22.08.1975. godine, ratifikovana 29.12.1994. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 30.03.1995. godine,
10) **Krivičnopravna konvencija protiv korupcije**/Criminal Law Convention on Corruption, Strazbourg, 27.01.1999. godine, stupila na snagu 01.07.2002. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.07.2002. godine, objava „Službeni glasnik BiH“, broj 36/01,
11) **Dodatni protokol na krivično-pravnu konvenciju Vijeća Evrope protiv korupcije**/Additional Protocola to Criminal Law Convention of Council of Europe on Corruption, Strazbourg, 15.05.2003. godine,
12) **Evropska konvencija o zabrani terorizma**/European Convention on the Suppresion of Terrorism, Strazbourg, 27.01.1977. godine, stupila na snagu 04.08.1978. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 04.01.2004. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 12/03,

13) **Evropska konvencija o sprečavanju terorizma**/European Convention on the Suppresion of Terrorism, Varšava 16.05.2005. godine, stupila na snagu 01.06.2007. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.05.2008. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 14/07,
14) **Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i finansiranjem terorizma**/Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on Financing of Terrorism, Varšava, 16.05.2005. godine, stupila na snagu 01.05.2008. godine, u odnosu na BiH stupila na snagu 01.05.2008. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 14/07,
15) **Evropska konvencija o obeštećenju žrtava krivičnih djela nasilja**/European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes, Strazbourg, 24.11.1983 godine, stupila na snagu 01.02.1988. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.08.2005. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/05,
16) **Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom**/Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, Strazbourg, 08.11.1990. godine, stupila na snagu 01.09.1993. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.07.2004. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 4/06,
17) **Konvencija o kibernetičkom kriminalu/**Convention on Cybercrime, Budimpešta, 23.11.2001. godine, stupila na snagu 01.07.2004. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.09.2006. godine; objava „Službeni glasnik BiH“ -Međunarodni ugovori, broj 6/06,
18) **Dodatni protokol uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu, o inkriminiranju djela rasističke i ksenofobne naravi počinjenih pomoću računarskih sistema**/Additional Protocol on the Convention on Cybercrime, Concerning the Criminalisation of Acts a Racist and Xenofobic Nature Commited through Computers Systems, Strazbourg, 28.01.2003. godine, stupio na snagu 01.03.2006. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 01.09.2006. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 6/06,
19) **Evropska konvencija o nezastarijevanju zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina**/European Convention on the Non- Applicability of Statutory Limitation to Crimes against Humanity and War Crimes, Strazbourg, 25.01.1974. godine, stupila na snagu 27.06.2003. godine,
20) **Konvencija Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima/**Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings**,** Varšava, 16.05.2005. godine, stupila na snagu 01.02.2008. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 01.05.2008. godine, objava „Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori, broj 14/07.

<u>Konvencije Ujedinjenih nacija</u>

1) **Konvencija o krivičnim djelima i nekim drugim aktima izvršenim u zrakoplovima**/Convention relative aux infractions et a certains autres actes survenant a bord des aeronefs, Tokio, 14.09.1963. godine, stupila na snagu 04.12.1969. godine, BiH članica temeljem sukcesije; tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 47/70,
2) **Konvencija o suzbijanju nezakonite otmice zrakoplova**/Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, Hag, 16.12.1970. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 33/72,

3) **Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica pod međunarodnom zaštitom, uključujući diplomatske agente**/Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents, Njujork, 14.12.1973. godine, stupila na snagu 20.02.1977. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 54/76,
4) **Konvencija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci/**United Nation Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psyhotropic Substances, Beč, 20.12.1988. godine, stupila na snagu 11.11.1990. godine, BiH članica temeljem sukcesije, tekst objavljen „Službeni list SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 14/90,
5) **Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala/**Convention against Transnational Organized Crime, Palermo, 15.11.2000. godine, stupila na snagu u međunarodnom i unutrašnjem smislu 29.09.2003. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ , broj 03/02,
6) **Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i zračnim putem kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala**/Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime, stupio na snagu u međunarodnom i unutrašnjem smislu 28.01.2004. godine, objava „Službeni glasnik BiH“, broj 03/02,
7) **Protokol o sprečavanju, zaustavljanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala**/Protocol to Prevent, Supper and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime, stupio na snagu u međunarodnom i unutrašnjem smislu 25.12.2003. godine, objava Službeni glasnik BiH“, broj 03/02,
8) **Međunarodna konvencija o zabrani terorističkih bombaških napada**/International Convention for the Suppresion of Terrorist bombings, Njujork, 15.12.1997. godine, BiH ratifikovala 30.04.2003. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 07/03,
9) **Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije**/Convention against Corruption, stupila na snagu 14.12.2005. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 26.10.2006. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori, broj 05/06.

B) BILATERALNI UGOVORI O PRAVNOJ POMOĆI U KRIVIČNIM STVARIMA KOJI OBAVEZUJU BIH

Ugovori koje je notifikacijom o sukcesiji preuzela BiH

1) **Konvencija o izdavanju krivaca između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Arbanske Republike (Albanija) od 22.06.1926. godine** (Konvencija je objavljena 1929. godine „Službene novine“, broj 117/29, a stupila je na snagu 17.05.1929. godine),
2) **Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između SFRJ i Demokratske Narodne Republike Alžir od 31.03 1982. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori, br. 2/83 i 10/84, a stupio je na snagu 20.12.1984. godine),
3) **Ugovor između SFRJ i Republike Austrije o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima od 01.02.1982. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 2/83, a stupio je na snagu 01.01.1984. godine),
4) **Ugovor između SFRJ i Republike Austrije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 01.02.1982. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori broj 6/83, a stupio je na snagu 01.01.1984. godine),
5) **Konvencija o ekstradiciji i pravnoj pomoći u krivičnim stvarima između SFRJ i Kraljevine Belgije od 04.06.1971. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak broj 9/73, a stupila je na snagu 01.11.1972. godine),
6) **Ugovor između SFRJ i Čehoslovačke Socijalističke Republike o regulisanju pravnih odnosa u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 20.01.1964. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 13/64, a stupio je na snagu 02.08.1964. godine),[34]
7) **Ugovor o međusobnoj predaji osuđenih lica radi izdržavanja kazne zatvora između SFRJ i Kraljevine Danske od 28.10.1988. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ – Međunarodni ugovori, broj 5/89),
8) **Konvencija između SFRJ i Francuske Republike o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima od 29.10.1969. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ – Dodatak, broj 16/71, a stupila je na snagu 01.11.1970. godine),
9) **Ugovor o izdavanju krivaca između Srbije i Holandije od 28.02.(11.03) 1896. godine** (Ugovor objavljen 1896. godine „Srpske novine“, broj 275/1896, a stupio na snagu šest nedjelja po razmjeni ratifikacionih instrumenata što je izvršeno 5/17.12.1896. godine),
10) **Ugovor o pravnoj i sudskoj suradnji između SFRJ i Republike Irak od 23.05.1986. godine (**Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak Međunarodni ugovori, broj 01/87, a stupio je na snagu 11.08.1987. godine),
11) **Konvencija između Kraljevine SHS i Italije o izdavanju krivaca od 06.03.1922. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenim novinama“, br. 42/31, a stupila je na snagu 06.02.1931.godine),[35]
12) **Ugovor između SFRJ i Republike Kipar o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 19.09.1984. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 2/86, stupio na snagu 15.02.1980. godine),

---

[34] Disolucijom Čehoslovačke Socijalističke Republike nastale su dvije nove države Republika Češka i Republika Slovačka, te se ovaj Ugovor sada odnosi na obje države.

35 Zadržana je na snazi i poslije II svjetskog rata na osnovu izjave Jugoslavije u smislu člana 4. Ugovora o miru sa Italijom, objavljenog u „Službenom listu FNRJ“, broj 74/49.

13) **Ugovor između SFRJ i Mongolske Narodne Republike o pružanju pravne pomoći u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 08.06.1981. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ Međunarodni ugovori broj 7/82, a stupio je na snagu 27.03.1983. godine),
14) **Ugovor između SFRJ i Savezne Republike Njemačke o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima od 01.10.1971. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“, broj 33/72, a stupio je na snagu 08.01.1975. godine),
15) **Ugovor između FNRJ i Narodne Republike Poljske o pravnom saobraćaju u građanskim i krivičnim stvarima od 06.02.1960. godine.** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 5/63, a stupio je na snagu 05.06.1963. godine),[36]
16) **Ugovor između FNRJ i Rumunske Narodne Republike o pravnoj pomoći od 18.10.1960. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 8/61, a stupio je na snagu 01.10.1961. godine),[37]
17) **Ugovor između FNRJ i SSSR-a o pravnoj pomoći u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 24.02.1962. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu FNRJ“ - Dodatak, broj 5/63, a stupio je na snagu 26.05.1963. godine),[38]
18) **Ugovor između SFRJ i Španije o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i izdavanjima od 08.07.1980. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Međunarodni ugovori, broj 3/81, a stupio je na snagu 26.05.1982. godine),
19) **Konvencija o izdavanju krivaca zaključena između Kraljevine Srbije i Sjedinjenih Američkih Država 12/25.10.1901.godine** (Konvencija je objavljena u „Srpskim novinama“, broj 33/1902, a stupila je na snagu 12.06.1902. godine),
20) **Konvencija o izdavanju krivaca između Srbije i Švicarske od 16/28.11.1887**. **godine** (Konvencija je objavljena 1888. godine, „Službene novine“, broj 83/1888, a stupila je na snagu 05.07.1888. godine),
21) **Konvencija o sudskoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima između SFRJ i Republike Turske od 08.10.1973. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 12/76, a stupila je na snagu 03.05.1975. godine),
22) **Konvencija o izdavanju između SFRJ i Republike Turske od 17.11.1973. godine** (Konvencija je objavljena u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 47/75, a stupila je na snagu 03.05.1975. godine),
23) **Ugovor o uzajamnom izdavanju krivaca između Srbije i Velike Britanije od 06.12.1900. godine** (Ugovor je objavljen u „Srpskim novinama“, broj 35/1901, a stupio je na snagu 23.02.1901. godine).

<u>Bilateralni ugovori koje je zaključila BiH</u>

1) **Sporazum između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima**, **od 26.02.1996. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu RBiH“ - Međunarodni ugovori, broj 1/96),
2) **Sporazum između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o međusobnom izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 26.02.1996. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom listu RBiH“, - Međunarodni ugovori, broj 1/96),

---

[36] Sporazum o sukcesiji bilateralnih ugovora između BiH i Poljske potpisan u Sarajevu 22.12.2006. godine, stupio na snagu 19.02.2008. godine.

37 Uz ovaj ugovor zaključen je i dodatni Protokol sastavljen 21.01.1972. godine, koji je objavljen u „Službenom listu SFRJ“ - Dodatak, broj 4/73.

38 Ruska Federacija je kao pravni nasljednik SSSR preuzela ovaj Ugovor. Ukrajina i Bjelorusija su izričito potvrdile preuzimanje Ugovora, dok su druge države koje su nastale na prostoru bivšeg SSSR to učinile prešutno. Upitna je primjena ovog uvogora o odnosu na Estoniju, Letoniju i Litvaniju.

3) **Sporazum između BiH i Republike Hrvatske o izmjeni Sporazuma između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 17.06.2002. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 11/05, primjenjuje se od dana potpisivanja),
4) **Sporazum između BiH i Republike Hrvatske o izmjeni Sporazuma između Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade Republike Hrvatske o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 07.06.2004. godine** (Sporazum je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 08/07, primjenjuje se od dana potpisivanja),
5) **Ugovor između BiH i Republike Slovenije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 05.04.2002. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 12/05),
6) **Ugovor između BiH i Republike Slovenije o izručenju od 05.04.2002. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 12/05, stupio na snagu 18.02.2006. godine),
7) **Ugovor između BiH i Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 24.02.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 11/05, stupio na snagu 09.02.2006. godine),
8) **Ugovor između BiH i Srbije i Crne Gore o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 14.02.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 11/05, stupio na snagu 13.02.2006. godine),
9) **Ugovor između BiH i Republike Makedonije o uzajmanom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima od 27.01.2006. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 09/06, stupio na snagu 14.10.2006. godine),
10) **Ugovor između BiH i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 13.09.2005. godine** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 16/06, stupio na snagu 02.03.2007. godine),
11) **Ugovor između BiH i Republike Makedonije o izručenju** (Ugovor je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 14/06; stupio na snagu 10.01.2007. godine),
12) **Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između BiH i Republike Slovenije** (Ugovor je potpisan dana 21.10.2009. godine, stupio na snagu 19.09.2010. godine),
13) **Ugovor između BiH i Republike Indije o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima** (Ugovor je potpisan 29.10.2009. godine),
14) **Ugovor između BiH i Republike Srbije o izmjenama i dopunama Ugovora između BiHi Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima** (Ugovor je potpisan dana 26.02.2010. godine, stupio na snagu 10.02.2011. godine),
15) **Ugovor između BiH i Republike Srbije o izmjenama i dopunama Ugovora između BiH i Srbije i Crne Gore o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima** (Ugovor je potpisan dana 26.02.2010. godine, stupio na snagu 16.02.2011. godine),
16) **Ugovor između BiH i Republike Hrvatske o izmjenama Ugovora između BiH i Republike Hrvatske o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima** (Ugovor je potpisan dana 11.02.2010. godine, stupio na snagu 10.02.2011. godine),
17) **Ugovor između BiH i Crne Gore o pravnoj pomoći u krivičnim i građanskim stvarima** (Ugovor je potpisan dana 09.07.2010. godine),
18) **Ugovor između BiH i Crne Gore o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima** (Ugovor je potpisan dana 09.07.2010. godine).